

**T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI**

**6360 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASININ SU VE
KANALİZASYON AMAÇLI METROPOLİTEN
KURULUŞLARIN HİZMET SUNUMU ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ: MERSİN SU VE KANALİZASYON İDARESİ
ÖRNEĞİ**

Doktora Tezi

**Hazırlayan
Turan YELTEKİN**

**Danışman
Prof. Dr. Cemal ALTAN**

EKİM-2023, MERSİN

**T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI**

**6360 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASININ SU VE
KANALİZASYON AMAÇLI METROPOLİTEN KURULUŞLARIN
HİZMET SUNUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: MERSİN SU VE
KANALİZASYON İDARESİ ÖRNEĞİ**

Doktora Tezi

**Hazırlayan
Turan YELTEKİN
ORCID No: 0009-0001-7327-2504**

**Danışman
Prof. Dr. Cemal ALTAN
ORCID No: 0000-0001-5192-085X**

EKİM-2023, MERSİN

ÖZET

6360 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASININ SU VE KANALİZASYON AMAÇLI METROPOLİTEN KURULUŞLARIN HİZMET SUNUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: MERSİN SU VE KANALİZASYON İDARESİ ÖRNEĞİ

Bu çalışma; Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Özelinde, tüm su ve kanalizasyon idarelerinin; 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası öncesi ve sonrası durumunu ortaya koyarak, bahse konu süreçte ortaya çıkan sorunları ortaya koymayı ve bu sorunlara karşı çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sınırlarının değiştirilmesinin, Mersin özelinde su kanalizasyon idarelerinin hizmet sunumu üzerindeki etkileriyle; bu hizmetten yararlanan mahalli halkın bu durumu nasıl karşıladığı ortaya koymayı ve ileride bu konuda yapılacak nicel ve nitel araştırmalara katkı sağlamayı hedeflemektedir. Türkiye’de bulunan su ve kanalizasyon idarelerinin ortak sorunlarına ve bunlara ilişkin bazı çözüm önerilerine değinilmekle birlikte, Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Özelinde, su ve kanalizasyon idarelerinin 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası durumunu ortaya koyarak; su ve kanalizasyon idarelerinin kamu hizmet ölçeğindeki artışın, söz konusu İdarelerin hizmet sunumu üzerindeki etkilerini ve Mersin İl sınırları dâhilinde yapılan alan araştırmasına dayanarak yerel halkın bu durumu nasıl algıladığının araştırılması, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Söz konusu çalışmada, konuya ilişkin literatür taramasına ek olarak, sitemin işleyişi gözlemlenmiş, Mersin İl Mülki Sınırları dâhilinde 600 katılımcıyla gerçekleştirilen alan araştırması neticesinde; Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi’nden hizmet alan katılımcıların, bu hizmetlerden memnuniyetlerine ilişkin cevaplarının, 6360 sayılı yasa sonrası hizmet sunulmaya başlanan alanlarda, merkez ilçelere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve genel olarak memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca mali yapıyla ilgili sorunlar, yatırımların planlanması ve gerçekleştirilmesiyle alakalı sorunlar, görev ve yetki konusunda yaşanan anlaşmazlıklar, personel istihdamıyla alakalı sorunlar, temsil, genel kurullarının oluşum şekli ve atanan idareciler tarafından yönetilmeleriyle alakalı problemlere ilişkin çıkarımlara ulaşılmış ve bunlara ilişkin çözüm önerilerine yer verilmiştir. Çalışma, araştırma güvenliğini artırmak için, nicel ve nitel yöntemlerin birarada kullanıldığı, Karma Araştırma Yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem, çalışma içerisindeki nicel ve nitel araştırma verilerinin toplanmasını, analiz edilmesini ve yorumlanmasını içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Su ve Kanalizasyon İdareleri, Hizmet Sınırlarının Genişlemesi, 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası, Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi

Danışman: Prof. Dr. Cemal ALTAN, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Mersin.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF THE METROPOLITAN MUNICIPALITY LAW NO. 6360 ON THE SERVICE DELIVERY OF METROPOLITAN ORGANISATIONS FOR WATER AND SEWERAGE PURPOSES: THE CASE OF MERSIN WATER AND SEWERAGE ADMINISTRATION

This study aims to reveal the situation of all water and sewerage administrations, in particular Mersin Water and Sewerage Administration, before and after the Metropolitan Municipality Law No. 6360, to reveal the problems that emerged in this process and to develop solutions to these problems. Therefore, this study aims to reveal the effects of the change in the service boundaries of water and sewerage administrations on the service delivery of water and sewerage administrations in Mersin; to reveal how the local people who benefit from this service meet this situation and to contribute to future quantitative and qualitative research on this subject. Although the common problems of water and sewerage administrations in Turkey and some solution proposals related to these problems are mentioned, the subject of this study is to reveal the situation of water and sewerage administrations before and after the Law No. 6360, to investigate the effects of the increase in the public service scale of water and sewerage administrations on the service delivery of these administrations and to investigate how the local people perceive this situation based on the field research conducted within the borders of Mersin Province. In this study, in addition to the literature review on the subject, the functioning of the system was observed, and as a result of the field survey conducted with six hundred participants within the Mersin Provincial Administrative Boundaries; it was concluded that the answers of the participants receiving services from Mersin Water and Sewerage Administration regarding their satisfaction with these services differed significantly in the areas where services were started to be provided after the Law No. 6360, compared to the central districts, and that the level of satisfaction was generally high. In addition, problems related to the financial structure, problems related to the planning and realisation of investments, disagreements on duties and authorities, problems related to personnel employment, representation, the formation of the general assembly and the problems related to the management by the appointed administrators have been inferred and solution suggestions have been included. In order to increase research security, the study was conducted with the Mixed Research Method, in which quantitative and qualitative methods were used together. This method involves the collection, analysis and interpretation of quantitative and qualitative research data within the study.

Keywords: Water and Sewerage Administrations, Expansion of Service Boundaries, Metropolitan Municipality Law No. 6360, Mersin Water and Sewerage Administration.

Advisor: Prof. Dr. Cemal ALTAN, Department of Political Science and Public Administration, Mersin University, Mersin.

TEŞEKKÜR

Yaklaşık dört yıllık bir süre zarfında tamamlanan ve doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın hazırlanması sürecinde gösterdiği titizliği ve bilim insanı karakteriyle örnek almaktan gurur duyduğum değerli danışman hocam Prof. Dr. Cemal ALTAN'a, çalışmaya görüşleri ile katkı sunan değerli hocalarım Prof. Dr. Hüseyin Mualla YÜCEOL ile Doç. Dr. Sami ZARİÇ'e ve anket uygulaması sürecinde yardım ve anlayışlarını benden esirgemeyen değerli hemşehrilerim Mersin halkına teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca araştırmanın hazırlanması boyunca gösterdikleri sabır ve verdikleri destek için kıymetli ailem ve oğlum Çağatay YELTEKİN'e teşekkürlerimi iletmeyi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	i
ONAY	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR ve SİMGELER	xiii
GİRİŞ	1
1. SU VE KANALİZASYON HİZMETLERİNDE ETKİNLİK-VERİMLİLİK, YERELLEŞME VE METROPOLİTEN KURULUŞLAR, KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE	6
1.1. Kamu Tüzelkişiliği	6
1.2. Yerinden Yönetim	7
1.3. Kamu Hizmeti	8
1.4. Etkinlik ve Verimlilik	9
1.5. Desantralizasyon (Yerelleşme)	10
1.6. Kent ve Kentleşme	10
1.7. Metropol (Büyükşehir/Anakent)	11
1.8. Su ve Kanalizasyon Amaçlı Metropolitan Kuruluşlar	12
1.9. Büyükşehir Belediyesi İle Su Ve Kanalizasyon İdareleri Arasındaki İlişki	13
1.9.1. Hiyerarşik Denetim	14
1.9.2. İdari Vesayet Denetimi (Yönetmelik Vesayet)	14
2. SU VE KANALİZASYON İDARELERİNİN YÖNETİMİ VE 6360 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASI	15
2.1. 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Öncesi Yapılan Düzenlemeler	15
2.1.1. 1930 Tarihli 1580 Sayılı Yasa	17
2.1.2. 1984 Tarihli 195 Sayılı KHK	18
2.1.3. 1984 Tarihli 3030 Sayılı Yasa	18
2.1.4. 2004 Tarihli 5216 Sayılı Yasa	19
2.1.5. 2008 Tarihli 5747 Sayılı Yasa	19
2.1.6. 2012 Tarihli 6360 Sayılı Yasa	20
2.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Kuruluşu (2560 Sayılı Yasa)	22
2.3. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yönetimi	22
2.4. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yapısı	23
2.4.1. Teşkilat Yapısı	23
2.4.1.1. Genel Kurul (Büyükşehir Belediye Meclisi)	24
2.4.1.2. Denetçiler	25
2.4.1.3. Yönetim Kurulu	26
2.4.1.4. Genel Müdürlük Teşkilatı	27
2.4.1.4.1. Genel Müdür ve Yardımcıları	27
2.4.1.4.2. Danışma ve Denetim Birimleri	28
2.4.1.4.3. Genel Müdür Yardımcılığına Bağlı Birimler	28
2.4.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Personel Rejimi	29
2.4.3. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Denetimi	31
2.4.3.1. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Yargısal Denetim	31
2.4.3.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Siyasal Denetim	31
2.4.3.3. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Yönetimsel Denetim	32
2.4.3.3.1. Hiyerarşik Denetim	32
2.4.3.3.2. İdari Vesayet Denetimi (Yönetmelik Vesayet)	33

2.4.3.4. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Ombudsman (Kamu Denetçiliği Kurulu) Denetimi	33
2.4.3.5. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Sivil Toplum Kuruluşları ve Kamuoyu Denetimi	34
2.4.4. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İdari Özerkliği	34
2.4.4.1. Su ve Kanalizasyon İdaresi ve Büyükşehir Belediyesi Arasındaki Yönetimsel İlişki	35
2.4.4.2. Su ve Kanalizasyon İdareleri ve Büyükşehir Belediyeleri Arasındaki Yönetimsel İlişki	37
2.4.5. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Mali Özerkliği	38
2.4.5.1. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Gelirleri	38
2.4.5.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Giderleri ve Bütçesi	40
2.4.6. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Görev Yetki ve Sorumlulukları	44
2.5. 6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerine Sağladığı Avantajlar	45
2.5.1. İçme Suyu ve Atıksu Altyapısında Sağlanan Gelişme	45
2.5.2. Bütüncül Plan Yapma İmkânı, Mali Kaynakların Etkin ve Verimli Kullanımı ile Tüm Vatandaşlara Aynı Oranda Hizmet Sunulması	51
2.5.3. Yatırım Finansmanında Artış	54
2.5.4. Bürokraside Meydana Gelen Azalma	56
2.5.5. Demokratikleşme ve Yönetimsel Sorunların Üstesinden Gelme	57
2.5.6. Optimal Ölçekten Faydalanma ve Kaynak Tasarrufu	59
2.5.7. Yabancı Kaynaklı Kredi Kullanımının Kolaylaşması	61
2.6. 6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerinde Sebep Olduğu Başlıca Sorunlar	62
2.6.1. Yeterli Mali Kaynağa Sahip Olunmaması	62
2.6.1.1. Yeni Yapılanmada Gelirlerin Giderler Oranında Artmaması	63
2.6.1.2. Kırsal Alana Sunulan Hizmet Artışına Rağmen Buradan Karşılanan Gelirin Yeterli Olmaması	67
2.6.2. İl Geneline Hizmet Verecek Şekilde Yeniden Yapılanma Zorunluluğu	68
2.6.3. Ekonomik Olmayan Yatırımlar Yapma Zorunluluğu	69
2.6.4. Yatırımların Finans ve Planlamasında Önceliklendirme Sorunu	71
2.6.5. Yeterli ve Nitelikli Personel Eksikliği	73
2.6.6. Görev ve Yetki Konusunda Yaşanan Anlaşmazlıklar	75
2.6.7. Temsil Sorunu	77
2.6.8. Hizmet Sunumunda Yaşanan Sorunlar (Hizmetlerin Aksaması, Gecikmesi, Kalitesinin Düşmesi, Hizmetten Faydalanan Yerel Halkın Memnuniyetinin Azalması)	81
2.6.9. İl Mülki Sınırları İçerisinde Farklı siyasi Görüşe Sahip İlçe Belediyelerinin Mevcudiyeti ve Büyükşehir Belediye Meclisinin Seçim Sistemi	82
2.6.10. Teknik Yetersizlikler	86
2.6.11. Üzerlerinde Toplumsal Denetiminin Sağlanmasının Güçlüğü ve Atanan İdareciler Tarafından Katılımcı Olmayan Bir Biçimde Yönetilmeleri	87
2.6.12. Tarımsal Sulama Amaçlı Suların Nasıl İdare Edileceği Sorunu	90
3. 6360 SAYILI YASANIN SU VE KANALİZASYON AMAÇLI METROPOLİTEN KURULUŞLARIN HİZMET SUNUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ; MERSİN SU VE KANALİZASYON İDARESİ (MESKİ) ÖRNEĞİ	92
3.1. Mersin İli (Genel Bilgiler, Tarihçe, Coğrafya ve Ekonomik Durum)	92
3.2. Mersin’de Su ve Kanalizasyon İdaresinin Sunduğu Hizmetler	93
3.3. Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MESKİ) Genel Müdürlüğü	94
3.4. Eski Belde Belediyesi ve İlçe Belediyelerindeki Su ve Kanalizasyon Birimlerinin Kapatılması Sonrası MESKİ Tarafından Kurulan Yeni Birimler	97
3.5. Mersin İli Geneline Su ve Kanalizasyona Yönelik Eski Yerel Yönetim Birimlerinin Sınıflandırılması ve 6360 Sayılı Yasa Sonrası Oluşan Yeni Yapı	97
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ALAN ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	102
4.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri	103
4.2. Araştırmaya Katılanların 6360 sayılı Yasa Hakkında Sahip Olduğu Bilinç Düzeyi	105
4.3. Araştırmaya Katılanların 6360 sayılı Yasa Sonrasında MESKİ Hizmetleri Hakkında Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Bulgular	106

4.3.1. Hizmet Sunumunun Etkinliği	106
4.3.2. Altyapı Hizmetlerinin Yeterliliği	112
4.3.3. İçme Suyu Hizmetinin Kalitesi	116
4.3.4. Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmeti	119
4.3.5. Engelli Vatandaşlara Sunulan Hizmetler	123
4.3.6. Karşılaşılan Sorunların Çözümü	125
4.3.7. Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulması	129
4.3.8. Su Hizmetinin Faturalandırılması	133
4.3.9. Su Ve Kanalizasyona Yönelik Altyapı Şikayetleri	136
4.3.10. Hizmet Alınan İlçenin İl Merkezine Olan Uzaklığının Hizmet Kalitesine Etkisi	140
4.3.11. Coğrafi Engellerin Hizmet Sunumuna Etkisi	144
4.3.12. Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışları	146
4.3.13. İstihdam Edilen Personelin Nitelik ve Sayı Yönünden Değerlendirilmesi	150
4.3.14. Araştırmaya Katılanların Siyasi Tercihlerinin Yeterli Hizmet Alımında Bir Etken Olup Olmadığı	153
4.3.15. MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları Arasındaki Görev ve Yetki Çatışması Algı Düzeyi	157
4.3.16. Sunulan Hizmetlerin Genel Olarak Değerlendirilmesi	161
4.4. MESKİ Hizmetleri Hakkında Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Bulgulara İlişkin Testler ve Toplu Sonuçlar	164
4.5. Araştırma Sorularına Ait Hipotez Testleri	165
4.6. 6360 Sayılı Yasa Sonrasında Meydana Gelen Değişimin MESKİ Özelinde Değerlendirilmesi	177
4.6.1. 6360 Sayılı Yasanın, MESKİ Özelinde, İdari ve Mali Sistem Üzerindeki Etkileri	177
4.6.2. 6360 Sayılı Yasanın, MESKİ Özelinde, Personel Rejimi Üzerindeki Etkileri	179
4.6.3. 6360 Sayılı Yasanın, MESKİ Özelinde, Hizmet Sunumu Üzerindeki Etkileri	180
4.6.4. 6360 Sayılı Yasanın, MESKİ Özelinde, Temsiliyet Üzerindeki Etkileri	184
4.7. 6360 Sayılı Yasanın Doğurduğu Sorunlara Çözüm Önerileri	185
4.7.1. Mali Yapıyla Alakalı Sorunlara İlişkin Öneriler	185
4.7.2. Yatırımların Planlanması ve Gerçekleştirilmesiyle Alakalı Sorunlara İlişkin Öneriler	187
4.7.3. Görev ve Yetki Konusunda Yaşanan Anlaşmazlıklar ve Personel İstihdamıyla Alakalı Sorunlara İlişkin Öneriler	189
4.7.4. Temsil, Genel Kurullarının Oluşum Şekli ve Atanan İdareciler Tarafından Yönetilmeleriyle Alakalı Sorunlara İlişkin Öneriler	190
SONUÇ VE ÖNERİLER	194
KAYNAKLAR	213
BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI	219
ÖZGEÇMİŞ	220

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 2.1. 1984'ten Günümüze Kadar Kurulan Otuz Büyükşehir Belediyesinin Kuruluş Tarihleri ve Kuruluşuna Dayanak Oluşturan Mevzuat	20
Tablo 2.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Nüfus Esasına Göre Gruplandırılması	29
Tablo 2.3. Su ve Kanalizasyon İdarelerine Tahsis Edilen Kadrolar	30
Tablo 2.4. 31.12.2020 tarihi itibarıyla Ombudsman (Kamu Denetçiliği Kurulu) Tarafından Kabulü Uygun Görülen Başvurular Hakkında Verilen Kararlar	33
Tablo 2.5. Yönetimsel Açıdan İdareler Arası İlişkilerin Sınıflandırılması	36
Tablo 2.6. Büyükşehir Belediyelerine Bağlı İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Aldıkları Paylar ve Bu Payların Toplam Bütçe Gelirleri İçerisindeki Yeri	39
Tablo 2.7. Büyükşehir Belediyelerine Bağlı İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri	41
Tablo 2.8. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin 2013 ve 2019 Takvim Yılına Ait Bütçe Gerçekleşmeleri	43
Tablo 2.9. 6360 sayılı Yasa Öncesi (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) MESKİ Hizmet Alanı Dışında Kalan Mersin İli İlçelerinde İlçe Belediyelerince Sunulan ve Mersin Merkez İlçelerinde (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) MESKİ Tarafından Gerçekleştirilen 2013 Takvim Yılına Ait İçme Suyu ve Kanalizasyon Hattı Çalışması Gerçekleşmeleri	46
Tablo 2.10. 6360 sayılı Yasa Sonrası Hizmet Alanı Genişleyen MESKİ' ye ait 2015 Takvim Yılına Ait İçme Suyu ve Kanalizasyon Hattı Çalışması Gerçekleşmeleri	48
Tablo 2.11. 6360 sayılı Yasa Sonrası Hizmet Alanı Genişleyen MESKİ' ye ait 2019 Takvim Yılına Ait İçme Suyu ve Kanalizasyon Hattı Çalışması Gerçekleşmeleri	50
Tablo 2.12. 6360 sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası Büyükşehir ve Büyükşehir İlçe Belediyelerinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri (GBVG) Üzerinden Almış Oldukları Paylar	55
Tablo 2.13. 6360 SK Öncesi ve Sonrası Büyükşehir İlçe Belediyelerinin GBVG Üzerinden Almış Oldukları Paylar	55
Tablo 2.14. MESKİ Bütçe Gerçekleşmeleri (Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Aldıkları Paylar "GBVGAP" ve Bu Payların Toplam Bütçe Gelirleri "TBG" İçerisindeki Yeri)	56
Tablo 2.15. MESKİ İdaresinin 2011-2018 Takvim Yılları Arası Mali Bütçesinde Finansmanın Ekonomik Sınıflandırmasına Göre Dış Borçlanma (Dünya Bankası, vb.) Finansman Gelirleri	61
Tablo 2.16. Mersin İl'inin İlçeler ve Bir Bütün Olarak Nüfus Verileri	63
Tablo 2.17. Mersin İli Merkez ve İlçelerine İlişkin 2013 Takvim Yılına Ait Fiziki ve Demografik Veriler	64
Tablo 2.18. MESKİ Genel Müdürlüğü'nün Yıllar İtibarıyla Tüm Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri	65
Tablo 2.19. MESKİ Müdürlüğünde 6360 sayılı Yasa'nın Devir Hükümleri Öncesi ve Sonrası Personel Sayısı	75
Tablo 2.20. 2972 sayılı Yasa Uyarınca İlçe Belediyesi Nüfus Aralığına Göre İlçe Belediyesi Toplam Meclis Üyesi Sayısı Ve Buna Denk Gelen Büyükşehir Meclis Üyelik Kontenjan Sayıları	83
Tablo 2.21. Mersin İlinde Son Yapılan 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçim Sonuçları Uyarınca İlçe Belediye Başkanlıklarını Kazanan Belediye Başkanlarının Mensubu Olduğu Siyasi Partiler	84
Tablo 3.1. 2021 Takvim Yılı İtibarıyla MESKİ Genel Müdürlüğü Personelinin Çalıştıkları Kadroya Göre Eğitim Durumunu Gösterir Tablo	95
Tablo 3.2. 2021 Takvim Yılı İtibarıyla MESKİ Genel Müdürlüğü Personelinin Yıllar İtibarıyla Toplam Sayısındaki Değişim	96
Tablo 3.3. Alan Araştırmasında Yer Verilen İlçe Belediyelerinin Mersin İl Merkezine Mesafelerine Göre Gruplandırılması	98
Tablo 3.4. İlçe Belediyelerinin Mersin İl Merkezine Uzaklıkları	99
Tablo 3.5. Mersin İlçe Belediyelerinin Bazı Kriterlere Göre Sınıflandırılması	100
Tablo 4.1. Örneklem Tablosu	103
Tablo 4.2. Ölçek Güvenirlilik Testi	103
Tablo 4.3. Örneklem Kitlesinin Yaş Dağılımı	104
Tablo 4.4. Örneklem Kitlesinin Cinsiyet Dağılımı	104
Tablo 4.5. Örneklem Kitlesinin Meslek Dağılımı	104
Tablo 4.6. Örneklem Kitlesinin 6360 sayılı Yasa Hakkında Sahip Olduğu Bilinç Düzeyi	105

Tablo 4.7. MESKİ'nin Hizmet Sunumunun Etkinliği Memnuniyet Düzeyi	107
Tablo 4.8. MESKİ'nin Altyapı Hizmetlerinin Memnuniyet Düzeyi	113
Tablo 4.9. MESKİ'nin İçme Suyu Hizmetinin Kalitesinden Memnuniyet Düzeyi	117
Tablo 4.10. MESKİ'nin Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmetinden Memnuniyet Düzeyi	120
Tablo 4.11. MESKİ'nin Engelli Vatandaşlara Sunduğu Hizmetlere Yönelik Memnuniyet Düzeyi	123
Tablo 4.12. MESKİ Tarafından Sunulan Hizmetlere İlişkin Olarak, Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Memnuniyet Düzeyi	126
Tablo 4.13. MESKİ Tarafından Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulmasına İlişkin Memnuniyet Düzeyi	130
Tablo 4.14. MESKİ'nin Su Hizmetinin Faturalandırılmasına Yönelik Hizmetinden Memnuniyet Düzeyi	133
Tablo 4.17. MESKİ'den Hizmet Alımında Coğrafi Engellerin Memnuniyet Düzeyine Etkisi	144
Tablo 4.18. MESKİ'de Hizmet Veren Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışına Yönelik Memnuniyet Düzeyi	147
Tablo 4.19. MESKİ'nin Yeterli Sayıda ve Daha Nitelikli Teknik Personel İstihdam Etmesinden Duyulan Memnuniyet Düzeyi	150
Tablo 4.20. Hizmet Alanların Merkeze Uzaklıklarına Göre Siyasi Tercihlerinin MESKİ'den Yeterli Hizmet Alımında Bir Etken Olup Olmadığı Algısının İncelenmesi	154
Tablo 4.21. MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları Arasındaki Görev ve Yetki Çatışması Algı Düzeyi	158
Tablo 4.22. MESKİ'nin Sunduğu Hizmetlerden Genel Memnuniyet Düzeyi	162
Tablo 4.23. MESKİ'nin Sunmuş Olduğu Hizmetlerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması (T-testi)	167
Tablo 4.24. MESKİ'nin Sunmuş Olduğu Hizmetlerin Mesleğe Göre Karşılaştırılması (ANOVA Testi)	168
Tablo 4. 25. Mesleğe Göre MESKİ'den Almış Olunan Hizmetlerin Çoklu Karşılaştırma (Post-hoc) Tablosu	169
Tablo 4.26. MESKİ' nin Sunmuş Olduğu Hizmetlerden Duyulan Memnuniyetin, Katılımcıların Dahil Olduğu İlçe Grubuna Göre Karşılaştırılması (ANOVA Testi)	171
Tablo 4.27. Katılımcıların Dahil Olduğu İlçe Grubuna Göre MESKİ'den Almış Oldukları Hizmetlerden Memnuniyetlerinin Çoklu Karşılaştırma (Post-hoc) Tablosu	173

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yönetimini Gerçekleştiren Organlar ve Aralarındaki Hiyerarşi	23
Şekil 2.2. Su ve Kanalizasyon İdaresi ve Büyükşehir Belediyesi Arasındaki Yönetimsel İlişki	37
Şekil 2.3. 6360 sayılı Yasa Uyarınca Komisyon Kararıyla Personel Devir Süreci	74
Şekil 2.4. Mersin İlinde Son Yapılan 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçim Sonuçları Uyarınca Büyükşehir Belediye Meclisi Üyelerinin Mensubu Olduğu Siyasi Partiler (Yüksek seçim Kurulu (YSK) verileri esas alınarak, yazar tarafından derlenmiştir)	85
Şekil 3.1. Mersin İlının Mülki İdare Haritası	93
Şekil 4.1. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'nin Hizmet Sunumunun Etkinliğinin Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	109
Şekil 4.2. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ'nin Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	115
Şekil 4.3. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ'nin İçme Suyu Hizmetinin Kalitesinden Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	119
Şekil 4.4. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ'nin Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmetinden Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	122
Şekil 4.5. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'nin Engelli Vatandaşlara Sunduğu Hizmetlerden Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	125
Şekil 4.6. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ'nin Sunduğu Hizmetlere İlişkin Olarak, Karşılaşılan Sorunların Çözümünden Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	128
Şekil 4.7. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ Tarafından Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulmasına İlişkin Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	132
Şekil 4.8. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'nin Su Hizmetinin Faturalandırılması Hizmetinden Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	135
Şekil 4.9. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'nin Su Ve Kanalizasyona İlişkin Altyapı Şikayetlerinin Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	139
Şekil 4.10. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'den Hizmet Alınan Alanın İl Merkezine Olan Uzaklığının Hizmet Kalitesine Etkisine Yönelik Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	143
Şekil 4.11. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'den Hizmet Alımında Coğrafi Engellerin Etkisine Yönelik Algı Düzeylerinin İncelenmesi	146
Şekil 4.12. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'de Hizmet Veren Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışından Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	149
Şekil 4.13. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'nin Yeterli Sayıda ve Daha Nitelikli Teknik Personel İstihdam Etmesinden Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	152
Şekil 4.14. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, Siyasi Tercihlerinin MESKİ'den Yeterli Hizmet Alımında Bir Etken Olup Olmadığı Algısının İncelenmesi	156
Şekil 4.15. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları Arasındaki Görev ve Yetki Çatışması Algı Düzeyinin İncelenmesi	160
Şekil 4.16. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ'nin Sunduğu Hizmetlerden Genel Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi	163

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simg	Tanım
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ASİ	Ankara Sular İdaresi
ASKİ	Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi
Der.	Derleyen
Ed.	Editör
EGO	Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü
ESHOT	İzmir Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Treyleybüs Genel Müdürlüğü
GBVGAP	Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Paylar
İETT	İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü
İSİ	İstanbul Sular İdaresi
İSKİ	İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
MESKİ	Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi
TBG	Toplam Bütçe Geliri
TÜİK	Türkiye İstatistik Enstitüsü
YSK	Yüksek Seçim Kurulu

GİRİŞ

Belediyelerin merkezi alanları ile bu alanlar dışında kalan yerler arasında, yerel ölçekteki kamu hizmetlerinin görülmesine ilişkin ortaya çıkan sorunlara çözüm aramak; kent genelindeki ulaşım, su ve kanalizasyon vb. kamu hizmetleri için özel örgütler oluşturmak tüm dünyada uygulanmakta olan yöntemler olup, bunların hepsinde temel amaç, yerel ölçekteki kamu hizmetler sunumlarının daha etkin, verimli, hızlı ve hesaplı olarak sunulabilmesi ve demokrasi açısından, halkın, yerel düzeydeki karar alma süreçlerine katılımını kolaylaştırmaktır (Keleş, 2012, s. 7). Literatürde; birbirinden oldukça uzak yerlerin, bir yerleşim merkezi olarak kabul edilemeyeceğine dair itirazlar olsa da; yürürlükteki 1982 Anayasasının 127. Madde üçüncü fıkra hükmü ile ihdas edilecek Kanunlar vasıtasıyla, belli standartların üzerindeki büyüklükteki yerleşim merkezleri için farklı yönetim biçimleri oluşturulabilir hükmü getirilmiştir. Bu hüküm, Türkiye’de belli standartların üzerindeki büyüklükteki yerleşim merkezleri için, büyükşehir belediyelerinin kurulmasını sağlayan, anayasal düzenleme olarak kabul edilmektedir.

Tarihsel sürece bakıldığında, ülkemizde başlangıç olarak 1854 yılında İstanbul ilinin bir kısmında faaliyete geçen belediye teşkilatının kuruluşunun Osmanlı İmparatorluğu’na kadar uzandığı (Erkul, 2010, s. 39), Türkiye’de büyükşehir belediyesi uygulaması gelişiminin ise üç ana aşamadan geçtiği görülmektedir. Reform olarak nitelendirilebilecek bu aşamalardan ilki, 1983 yılında meriyet kazanan 3030 sayılı Yasayla Ankara, İzmir ve İstanbul’daki üç ilde bulunan belediyelerin kendine özgü yönetim yapısı için “büyükşehir belediyesi statüsünü” oluşturan değişikliktir. İzleyen yıllarda ülkemizde bu statüye sahip belediye sayısı on altıya çıkmıştır. İkinci aşama, 2004 yılında meriyet kazanan 3030 sayılı Yasayı ortadan kaldıran, 5216 sayılı Yasadır. Bu yasayla; sadece İstanbul ve Kocaeli illeriyle sınırlı olmak üzere, bu illerdeki büyükşehir belediye sınırlarını il mülki sınırlarına kadar genişleten yeni bir belediye sistemi kurulmuştur. Üçüncü ve son aşama, On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6360 sayılı Yasa’nın 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak meriyet kazanması olmuştur. Bu Yasayla; büyükşehir belediyesi statüsündeki illerde, il özel idareleri, belde belediyeleri ve köyler, tüzel kişilikleriyle birlikte tasfiye edilmiş, büyükşehir belediyesi sayısı ülke genelinde 30’a ulaşmıştır. Ayrıca, tüzel kişilikleri kaldırılan köyler, tüzel kişiliğe sahip olmayan mahallelere dönüştürülürken, köylerin mera, yaylak, kışlak, otlak, harman ve panayır yerleri gibi ortak malları, büyükşehir belediyesi tüzel kişiliklerine devredilmiştir. Neticede köylerde yer alan kırsal yerlerin büyük bir kısmı, bunların aleyhine olacak bir biçimde, büyükşehir belediyesi tüzel kişiliğindeki kentsel alanlar dâhilinde sınırlandırılmışlardır (Dik, 2014, s. 95-98). Bu son değişiklik merkezîyetçi yerleşme niteliğine sahip olup, buradaki temel amacın, il merkezi ile etrafındaki yerleşim yerlerini bütünleştirmek, böylelikle sonuçta metropoliten, diğer bir deyişle kentsel alanın yönetsel bütünlüğünü sağlamak, büyükşehirlerde alansal yönetim biçimine geçilmek olduğu söylenebilir (Arıkboğa, 2013, s. 48-59).

Su ve kanalizasyon idareleri, temiz ve güvenilir içmesuyu ve atık hizmetlerinin sağlanması için gerekli olup, halk sağlığının korunmasında, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasında hayati bir rol oynarlar. Su ve kanalizasyon hizmetlerinin geleceğini güvence altına almak için yeni teknolojilere ve süreçlere yatırım yapılmasına ihtiyaç vardır. Hemen hemen tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de su kaynakları kamu mülkiyetinde olup, kamu kurumları tarafından yönetilmektedir. Ayrıca dünya çapında yapılan araştırmalara dayanarak ülkemizin su kıtlığı çeken ülkelerden biri olmadığını söylemek mümkün olmakla birlikte, nüfus artışı, kentleşme ve sanayileşme neticesinde artan su tüketim miktarları dikkate alındığında, su kaynaklarının hızla azaldığını görmekteyiz. Su mülkiyeti ve su haklarının çıkarılacak özel bir yasa “Su Yasası” ile düzenlenmesi düşünülmektedir. Özelleştirme arayışı ve uygulamalarının yanı sıra yatırımların finansmanında yabancı kredi kullanımı fırsat ve yetisinin yaygınlaşması ile iller bankasının yatırım kapasitesi ve çalışma tarzı değiştirilmesi sonrasında, kentsel su yönetimi, doğrudan belediyelerin, büyükşehirlerde ise bunlara bağlı su ve kanalizasyon idarelerinin inisiyatifine geçmiştir (Güler, 1999, s. 128-169).

Hızla gelişmekte olan ülkemizde, özellikle büyük yerleşim yerlerinde ikamet etmekte olan vatandaşlarımızın kaliteli hizmet beklentilerinin artması, kentleşme ve nüfus oranı artışının yol açtığı sorunlar, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri kurulmasını zorunlu kılmış olup, buna ilişkin yapılacak düzenlemelerin yetki alanında belirsizlikler oluşturması yerine, hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliği sağlayacak, sarıh kaideler olması temel amaç olmalıdır. Hâlihazırda büyükşehirler karşı karşıya kaldıkları problemleri çözüme kavuşturabilecek olanak ve yetkilere malik olmadıklarından (Deniz, Kantürk Yiğit, 2013, s. 629-649) konu hakkında yapılmış çeşitli meri mevzuat değişikliklerine ek olarak; yapılan son yapılan düzenleme; On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6360 sayılı Yasa’dır. Bahse konu yasa 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak meriyet kazanmıştır. Söz konusu yasanın (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) en önemli maddeleri 30.03.2014 tarihinde meriyet kazanmış olup, başta “Büyükşehir Belediyesi Kanunu” olmak üzere birçok kanunda değişikliğe neden olmuştur.

Toplam otuz yedi maddeden oluşan bahse konu yasa, meri mevzuatta birçok değişiklik öngörmüş olup, yasa gerekçesinde özetle; temel gayenin mahalli yönetimlerin etkin hizmet üretmesi, makro ölçekte planlama ve koordinasyonun büyükşehirlerin tamamını kapsayan bir biçimde yapılmasının sağlanması, yönetsel sorunların çözülmesi, kaynak tasarrufu elde edilebilmesi için en uygun ölçek ekonomisinden faydalanma gibi yaraların elde edilmesinin beklenildiğinden söz edilmektedir. Bu değişiklikler sonucunda, ülkemizin yaklaşık olarak toplam nüfus ve coğrafi alanın yarısından fazlası büyükşehir belediye yönetim sistemi sınırlarına dâhil olmuştur. 6360 sayılı Kanunla birlikte, tüm büyükşehir belediyelerinin dolayısıyla da su ve kanalizasyon idarelerinin görev sahası il mülki sınırı olarak belirlenmiş olup, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu yerdeki belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliğine son verilmiştir. Bu durum 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel

Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yasa uyarınca; bağlı, müstakil bütçeli ve amme tüzel kişiliğini haiz bir kuruluş olarak görev yapmakta olan su ve kanalizasyon idarelerinin, görev sahasının genişlemesine neden olmuş, böylece su ve kanalizasyon idareleri için şehir merkezi dışında, bu yerlere ek olarak kırsal alanlarda da hizmet sunma dönemi başlamıştır.

Çalışma; “Su kanalizasyon idarelerinin hizmet sunumunu etkileyen faktörler nelerdir? Su Kanalizasyon İdarelerinin hizmetleri ile hizmet verilen alanın büyüklüğü arasında nasıl bir ilişki vardır? İl genelinde hizmet verilmesi, Su Kanalizasyon hizmetlerinin etkinliğini, maliyetini ve kalitesini nasıl etkilemektedir? Hizmet verilen alanın sınırlarının değiştirilmesinin olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir? Su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sahasının genişletilmesinin, Mersin özelinde su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sunumu üzerindeki etkisi ne olmuştur? 6360 sayılı Kanun, su ve kanalizasyon idarelerinin mali durumunu nasıl etkilemiş, Mersin özelinde Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresinin (MESKİ) mali durumu üzerindeki etkisi ne olmuştur? Mersin’de yerel yönetimlerde, bu hizmetten yararlanan mahalli halk bu durumu nasıl algılamıştır? Bahse konu süreçte ortaya çıkan sorunlar ve bu sorunlara karşı çözüm önerileri nelerdir?” gibi temel sorular ekseninde; Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Özelinde, su ve kanalizasyon idarelerinin kamu hizmet ölçeğindeki artışın, söz konusu İdarelerin hizmet sunumu üzerindeki etkilerini ve bu hizmetten yararlanan mahalli halkın bu durumu nasıl algıladığını araştırmak istemektedir.

6360 sayılı Yasa ve bu kanunun büyükşehir belediyeleri üzerine etkisi üzerine literatürde pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak, bu çalışmalar genelde büyükşehir belediye sistemine ait kurgulanmış olup, bu çalışmanın temel amacı; 2560 sayılı İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Yasa uyarınca; bağlı, müstakil bütçeli ve amme tüzel kişiliğini haiz bir kuruluş olarak tanımlanan su ve kanalizasyon idarelerinin; 6360 sayılı Yasa öncesi (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca 2014 yılı nirengi noktası olarak tespit edilmiştir.) ve sonrası durumunu ortaya koyarak; Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Özelinde, büyükşehirlerde mevcut olan ve bahse konu kanunla yeni kurulan, su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet ölçeğindeki artışın, bu idarelerin hizmet sunumu üzerindeki etkilerini ve Mersin’de yerel yönetimlerde, bu hizmetten yararlanan mahalli halk bu durumu nasıl algıladığını ortaya çıkarmaktır. Bu kapsamda, çalışmanın araştırma sahası 2560 sayılı kanunda; “Bağlı İdare” olarak addedilen, Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresidir. Çalışma; Mersin’de, 6360 sayılı yasa sonrası hizmet ölçeğindeki artışın, Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi tarafından sunulmakta olan su ve kanalizasyon hizmetleri üzerindeki etkileriyle; bu hizmetten yararlanan mahalli halkın bu durumu nasıl algıladığını konu olarak belirlemiştir.

Söz konusu çalışma, tamamen su ve kanalizasyon idarelerine odaklanarak, bahse konu süreçte ortaya çıkan sorunları ortaya koymayı ve bu sorunlara karşı çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sınırlarının değiştirilmesinin, Mersin özelinde su kanalizasyon idarelerinin hizmet sunumu üzerindeki etkileriyle;

bu hizmetten yararlanan mahalli halkın bu durumu nasıl karşıladığı üzerine ileride yapılacak nicel ve nitel araştırmalara katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu çalışmanın farklı olan tarafı ise 6360 sayılı kanunla birlikte su ve kanalizasyon idarelerine odaklanmış olması, bir bütün olarak Türkiye’de bulunan su ve kanalizasyon idarelerinin ortak sorunlarını da değinmekle birlikte, Mersin ili mülki sınırları içerisinde görev yapmakta olan Mersin Su Kanalizasyon İdaresi (MESKİ) üzerinde yapılmış olması ve Mersin ili sınırları dâhilinde bu hizmetten yararlanan mahalli halkı içeren alan araştırmasına dayanmasıdır.

6360 sayılı Kanun, Türk Kamu Yönetimi sisteminde önemli bir değişime neden olmuş, odak noktası su ve kanalizasyon idareleri olmak üzere bu değişimin söz konusu idareler üzerindeki etkilerinin objektif ve kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu amaçla çalışmanın teorik çerçevesi, 6360 sayılı yasa öncesi ve sonrasındaki su ve kanalizasyon idareleri hakkında karşılaştırma yapılarak; bahse konu kanunla getirilen yeni düzenlemelerin; Mersin’de hizmetten yararlanan mahalli halk tarafından nasıl algılandığının incelenmesinden oluşmaktadır.

Çalışmanın iki temel hipotezi vardır. Bunlar:

-6360 sayılı Yasa’nın gerekçesinde yer alan amaçlara ulaşılmış, su ve kanalizasyon idareleri özelinde, hizmet kalitesinin artması, mali kaynakların etkin ve ekonomik kullanımı, il içerisinde bulunan tüm vatandaşlara diğer bir deyişle hizmetten faydalanan yerel halka, aynı kalite ve standartta hizmet sunulması gibi faydalar elde edilmiştir.

- Hizmet sunumunda Mersin il merkezine olan uzaklık artmasına rağmen, hizmetten yararlanan mahalli halkın çoğunluğu, çeşitli nedenlerle 6360 sayılı yasa sonrası ortaya çıkan mevcut durumdan hoşnuttur.

Çalışmada kullanılacak veri kaynaklarının başında ikincil veri kaynakları gelmektedir. Bu kapsamda, gerekli kitap, makale, rapor ve metinler incelenecek ve çalışmanın literatür kısmı oluşturulacaktır. İkinci aşamada ise, çalışmanın öznesi olan Mersin İl Mülki Sınırları içerisinde su ve kanalizasyon hizmetlerinden faydalanan mahalli halkla gerçekleştirilen altı yüz kişi katılımcılı anket çalışması yorumlanarak aktarılacak olup, amaçlı örnekleme çeşitlerinden ölçüt örnekleme yönteminin kullanılarak, seçenekli Likert tipi anket formu hazırlanacak ve yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanacaktır.

Çalışmanın en önemli sınırlılıkları; mekâna, zamana ve konuya dayalı sınırlamalardır. Mekân olarak Türkiye, zaman aralığı 1981-2020 takvim yılları arası, konu ise 6360 sayılı Yasa sonrası Kamu Hizmet Ölçeğindeki Artışın, Su Kanalizasyon İdarelerinin Hizmet Sunumu Üzerindeki Etkisi; Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Örneği’dir. Zamansal sınırlama 6360 sayılı Kanun’un 06/12/2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girme tarihi baz alınmayarak uzun tutulmuş olarak algılanabilir ancak bu çalışmada su ve kanalizasyon idarelerinin 6360 sayılı kanun öncesi durumu da ortaya konulmak ve karşılaştırma yapılmak istenmiştir. Zamansal sınırlamanın başlangıç tarihi olarak

1981 yılının özellikle seçilmesinin temel nedeni ise, ilk kurulan su ve kanalizasyon idaresinin İstanbul Sular İdaresi olması ve bu idarenin 1981 yılında 2560 sayılı kanunla önemli değişikliklere uğrayarak İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi halini almasıdır. Zamansal sınırlamanın bitiş tarihi olarak 2019 yılı verileri baz alınmıştır. Bunun gerekçesi, 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından dünya genelinde Covid -19 salgını ilan edilmesi sonrası bu sürecin ülkemizde tüm kurumları faaliyet ve performanslarını etkilediği gibi su ve kanalizasyon kuruluşlarının da bundan etkilemiş olmasıdır. Bu nedenle su ve kanalizasyon idarelerinin 2019 sonrası verileri süreç çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde; kamu hizmeti, su ve kanalizasyon hizmetlerinde etkinlik-verimlilik, yerleşme ve metropoliten kuruluşlar kavramsal ve teorik çerçevesi kapsamında, kamu tüzel kişiliği, yerinden yönetim, kamu hizmeti, etkinlik ve verimlilik, desantralizasyon (yerleşme), kent, kentleşme, metropol (büyükşehir/anakent), su ve kanalizasyon amaçlı metropoliten kuruluşlar, büyükşehir belediyeleri ile su ve kanalizasyon idareleri arasındaki ilişki, hiyerarşik ve idari vesayet denetimi kavramları ortaya konulacak olup, ikinci bölümde; su ve kanalizasyon idarelerinin yönetimi ve 6360 sayılı Yasa başlığı altında; 6360 sayılı Yasa öncesi yapılan düzenlemeler, su ve kanalizasyon idarelerinin kuruluşu (2560 Sayılı Yasa), su ve kanalizasyon idarelerinin yönetimi, teşkilat yapısı, 6360 sayılı Yasanın su ve kanalizasyon idarelerine sağladığı faydalar ve sebep olduğu başlıca sorunlar incelenecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde; 6360 sayılı Yasanın su ve kanalizasyon amaçlı metropoliten kuruluşların hizmet sunumu üzerindeki etkileri; Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MESKİ) örneği başlığı altında; Mersin ili hakkında genel bilgiler, MESKİ'nin sunmuş olduğu hizmetler ve MESKİ Genel Müdürlüğü, eski belde belediyesi ve ilçe belediyelerindeki su ve kanalizasyon birimlerinin kapatılması sonrası MESKİ tarafından kurulan yeni birimler incelenecektir. Çalışmanın son bölümünde; araştırmanın bulguları ve alan araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi başlığı altında; araştırmaya katılanların 6360 sayılı Yasa sonrasında MESKİ hizmetleri hakkında memnuniyet düzeylerine ilişkin bulgular, bulgulara ilişkin testler ve toplu sonuçlar, hipotez testi, 6360 sayılı Yasa sonrasında meydana gelen değişimin MESKİ özelinde değerlendirilmesi, 6360 sayılı Yasanın doğurduğu sorunlara çözüm önerileri, başlıkları altında sınıflandırılarak analiz edilecektir.

1. SU VE KANALİZASYON HİZMETLERİNDE ETKİNLİK-VERİMLİLİK, YERELLEŞME VE METROPOLİTEN KURULUŞLAR, KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Bu bölümde; kamu tüzelkişiliği, yerinden yönetim, kamu hizmeti, etkinlik ve verimlilik, desantralizasyon (yerelleşme), kent ve kentleşme, metropol (büyükşehir/anakent), su ve kanalizasyon amaçlı metropoliten kuruluşlar, büyükşehir belediyesi ile su ve kanalizasyon idareleri arasındaki ilişki kavramları üzerinde durularak söz konusu anahtar kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler genelden özele doğru teorik bir çerçeveye içerisinde sunulmaktadır.

1.1. Kamu Tüzelkişiliği

Hukuk alanında hak ve borçlara sahip olma yeteneğine sahip varlıklar “Gerçek” ve “Tüzel” kişiler olmak üzere ikiye ayrılır. Hukuk âleminde insanlar; hak ve borçlara sahip olma yeteneğine sahip bir özne “Gerçek Kişiler” olarak tasvir edilmiş olup, din, dil, cinsiyet, ırk, vb. gibi farklar ayırt edilmeksizin bütün insanlar birer gerçek kişi olarak kabul etmektedirler. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu uyarınca gerçek kişiliğin başlangıcı; cenin olarak kabul edilir, buna göre insanlar ana rahminde kişi olarak kabul edilmeye başlanır ve sağ doğmak şartı ile doğumla, hukuk âleminde Gerçek Kişi olurlar. Tüzel Kişiler ise belli bir amacı ortaya koymak üzere teşkilatlanmış; kişi veya mal topluluklarıdır. Bunlar hukuk sistemi tarafından müstakil birer varlık olarak tanınırlar.

Amme tüzel kişileri de kendi içinde “Kişi Topluluğu” ve “Mal Topluluğu” şeklinde ikiye ayrılmaktadırlar. Kişi topluluğu şeklinde amme tüzel kişileri ki bunları “Kamu İdareleri” olarak örneklendirebiliriz, ortak faydanın gerçekleştirilmesi amacıyla yönelik olarak, kamu hukuku hükümlerine göre kişilik verilmesiyle oluşmuşlardır. Hukukumuzda kamu idareleri denilen devlet ve mahalli idareler (il özel idaresi, belediye ve köyler) ve kişi topluluğu şeklinde amme tüzel kişileridir. Yine hukukumuzda kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları (Meslek Odaları vb.) da, o mesleği icra edenlerin toplamına verilen bir tüzel kişilik olduğundan, kişi topluluğu şeklinde amme tüzel kişisi olarak kabul edilmektedirler. Mal topluluğu şeklinde amme tüzel kişileri ise belli bir mal ve hizmet topluluğuna, kamu hukuku kurallarına göre kişilik verilmesiyle oluşan Kamu İktisadi Teşekkülleri, Üniversiteler, TRT, TODAİE, TÜBA, TÜBİTAK gibi kamu kurumlarıdır (Günday, 2003, s. 66-69).

Bazı kamu kurumlarının “Amme Tüzel Kişiliği” ne sahip oldukları, 1982 tarihli T.C. Anayasasında, isimleri tek tek zikredilmek suretiyle açıkça belirtilmiştir. Bunlar; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, radyo ve televizyon idaresi, üniversiteler, vb. hizmet yerinden kuruluşları ve il özel idaresi, belediye ve köylerden oluşan mahalli idarelerdir. Ancak bunların dışında kalan kuruluşlar için bir takım ölçütler kullanılmaktadır. Buna göre bir kuruluşun kamu hukuku tüzel kişisi olup olmadığını belirleyebilmek için bir takım temel özellikler (Günday, 1997, s. 50-52) aranmaktadır:

a) Kanunla yahut Kanunun Verdiği Sarıh Bir Yetkiye Dayanılarak Kurulma Ve Yine Aynı Biçimde Kaldırılmaları:

1982 tarihli T.C. Anayasası'nda zikredilen, kanunla yahut kanunun verdiği sarıh bir yetkiye dayanılarak kurulması hükmü, amme tüzel kişiliklerinin herkes tarafından kurulamayacağını, yalnızca devlet tüzel kişiliği tarafından kamu gücüne dayanılarak bir idari işlemle kurulabilmesini ifade etmektedir. Buna göre; dernekler ve sendikalar birer amme tüzel kişiliği değildirler, çünkü bunlar devlet tüzel kişiliğinin bir idari işlemle kurmuş olduğu kuruluşlar değildirler. Dernekler ve sendikalar; özel kişiler tarafından özel hukuka tabi bir işlemle kurulmaktadır.

Neticede; amme tüzel kişileri, ister kanunun verdiği açık yetkiye dayanılarak bir idari işlemle, isterse kanunla ihdas edilmiş olsunlar, daima bir devlet işlemi ile teşekkül ettirilen bir amme tüzel kişisidirler ve idare hukukunda, yargı içtihatlarıyla yerleşmiş bulunan yetki ve usulde paralellik ilkesi gereği, kuruldukları biçimde ortadan kaldırılmaları gerekir.

b) Kamu Gücü Denilen Üstün ve Ayrıcalıklı Yetkilerle Donatılmış Olmaları:

Amme tüzel kişileri, hukuk âlemindeki öteki gerçek ve tüzel kişilerle girişeceği hukuki ilişkilerde, bunlarla eşit olamayıp bunlara karşı rızaları olmaksızın tek yanlı işlemler yoluyla, haklarında yeni hukuki durumlar yaratabilme, mevcut hukuki durumlarını değiştirebilme gibi bir takım üstün ve ayrıcalıklı yetkilerle donatılmışlardır.

c) Mal ve Gelirlerinin Kamu Malları ve Gelirleri Statüsüne Tabii Tutulmuş Olması:

Tüzel kişiliğin mal ve gelirleri, kamu malları ve gelirleri statüsüne tabii tutulmuş ise diğer bir deyişle ayrıcalıklı bir korumadan faydalanyor ise yine bir amme tüzel kişiliğinin mevcudiyeti söz konusudur. Bu duruma örnek olarak; amme tüzel kişiliklerinin kamu hukukuna tabii malları ve gelirlerinin haciz edilememesi, verilebilir.

d) Kurum Personelinin Türk Ceza Kanunu Uyarınca Devlet Memuru Olarak Kabul Edilmesi:

Tüzel kişiliğin personeli Türk Ceza Kanunu uyarınca devlet memuru olarak kabul ediliyorsa, başka bir deyişle bahse konu personelin görevleriyle ilgili işledikleri yahut ifa ettikleri görevleri dolayısıyla kendilerine karşı işlenen suçlar, benzerlerine göre daha ağır cezalara tabii tutulmuşsa, yine bir amme tüzel kişiliği söz konusudur.

1.2. Yerinden Yönetim

Merkezden yönetim, idarenin, topluma sunacağı hizmetleri tek elden ve devlet merkezinden sunduğu, tüm idari hizmetler ve kaynakların merkezde toplandığı, merkezde toplanan idari hizmetlerin tüm ülke düzeyinde yürütülebilmesi için taşra örgütüne sahip olunan, örgütlenme biçimidir.

Yerinden yönetim ise merkezden yönetimin aksine halka sunulacak bazı idari hizmetlerin tek elden ve devlet merkezinden değil, merkezi idare hiyerarşisine ve merkezi idare teşkilatına dâhil olmayan amme tüzel kişileri tarafından sunulmasıdır. Yerinden yönetim, yönetim biliminde adem-i merkeziyet olarak tasvir edilen bir kavram olup, devletlerin siyasî sistemlerine göre farklılık göstermektedir. Siyasal Yerinden Yönetim; Federalizm demek olup, federal devleti oluşturan her bir

federe devletin idari yetkilerinin yanısıra, siyasal otorite ve egemenliği paylaşması söz konusudur. Siyasî âdem-i merkeziyette federe devletler ana unsurdur, idari adem-i merkeziyet ise onun tamamlayıcı parçasıdır. Buna karşın üniter yapıdaki devletlerde ise merkezi idare hiyerarşisine ve merkezi idare teşkilatına dâhil olmayan amme tüzel kişilerinin yasama ve yargı yetkileri olmayıp sadece idari yetkileri vardır, diğer bir deyişle sadece idari adem-i merkeziyet vardır (Günday, 2003, s. 61).

Adem-i merkeziyet ilkesi ya belli bir coğrafi alan ya da belli bir hizmetin ifası şeklinde olmak üzere iki farklı biçimde uygulanmaktadır. Literatürde adem-i merkeziyetin belli bir coğrafi alan itibarıyla uygulanmasına yerel yerinden yönetim/mahalli adem-i merkeziyet, belli bir hizmetin ifası şeklinde uygulanmasına ise hizmet yerinden yönetimi/ hizmet adem-i merkeziyeti adı verilmektedir. Buna göre;

Hizmet Yerinden Yönetimi (Hizmet Adem-i Merkeziyeti); belli bir hizmete özerklik tanınmasını gerektirir ve bu hizmetlerin, devlet tüzel kişiliği dışında yer alan, devletten ayrı bir irade, bütçe ve malvarlığına sahip, personeli merkezi idarenin hiyerarşisine dahil olmayan müstakil amme tüzel kişilikleri tarafından yerine getirilmesidir. Örneğin, üniversiteler, YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu), TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu), Kamu İktisadi Teşebbüsleri, barolar, ticaret ve sanayi odaları, düzenleyici ve denetleyici kurumların yerine getirdikleri hizmetler bu kapsamda değerlendirilen hizmet yerinden yönetim uygulamalarıdır. Söz konusu kuruluş amacındaki hizmet ya da işlevle sınırlı ancak belli bir coğrafi alan veya mekânla sınırlı değildirler.

Yerel Yerinden Yönetim (Mahalli Adem-i Merkeziyet) ise Devlet Tüzelkişiliğinin yani merkezi yönetimin haricinde bulunan, bağımsız tüzel kişilikleri olan kamu kurumlarıdır. Belli yerel ve ortak kamusal hizmetlerin sunulması için oluşturulmuş, karar organları bulundukları alandaki vatandaşlar tarafından seçilen, vatandaşların yönetime katılmasını sağlayan, karar organları doğrudan halk tarafından seçilerek iş başına gelen (İl özel İdaresinin başı olan vali hariç) belediyeler, il özel idareleri ve köyler bu tür yerel idare birimleridir. Bu idareler belli bir coğrafi alan ya da mekânla sınırlı ancak yürüttükleri hizmet ve işlevler açısından sınırlı değildirler.

1.3. Kamu Hizmeti

Ülkenin tamamını ilgilendiren konularda, vatandaşların müşterek talep ve ihtiyaçlarını karşılamayı gaye edinen kamu hizmetlerini ifa etmekle görevli kamu idarelerinden oluşan Merkezi Yönetim; 5018 Sayılı Yasa'nın ekinde bulunan bir, iki ve üç numaralı cetvellerde yer alan kamu idarelerinden oluşmaktadır. Bahse konu kanun ekinde; bakanlıkların merkez ve taşra teşkilatları ile bunların bağlı kuruluşlarından oluşan idareler, Genel Bütçeli İdareler olarak adlandırılmış olup bunlara (I) sayılı cetvelde yer verilmiştir. Bunun yanında, kendi giderlerini yine kendi öz gelirleriyle karşılamak gayesiyle ve özellikli kamu hizmetlerini sunmak üzere ihdas edilmiş olan kamu idarelerinden oluşan idareler Özel Bütçeli İdareler olarak adlandırılmış olup bunlara (II) sayılı cetvelde yer verilmiştir. (III)

sayılı cetvelde ise üst kurul niteliğinde olan belli alanlarda düzenleme ve denetleme yetkisi sahip idareler bulunmakta olup, bunlar Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar olarak adlandırılmışlardır.

5018 Sayılı Yasa’da, yerel yönetim birimleri diğer bir adıyla mahalli idareler, muayyen coğrafi alan ve hizmetlerle yetkilendirilen, köy, belediye ve il özel idaresi ile bunların kurmuş oldukları birlikler olarak adlandırılmıştır. Kamu gücü karşısında zayıf durumda bulunan bireysel hakların korunması, ekonomik, sosyal, eğitim ve kültürel alanlarda pozitif yönlü yaşanan değişim, bunun yanında üretim ve bilgi teknolojisindeki gelişmeler karşısında, müşterek gereksinimlerin giderilmesinde çok önemli bir role sahip yerel yönetimler, kendilerini bu yeni duruma adapte etme gereksinimi duymaktadırlar (Akgül, 2003, s. 249-262).

Yerel yönetimlerin hizmet yükü; teknoloji, ulaşım ve kentleşmedeki hızlı gelişimle doğru orantılı olarak hızla artmakta olup, hizmetler genel olarak söz konusu idareler ve bunların yöneticilerinden beklenmektedir. Ancak bunlar, merkezi yönetimden farklı kamu hizmetleri sunmakta olup, ayrıca merkezi idare elinde bulunan gücü bu lokal idarelere devretmek istememektedir. Bu çerçevede vatandaşların günlük yaşamda ihtiyaç duyduğu temizlik, içme suyu vb. kamu hizmetlerinin çoğu yerel yönetimler tarafından karşılanmakta olup, kaynak yetersizliğine çözüm bulma, bürokrasiyi önleme, teknik personel eksikliğini giderme, vesayet denetiminin dışına çıkabilmek gibi saiklerle, yerel yönetimlerin alternatif hizmet sunma yöntemlerini kullanmaya başladıkları, merkezi yönetimlerin ise büyük ölçüde daha kapsamlı kamu hizmetleri olan eğitim, adalet vb. ülke çapındaki ihtiyaçlara yönelik hizmetleri karşıladığı görülmektedir (Acartürk, 2001, s. 46-60).

Literatürde birçok tanımı olmakla birlikte, bu tanımlardan yola çıkarak kapsamlı bir şekilde Kamu Hizmeti; tekelleşme şartı olmaksızın, amme tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetiminde özel girişimler tarafından sunulan; müşterek, umumi ve devamlılık gösteren toplumsal gereksinimleri gidermek için; yerel, bölgesel, ülke çapında ve kamu yararına olmak üzere; genelde bedelsiz olarak; sunumunda eşitlik ve tarafsızlık ilkesi gözetilerek; niteliği siyasi kararlarla belirlenen; yeni gelişmelere ayak uyduran, sistemli, devamlı ve durmadan devam eden faaliyetler olarak, tanımlanabilir.

1.4. Etkinlik ve Verimlilik

Şehirlerin yaşanabilir olmasını sağlamaya yönelik, kamu hizmetlerin verimli ve etkin bir biçimde sunulabilmesi için şehirlerin büyüklüklerinin en azından teorik olarak belli bir miktarı aşmaması gerektiği doktrinde ileri sürülen bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Burada temel amaç kamu hizmetlerinin sunumunda etkinliğin ve verimliliğin artırılması olup; bu durum kamu hizmetlerinin başarısının değerlendirilmesinde etkinlik ve verimlilik kavramlarının tanımlanması gereğini doğurmuştur (Ceritli, 2002, s. 7-24). Buna göre;

Kamu hizmetlerinin sunulmasında amaç; tüm kamu hizmetlerinin, en kısa sürede, ekonomik ve kaliteli bir şekilde hizmetten yararlanmak isteyenlere sunulmasıdır. “Etkinlik” kavramı 20. yüzyıla kadar “Verimlilik” kavramı ile aynı anlamda kullanılmıştır. Ancak menfaat gayesi olmayan umum ve

şahsi organizasyonlarda verimliliğin ölçülmesinin mümkün olmaması, daha muhtevalı bir mefhum olan etkinlik nosyonunun doğmasına vesile olmuştur (Ekinci, Yılmaz, 2002, s. 36).

Çok farklı tanımlamaları olmakla birlikte, “Verimlilik” kavramı; az girdi ile elde edilebilecek en çok çıktıya ulaşılması veya belli bir çıktıya kullanılabilecek en az girdi ile ulaşılması olarak tanımlanabilir. Uzun bir süre verimlilik kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmasına karşın, “Etkinlik”; amme tüzel kişileri tarafından veya bunların denetimi altında şahsi teşebbüsler aracılığıyla sunulan, kar amacı bulunmayan kamu hizmetlerinin başarısının değerlendirilmesinde verimliliğin ölçülememesi nedeniyle verimlilikten daha geniş ve kapsayıcı bir kavram olarak ortaya çıkmış olup; bir organizasyonun önceden belirlenmiş gayelerine ve büyük/önemli amaçlarına varma saikiyle yaptıkları fiili işlemlerinin nihayetinde, bu maksatlarına ulaşılma niteliğini değerleyen bir başarı ölçütü olarak tanımlanabilir (Arslan, 2004, s. 79).

1.5. Desantralizasyon (Yerelleşme)

Vatandaşların yönetime katılımı diğer bir deyişle demokratikleşmenin temel şartlarından biri olarak görülen Desantralizasyon (Yerelleşme); 1982 Anayasasında vurgulanan, taşranın yetki ve görevleri merkez adına yapması anlamına gelen yetki genişliğinden farklı olarak, amme etkinlikleriyle ilgili yetki ve sorumlulukların, merkezden, mahalli idare kuruluşlarına aktarılması olarak tanımlanabilir.

Desantralizasyon (Yerelleşme)’ nin literatürde bir takım avantaj ve dezavantajlara yol açtığı saptanmıştır. Başlıca avantajlarının; kamu hizmetlerinde demokratikleşme, yönetime katılımı sağlamak; hizmet talep eden yerel halkın kamu görevlilerine doğrudan ulaşabilmesi, kamu hizmetlerinde verimliliği, şeffaflığı, hesap verilebilirliği ve sorumluluğu sağlamak olduğu görülmüştür. Bunun yanında yerelleşme bir takım handikaplar da doğurmaktadır, bunların başlıcaları; merkezi yönetimin koordinasyon ve kontrolünü azaltma, hizmet kalitesinde ve temininde sorunlar yaşanması, yerel çıkar grupları ve varlıklı kesimlerin yönetime müdahalesine dolayısıyla yerel hizmetlerin görülmesinde adaletsizlik ve yolsuzluklara ve çeşitli yönetim biçimi arayışlarına yol açmasıdır.

1.6. Kent ve Kentleşme

Literatürde kent ve kırsal kavramlarının ayrımı her zaman kesin bir biçimde ortaya konulamasa da, kent kavramı genel de benzer biçimde tanımlanmaktadır (Keleş, 2002, s. 105). Birçok farklı kıstas kullanılmak suretiyle değişik kent tanımları yapılmış olup bu kıstaslardan hiçbirisi tek başına eksiksiz bir kent tanımı yapmaya elverişli değildir (Kurt, 2014, s. 2). Buna göre Kent teriminin tanımlanmasında kullanılan başlıca dört temel kıstas; idari statü, nüfus, ekonomik ve toplum bilimsel kıstastır. Bu kıstaslar baz alınarak yapılan tanımlamalar;

İdari Statü kıstası baz alınarak kent kavramı; sınırlandırılmış bir yönetsel alanın sorumluluk sahasında yer alan ve bu alan dahilinde hizmet ifa eden, belli yönetsel sisteme sahip olan, alanlar şeklinde adlandırılmıştır (Altuğ, 1989, s. 5). Türkiye İstatistik Enstitüsü’nün yaptığı araştırmalara dayalı

ortaya koymuş olduğu yayınlarında, il ve ilçe nüfusunun kentsel nüfus sayıldığı, dolayısıyla Türkiye’de şehir ve kırsal ayrıştırılmasında söz konusu nüfus ölçütünden yararlanıldığı görülmektedir (Keleş, 2002, s. 105).

Nüfus kıstası baz alınarak kent kavramı; belli bir sayının üzerinde insanın yaşadığı yerleşim alanı olarak tanımlanmıştır (Karaman, 1995, s. 6). 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu’nda iki binden az nüfusa sahip alanların “köy”; nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olan yerlerin “kasaba” ve nüfusu yirmi binden daha fazla olan yerlerin “şehir” olarak adlandırılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla Türkiye’de kent (şehir) ve kırsal (köy) ayrımında söz konusu ölçütten yararlanıldığı görülmektedir.

Ekonomik kıstas temel alınarak kent kavramı; sanayi, ticaret, hizmet sektörü gibi tarım dışı sektörlerin yoğunluk kazandığı yerleşim alanı olarak (Keleş, 2002, s. 107) tanımlanmaktadır.

Toplum bilimsel kıstas temel alınarak kent kavramı; belli bir nüfus sayısı ve yoğunluğu, uzmanlaşma ve işbölümü, örgütlenme ve homojen olmama gibi özellikler dikkate alınarak (Keleş, 2002, s. 107) tanımlanmıştır.

Şehir sayısının ve şehirlerde hayatını idame ettiren kişi sayısının artması ise “Kentleşme” olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir deyişle “Kentleşme”; endüstrileşme ve iktisadi büyümeyle doğru orantılı olarak şehir sayısının çoğalması ve gelişmesine neden olan; cemiyet sisteminde organizasyonlaşma ve ihtisaslaşmaya neden olan; beşeri ilişkilerde kırsaldan farklı değişimlere yol açan, insan sayısındaki çoğalma durumu şeklinde (Şahin, 2011, s. 3-6) tanımlanabilir.

Kent ve kentleşmenin getirdiği sorunlar, yerel kamu hizmetlerinin sunulmasında bir takım yeni aksaklıkların doğmasına yol açmış, alternatif yeni yönetim tarzlarının araştırılmasına vesile olmuştur.

1.7. Metropol (Büyükşehir/Anakent)

Eski dönemlerde Yunan dilinde metro (ana) ve polis (kent) sözcüklerinden oluşan yabancı kökenli bir kelime olan “Metropol” kavramı, Fransız dilinden Türk diline geçmiş olup, günümüzde Paris, Tokyo, New York gibi büyük kent merkezlerinin tanımlanması için kullanılmaktadır (KBAM, 2012, s. 51). Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde ise merkezî yönetimin taşrada vali idaresine bırakılmış alanlarından popülasyon ve iktisadi gelişim açısından ilerleme kaydederek belli bir dereceye ulaşmış, mega kent, metropol, ana kent olarak tanımlanmıştır (<https://sozluk.gov.tr>).

Günümüz koşullarında metropol (anakent) kavramı; bir ülke yada bölgede, çevresindeki kırsal ve kentsel alanlara, toplumsal ve ekonomik olarak hükmeden, nüfusu bir milyondan fazla olan, genellikle uluslararası her türlü ilişkilerin sağlandığı, en büyük kent yada kentlerinden biri olarak tanımlamak mümkündür (Keleş, 1980, s. 19).

Günümüzde gelişmekte olan ülkeler; “Kentleşme Politikaları” ile kentleşmenin getirdiği ekonomik ve sosyal sorunlar ile boğuşmakta, bu sorunları çözebilmek için, bir yandan Desantralizasyon (Yerelleşme) vasıtası ile nüfusun bir yada birkaç metropolde yığılmasını önlemeye çalışırken, diğer

yandan kırsal alandan söz konusu yerleşim yerlerine olan iç göçü önlemeye çalışmaktadır. Ancak az gelişmiş ülkeler de ise sermaye birikimi ve ölçek ekonomisi saikleriyle büyüme ve kalkınma sağlayabilmek için metropol (anakent) yerleşim alanları yaratılmaya çalışıldığı görülmektedir. Az gelişmiş ülkelerdeki bu dengesiz kentleşme sonucu oluşan metropoller ülkenin tüm kaynaklarını ve nüfusunu kendine çeken yeni ekonomik ve sosyal sorun odakları oluşturmaktadır (Keleş, 1980, s. 51-53).

Büyükşehir kavramı; sosyal ve iktisadi alandaki gelişmeler neticesinde türemiş bir olgudur. 20. yüzyıla damgasını vuran, kırsal alanlardan kentsel alanlara büyük göç Avrupa ülkelerinde sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu göç problemi nedeniyle büyükşehirlerin yönetilmesi, kontrol edilmesi ve planlanması büyük bir sorun haline gelmiştir. Klasik kent yönetim sistemi olan belediyelerin, dengesiz kentleşme sonucu oluşan ülkenin tüm kaynaklarını ve nüfusunu kendine çeken yeni ekonomik ve sosyal sorun odakları oluşturan metropoller karşısında aciz kalması sonucunda ortaya çıkan bu sorunları çözmek için hem kamu yetkilileri hem de akademisyenler kendi içlerinde çözüm aramaya çalışmışlar ve neticede farklı yöntem ve modeller ileri sürmüşlerdir (Çınar vd., 2009, s. 14-15). Bu yeni model arayışları neticesinde, metropol şehirlerde, alt kademedeki yer alan bütün belediyeleri kapsayacak biçimde, tüm kamu hizmetlerinin, en kısa sürede, ekonomik ve kaliteli bir şekilde hizmetten yararlanmak isteyenlere sunulmasını sağlayacak, diğer bir deyişle kamu hizmetlerinde etkinliği sağlayacak, Metropol (Büyükşehir/Anakent) Belediyeleri kurulması dönemi başlamış olup, bu yönetimlerin ortaya çıkışını sağlayan başlıca etmenler; nüfustaki büyüme, kaliteli hizmet beklentisi, refah düzeyindeki artış, hızlı kentleşme, sanayileşme ve göçün artması, tarımsal faaliyetlerde azalış, gecekondulaşma ve siyasi rant beklentisi olarak sıralanabilir. Bu etmenler sınırlı sayıda olmayıp, her birinin bir diğerinin sebebi veya sonucu olması mümkündür (Karakaya, 2012, s. 17).

1.8. Su ve Kanalizasyon Amaçlı Metropolitan Kuruluşlar

Kentsel alanlardaki yerel yönetim yapısı tarafından denetlenmekte olan, geniş yerel halk kitlesine ve alanlarına, su ve kanalizasyon, arıtma, çöp toplama gibi kentin tamamını ilgilendiren hizmetleri sunmak için oluşturulmuş, müşterek, umumi ve devamlılık gösteren toplumsal zaruretleri karşılamak için kurulan teşkilatlar, özel amaçlı metropolitan kuruluşlar olarak adlandırılmaktadırlar (Oktay, 2016, s. 64-65). Söz konusu kuruluşların ayrı bir tüzelkişiliğe, bütçe ve personele sahip olduğu, özel yasa hükümleri ile idare edildiği ve üst kademedeki mahalli idareye tabi olarak faaliyet sürdürdüğü görülmektedir (Tortop, 1993, s. 67-68). Ülkemizde özel amaçlı metropolitan kuruluşlardan, sayısı otuzu bulan su ve kanalizasyon amaçlı metropolitan kuruluşlara örnek olarak İstanbul Su ve Kanalizasyon İşletmesi (İSKİ), Ankara Su ve Kanalizasyon İşletmesi (ASKİ) ve Mersin Su ve Kanalizasyon İşletmesi (MESKİ) örnek olarak verilebilir. Bu kuruluşların tamamı bulundukları büyükşehirlerin adını taşımaktadırlar.

Ayrı bir tüzelkişiliğe, bütçe ve personele sahip olan, özel yasa hükümleri ile idare edilen ve üst kademedeki yerel yönetim birimine bağlı olarak hizmet sunan bu kuruluşların hizmet maliyetinin altında

fiyatlandırma yapımları 2560 sayılı İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun'un 23. maddesiyle yasaklanmış olup, kar amaçlı olmasa da vatandaş memnuniyetini ve faaliyet maliyetlerini karşılayacak biçimde bir "işletme" mantığı ile idare edilmektedirler. Bahse konu idarelerin yöneticilerinin seçiminde ülkenin siyasi yapısıyla paralel olarak ya merkezi yönetimin ya da yerel yönetimlerin söz sahibi olduğunu, ülkenin yönetiminde Desantralizasyon (Yerelleşme)' nin esas alınıp alınmama durumuna göre özerklik derecelerinin belirlendiği görülmektedir. Örneğin, kadim mahalli idare geleneğine sahip olan devletlerde bu idarelerin mahalli idarelere bağlı olduğu (Keleş, 2000, s. 262), merkeziyetçi yapının güçlü olduğu ülkelerde ise bu yapıların merkeze bağlı olduğu; karma bir yönetim tarzının benimsendiği Türkiye gibi ülkelerde ise hem yerel ve hem merkeze bağlı bir yapı oluşturmak için, atama ve denetimlerinin vesayet mekanizması aracılığıyla ile sağlandığı görülmüştür (Alıcı, 2017, s. 28).

Söz konusu kuruluşların yerel hizmetlerin sunulmasında bir takım avantajlar ve dezavantajlar sağladığı görülmüştür. Buna göre hizmet kalitesinin artması, ekonomik varlıkların etkin ve iktisatlı sarfiyatı, fayda meydana getirme kabiliyetinin çoğalması, il içerisinde bulunan tüm vatandaşlara diğer bir deyişle hizmetten faydalanan yerel halka, aynı kalite ve standartta hizmet sunulması (Alıcı, 2017, s. 29) gibi bir takım üstünlüklerin karşısında; üzerlerinde toplumsal denetiminin sağlanmasının güçlüğü, bunları yönetmek için atanan idareciler tarafından katılımcı olmayan bir biçimde yönetilmeleri, hizmetlerin aksaması, gecikmesi, kalitesinin düşmesi, hizmetten faydalanan yerel halkın memnuniyetinin azalması, kaynak israfına yol açması (Keleş, 2000, s. 262) ve büyükşehir statüsüne sahip iller ile diğer iller arasında, nüfus, ekonomik gelişmişlik, sosyal kalkınmışlık alanlarında hali hazırda bulunan farkın azaltılması yerine muhtemelen zamanla daha çok artmasına neden olacak (Çalcalı, 2014, s. 49-68) bir takım eksiklikleri bulunmaktadır.

1.9. Büyükşehir Belediyesi ile Su Ve Kanalizasyon İdareleri Arasındaki İlişki

Su ve Kanalizasyon İşletmeleri'nin temel özellikleri; "bağımsız" bütçeli, "amme tüzel kişiliği"ne haiz, büyükşehir belediyelerine "bağlı", istihdam ettiği "personeli" 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabii idareler olarak; 1981 yılında yürürlüğe giren Su ve Kanalizasyon İşletmelerinin temel kanunu olarak nitelendirilen 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'da belirtilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, bu idarelerin istihdam ettiği çalışanların tamamı, memur statüsünde değildir, bunun yanında işçi ve sözleşmeli personel statüsünde de çalışanları bulunmaktadır.

Yerel yönetimlere ilişkin düzenlemeler yapılırken genelde iki kıstas göz önüne alınmakta olup, bunlardan ilki sunulan hizmetlerin etkinliği ve verimliliği; ikincisi ise demokratik kurallara uygunluktur. Bunlardan yeni amme idaresi kapsamında gerçekleştirilen, merkezi yönetime ait sorumlulukların bir kısmının mahalli birimlere verilerek yerel yönetimlerin kuvvetlendirilmesi ve verimliliklerinin artırılması çabasının daha ön plana çıktığı görülmektedir (Kaypak, Yılmaz, 2017, s. 124-135). Buna göre 6360 sayılı yasa sonrası büyükşehirlerde, su ve kanalizasyona yönelik hizmetlerin tamamının,

büyükşehir ilçe belediyelerinin sorumluluğundan alınarak, hizmetlerin etkinliği ve verimliliğini sağlamak üzere, büyükşehirlerin bağlı kuruluşu olarak tanımlanan müstakil tüzelkişiliğe sahip su ve kanalizasyon idarelerine bırakıldığı görülmektedir.

Yukarıda bahsedildiği üzere bu idarelerin “Bağlı İdare” olarak tanımlanmaları, Türk idare hukuku açısından büyük bir karmaşaya yol açmaktadır çünkü söz konusu tanımlama, aralarındaki denetim ilişkisinin belirlenmesinde temel rol oynamaktadır. Buna göre; Türk Devlet Teşkilatı ve Kamu Yönetiminde, yönetimde bütünlüğü sağlamak üzere iki yönetsel denetim usulü öngörülmüştür. Bunlar Hiyerarşik Denetim ve İdari Vesayet Denetimi (Yönetsel Vesayet)’dir.

1.9.1. Hiyerarşik Denetim

Tek bir tüzel kişilik içerisinde ortaya çıkan, idarenin kendi tüzel kişiliği içinde gerçekleştirdiği denetim olarak tanımlanabilir. Bu denetim şekli, en çok kullanılan ve muhteviyatı en fazla olan denetim türüdür. Söz konusu denetim yetkisine istinaden amir ast personelin çalışma durumuna (Atama, Terfi, Sicil Notu vb.), disipline edilmesine (Disiplin cezası uygulama, görevine son verme) ilişkin işlemler yapabilir, ayrıca astları arasında görev bölüşümü gerçekleştirip, onlara emir ve talimat verebilir. Astın işlemleri üzerindeki hiyerarşik denetim ise bu işlemlerin hem hukukilik hem de yerindelik bakımından denetlenmesi; gereği halinde bu işlemlerin; üst tarafından geri alınması, düzeltilmesi, geciktirilmesi ve kaldırılmasıdır. Ancak üst, hiçbir zaman astın yerine geçerek karar alamaz (Tortop vd., 1993, s. 173).

Büyükşehir Belediyesi ve Su Ve Kanalizasyon idareleri arasındaki hiyerarşik denetim ilişkisine; mevzuat gereği aynı zamanda su yönetim kurulu başkanı da olması vasfıyla Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından su kanalizasyon idaresi personeli üzerinde sahip olduğu; atama, disiplin cezası uygulama, görevine son verme vb. yetkileri örnek olarak verilebilir.

1.9.2. İdari Vesayet Denetimi (Yönetsel Vesayet)

İki ayrı tüzel kişilik arasında var olan İdari Vesayet Denetimi (Yönetsel Vesayet); klasik anlamda hiyerarşik bir alt üst denetimi olmayıp, farklı tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar arasındaki denetimdir. Hiyerarşik denetim üstün ast makamlar karşısında sahip olduğu genel bir yetki iken, idari vesayet yetkisi içeriği, usulü, hangi konularda ve nasıl kullanılacağı açıkça yasalarla düzenlenmesi gereken genel bir yetkidir. Hiyerarşik denetim yukarıda bahsedildiği üzere hem uygunluk hem de hukuksal bir denetimi iken, İdari Vesayet Denetimi sadece hukuksal duruma elverişliliği denetleyen sınırlı bir yetkidir.

Büyükşehir Belediyesi ve Su ve Kanalizasyon idareleri arasındaki idari vesayet denetim ilişkisine; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasasının 18/1 inci maddesinin i fıkrası uyarınca uygulanan; Büyükşehir Belediye Başkanının “Bağlı Kuruluşları Denetleme” görev ve yetkisi örnek olarak verilebilir.

2. SU VE KANALİZASYON İDARELERİNİN YÖNETİMİ VE 6360 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASI

Ülkemizde bugünkü anlamda mahalli yönetimlerin gün ışığına çıkması ve lokal sorumlulukların ifa edilmesi, mazisi çok uzun olmayan bir süreç olup, bu idarelerin Türk idari tarihinde 19. yüzyılda sahneye çıktıkları ve Avrupalı devletler ve bunlar içinde de özellikle Fransa İdari Sistemi örnek alınmak suretiyle, genel yönetime yardımcı kuruluşlar olarak düzenlendikleri görülmektedir (Çiçek, 2014, s. 53-62).

Bu bölümde; Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası başlığı altında; Özel Amaçlı Metropol Kuruluşlarına Etki Eden Yasal Düzenlemeler, Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Kuruluşu (2560 Sayılı Yasa), Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yönetimi ve Personel Rejimi, Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yapısı, Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Görev Yetki ve Sorumlulukları, Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Mali Yapısı, 6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerine Sağladığı Avantajlar, 6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerinde Sebep Olduğu Başlıca Sorunlar, Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Karşılaştığı Sorunlara Çözüm Önerileri çerçevesinde incelenecektir.

2.1. 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası Öncesi Yapılan Düzenlemeler

Dünyada metropoliten yönetim yaklaşımı incelendiğinde, 1930'lu yıllardan başlayarak, 1960'lı yıllara doğru tüm metropoliten alanları kapsayan tek bir yönetsel örgütlenme biçiminden, parçalı, kademeli yönetsel örgütlenme biçimine dönüşümün görüldüğü (Tuzcuoğlu, 2003, s. 136), dünya genelinde 1960'lı ve 1970'li yıllarda bu amaca yönelik olarak birçok ülkenin çok sayıda küçük yerel birimini birleştirdiği veya gönüllü işbirliği yoluyla yerel kamu hizmetlerini birlikte sundukları görülmüştür (Tortop, 1995, s. 23). Ülkemizde ise bu amaca yönelik olarak büyük kentler için 1980 li yıllara kadar, artan kentleşme ve bunun ortaya çıkardığı problemlerin ortadan kaldırılması gayesiyle Metropoliten Hizmet Birliği (1972), İstanbul Metropoliten Hizmet Birliği (1975), Metropoliten Hizmet Birliği (1976), Büyük Kent Birliği (1978-1980) gibi birçok yönetim modeli yasa tasarısı ve kanun teklifi hazırlandığı, ancak uygulamaya geçirilemediği görülmüştür (Alada,1988, s. 135-142). Türkiye'de Belediye yönetimine ilişkin temel yasa 1930 yılında yasalaşan ve 1982 anayasası dönemine kadar 75 yıl geçerli olan, 1580 sayılı Belediye Yasası olmuştur. Türkiye'de büyük kentlere özgü metropoliten yönetim tarzı arayışlar 1960'lı yıllarda başlamıştır (Alıcı, 2015, s. 13-30). Ülkemizin hızla gelişmesine paralel olarak, özellikle büyük yerleşim yerlerinde ikamet etmekte olan vatandaşlarımızın, kaliteli hizmet beklentilerinin artması, kentleşme ve nüfus oranı artışının yol açtığı sorunlar, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri tesis edilmesini zorunlu kılmış olup yerel yönetimlerin temel yapı taşı olan belediyeçiliğe farklı bir boyut katan büyükşehir belediyeçiliği konusundaki ilk yasal düzenlemelerin 1982 Anayasası'na dayandığı görülmektedir. Takip eden süreçte, ülkemizde birçok kentte bu statüye kavuşma arzusu oluşmuş olup, kentlerin bu isteklerine yanıt verilebilmesi amacıyla çeşitli dönemlerde farklı yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu konuda yapılmış çeşitli meri

mevzuat değişikliklerine ek olarak; konu hakkında yapılan son yapılan düzenleme; 6360 sayılı Yasa'nın 06/12/2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak meriyet kazanması olmuştur. Söz konusu yasanın (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) en önemli maddeleri, 30.03.2014 tarihinde meriyet kazanmış olup, başta "Büyükşehir Belediyesi" Yasası olmak üzere birçok yasada değişikliğe neden olmuştur (Adigüzel, 2012, s. 153-176)

Mahalli idarelerin teknik ve mali olanaksızlıklar yüzünden ifa edemediği bir takım kamu görevlerinin bulunması, kent sınırları içerisinde bu görevlerin yapılabilmesine olanak sağlamak amacıyla yine bir mahalli idare niteliğinde olan "özel amaçlı" örgütlerin kurulmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu örgütlerin temel amacı; bürokrasiyi azaltmak ve kamu görevlerinin etkin ve ekonomik bir biçimde ifa edilmesini sağlamaktır. İstanbul Sular İdaresi (İSU), 1933 yılında bu amaçla kurulmuştur. Söz konusu kuruluş, ülkemizdeki özel amaçlı metropolitan kuruluşların ilk örneğidir. 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yasa sonrası 1981 yılında önemli değişikliklere uğramış ve İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) şekline dönüşmüştür (Keleş, 2012, s. 318). 1984-1986 yılları arasında ilk büyükşehir belediyelerinin kurulmasından sonra İSKİ modeli diğer büyükşehir belediyelerinde de ihdas edilerek uygulama genişletilmiştir (Çınar, 2006, s. 73).

3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Yasa'nın 1984 yılında meriyet kazanması sonrası büyükşehir belediye yönetimleri yaygınlaşmaya başlamıştır. 2560 sayılı Yasaya 1986 tarihinde, 3305 sayılı Yasayla, "Ek Madde 5" in eklenmesiyle, bütün büyükşehir belediyesine sahip olan illerde re'sen su ve kanalizasyon idarelerinin kurulması sağlanmış, 6360 sayılı Yasa sonrasında 14 yeni belediyenin katılımıyla ülkemizdeki büyükşehir olan il sayısı toplam 30'a ulaşmış, tüm eski ve yeni büyükşehir belediyelerinin sınırları dolayısıyla su ve kanalizasyon idarelerinin sorumluluk alanı bulundukları ilin tamamını kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Büyükşehirlerdeki nüfusun hızla artması, merkezi yönetim tarafından artan nüfusa hizmet sunumunda ortaya çıkan güçlükler, 1982 Anayasasının 127. Maddesinin 3. fıkrasında yer alan "büyük yerleşim merkezleri için kanunla özel yönetim biçimleri kurulabilir" amir kaidesi uyarınca, mahalli idarelerin yeniden yapılandırılması ihtiyacını doğurmuştur. 6360 sayılı Yasa'nın 06/12/2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak meriyet kazanması sonrası, büyükşehir statüsündeki illerde, en az girdi ile en çok faydayı sağlama, iktisadi kaynak kullanımı gibi gayelerle, ilin tamamını kapsayan büyükşehir belediye modeliyle, kamu yönetimi sistemimizde mühim tadilatlar gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen değişiklikler sonrası; büyükşehir belediyesi statüsünün kazanılabilmesi için gerekli nüfus kriteri bir milyondan, yediyüz ellibin kişiye düşürülmüş olup; bu illerde, il özel idaresi, belde belediyesi ve köylerin amme tüzel kişiliğine son verilmiştir. Büyükşehir belediyesinin görev ve yetki sahası tüm il sınırlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Mülki sınır kıstası; ilk defa 5216 sayılı

Kanun'un Geçici 2'nci maddesi ile getirilmiş olup önceden sadece Kocaeli ve İstanbul illeri için geçerliydi ancak 6360 sayılı Yasa ile beraber tüm büyükşehirler için geçerli bir kaide haline gelmiştir (Arıkboğa, 2013, s. 48-97). Bu durum 2560 sayılı Yasa uyarınca bağlı, bağımsız bütçeli ve amme tüzel kişiliğini haiz bir kuruluş olarak görev yapmakta olan su ve kanalizasyon idarelerinin görev sahasının genişlemesine neden olmuş, böylece su ve kanalizasyon idareleri için kent merkezi dışında, kırsal alanlarda da hizmet gerçekleştirme dönemi başlamıştır.

Mersin ilinin Büyükşehir statüsüne kavuşması 09/09/1993 tarih ve 504 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile olmuş ve sonrasında Mersin Belediyesi' nin Su ve Kanalizasyona ilişkin görevlerini ifa etmek üzere Bakanlar Kurulu'nun 04/05/1995 tarih ve 95/6750 sayılı kararı ile MESKİ kurulmuştur.

2.1.1. 1930 Tarihli 1580 Sayılı Yasa

1580 sayılı yasa belediyeler arasında büyük küçük ayrımı yapmadan, tüm belediyelerin, görev, yetki, kuruluş ve işleyişini düzenlemektedir. 1930 Tarihli 1580 Sayılı Yasa'nın temel esin kaynağı 1884 tarihli Fransız Belediye Yasası'dır. (Gözler, 2019, s. 20). Söz konusu yasa ile Cumhuriyet döneminde çıkarılan Ankara Şehremâneti Yasası, 1877 tarihli Dersaâdet ve Vilayet Belediye Yasaları ve ek tertipleri kaldırıldı. 2005 yılına kadar meriyet arzeden 1930 Tarihli 1580 sayılı Yasa zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğramıştır. 1580 sayılı Belediye Yasası'nın getirdiği en önemli yenilikler; İstanbul ile Ankara illerinde tatbik edilen ve diğer büyükşehirlerle de uygulanmak istenen "Şehremâneti Modeli" ni kaldırması ve ülkedeki belediyeleri tek bir çatı altında toplamasıdır (Oktay, 2020, s. 178-184).

Söz konusu yasa ile yeni düzenlemelere gidilmiş; merkeziyetçi bir anlayışla Ankara ve İstanbul illerindeki belediyelerde diğer illerdeki belediyelere göre yeni değişiklikler meydana getirilmiştir. Buna göre; Ankara'da Şehremâneti modeli kaldırıldıktan sonra il belediyesi modeli getirilmiştir. Bunun yanında İstanbul'da, belediye başkanlığı makamı kaldırılarak Belediye başkanlığı görevi valiye verilmiştir. İstanbul'a atanan valiler bahse konu yasa gereğince valilik görevi yanında belediye başkanlığı görevini de yürütmüştür. Ayrıca belediye ve il genel meclisleri mülga edilerek, ildeki tüm seçmenler tarafından tayin edilen İstanbul Umumi Meclisi ihdas edilmiş olup, belediye şubelerinin sorumlusu olarak, seçim yerine atanma usulüne tabi olan "Kaymakam" statüsündeki memurlar vazifelendirilmişlerdir (Oktay, 2020, s. 178-184).

1930 Tarihli 1580 Sayılı Yasanın meriyet kazanması sonrasında, belediyelerin imar, bayındırlık, vb. sahalardaki görev ve yetkilerini ıslah etmek gayesiyle çeşitli yeni düzenlemeler yapılmaya devam edilmiş, 1931 yılında Cumhuriyet Halk Partisi tarafından kabul edilen "devletçilik" ilkesiyle uyumlu bir şekilde, su, elektrik, vb. imtiyaz usulü ile işletilmekte olan mahalli hizmetler ve bunları işleten özel şirketlere ait işletmelerin bir kısmı, ya imtiyaz süresi sonunda ya da imtiyaz süresinin bitmesi beklenilmeden satın alma yoluyla, önce Bayındırlık Bakanlığına sonra da ilgili belediyesine devredilmiştir (Tekeli, 2009, s. 73-77).

Bayındırlık Bakanlığınca özel yasalar çıkarılarak, hususi işletmeler ve bunlara ait tesisler tarafından işletilmekte olan su, elektrik, hava gazı, tramvay ve benzeri mahalli hizmetler, ilgili belediyelerine devredilmiştir. Bunlardan ilki İstanbul Belediyesine bağlı bir kuruluş olarak ihdası öngörülen İstanbul Sular İdaresi'nin, 27 Mart 1933 tarih ve 2226 sayılı kuruluş yasasıdır. Bu yasa ile İstanbul Terkos Şirketinin satın alınmasıyla ortaya çıkan eksikliğin giderilmesi için, İstanbul Sular İdaresi adı ile tüzel kişiliğe haiz bir işletme kurulmuştur. Bu adımla birlikte sonraki yıllarda kurulacak belediye işletmelerine ilişkin yapı belirlenmiştir (Arıkan, 1969, s. 1-6).

1580 sayılı yasanın; belediyelerin hizmet sunduğu coğrafi alan, hizmet sunduğu insan sayısı, kullandığı bütçe ve personel sayısı gibi farklılıkları gözetmemesi, başka bir deyişle belediye yönetimine ilişkin genel nitelikte bir yasa olması, kamu hizmetlerinin sunumunda hukuki, idari ve sosyal problemlere yol açmış, belediyeler arasındaki söz konusu farklılıkları gözetecek özel düzenlemeler içeren yeni yasal düzenleme arayışlarına yol açmıştır.

2.1.2. 1984 Tarihli 195 Sayılı KHK

İlk büyükşehir belediyeleri İstanbul, Ankara ve İzmir'de, belediyelerin hizmet sunduğu coğrafi alan, hizmet sunduğu insan sayısı, kullandığı bütçe ve personel sayısı gibi farklılıkların doğurduğu hukuki, idari ve sosyal problemlere çözüm bulma gayesiyle, 1984 Tarihli 195 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulmuşlardır.

Nüfus artışı ve artan şehirleşmeye bağlı olarak, önce 1986-1988 yılları arasındaki dönemde; Adana, Bursa, Gaziantep, Konya ve Kayseri illerinde, sonrasında ise 90'lı yıllarda Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, İzmit (Kocaeli) ve Samsun illerinde büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. 2000 yılından günümüze kadar ise Sakarya, Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van ve Ordu illerinde büyükşehir statüsünde belediyeler kurulması ile Türkiye genelinde büyükşehir sayısı otuza ulaşmıştır.

2.1.3. 1984 Tarihli 3030 Sayılı Yasa

Belediye hizmet yönetim sistemine ilişkin olarak genel nitelikte hükümler içeren 1580 sayılı Yasanın özellikle büyük kentlerin idaresi için yeterli olmaması ve bu sıkıntıları giderme gayesiyle, halen yürürlükte olan 1982 Anayasasının 127. Maddesinin 3. fıkrasında yer alan “büyük yerleşim merkezleri için kanunla özel yönetim biçimleri kurulabilir” amir kaidesi ve 1984 tarih 195 sayılı “Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile Türkiye’de ilk defa 1984 tarihinde büyükşehir belediyesi yönetim sistemine geçilmiştir. Yine 1984 yılı içerisinde çıkartılan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası ve bu yasa gereğince çıkarılan uygulama yönetmeliği ile büyükşehir belediyesi yönetim sistemi daha kuvvetli bir temele kavuşmuştur (Özgür, Savaş Yavuzçehre, 2016, s. 905).

Tüm belediyeleri düzenleyen genel hükümler içeren 1580 sayılı yasa karşısında; sadece büyükşehir belediyeleri ile bu büyükşehir belediyelerinin içerisinde önceden bulunan ve mecburi olarak

yeni ihdas edilen ilçe belediyelerini düzenleyen, 3030 sayılı yasa bu yönüyle özel nitelikli bir düzenlemedir. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında bir çeşit vesayet ilişkisi oluşturmuştur.

3030 sayılı yasa, büyükşehir belediyesi yönetim sistemine önemli katkılar sağlamıştır. 2004 tarihli 5216 sayılı yasa ile karşılaştırıldığında 3030 sayılı yasanın daha somut ve net kriterlerin ortaya konulması ve büyükşehir belediyelerinin kuruluşu, planlama ve sınırlarının tespiti açısından, geride kalmakla birlikte büyükşehir yönetimine ilişkin önemli yapı taşı olduğu söylenebilir (Özdemir, Meşhur, 2011, s. 173-174).

Büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluklarını düzenleyen, 1984 yılında meriyet kazanmış olan 3030 sayılı yasa, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile 2004 yılında mülga edilmiştir.

2.1.4. 2004 Tarihli 5216 Sayılı Yasa

3030 sayılı yasayı mülga eden söz konusu yasayla büyükşehir belediyelerine yeni görev, yetki ve sorumluluklar yüklemiştir. Bu yasayla uygulamaya geçen büyükşehir belediyesinin sınırlarını il sınırı olması sistemi için İstanbul ve Kocaeli illeri pilot belediyeler olarak seçilmiştir.

Bahse konu yasanın 3. maddesinde büyükşehir belediyeleri; yürütme organı seçimle işbaşına getirilen, yönetsel ve malî muhtariyeti olan, en az üç ilçe belediyesine sahip, söz konusu ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla kendisine verilen yetki ve görevleri ifa eden amme tüzel kişileri olarak tanımlanmışlardır. Söz konusu tanım ile ilk defa, yönetsel ve mali açıdan muhtariyete sahip oldukları yasa metninde yer almıştır (Çolak vd., 2017, s. 8).

5216 sayılı Yasa ile nüfus ve coğrafi ölçüm zorunlukları getirilerek, büyükşehir belediyelerinin görev alanları ve hizmet sınırları genişletilmiş olup “Pergel” düzenlemesi olarak nitelendirilen bu yöntemle göre; ilin merkezinde yer alan valilik yerleşkeleri nirengi noktası kabul edilerek, nüfusu bir milyondan az olan şehirlerde yarıçapı 20 km, 1 milyon ve üzeri, ancak 2 milyon altındaki şehirlerde yarıçapı 30 km ve nüfusu 2 milyonun üzerindeki şehirlerde ise yarıçapı 50 km olan alanlar, ilgili şehrin büyükşehir belediye sınırı olarak belirlenmiş bulunmaktadır. İzmit (Kocaeli) ve İstanbul illerinin sınırları ise il mülki diğer bir deyişle idari sınırına genişletilmiştir (Ayyıldız vd., 2016, s. 281). İzmit (Kocaeli) ve İstanbul illerinin belediye hizmet sınırlarının il idari sınırına genişletilmesi 6360 sayılı yasa ile getirilen büyükşehir belediye yöntemi sisteminin ilk adımı olarak nitelendirilmektedir.

2.1.5. 2008 Tarihli 5747 Sayılı Yasa

5747 sayılı yasa tasarısı genel gerekçesinde, küçük belediyelerin, iktisadi kaynakları yetersiz olduğu için, devlet tarafından kendilerine aktarılmakta olan, umumi bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylara tabi hale geldikleri, kendiliklerinden gelir oluşturmamış oldukları bu sebeple borçlarının devamlı arttığı, neticede bu durumun belediye hizmetlerinin gereğine uygun olarak verilememesine neden olduğu belirtilerek nüfusu 2000’in altına düşen belediyelerin tüzel kişiliklerine son verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

5747 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte, büyükşehir belediyelerinin sınırları içinde yeni ilçeler ihdas edilmiş, küçük ilk kademe belediyeleri kaldırılarak bu belediyelerin sınırları içerisinde bulunan mahaller, büyükşehir ilçe belediyeleri sınırları içerisine katılmıştır. Söz konusu yasa sonrası nüfusu azalıp 2000'in altına düşen belediyeler ise köy tüzel kişiliklerine dönüştürülmüştür.

2.1.6. 2012 Tarihli 6360 Sayılı Yasa

2012 tarihli 6360 sayılı Yasa ile Türkiye'de büyükşehir yönetim sistemi, son halini almış bulunmaktadır. Günümüzde 81 ilimizden, büyükşehir idaresi bulunan 30 ilimizde bu Yasa ile getirilen sistem uygulanmaktadır. 1984'ten günümüze kadar kurulan otuz büyükşehir belediyesinin kuruluş tarihleri ve kuruluş dayanağı mevzuat aşağıda Tablo 2.1.'de özetlenmiştir.

Tablo 2.1. 1984'ten Günümüze Kadar Kurulan Otuz Büyükşehir Belediyesinin Kuruluş Tarihleri ve Kuruluşuna Dayanak Oluşturan Mevzuat

Kuruluş Sırası	İl Adı	Büyükşehir Belediyesi Kuruluş Yılı	Büyükşehir Belediyesi Kuruluşuna Dayanak Oluşturan Mevzuat (Yasa/KHK)
1	Ankara	1984	195 Sayılı KHK 3030 Sayılı Yasa
2	İstanbul	1984	195 Sayılı KHK 3030 Sayılı Yasa
3	İzmir	1984	195 Sayılı KHK 3030 Sayılı Yasa
4	Adana	1986	3306 Sayılı Yasa
5	Bursa	1987	3391 Sayılı Yasa
6	Gaziantep	1987	3398 Sayılı Yasa
7	Konya	1987	3399 Sayılı Yasa
8	Kayseri	1988	3508 Sayılı Yasa
9	Antalya	1993	504 Sayılı KHK
10	Diyarbakır	1993	504 Sayılı KHK
11	Erzurum	1993	504 Sayılı KHK
12	Eskişehir	1993	504 Sayılı KHK
13	İzmit (Kocaeli)	1993	504 Sayılı KHK
14	Mersin	1993	504 Sayılı KHK
15	Samsun	1993	504 Sayılı KHK
16	Sakarya	2000	593 Sayılı Yasa
17	Aydın	2012	6360 Sayılı Yasa
18	Balıkesir	2012	6360 Sayılı Yasa
19	Denizli	2012	6360 Sayılı Yasa
20	Hatay	2012	6360 Sayılı Yasa
21	Malatya	2012	6360 Sayılı Yasa
22	Manisa	2012	6360 Sayılı Yasa
23	Kahramanmaraş	2012	6360 Sayılı Yasa
24	Mardin	2012	6360 Sayılı Yasa
25	Muğla	2012	6360 Sayılı Yasa
26	Tekirdağ	2012	6360 Sayılı Yasa
27	Trabzon	2012	6360 Sayılı Yasa
28	Şanlıurfa	2012	6360 Sayılı Yasa
29	Van	2012	6360 Sayılı Yasa
30	Ordu	2013	6447 Sayılı Yasa

Söz konusu tabloda aynı yılda kurulan büyükşehir belediyeleri alfabetik olarak sıralanmışlardır. Genel hatlarıyla 6360 sayılı Yasa ile belediye yapısında gerçekleştirilen değişiklikler şu şekilde sıralanabilir:

Söz konusu kanunla birlikte ilk olarak; Hatay, Malatya, Aydın, Balıkesir, Denizli, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van şehirlerinde büyükşehir belediyesi statüsüne geçilmiş, daha sonra bunlara 2013 yılında 6447 sayılı Yasa ile Ordu ili de eklenmiştir. Netice itibarıyla 2013 yılında Türkiye'de büyükşehir belediyesi bulunan il sayısı 30'a yükseltilmiştir (6360 sayılı Kanun, 2012: Madde 1/1). Daha önce İstanbul ve Kocaeli illerinde pilot uygulaması yapılan ve olumlu sonuç elde edildiği değerlendirilen, il sınırlarının tamamını kapsayacak biçimde hizmet ifa edilmesi sistemi, bu 30 ilin tamamında tatbik edilmeye başlanmıştır (6360 sayılı Kanun, 2012: Madde 1/1, Madde 1/2).

2004 tarihli 5216 sayılı Yasa'nın meriyet kazandığı ilk halinde, büyükşehir statüsünün kazanılması için şehirlerin fiziki yerleşim durumları ve mali kalkınma dereceleri değerlendirilerek, belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara 10 km uzaklıkta bulunan yerleşim yerlerinin toplam nüfusunun 750.000'den az olamayacağı kaidesi konulmuştu, ancak 6360 sayılı yasa ile getirilen yeni düzenlemeyle fiziki yerleşim ve mali kalkınma derecelerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümlerin yürürlüğüne son verilmiş, söz konusu asgari nüfus şartının aranacağı alan ise il merkezi ile sınırlı bırakılmamış, il mülki sınırının tamamına genişletilmiştir (5216 sayılı Kanun, 2004: Madde 4).

6360 sayılı yasa ile getirilen değişiklikle, mahalli idarelerin, merkezi idarenin elde ettiği genel bütçe vergi gelirlerinden, kendilerine aktarılan paylarda önemli artışlar sağlanmış olup; büyükşehir sınırları dâhilindeki ilçe belediyelerinin istihkakı %2,50'den %4,50'a çıkmıştır, ayrıca büyükşehir belediyelerinin kendi alanı içinde toplanan genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı üzerinden aldıkları istihkak %5 den %6'ya çıkmıştır (5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, 2008: Madde 2/ 2-3).

Söz konusu yasa öncesi ve sonrasında kurulan 30 büyükşehir belediyesi dâhilindeki alanlarda, köy, belde belediyesi ve il özel idarelerinin tamamının amme tüzel kişilikleri kaldırılmıştır (6360 Sayılı Kanun, 2012: Madde 1/3, Madde 1/5). Ayrıca büyükşehir belediyesi statüsü dışında kalan 51 ilde, yapılacak ilk yerel seçiminden geçerli olmak üzere, nüfusu 2.000'den az olan belde belediyelerinin amme tüzel kişiliğine son verilmiş olup, bunların köy amme tüzel kişiliklerine dönüştürülmesi (6360 sayılı Kanun, 2012: Geçici Madde 2/1) öngörülmüştür.

6360 sayılı Yasayla; büyükşehir belediyesi statüsüne sahip 30 ilde, “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezi” kurulması öngörülmüştür. Yürütme organı olarak genel yönetimin taşradaki temsilcisi olan valinin görevlendirildiği ve amme tüzel kişiliğine sahip olan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezlerinin kuruluş gayesi; merkezi idarenin taşrada yürüttüğü hizmetlere ilişkin olarak; hizmetteki aksamaların engellenmesi, kaynakların verimli kullanımının sağlanması, denetim sistemi kurulmasının sağlanması, afet ve acil yardım hizmetlerinin idame ettirilmesidir (3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 1985: Madde 28/A).

2.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Kuruluşu (2560 Sayılı Yasa)

2560 sayılı Yasa 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yasa ile İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İSKİ) kurulmuştur. Yasa metninde belirtildiği üzere İSKİ'nin temel kuruluş gayesi; büyükşehir belediyesinin su ve kanalizasyon görevlerini idame ettirmek ve bunu sağlamak için gerekli her türlü tesisi kurmak, devralmak ve bunları tek bir merkezden yönetmektir.

Söz konusu yasa sonraki yıllarda çeşitli değişikliklere uğramış, 2560 sayılı Kanuna 1986 yılında 3305 sayılı Kanunla eklenen ek beşinci madde sonucu; mevcut ve sonradan kurulacak olan büyükşehir statüsündeki belediyelerde, su ve kanalizasyon idarelerinin kurulması ve 2560 sayılı kanuna göre faaliyet göstermesi öngörülmüştür. Söz konusu yasa bu niteliği nedeniyle Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Kuruluş Yasasıdır.

20 Kasım 1981 tarihli Milli Güvenlik Konseyi müzakereleri esnasında, su ve kanalizasyon idareleri, “Su ve kanalizasyon idareleri, belediye hizmetlerini tamamlayıcı ancak belediye hizmetlerinden ayrı bir teşkilat olarak kurulmuşlardır.” şeklinde tanımlanmışlardır (Alıcı, 2017, s. 146). Söz konusu idareler, 2012 yılında çıkarılan ancak en önemli hükümleri 30.03.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6360 sayılı Yasa öncesinde, sadece kentsel alan içerisinde, diğer bir deyişle il merkezindeki merkez ilçelerde faaliyet göstermiş, söz konusu yasa sonrasında ise il sınırının tümünü kapsayacak biçimde görev yapmaya başlamışlardır. Kocaeli ve İstanbul dışındaki su ve kanalizasyon idareleri için 6360 sayılı Yasa bir dönüm noktası olup, bahse konu kanunla anakent idare sistemi kırsal yerleşim yerleri için de tatbik edilmeye başlanmıştır.

2.3. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yönetimi

Su ve Kanalizasyon Kuruluşlarının ilk numunesi 1933 tarih 2226 sayılı Yasayla oluşturulan İstanbul Sular İdaresi (İSİ)' dir. Daha sonra 1949 tarih 5363 sayılı Yasa ile Ankara Su Tesisatının Belediyeye Devri ve İşletilmesi Hakkında Yasayla Ankara Sular İdaresi (ASİ) ihdas edilmiştir. Diğer bir büyük şehrimiz olan İzmir'de ise diğerleri gibi ayrı bir teşkilat kurulmayarak, “İzmir Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkındaki Talimatname/Yönetmelik” ile İzmir Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs İşletmesi Genel Müdürlüğü (ESHOT) kurulmuş ve İzmir Belediyesi sınırları içerisinde, su vazifesi bu idareye verilmiştir (Alıcı, 2017, s. 79-82).

İstanbul Sular İdaresi “İSİ”, 2560 sayılı Yasayla 1981 tarihinde mühim tadilatlarla uğrayarak İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ)'ye dönüşmüştür. 1986 yılında 2560 sayılı Kanuna 3305 sayılı Kanunla eklenen ek beşinci madde sonucu; mevcut ve sonradan kurulacak olan büyükşehir statüsündeki belediyelerde, su ve kanalizasyon idarelerinin kurulması ve 2560 sayılı kanuna göre faaliyet göstermesi öngörülmüştür. Söz konusu yasa bu niteliği nedeniyle Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Kuruluş Yasasıdır.

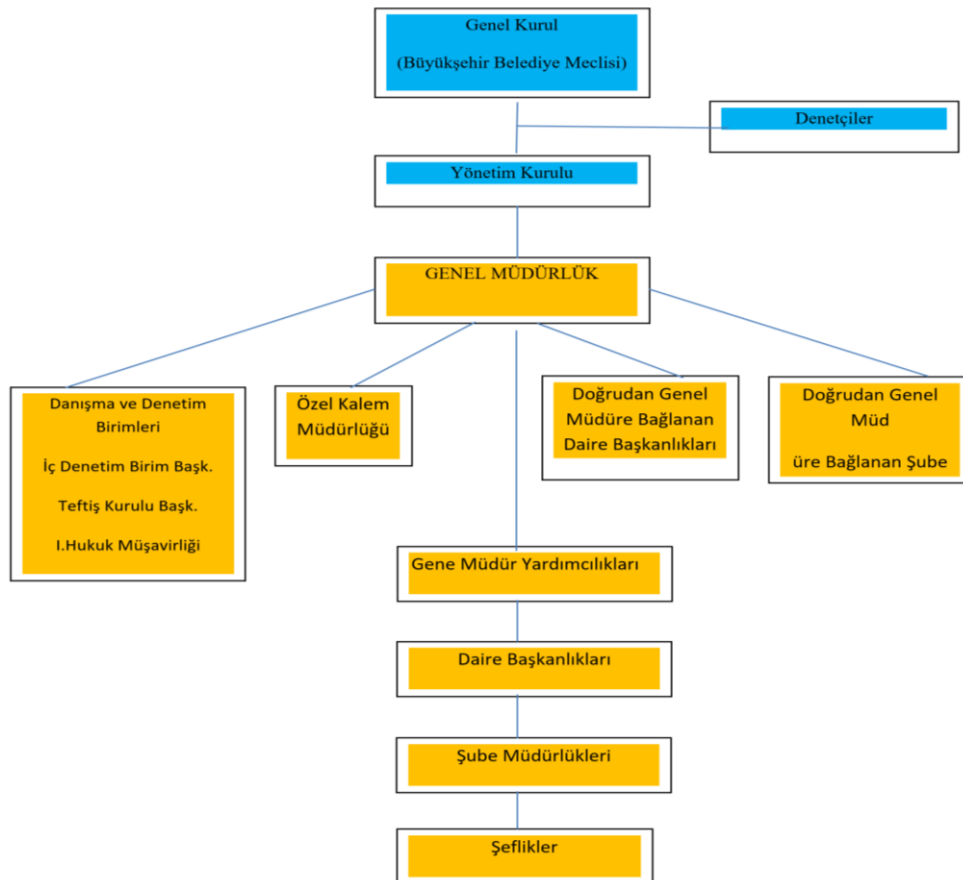
6360 sayılı Yasayla birlikte, tüm büyükşehir belediyelerinin dolayısıyla da su ve kanal idarelerinin görev sahası il geneli olarak belirlenmiş, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu yerdeki belde belediyelerinin ve köylerin hukuk âlemi içerisindeki şahsiyetlerine son verilmiş ve neticede su ve kanal idareleri için kent merkezi dışında, kırsal alanlarda da hizmet gerçekleştirme dönemi başlamıştır.

2.4. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yapısı

Su ve kanalizasyon idarelerinin yönetimini gerçekleştiren organlar ve bu organlar arasındaki hiyerarşi yukardan aşağıya; Genel Kurul hüviyetine sahip büyükşehir belediye meclisi, denetçiler, yönetim kurulu ve genel müdürlük idaresinden oluşmaktadır. Amme tüzel kişiliğine haiz genel müdürlük idaresi ise en üstte genel müdürlük makamı olmak üzere, bu makama doğrudan bağlı iç denetim birim başkanlığı, teftiş kurulu başkanlığı; I. hukuk müşavirliği, özel kalem müdürlüğü ve genel müdür yardımcılarının oluşmaktadır. Genel müdür yardımcılıklarının altındaki birimler ise bu genel müdür yardımcılıklarına bağlı olmak üzere, yine yukardan aşağıya ilgili daire başkanlıkları, şube müdürlükleri ve şefliklerdir.

2.4.1. Teşkilat Yapısı

Su ve kanalizasyon idarelerinin yönetimini gerçekleştiren organlar ve aralarındaki hiyerarşi aşağıda tanzim edilen Şekil 2.1’de özetlenmiştir.

Şekil 2.1. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yönetimini Gerçekleştiren Organlar ve Aralarındaki Hiyerarşi

Daire başkanlıklarının sayısı ve doğrudan genel müdüre bağlı, daire başkanlıkları ve şube müdürlüklerinin ismi ve sayısı, ilgili yönetim kurulunun kararına istinaden idarenin takdirine bağlı olarak idareden idareye değişebilmekle beraber ana hatlarıyla teşkilat yapısı ve birimlerin aralarındaki hiyerarşi Şekil 2.1.'de belirtildiği gibidir.

2.4.1.1. Genel Kurul (Büyükşehir Belediye Meclisi)

Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Yönetimini Gerçekleştiren Organlar ve Aralarındaki Hiyerarşiye ilişkin Şekil 2.1'e göre; su ve kanalizasyon idarelerinin yönetimini gerçekleştiren organlar arasında hiyerarşik olarak en üste bulunan "Genel Kurul"; 2560 sayılı Yasa baz alınarak, büyükşehir belediye meclisi üyelerinden oluşmaktadır. 2560 sayılı Kanuna eklenen beşinci ek madde uyarınca, mevcut ve sonradan kurulması öngörülecek büyükşehir statüsündeki belediyelerde, su ve kanal idarelerinin ihdası ve yönetiminin bu kanuna tabi olması öngörüldüğünden, diğer bir deyişle bahse konu kanun, tüm ülke genelindeki su ve kanal idarelerinin kuruluş kanunu olduğundan, burada bulunan hükümler diğer idareler için de bağlayıcı olup, bulundukları illerin büyükşehir belediye meclisleri bu idareler için "Genel Kurul" hüviyetindedir.

Söz konusu Meclislerin; genel kurul hüviyeti ile 2560 sayılı Yasa'da belirtilen görev ve sorumluluklarını yerine getirmek üzere, her takvim yılının Mayıs ve Kasım aylarına denk gelen dönemlerinde özel gündemle bir araya gelmesi, bu toplanma ve çalışmaya ilişkin olarak yasada yer almayan hususlarla ilgili olarak 1580 sayılı Belediye Yasası kaidelerinin geçerli olması öngörülmüştür.

Genel Kurul hüviyetiyle her takvim yılının Mayıs ve Kasım aylarında özel gündemle toplanan büyükşehir belediye meclislerinin, su ve kanalizasyon idarelerine ilişkin gerçekleştireceği başlıca görevler şunlardır:

İdarelerin yıllık bütçesini, beş yıllık plan ve yıllık yatırım programlarını inceleyerek karara bağlamak; istihdam edilen çalışanların, kadrolarının oluşturulmasına, değiştirilmesine ve bunların mülga edilmesine karar vermek; yönetim kurulunun, geçmiş yılda gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerine ilişkin faaliyet raporunu, bilançosunu ve denetçiler raporunu, Mayıs ayı toplantısında inceleyerek karara bağlamak; idarenin ana faaliyet konusu olan içme suyu satışı ve atıksulara ilişkin ücret tarifelerini inceleyerek karara bağlamak; İdarenin denetimini gerçekleştirecek olan iki asıl ve iki yedek denetçiden oluşan denetçilerini belirlemek; kiralama, kiraya verme veya intifa sözleşmelerinden, süre olarak on yılın üzerinde veya miktar olarak on milyon TL' den fazla bedele sahip olanlar için, yönetim kuruluna izin vermek; davaların sulhen ortadan kaldırılmasına ilişkin olarak, dava değeri yüz bin TL.' sının üstünde olanlar için, izin vermek; yönetim kuruluna yurt içi ve yurt dışı borçlanma yapabilmesi için yetki vermek; idarenin gerçekleştirdiği çalışmaların 2560 sayılı yasada öngörülen gayelere ve yine yasanın kendisine aykırı olup olmadığını belirlemek; idarece ihdas edilip, yönetim kurulunca ön incelemesi yapılan yönetmelikleri inceleyip, yürürlüğe girip girmeyeceğini belirlemek; genel kurulda

görüşülmesi talebiyle, büyükşehir belediye başkanı veya yönetim kurulunun önerdiği diğer konuları görüşüp, nihayete erdirmektir.

Genel Kurul hüviyetiyle her takvim yılının Mayıs ve Kasım aylarında özel gündemle toplanan büyükşehir belediye meclislerinin, bu aylar dışında toplanıp toplanmayacağı, olağanüstü durumlarda kaç kez toplanabileceği hususunda 2560 sayılı Yasa'da ayrıntılı bir düzenleme getirilmemiştir. Bu nedenle söz konusu idareler arasında bu konuda bir yeknesak uygulama yapılmadığı, kimi idarelerin acil durumlarda 09.10.2005 tarih ve 25961 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Belediye Meclis Yönetmeliği'nin 6. Maddesinin son fıkrası uyarınca; meclis başkanın ihtiyaç duyması halinde bir takvim yılı içerisinde üç kereden fazla olmamak ve yapılacak toplantının bir birleşimi aşmaması ve toplantı gündeminin en az üç gün önceden meclis üyelerine yazılı olarak duyurulması ve yine bu toplantıda olağan üstü gündem dışında başka bir konunun görüşülmemesi şartıyla olağanüstü toplantılar düzenlediği ancak bir kısım idarelerin ise yine aynı mevzuat uyarınca büyükşehir belediye meclislerinin mutlak olarak yılın her ayının ikinci haftası toplanması nedeniyle ve bu toplantılarda meclisin, su ve kanal idarelerine ilişkin genel kurul hüviyetiyle karar alabilmesinden hareketle, olağanüstü toplantı uygulamasının gerçekleştirilmediği görülmektedir (Alıcı, 2017, s. 91-92).

2.4.1.2. Denetçiler

Su ve Kanalizasyon Yönetimlerinin faaliyetleri, iki yıl için seçildikleri hizmet süreleri dahilinde iki denetçi tarafından sürekli olarak denetlenmektedir. Hiyerarşik konum olarak, Genel Kurula (Büyükşehir Belediye Meclisi) raporlama yapmak üzere, su ve kanalizasyon idaresinin yönetim kurulu ve genel müdürlük makamı üzerinde konumlandırılmışlardır. Denetçiler, denetim faaliyetlerinin sonuçlarını, diğer bir deyişle uygulanan işlemlerle ilgili eksiklik, aksaklık ve yasalara aykırılıkları düzenleyecekleri raporlar marifetiyle, Genel Kurula (Büyükşehir Belediye Meclisi) sunarlar, söz konusu raporun diğer bir örneği de aynı zamanda meclis ve yönetim kurulunun başkanı olan büyükşehir belediye başkanının bilgine sunarlar. Ayrıca su ve kanalizasyon idaresi yönetim kurulunun bir yıllık faaliyeti hakkında, su ve kanalizasyon idaresi genel kurulu olarak toplanan büyükşehir belediye meclisi mayıs ayı toplantısında, meclise rapor verirler. Buna göre Denetçiler, hem Yönetim Kurulunun işlemlerini hem de Genel Müdürlük iş ve işlemleriyle ilgili olarak iki farklı kapsamda rapor hazırlamaktadırlar. Denetçilerin denetim sırasında talep ettikleri belge ve bilgilerin, ilgili su ve kanalizasyon idaresinin yönetim kurulu ve genel müdürlüğünce temin edilmesi gerekmektedir.

Denetçiler iki yıllık bir süre için; mühendislik, hukuk, ekonomi ve işletme alanlarının en az birinde lisans öğrenimi görmüş ve uzmanlaşmış, bunun yanında en az on yıl aynı konuda görev yapmış olan adaylar arasından, Genel Kurul (Büyükşehir Belediye Meclisi) tarafından seçilir, istemeleri halinde iki yıllık süre sonunda yeniden seçilebilmeleri mümkündür. Söz konusu Denetçilerin, ilgili idareden bağımsız bir şekilde genel kurul tarafından seçilmeleri, hiyerarşik konum olarak, Genel Kurula (Büyükşehir Belediye Meclisi) raporlama yapmak üzere, Su ve Kanalizasyon İdaresinin Yönetim Kurulu ve Genel Müdürlük Makamı üzerinde konumlandırılmış olmaları etkili ve bağımsız bir denetim

için olumludur, ancak denetçiler için belirlenen kadro sayısı ve denetçilerin seçiminde denetim için özel bir uzmanlık ve denetim tecrübesi aranmaması, denetçilerin, birçoğu merkezi yönetimin bakanlık bütçelerine sahip olan söz konusu idareleri denetlemekte yetersiz kalmalarına yol açmaktadır.

2.4.1.3. Yönetim Kurulu

2560 sayılı Yasa'da yer alan temel hükümler çerçevesinde Yönetim Kurulu; biri başkan olmak üzere toplam altı üyeden oluşmaktadır. İlgili ilin büyükşehir belediye başkanı, o ilde büyükşehirle bağlı bulunan su ve kanal idaresinin yönetim kuruluna da başkanlık eder. Başkanın bulunmadığı toplantılarda, yönetim kuruluna, su ve kanal idaresinin genel müdürü başkanlık etmektedir. Genel müdür yönetim kurulunun doğal üyesi olup, diğer bir doğal üye de genel müdür yardımcısıdır. Genel müdür yardımcısının birden fazla olduğu durumlarda, bunlardan genel müdür yardımcılığı hizmetinde en eski olanı, hizmette eşitlik halinde ise yaşça büyük olanı yönetim kurulu üyeliği yapar. Yönetim Kurulunun doğal üyeleri dışındaki diğer üç üyesi ise büyükşehir belediye başkanının önerisi ve Çevre ve Şehircilik Bakanının tasdiki ile atanmaktadırlar. Yönetim Kurulunun başkan ve tabii üyeleri dışında kalan, diğer bir deyişle atamayla gelen üç üyesinin görev süresi üç yıldır. Süresi dolan bahse konu atamayla gelen bu üyeler yeniden atanabilirler. Ölüm, istifa vb. herhangi bir nedenle yönetim kurulu üyeliklerinin sona ermesi durumunda, yeni atanacak üyeler, yerine seçildikleri üyenin kalan görev süresini tamamlarlar. Yönetim Kuruluna üç yıl süre ile atanması öngörülen üyelerin idarenin konusuna giren konularda ihtisas sahibi olmaları ve ihtisaslarına uygun lisans öğrenimi görmüş olmaları gerekmektedir. Devlet Memurlarına ilişkin 657 sayılı mevzuatta yer alan istisnaların dışında, gerek kamu gerekse özel sektörde çalışmaları yasaklanmıştır. Diğer bir deyişle bahsedilen istisnalar dışında üyelerin ikinci bir iş yapması yasaktır.

2560 sayılı Yasa'nın ilgili hükümleri doğrultusunda Yönetim Kurullarının başlıca görevleri:

a) İdarenin kuruluş gayesi uygun çalışmasını sağlamak üzere, temel kıstasları belirlemek ve bunlara uyulup uyulmadığını takip etmek; b) İdarece tanzim edilecek yönetmelik, bütçe, bilanço ve kadro önerilerinin ilk tetkiklerini gerçekleştirerek, genel kurula (Büyükşehir Belediye Meclisi) sunmak. Ancak burada önemli bir noktaya dikkat çekmek gerekir, Genel Kurul (Büyükşehir Belediye Meclisi) bu hususlara ilişkin kendiliğinden öneri getiremez, sadece İdare aracılığıyla getirilecek önerilere ilişkin karar alabilir; c) Aynı takvim yılı içerisinde idarenin bütçesi içerisinde aktarmalar gerçekleştirmek, beş yıllık plan ve yıllık programlarını tetkik edip, Genel Kurula (Büyükşehir Belediye Meclisi) takdim etmek; d) İdarece teklif edilecek satın alma, satış ve ihale prosedürünü hükme bağlamak ve bütçe yılı içerisinde idarece gerçekleştirilebilecek satın alma, satış, ihale ve kira değerlerinin üst limitini tayin ederek, bu konuda işlem yapabilmesi için genel müdürlük makamına salahiyyet vermek; e) İdarece teklif edilecek istimlak prosedürünü hükme bağlamak, f) Yurt içi ve dışı kaynaklardan gerçekleştirilecek, borçlanma isteğini, Genel Kurulca verilecek yetki çerçevesinde hükme bağlamak, g) Genel müdürlükçe, görevin yapılmasına ilişkin tanzim edilen düzenlemeleri tetkik edip, hükme bağlamak, h) Genel Müdürlük Makamına süresi on yılı geçmeyecek veya yıllık bedeli on milyon TL'den az olan; kiralama

yapma, kiraya verme veya intifa sözleşmeleri tanzimi için salahiyet tanımak; ı) Uyuşmazlık bedeli yüz bin TL ‘yi geçmeyen davaların anlaşma yoluyla sona erdirilmesine karar vermek; j) İdarenin su satış ve atık suların tahliyesine ilişkin tanzim ettiği bedelleri, belirleyerek, Genel Kurulun iznine sunmak; (k) İdare tarafından yapılan görevlerin; iktisadi fayda kıstaslarına uygun şekilde sürdürülmesi için, alınması lüzumlu tedbirleri belirlemek, bu tedbirlerden yetkisi içinde olanların alınmasını sağlamak, yetkisi dışında olanlar içinse yetkili yerlere bildirimde bulunmak; l) Gerekli gördüğü hallerde, Başkana, Genel Kurulun olağan dışı zamanda toplantıya çağırılması konusunda, teklifte bulunmak; m) İdare tarafından teklif edilen diğer konuları tetkik edip, hükme bağlamaktır.

Yönetim Kurulu toplantıları mutad biçimde her hafta, ilgili idare tarafından önceden belirlenen belirli günlerde toplanır. Yönetim Kurulunun da başkanı olan Büyükşehir Belediye Başkanının bulunmadığı toplantılara idarenin Genel Müdürü vekâlet eder. Toplantılar, altı üyesi bulunan kurulun, salt çoğunluğunun sağlanması ile toplanabilirler. Toplantıda kararlar, katılan üyelerin oyçokluğu ile alınır. Toplantıya katılan üyelerin çekimser oy kullanma hakkı yoktur. Oylamada esnasında kullanılan oylar eşit çıkarsa, başkanın görüş bildirdiği yönde oy kullanan üyelerin kararı geçerli hale gelir ve alınan kararların hepsinin gerekçeli olarak alınması zorunludur. Yönetim Kurulunun, Genel Kurul (Büyükşehir belediye meclisi) tarafından yatırımlara ilişkin alınan kararları, kısıtlayıcı karar alma yetkisi yoktur.

2.4.1.4. Genel Müdürlük Teşkilatı

Genel Müdürlük Teşkilatı; görevin yapılması için lüzumlu sayıda daire başkanlığı, şube müdürlüğü ve bunlara bağlı hiyerarşik birimlerden oluşur. Bunların üzerinde, hiyerarşik olarak en üst amir konumunda bulunan Genel Müdürlük Makamı ve bu makama doğrudan bağlı ve Genel Müdür Yardımcıları bulunmaktadır. Ayrıca danışma ve denetim birimleri olan İç Denetim, Teftiş Kurulu ve I. Hukuk Müşavirliği doğrudan genel müdürlük makamına bağlıdır. Genel Müdür Yardımcılarının altında ise ilgili daire başkanlıkları, şube müdürlükleri ve şeflikler bulunmaktadır. Daire başkanlıklarının sayısı ve doğrudan Genel Müdüre bağlı daire başkanlıkları ve şube müdürlüklerinin isimleri ve sayıları, bulundukları idarenin takdirine bağlı olarak idareden idareye değişebilmekle beraber ana hatlarıyla teşkilat yapısı aşağıdaki birimlerden teşekkül eder.

2.4.1.4.1. Genel Müdür ve Yardımcıları

Büyük Şehir Belediye Başkanının önerisi üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından atanan genel müdürün; idarenin konusuna giren işlerde uzmanlaşmış ve uzmanlıklarına uygun lisans öğrenimi almış olmaları gerekmektedir.

Genel Müdürün başlıca görevleri: a) Su ve Kanalizasyon İdaresinin gayesini gerçekleştirilmesine yönelik, faaliyet göstermesi ve idare edilmesini sağlamak, b) Diğer idarelere karşı ve mahkemelerde idareyi temsil etmek, c) Yönetim kurulunun yetki dâhilindeki iş ve işlemleri hazırlayarak, bunları yönetim kurulunun onayına sunmak, d) Gerektiğinde kuruluştaki yeni düzenlemeler yapmak için Yönetim Kuruluna teklifte bulunmak, e) Genel Kurul ve Yönetim Kurulu tarafından alınan kararların

yürütülmesini sağlamak, 1) Yetkisi dahilindeki memurları atamasını gerçekleştirmek ve işçi alımını sağlamaktır.

İdarenin görevlerinin gerçekleştirilmesinde, genel müdüre yardımcı olmak üzere, genel müdürün önerisi üzerine Büyükşehir Belediye Başkanının izni ile lüzumlu sayıda genel müdür yardımcısı ataması yapılır. Bunların sayısı dördü geçemez. Söz konusu yardımcılığa atanacak kişilerin idarenin görev sahası ile ilgili konularda lisans eğitime sahip olmaları ve sahip oldukları uzmanlık dallarında en az on yıl çalışmış olmaları gerekir. Genel Müdürün bazı yetkilerini yardımcılara devretme yetkisi vardır, ancak bu durumda yetki devredilen ilgili genel müdür yardımcısı bizzat sorumlu olduğu gibi, genel müdürün sorumluluğu da devam eder.

2.4.1.4.2. Danışma ve Denetim Birimleri

Danışma ve denetim birimleri; İç Denetim Birim Başkanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı ve I. Hukuk Müşavirliğinden oluşmaktadır. Söz konusu birimler doğrudan, 5018 sayılı Yasada ki ifadesiyle üst yöneticiye başka bir deyişle Genel Müdürlük Makamına bağlıdırlar. Teftiş Kurulu Başkanı ve müfettişler ile I. Hukuk Müşaviri ve avukatlar yönetim kurulu tarafından atanırken; 5018 sayılı Yasada ki özel düzenleme gereği iç denetim birim başkanı ve iç denetçiler “Üst Yönetici” diğer bir deyişle Genel Müdürlük Makamı tarafından atanmaktadır.

İç Denetim Birim Başkanı ve iç denetçiler ile Teftiş Kurulu Başkanı ve müfettişler; teknik ve idari konularda lisans eğitimi almış olanlar arasından atanmaktadır, iç denetçilerin iç denetim sertifikasına sahip olmaları zorunludur. Söz konusu denetçi ve müfettişler, devlet memuru statüsünde olup, hizmet süreleri devlet memurlarının emeklilik hükümlerine tabiidir. Söz konusu denetim birimlerinden, Teftiş Kurulu Başkanı ve müfettişler; sadece genel müdürlük makamına raporlama yaparken, İç Denetim Birim Başkanı ve iç denetçiler ise Genel Müdürlük Dışında Maliye Bakanlığı’nın ilgili kuruluşu olan İç Denetim Koordinasyon Kuruluna da raporlama yapmaktadır.

I. Hukuk Müşaviri ve avukatlar ise danışma birimi olup, hukuk alanında yükseköğrenim görmüş olanlar arasından atanmaktadır. Söz konusu personelin hizmet süreleri devlet memurlarının emeklilik hükümlerine tabii olup, dışardan hizmet alımı yöntemiyle sözleşmeli avukat çalıştırılması mümkündür.

2.4.1.4.3. Genel Müdür Yardımcılığına Bağlı Birimler

Hiyerarşik olarak ya doğrudan genel müdüre ya da genel müdürün görevlendirdiği genel müdür yardımcısına bağlı olarak çalışan daire başkanlıklarının görev yetki ve sorumlulukları, idare tarafından çıkarılacak yönerge adlı düzenleyici işlem ile belirlenmektedir. Bu daire başkanlıklarının altında ise hiyerarşik olarak sırasıyla şube müdürlükleri, şeflikler bulunur. Burada görev yapan personel memur, sözleşmeli personel ve işçi statüsünde çalışmaktadırlar. Daire başkanlıklarının sayısı ve doğrudan Genel Müdüre bağlı olarak konumlandırılması, daire başkanlıkları ve şube müdürlüklerinin isimleri ve sayıları, bulundukları idarenin takdirine bağlı olarak alınacak yönetim kurulu kararı doğrultusunda, idareden idareye değişebilmektedir.

Daire Başkanlığı hizmet birimi olup, en üst amiri Daire Başkanıdır, söz konusu makam istisnai memuriyet olup, ataması Yönetim Kurulu tarafından yapılmaktadır, daire başkanları yükseköğrenim görmüş olanlar arasından atanmaktadırlar. Görev süreleri idarenin takdirine bağlıdır.

Şube müdürlükleri; hiyerarşik olarak ya doğrudan Genel Müdüre ya da Genel Müdür'ün yetki devri yaptığı Genel Müdür Yardımcılarına bağlı olarak yahut daire başkanlıklarına bağlı olarak çalışırlar. Daire başkanlıklarına bağlı olarak çalışanların görev, yetki ve sorumlulukları, bağlı oldukları birimin çalışma usul ve esaslarının belirlendiği yönerge içerisinde düzenlenmektedir. Doğrudan Genel Müdüre ya da Genel Müdür'ün yetki devri yaptığı Genel Müdür Yardımcılarına bağlı olarak çalışan şube müdürlüklerinin görev, yetki ve sorumlulukları ise kendileri tarafından tanzim edilen yönergelerle belirlenmektedir.

Şeflikler; danışma ve denetim birimleri ile daire başkanlıkları içinde yer alabilecekleri gibi, şube müdürlükleri ile müstakil müdürlükler içerisinde yer alıp bunlara bağlı olarak çalışırlar; yetki, görev ve sorumlulukları ise bağlı oldukları birimlerin yönergeleri içerisinde belirlenir.

2.4.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Personel Rejimi

İdarelerin teşkilat sisteminde bulunan kadrolar, 22.02.2007 tarihli ve 26442 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik ile belirlenmektedir. Hukuki durumları ve hizmet özelliklerine göre belediye ve bağlı kuruluşları ile mahalli idare birlikleri, altı ana gruba ayrılmıştır. Belediye Bağlı Kuruluşları, “(E)” grubu olarak belirlenmiş olup, “E” gurubu da yine kendi içinde idarelerin içinde bulunduğu şehirin nüfusu baz alınarak E-1 ile E-6 düzeyleri arasında yine altı sınıfa ayrılmışlardır. Aşağıda Tablo 2.2.'de söz konusu sınıflara yer verilmiştir:

Tablo 2.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Nüfus Esasına Göre Gruplandırılması

Sınıfı	Nüfusu	Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlükleri
E-1	0-999.999	Denizli, Erzurum, Eskişehir, Malatya, Mardin, Muğla, Ordu, Sakarya, Tekirdağ, Trabzon
E-2	1.000.000-1.999.999	Mersin (MESKİ), Aydın, Balıkesir, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Manisa, Samsun, Şanlıurfa, Van
E-3	2.000.000-2.999.999	Adana, Antalya, Bursa, Konya
E-4	3.000.000-4.999.999	İzmir
E-5	5.000.000-7.499.999	Ankara
E-6	7.500.000 ve üzeri	İstanbul

Tablo 2.2.'den de anlaşılabacağı üzere Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MESKİ) E-2 sınıfında yer almakta olduğu görülmektedir. Bulunduğu şehirin nüfusu baz alınarak E-1 ile E-6 düzeyleri arasında

Tablo 2.2.’deki gibi sınıflandırılan bahse konu Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüklerine verilen kadrolar aşağıda yer alan Tablo 2.3.’deki gibidir.

Tablo 2.3. Su ve Kanalizasyon İdarelerine Tahsis Edilen Kadrolar

Kadro Adı	Nüfus Esasına Göre Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüklerinin Sınıfları					
	E-1	E-2	E-3	E-4 İzmir	E-5 Ankara	E-6 İstanbul
Genel Müdür	1	1	1	1	1	1
Genel Müdür Yardımcısı	1	1	1	1	1	1
Yönetim Kurulu Üyesi	1	1	1	1	1	1
Teftiş Kurulu Başkanı	1	1	1	1	1	1
I. Hukuk Müşaviri	1	1	1	1	1	1
Özel kalem Müdürü	1	1	1	1	1	1
Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı	1	1	1	1	1	1
Bilgi İşlem Dairesi Başkanı	1	1	1	1	1	1
İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanı	1	1	1	1	1	1
Destek Hizmetleri Dairesi Başkanı	1	1	1	1	1	1
Diğer Daire Başkanlıkları	11	13	15	19	23	27
Hukuk Müşaviri	1	1	2	2	2	4
Avukat	10	16	22	34	46	96
Şube Müdürü	40	50	55	65	78	135
Uzman	9	11	13	15	17	25
Şef	80	100	110	130	156	270
Müfettiş	4	6	8	12	14	16
Müfettiş Yardımcısı	2	3	4	6	7	8
Mali Hizmetler Uzmanı	4	4	4	6	6	8
Mali Hizmetler Uzmanı Yrd.	2	2	2	3	3	4
İdari Personel	180	280	380	680	980	1730
Teknik Personel	160	280	400	740	1080	1790
Sağlık Personeli	15	25	35	75	95	130
Memur Kadroları Toplamı	532	805	1064	1802	2522	4259
Sürekli İşçi Kadroları Toplamı	258	387	516	893	2521	4258

Tablo 2.3’de görüleceği üzere Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MESKİ)’ ye tahsis edilebilecek azami memur sayısı 805 iken sürekli işçi sayısı 387’dir.

Su ve kanalizasyon idarelerinde genel olarak memur ve işçi statüsüyle istihdam dışında, 5393 sayılı Belediye Kanununun 49’uncu maddesine istinaden kadro karşılığı gösterilmek suretiyle çeşitli personel, sözleşmeli personel statüsüyle istihdam edilebilmektedir.

İdarelerin kaynaklarını daha etkin, iktisatlı ve verimli bir şekilde kullanabilmesi gayesiyle, söz konusu idarelerde memur ve işçi anlamında istihdam edilecek personel sayısının üst sınırı belirlenmiş ve bu sınırın aşılması, 5393 sayılı Belediye Kanununun norm kadro ve personel istihdamı bölümünde yer alan 49. madde ile yasaklanmış ve en önemlisi bu yasağa uymamanın müeyyidesi de belirlenmiştir. Buna göre belediye ve bağlı kuruluşları olan su ve kanalizasyon idarelerinde bir yıl içinde yapılacak toplam personel giderinin, elde edilen son yıl bütçe gelirinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununa (VUK)

göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı suretiyle hesaplanacak tutarın yüzde otuzunu aşmaması zorunluluğu getirilmiştir. Mali yıl içerisinde belirlenen bu limitin geçilmesi durumunda, mevcut ve takip eden yıllardaki personel harcamaları belirlenen bu limitin altına düşene kadar, söz konusu idarelerin ek personel istihdamı yasaklanmış ve mevzuata aykırı istihdam nedeniyle meydana gelecek kamu zararından, atamaya yetkili amir, zararın oluştuğu tarih temel alınarak belirlenecek kanunî faiziyle birlikte sorumlu tutulmuştur.

2.4.3. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Denetimi

İdarelerin faaliyet ve işlemlerine karşı yasalarla öngörülmüş yargısal, siyasal, yönetsel ve Ombudsman (Kamu Denetçiliği Kurulu) denetim araçlarının yanında kamuoyu ve sivil toplum kuruluşlarının denetimi gibi denetim biçimleri de vardır.

2.4.3.1. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Yargısal Denetim

Yargısal denetim; yönetim ile yönetilenler arasında yahut idarelerin diğer idarelerle ve kendi personeliyle arasında çıkan anlaşmazlıkların giderilmesi için idare ve adli mahkemeler aracılığıyla gerçekleştirilen bir denetim türüdür.

Su ve Kanalizasyon İdarelerinin tüm işlem ve eylemleri yargı denetimine açıktır. Yargı denetimi, talep üzerine gerçekleşen bir denetim şekli olup, İdari Yargı Denetimi; Danıştay ve İdare Mahkemeleri, Adli Yargı Denetimi ise Yargıtay ve Adli Mahkemeler aracılığıyla gerçekleştirilir.

2.4.3.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Siyasal Denetim

Siyasal Denetim; mahalli idare seçimleri ve aynı zamanda bu idarelerin genel kurulu hüviyetinde bulunan büyükşehir belediye meclisi aracılığı ile gerçekleştirilen denetim biçimidir.

Literatürde bu yönde bir tanımlama olmasa da, mahalli idare seçimleri, büyükşehir belediye başkanı ve meclisini doğrudan belirleyen bir yöntem olması dolayısıyla siyasal bir denetim biçimi olarak kabul edilebilir. Bu seçimler su ve kanalizasyon idarelerinin organlarında görev yapan personel üzerinde doğrudan etkili olmasa da, bu kurumların başarısının seçim sonuçlarını doğrudan etkileyen bir etmen olması dolayısıyla bu idareler üzerinde etkili olan bir siyasal denetim biçimidir. Bu açıdan söz konusu denetim biçimi, “Asli Siyasal Denetim” olarak adlandırılabilir.

Diğer bir siyasal denetim biçimi ise büyükşehir belediyesi tarafından gerçekleştirilen denetimdir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasasında, büyükşehir meclislerinin bilgi edinme ve denetim şekillerini belirleyen dolayısıyla bu İdarelerin denetim biçimini belirleyen bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte, bahse konu yasanın 12. maddesinde; bu konuda 5393 sayılı Belediye Yasası’na atıfta bulunmaktadır. Buna göre; büyükşehir belediye meclisi, belediye meclislerinde mevcut olan usul ve esaslar dahilinde, bahse konu idareler üzerinde bilgi edinme ve denetim yetkisini; faaliyet raporunu değerlendirme, denetim komisyonu, soru, genel görüşme ve gensoru araçlarıyla gerçekleştirir. Buna göre genel kurul hüviyetiyle büyükşehir belediye meclislerinin, söz konusu idarelere ilişkin olarak; yıllık bütçeleri, beş yıllık yatırım planını ve yıllık yatırım programlarını tetkik ederek hükme bağlamak,

personel kadrolarına ilişkin kaldırma, oluşturma ve değiştirilmesine hüküm vermek, denetçiler tarafından hem yönetim kurulunun işlemlerini hem de genel müdürlük iş ve işlemleriyle ilgili olarak hazırlanan raporları tetkik edip hükme bağlamak gibi yetkileri vardır.

Ayrıca meclisin yaptığı bu denetime su ve kanalizasyon idaresinin bir organı olarak konumlandırılan “Denetçiler” de katkı sunmaktadırlar. Buna göre su ve kanalizasyon idarelerinin işlemleri, meclis tarafından seçilen iki denetçi tarafından denetlenmektedir. Söz konusu denetçiler hiyerarşik konum olarak, “Genel Kurula” (Büyükşehir Belediye Meclisi) raporlama yapmak üzere, Su ve Kanalizasyon İdaresinin Yönetim Kurulu ve Genel Müdürlük Makamı üzerinde konumlandırılmışlardır. Denetçiler söz konusu idarelerin eksik ve yasa dışı işlemleri hakkında tanzim ettikleri raporların birini Genel Kurula (Büyükşehir Belediye Meclisi), diğer bir örneği de bilgi için Büyükşehir Belediye Başkanına gönderirler. Ayrıca Mayıs ayı toplantısında ilgili su ve kanalizasyon idaresinin genel kurulu olarak toplanan büyükşehir belediye meclisi toplantısında, idarenin yönetim kurulunun önceki yıl işlemleri hakkında meclise rapor sunarlar. Buna göre Denetçiler, hem yönetim kurulunun işlemlerini hem de genel müdürlük iş ve işlemleriyle ilgili olarak iki farklı kapsamda rapor hazırlamaktadırlar.

2.4.3.3. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Yönetimsel Denetim

İdare kuruluş ve görevleriyle bir bütündür, söz konusu hüküm 1982 tarihli T.C. Anayasasının 123. maddesinde yer alır. Türk devlet teşkilatı ve Kamu Yönetiminde, yönetimde bu bütünlüğü sağlamak üzere iki yönetsel denetim usulü öngörülmüştür. Bunlar Hiyerarşik Denetim ve İdari Vesayet Denetimi (Yönetsel Vesayet)’dir.

2.4.3.3.1. Hiyerarşik Denetim

Hiyerarşik denetim; tek bir tüzel kişilik içerisinde, üst kademedede bulunan yöneticilerin, alt makamların (astlarının) eylem ve işlemlerini hukuka uygunluk ve yerindelik (içinde bulunan duruma uygunluk) açısından denetlemeleridir. Su ve Kanalizasyon idarelerinde söz konusu hiyerarşik denetim, aynı zamanda yönetim kurulu başkanı da olması vasfıyla başta Büyükşehir Belediye Başkanı olmak üzere sıralı üst amirlerce doğrudan kullanılabileceği gibi genel müdürlük makamına bağlı denetim organları (İç Denetim ve Teftiş Kurulu) aracılığı ile de yapılabilir (Akgül, 2000, s. 14).

En çok kullanılan ve detaylı bir denetim türü olan Hiyerarşik Denetim; idarenin kendi tüzel kişiliği içerisinde gerçekleştirilir. Söz konusu denetim yetkisine istinaden amir ast personelin çalışma durumuna (Atama, Terfi, Sicil Notu vb.), disipline edilmesine (Disiplin cezası uygulama, görevine son verme) ilişkin işlemler yapabilir, ayrıca astları arasında görev bölüşümü gerçekleştirip, onlara emir ve talimat verebilir. Astın işlemleri üzerindeki hiyerarşik denetim ise bu işlemlerin hem hukukilik hem de yerindelik bakımından denetlenmesi; gereği halinde bu işlemlerin; üst tarafından geri alınması, düzeltilmesi, geciktirmesi ve kaldırmasıdır. Ancak üst, hiçbir zaman astın yerine geçerek karar alamaz (Tortop vd., 1993, s. 173).

2.4.3.3.2. İdari Vesayet Denetimi (Yönetmelik Vesayet)

Kamuda yönetim dışı farklı tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen denetim biçimidir. Buna göre İdari Vesayet Denetimi (Yönetmelik Vesayet); klasik anlamda hiyerarşik bir alt üst denetimi olmayıp, farklı tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar arasındaki denetimdir. Hiyerarşik denetim üstün ast makamlar karşısında sahip olduğu genel bir yetki iken, idari vesayet yetkisi içeriği, usulü, hangi konularda ve nasıl kullanılacağı açıkça yasalarla düzenlenmesi gereken genel bir yetkidir. Hiyerarşik denetim yukarıda bahsedildiği üzere hem kanunlara uygunluk hem de yerindelik denetimi iken, İdari Vesayet Denetimi sadece hukuka uygunluğu denetleyen sınırlı bir yetkidir.

Su ve Kanalizasyon İdareleri üzerinde, hem 5216 sayılı Yasa'nın on sekizinci maddesinin "i" fıkrası uyarınca "Bağlı Kuruluşları Denetleme" yetki ve görevine sahip olan Büyükşehir Belediye Başkanının hem de TBMM adına denetim yapan Sayıştay Başkanlığı Denetçileri, İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişleri ve ilgili merkezi yönetim birimlerinin denetim organlarının aracılığıyla söz konusu yetkisini kullanan Merkezi Yönetim Kuruluşlarının (Çevre Şehircilik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı vb.) İdari Vesayet Yetkisi bulunmaktadır. Söz konusu yetki, Su ve Kanalizasyon İdarelerinin hem organları (seçilme, atanma vb.) hem de işlemleri (onama, onamama vb.) üzerinde uygulanmaktadır.

2.4.3.4. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Ombudsman (Kamu Denetçiliği Kurulu) Denetimi

2012 yılında yürürlüğe giren 6328 sayılı yasa uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanlığına bağlı, özel bütçeli, amme tüzel kişiliğine sahip, merkezi Ankara'da bulunan Kamu Denetçiliği Kurulu; ilgililerin başvurusu üzerine, kamu kurumlarının her türlü fiil ve muamelesini; hukuk kurallarına ve hakkaniyete elverişlilik açısından tetkik etmek ve kurumlara tavsiyede bulunmak üzere ihdas edilmiştir.

Su ve Kanalizasyon İdareleri özelinde ilgililerin başvuru diğer bir deyişle şikayeti neticesinde, idarenin her türlü fiil ve muamelesine karşı, Ombudsman (Kamu Denetçiliği Kurulu) tarafından; dostane çözüm, kısmen ret kısmen tavsiye, ret kararı, tavsiye kararı ya da incelenemezlik kararı verilebilmektedir. Bu kararlar ilgili idareler açısından öneri niteliğinde olup, bir yargı kararı gibi bağlayıcı olmamasına karşın, ilgili idareler tarafından büyük oranda bu kararlara uyulduğu görülmektedir (<https://tr.sputniknews.com/columnists/>).

Tablo 2.4. 31.12.2020 tarihi itibarıyla Ombudsman (Kamu Denetçiliği Kurulu) Tarafından Kabulü Uygun Görülen Başvurular Hakkında Verilen Kararlar

Karar Türü	Karar Sayısı
Dostane Çözüm Yolu İle Çözümleme	2.867
Ret	941
Tavsiye	68.128
Kısmen Tavsiye Kısmen Ret	704
Toplam Karar Sayısı	72.640

Söz konusu tabloya göre Kamu Denetçiliği Kurulu tarafından 2020 yılında sonuçlandırılan 72.640 başvurunun yüzde 98.70’inde sorunu çözmüş veya sorunun çözümü yönünde iradesini ortaya koymuştur.

Kurul tarafından yayımlanan 2020 tarihli yıllık faaliyet raporunun incelenmesi neticesinde 31.12.2020 tarihi itibarıyla şikâyet başvurularının idarelere göre dağılımı incelendiğinde; mahalli idareler başlığı altında 2013 başvuru olduğu, bunun kuruma diğer idareler için yapılan toplam başvuruların yüzde 2.23’üne tekabül ettiği, 2013 başvurunun 132 tanesinin “Altyapı Hizmetlerine” ilişkin olduğu bunun da mahalli idareler için yapılan başvuruların yüzde 6’ sına tekabül ettiği görülmüştür (<https://www.ombudsman.gov.tr.>).

2.4.3.5. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İşlem ve Eylemleri Üzerinde Sivil Toplum Kuruluşları ve Kamuoyu Denetimi

Meri mevzuatta öngörülmüş olan; yargısal, siyasal, yönetsel ve Ombudsman (Kamu Denetçiliği Kurulu) denetim mekanizmalarının; kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve sorumluluklarını gereği gibi ifa edip etmediklerinin denetlenmesinde yeterli olmadığı durumlarda, bu kusuru gidermek için “Kamuoyu ve Sivil Toplum Kuruluşlarının” denetimine ihtiyaç duyulmuştur. Buna göre;

Sivil Toplum Kuruluşları; devlet teşkilatı dışında gönüllülük esasına göre bir araya gelen bireylerin oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip organizasyonlardır.

Kamuoyu Denetimi ise kişisel veya bir araya gelerek, sunulan kamusal görevlerden yarar sağlayan kişilerin, fikir ve düşüncelerini, yazılı dilekçelerle yahut toplantı ve gösteriler yapmak suretiyle izah etmesidir.

Su ve kanalizasyon idareleri özelinde “Kamuoyu ve Sivil Toplum Kuruluşlarının” gerçekleştirdiği denetimi; bireysel, toplu veya örgütlü bir organizasyon yapısı içinde, bu idarelerin sunmuş olduğu kamu hizmetinden faydalanan bireylerin fikir ve düşüncelerini; yazılı, sözlü, yahut toplantı ve gösteriler yapmak suretiyle izah etmesi ve bu şekilde idarenin, kusurlu fiil veya muamelesini geri alması, talep doğrultusunda düzeltmesi ve verdiği zararı tazmin etmesidir. Su abonelerinin; bireysel, toplu bir biçimde veya örgütlü bir organizasyon yapısı içinde su satış fiyatını protesto etmeleri sonucu, su ve kanalizasyon idaresinin su satış fiyatında düzenlemeye gitmesi, bu duruma örnek olarak verilebilir.

2.4.4. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin İdari Özerkliği

1981 yılında yürürlüğe giren su ve kanal idarelerinin kuruluş yasası olarak nitelendirilen 2560 sayılı Yasa’da; bahse konu idareler, büyük şehir belediyelerine “bağlı”, “bağımsız bütçeli” ve “amme tüzel kişiliğine haiz”, çalışanları 657 sayılı Devlet Memurları yasası hükümlerine tabii idareler olarak yapılan tanımlamaya ve diğer mevzuatta yer alan ve karmaşaya yol açan tanımlamalara rağmen; su ve kanalizasyon idarelerinin ayrı bir kişiliği, müstakil bir bütçesi ve bunun sonucu olarak da yönetsel bağımsızlığı söz konusudur. Söz konusu savı destekleyen başlıca düzenlemeler;

5393 sayılı Belediye Kanununda, belediye bağlı kuruluşları olarak nitelendirilen Su ve Kanalizasyon İdarelerinde çalışan personel, her ne kadar belediye personeli gibi değerlendirilse de, idari özerkliğinin bir sonucu olarak bahse konu personelin belediye personeli olarak kabul edilmesine olanak bulunmamaktadır. Buna göre; Sayıştay denetçileri yapmış oldukları denetimler sonucu tanzim ettikleri raporlarda, Devlet Personel Başkanlığı ve Vesayet Makamı olan İçişleri Bakanlığı'nın talebi üzerine sair zamanlarda verdiği su ve kanalizasyon idarelerinde çalışan personelin belediye personeli olmadığına dair görüşleri mevcuttur. Ayrıca bu konuda Sayıştay Genel Kurulunun 01/11/2011 tarih 5333/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı da mevcuttur. Söz konusu kararda; 2560 sayılı kanunda yer alan bağlı kuruluş ifadesinin, bu idarelerin özerk vasfını ortadan kaldırmadığını, zikredilen bağlılık lafzının; görev ve sorumluluk açısından bir bağlılığı kastettiğini, 2560 sayılı kanunda yer verilen “ Su kaynaklarının korunmasına ilişkin” görevde olduğu gibi ayrı bir kişiliğe ve bağımsız bütçeye sahip özerk bir genel müdürlük olarak başka bir makama tabii olmadan hüküm verme ve yürütme yetisine sahip olduğu; büyükşehir belediye başkanının aynı zamanda bu idarelerin yönetim kurulu başkanı olmasının, belediye organlarına ikinci bir görev olarak verilmesi yönünde değerlendirilmesi gerektiği yönünde hüküm verdiği görülmüştür. Buna göre; 5393 sayılı Belediye Yasası'nın 49. Maddesinde zikredilen, sözleşmeli ve işçi kadrosunda çalışanlar haricinde belediyede memur kadrosunda çalışanlara, başarı durumları ve çalıştıkları süreyle orantılı biçimde, encümen hükmüyle, yılda iki defadan fazla olmamak üzere ikramiye ödenebilir kaidesinin; Devlet Personel Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından, su ve kanalizasyon idarelerinde çalışan personelin belediye personeli olmadığı gerekçesiyle, bu kanunlarda yer alan ikramiye ve benzeri ödemelerin söz konusu personele yapılamayacağı yönünde sair görüş verilmiş olup, uygulama bu yöndedir.

Personelin görevleriyle ilgili işledikleri suçlar kapsamında yapılacak soruşturma yöntemine bakıldığında da durumun farklılaştığı görülmektedir. Bahse konu idarelerde genel müdür ve yönetim kurulu üyesi olarak çalışanlar hakkında, görevleriyle ilgili ve bu görevleri gerçekleştirirken işledikleri hukuka aykırı işlem ve eylemlerden dolayı haklarında yapılacak soruşturma ve kovuşturmalar, Devlet Memurlarının tabi oldukları mevzuat hükümlerine göre yapılmaktadır. Başka bir deyişle Genel Müdür ve Yönetim Kurulu üyeleri hakkında görevleriyle ilgili işledikleri iddia edilen bir suç olması halinde 4483 sayılı Yasa gereği haklarında ön inceleme yapılacak ve soruşturma izni verilip verilmeyeceği bu incelemeye göre belirlenecektir. Ancak bu makamların astı olan diğer çalışanlar ile ilgili aynı durumun yaşanması halinde haklarında 4483 sayılı Yasa hükümleri uygulanmayacak, doğrudan adli makamlar bu kişiler hakkında mevzuat hükümlerini uygulayabileceklerdir.

Bahse konu idarelerin müstakil bütçeleri ve görevleriyle orantılı olmasa da kendi gelir kaynakları bulunmaktadır, bu durum bunların mali olarak özerk olmaları anlamına gelir.

2.4.4.1. Su ve Kanalizasyon İdaresi ve Büyükşehir Belediyesi Arasındaki Yönetimsel İlişki

Söz konusu idareler ve büyükşehir belediyeleri arasındaki yönetimsel ilişkiyi belirlemek üzere meri mevzuat incelendiğinde; 1981 yılında yürürlüğe giren su ve kanal idarelerinin kuruluş yasası olarak

nitelendirilen 2560 sayılı Yasa’da; bahse konu idarelerin, büyük şehir belediyelerine “bağlı”, “bağımsız bütçeli” ve “amme tüzel kişiliğine haiz”, çalışanları 657 sayılı Devlet Memurları yasası hükümlerine tabii idareler olarak tanımlanmış olduğu görülmektedir. 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası’nda ise bu idarelerden “bağlı kuruluş” olarak bahsedildiği, ancak söz konusu idarelerin sarıh bir biçimde yasa lafzi içerisinde tanımlanmadığı dikkat çekmektedir. 1965 tarihli 657 sayılı Yasa’da ise “Yerel Yönetimlere Bağlı Genel Müdürlük”, “Büyükşehir Belediyelerine Bağlı Genel Müdürlük”, “Diğer Belediyeler ve Bunlara Bağlı Genel Müdürlük” şeklinde tanımlandıkları görülmektedir. Ayrıca 657 sayılı kanunda bulunan “Diğer Belediyeler ve Bunlara Bağlı Genel Müdürlük” tanımlaması hukuki anlamda yok hükmündedir, bunun nedeni Türk Hukuk sisteminde bir amme tüzel kişiliğinin ancak yasa veya kararnameyle kurulabilir olmasındandır. Diğer bir deyişle meri mevzuat hükümleri içerisinde Büyükşehir statüsü dışında bulunan belediyelerde Su ve Kanalizasyon İdaresi kurulmasına yetki veren bir düzenleme bulunmamaktadır, dolayısıyla Su ve Kanalizasyon İdareleri ancak Büyükşehir Belediyelerine bağlı olarak kurulabilirler.

Yukarıda bahsedildiği üzere bu idarelerin “Bağlı İdare” olarak tanımlanmaları, Türk idare hukuku açısından büyük bir karmaşaya yol açmaktadır. Türk İdare Hukukunda idareler arası ilişkiler, yönetsel açıdan; bu idarelerin tüzel kişiliğe haiz olup olmamaları, diğer idareyle olan denetim ilişkilerinin idari vesayet veya hiyerarşik denetime tabii olmasına göre; Tablo 2.5.’deki gibi “Bağlı Kuruluşlar, İlgili Kuruluşlar, İlişkili Kuruluşlar” olmak üzere sınıflandırılmaya tabii tutulmuştur.

Tablo 2.5. Yönetimsel Açıdan İdareler Arası İlişkilerin Sınıflandırılması

Yönetimsel Açıdan İlişki Türü	Hiyerarşik Denetim	İdari Vesayet	Tüzel Kişilik
Bağlı İdare	Evet	Hayır	Hayır
İlgili İdare	Hayır	Evet	Evet
İlişkili İdare	Hayır	Hayır	Evet

Buna göre “Bağlı Kuruluşlar”; niteliği gereği bakanlık teşkilatına dâhil olmasa da, devletin bütünlüğü gereği bir bakanlıkla ilintilenmesi sonucu bir bakanlığın ana hizmet faaliyetini yürütmekle görevlendirilen, ayrı bir tüzel kişiliği olmamakla beraber, ayrı bir yasayla kurulan, genel müdürlük veya başkanlık şeklinde teşkilatlanmış kuruluşlar olarak adlandırılmaktadırlar. İçişleri Bakanlığı ile ilintilenen Emniyet Genel Müdürlüğü ve Personel Genel Müdürlüğü arasındaki ilişki buna örnek olarak verilebilir.

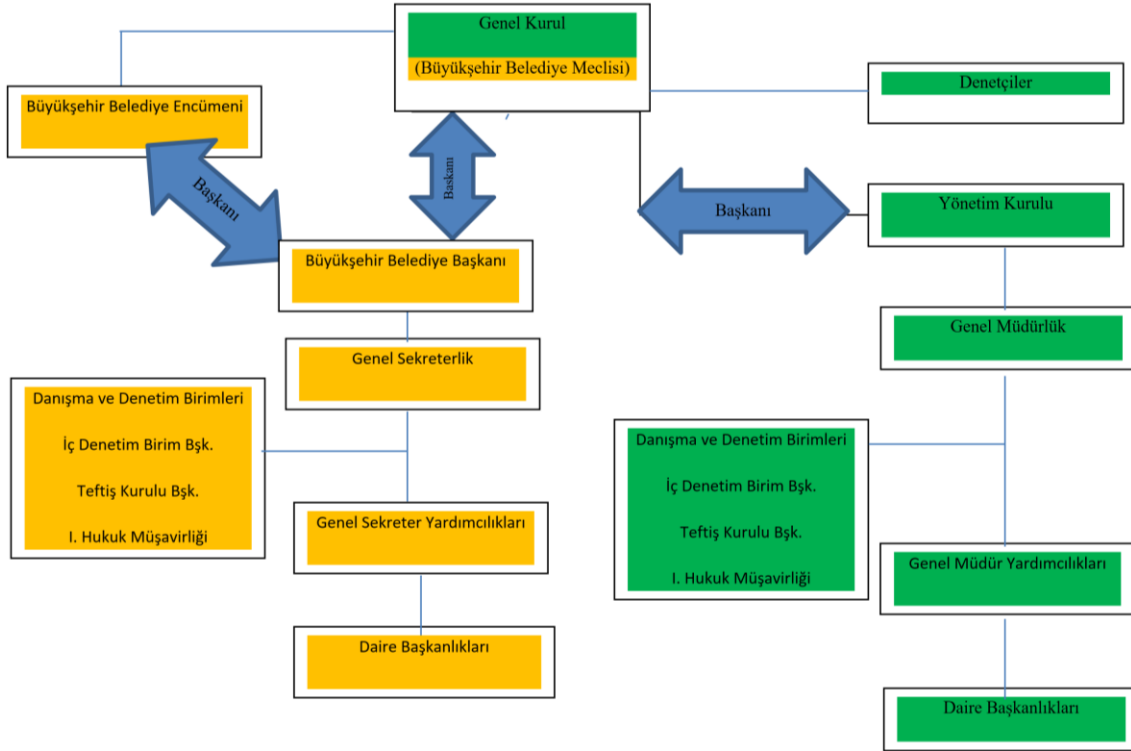
“İlgili Kuruluşlar” ise ayrı tüzel kişilikleri olan, bakanlıkla aralarındaki denetim ilişkisi idari vesayet şeklinde kurulan, hizmet yerinden kuruluşlardır. Maliye Bakanlığı ile Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü arasındaki ilişki bunlara örnek olarak verilebilir.

“İlişkili Kuruluşlar” ise ayrı tüzel kişilikleri olan bakanlıklarla herhangi bir idari vesayet veya hiyerarşik denetim ilişkisi içinde olmayan, özerk kuruluşlardır. Bu tür kurumlarda ilişkilendirme,

idarenin bütünlüğü ve koordinasyonu açısından kurulmuştur, yoksa yönetsel açıdan değil. Gümrük bakanlığı ile Rekabet Kurumu arasındaki ilişki buna örnek olarak verilebilir.

2.4.4.2. Su ve Kanalizasyon İdareleri ve Büyükşehir Belediyeleri Arasındaki Yönetimsel İlişki

Türk İdare sistemi açısından, yukarıda ki açıklamalar ışığında Büyükşehir Belediyesi ile söz konusu idareler arasındaki ilişki aşağıdaki şekilde özetlenmiştir. Buna göre;

Şekil 2.2. Su ve Kanalizasyon İdaresi ve Büyükşehir Belediyesi Arasındaki Yönetimsel İlişki

Büyükşehir Belediyesi ve Su ve Kanalizasyon İdareleri farklı yasalarla yönetilen, ayrı amme tüzel kişiliklerine, danışma ve denetim birimlerine, gelir ve giderlere sahip bu sebeple aralarında klasik hiyerarşik alt üst ilişkisinin olmadığı iki ayrı kuruluştur. Yukarıdaki sınıflandırmaya göre bunları “bağlı” yerine “ilgili” idare olarak tanımlamak daha doğru gözükmeyle birlikte, 2560 sayılı Yasa uyarınca Tablo 2.5.’de özetlendiği gibi; bahse konu idarelerin genel kurulunun, büyükşehir belediye meclisi olması; yönetim kurulunun ise büyükşehir belediye başkanı başkanlığında doğal üyeleri genel müdür, genel müdür yardımcısı ve diğer üç üyeden oluşması; denetçilerinin genel kurul tarafından seçilmesi; genel müdürün, ilgili büyükşehir belediye başkanının teklifi üzerinde Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından atanması, yine Büyükşehir Belediye Başkanına 5216 sayılı yasanın 18/1 inci maddesinin i) fıkrası ile denetim görevi ve yetkisi verilmiş olması, aralarındaki denetim yetkisinin dayanağının da yasayla düzenlenmiş olması gibi hiyerarşik ve idari vesayeti içeren yetkiler göz önünde bulundurularak, bahse konu idareleri ne “bağlı” ne de “ilgili” idare olarak adlandırmak uygun olmayacaktır. Buna göre bu idareleri “sui generis” diğer bir deyişle nevi şahsına münhasır yerel yönetim birimleri olarak tanımlamak daha doğru olacaktır.

2.4.5. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Mali Özerkliği

Mali Özerklik, su ve kanalizasyon idarelerinin kendilerine mahsus mal varlığına ve irat kaynaklarına sahip olabilmeleri ve bunu kendi birimlerinin hükmüne dayanarak yasaların öngördüğü esaslar çerçevesinde harcamalarınıdır. Söz konusu idarelerin kendilerine ait taşınır ve taşınmazları ile kendilerine ait bütçeleri ve gelir kaynakları bulunmaktadır, ancak merkezi yönetimler, su ve kanalizasyon idarelerinin mali özerkliklerini kısıtlayabilmektedir.

2.4.5.1. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Gelirleri

Bahse konu idarelerin gelir kaynaklarını; iştirak ve mülkiyet; hibe ve yardımlar ile sermaye gelirleri ile olağanüstü bir gelir kalemi olarak nitelendirilebilecek borçlanma ve diğer gelir kalemleri olmak üzere sınıflandırmak mümkündür. Buna göre;

İştirak ve Mülkiyet Gelirleri kalemi; su hizmetlerine ilişkin kurumların gelirleri, şartname, su analizi ve iştirak gelirleri, lojman kira, taşınır ve taşınmaz kira gelirleri ve diğer teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden oluşmaktadır.

Hibe ve Yardımlar Gelir Kalemi; adı üzerinde söz konusu idarelere, şahıs ve hükmi şahsiyetler tarafından yapılan bağış ve yardımlardan teşekkül etmektedir.

Sermaye Gelirleri Kalemi; bahse konu idarelere ait arazi, arsa, taşıt ve hurda satış gelirlerinden oluşmaktadır.

Borçlanma; hem ulusal hem de dış kaynaklardan elde edilen, olağanüstü hallerde başvurulması gereken, geçici bir gelir kaynağıdır.

Diğer Gelirler Kalemi; yerel idarelere ilgili yasa gereği merkezi idare vergi gelirlerinden ayrılan paylar, gelir kaydedilen teminat mektupları, faiz, katılım payları ve ceza gelirlerinden meydana gelmektedir.

Su ve kanalizasyon hizmetlerinin halka sunulması büyük yatırımlar gerektirmekte olup, 6360 sayılı yasayla bu idarelerin görev alanının il mülki sınırına genişletilmesi nedeniyle, söz konusu yatırımların gerçekleştirilmesinde bu idarelerin finansal kaynak sıkıntısı yaşanmaya başladığı görülmüştür.

Başlangıçta bu hizmetlerin tek merkezden ve tek elden ifasının, hizmetlerde etkinlik, verimlilik ve kaliteyi artıracak savunulmuş olmakla birlikte (Biricikoğlu ve Duyar, 2015, s. 372) su ve kanalizasyon idarelerinin öz gelirlerinin artırılmasına yönelik tedbirler alınmamış olduğu görülmektedir.

Hatta 6360 sayılı kanunla getirilen; “-Hükmi şahsiyetine son verilen köylerden, beş yıl süreyle, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Yasasına dayanılarak alınmakta olan vergi, harç ve katılım payları alınamaz (30 Mart 2014-30 Mart 2019 tarihleri arası); - Hükmi şahsiyetine son verilen köylerde, beş yıl süreyle, içme ve atık sular için alınacak bedel en düşük tarifenin % 25’ini geçmeyecek şekilde belirlenir (30 Mart 2014-30 Mart 2019 tarihleri arası); -Bu yasa gereğince hükmi şahsiyetine son

verilerek tek mahalleye dönüştürülen beldelerde beş yıl süreyle içme ve atık sular için alınacak bedel en düşük tarifenin %50'sini geçmeyecek şekilde belirlenir (20/8/2021 tarihine dek)” indirimlerle, idarelerin yatırım maliyetleri artmasına karşın, öz gelirlerinde önemli düşüşlere yol açıldığı; 16.10.2020 tarihi itibarıyla 7254 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı kanunlarda Değişiklik yapılması Hakkında Yasa (16.10.2020 tarih 31276 mükerrer sayılı Resmi Gazete) ile yapılan değişiklik ile söz konusu indirimleri bir süreyle bağlı olmaksızın kalıcı hale getiren düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

Buna göre 7254 Sayılı Yasa ile “Kırsal Mahalle” ve “Kırsal Yerleşim Yeri” düzenlemeleri getirilmiş ve yukarıda bahsedilen indirimleri; “Kırsal Mahalle” ve “Kırsal Yerleşim Yeri” olarak belirlenen yerlerde; “İçme ve atık sular için alınacak bedeli en düşük tarifenin işyeri için %50'sini, konutlar için %25'ini geçemez ve alınması gereken diğer vergi, harç ve harcamalara katılma paylarında yüzde 50 indirim sağlanması;”, şeklinde düzenlemiş ve söz konusu ayrıcalıkları bir süreyle bağlı olmaksızın kalıcı hale getirmiştir.

6360 sayılı yasa ile getirilen değişiklikle, mahalli idarelerin öz gelirlerinde yukarıdaki indirimler dolayısıyla ortaya çıkan bu kayıp; merkezi idare tarafından, söz konusu idarelere toplam vergi gelir tahsilatı üzerinden ayrılan paydaki artış ile telafi edilmek istenmiş ve bu paylarda önemli artışlar sağlanmıştır. Buna göre; yıllar itibarıyla bahse konu paylarda meydana gelen artış aşağıda özetlenmiştir:

Tablo 2.6. Büyükşehir Belediyelerine Bağlı İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Aldıkları Paylar ve Bu Payların Toplam Bütçe Gelirleri İçerisindeki Yeri

Bütçe Yılı	Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Pay (GBVGAP) (1.000 TL)	Toplam Bütçe Geliri (TBG) (1.000 TL)	(GBVGAP) / (TBG) Yüzde Oranı
2011	620.183	9.581.186	% 6,47
2012	674.083	10.257.480	% 6,57
2013	783.272	11.527.223	% 6,79
2014	1.335.300	16.510.393	% 8,09
2015	1.764.957	17.165.883	% 10,28
2016	1.946.243	18.934.469	% 10,28
2017	2.334.931	21.788.042	% 10,72
2018	2.717.788	24.528.202	% 11,08
2019	2.895.384	25.918.136	% 11,17

Bahse konu verilerin 2011-2019 tarihli Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporlarından elde edildiği, bu paylar içerisinde su ve kanalizasyon kuruluşlarına ilave olarak, İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü (İETT), Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü (EGO) ve İzmir Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü (ESHOT) idarelerinin de bulunduğu görülmüştür. Ancak ulaşım amaçlı idarelere yahut sadece su ve kanalizasyon idarelerine müstakil bir veri bulunmadığından otuz su ve kanalizasyon idaresi ve üç ulaşım amaçlı idarelerinin verileri bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca büyükşehir belediyelerinin sınırları içinde içerisindeki ilçe belediyelerinin payı %2,50'den %4,50'ye yükseltilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin kendi sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi tahsilatı üzerinden aldığı pay %5 den %6'ya yükseltilmiştir (5779 Sayılı İl Özel İdarelerine Ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, 2008: Madde 2/ 2-3). Anılan oran kapsamında ilçe belediyelerine sağlanan payın %10 luk kısmının Su ve Kanalizasyon İdarelerine aktarılması şartı nedeniyle bu idareler lehine “Diğer Gelirler Kaleminde” dolaylı bir artış sağlanmış, dolayısıyla Tablo 2.6.'da ortaya konulduğu üzere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Pay (GBVGAP)'ın ağırlığı bahse konu idarelerin toplam gelirleri içerisinde önemli ölçüde yükselmiştir.

2.4.5.2. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Giderleri ve Bütçesi

Bahse konu İdarelerinin giderleri; personel, sosyal güvenlik kurumlarına ödenen devlet primi, mal ve hizmet alımı, cari transferler, faiz ve sermaye giderlerinden oluşmaktadır. Buna göre;

Personel giderleri; idarelerin bünyesinde çalıştırdığı; memur, sözleşmeli ve işçi kadrosunda hizmet gören personel için yaptığı ödemelerdir.

Sosyal güvenlik kurumlarına ödenen devlet primi giderleri; idarelerin çalıştırdığı personel için yasal bir zorunluk olarak, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi katkısı adı altında yaptıkları ödemelerdir.

Mal ve hizmet alımı giderleri; bahse konu idarelerin yaptığı harcamalar arasında büyük yer tutmakta olup, bunlar; müşteri hizmet, atıksu işletme, haberleşme, taşıma, ilan, personel servis kiralama hizmeti, özel güvenlik hizmeti giderleri gibi hizmet esaslı giderler ile elektrik, akaryakıt vb. enerji harcamalarına yönelik giderlerinden oluşmaktadır. Bunların dışında kalan diğer giderler ise kimyevi ürün alımları, yolluk, görev (mahkeme ve harç giderleri), menkul ve gayrimenkul bakım onarım giderleri ve tedavi ve cenaze giderlerinden oluşur.

Faiz Giderleri; su ve kanalizasyon idarelerinin gerçekleştirmek zorunda oldukları büyük çaptaki yatırım hizmetleri (Arıtma Tesislerinin İnşası vb.) için sağladıkları krediler ve gelirleri ile orantılı olmayan giderlerini karşılayabilmek için yaptıkları borçlanma sonucu katlanmak zorunda oldukları maliyettir.

Sermaye Giderleri; bahse konu idarelerin, faaliyetlerine ilişkin olarak gerçekleştirdiği; hizmet binası, içmesuyu ve kanalizasyon tesisi yapımı, proje, gayrimenkul alımları ve kamulaştırılması, iş makinası alımları, taşıt alımları, diğer makine teçhizat alımları, diğer sermaye (gayri maddi hak alımları, büro mefruşatı, bilgisayar ve lisans alımları, sıhhi ve elektrik tesisatı alımları vb.) için yaptığı harcamalardan oluşmaktadır.

Cari Transfer Giderleri; üç Gruptan oluşur. Bunlardan birincisi, söz konusu idarelerin sosyal güvenlik kurumlarına, memur statüsündeki personel için ödediği emekli tazminatı, ikincisi idarenin toplam gelirlerinin %1'lik kısmı karşılığı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ödenen çevre katkı payı ve

üçüncüsü ise idarenin bağlı olduğu büyükşehir belediyesine ödenen bütçe kesin hesap farkı giderlerinden oluşturmaktadır.

6360 sayılı Yasa Aralık 2012 tarihinde yayınlanmasına rağmen bir çok hükmün yürürlüğünün ilk yerel seçimler sonrasına bırakılması (30 Mart 2014 tarihi sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) sonucu, en önemli hükümlerinin yürürlüğe girdiği 30.03.2014 tarihi baz alınarak tüm Türkiye genelindeki bağlı kuruluşların mali durumuna ilişkin bütçe verilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir; buna göre;

Tablo 2.7. Büyükşehir Belediyelerine Bağlı İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri

Bütçe Yılı	Bütçe Gideri (1.000 TL)	Bütçe Geliri (1.000 TL)	Bütçe Gelir - Gider Farkı (1.000 TL)
2011	8.463.086	9.581.186	1.118.100
2012	9.527.802	10.257.480	729.678
2013	11.537.832	11.527.223	(-) 10.609
2014	13.635.014	16.510.393	2.875.379
2015	17.958.472	17.165.883	(-) 792.589
2016	20.966.714	18.934.469	(-) 2.032.245
2017	24.823.300	21.788.042	(-) 3.035.258
2018	27.693.559	24.528.202	(-) 3.165.357
2019	28.821.567	25.918.136	(-) 2.903.431

Büyükşehir belediyelerine bağlı idarelerin bütçe gerçekleştirmeleri “Tablo 2.7.” incelendiğinde; bahse konu verilerin 2011-2019 tarihli Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporlarından elde edildiği, toplam yekün içerisinde ulaşım amaçlı; İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü (İETT), Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü (EGO) ve İzmir Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü (ESHOT) bağlı idarelerinin de yer aldığı görülmüştür. Sadece ulaşım amaçlı idarelere, yahut sadece su ve kanalizasyon idarelerine müstakil bir veri bulunmadığından otuz su ve kanalizasyon idaresi ve üç ulaşım amaçlı idarenin verileri bir bütün olarak değerlendirilmiştir. 6360 sayılı Kanun’un en önemli hükümlerinin yürürlüğe girdiği 30.03.2014 tarihi itibarıyla büyükşehir belediyelerine bağlı idarelerin gelirlerinin giderlerini büyük ölçüde karşıladığı; ancak sonraki yıllarda görev alanının genişlemesi, hizmet verilmesi gereken yerlerin uzaklıklarının artması ve nüfusun az olduğu alanlara da hizmet sunulmak zorunda olunması nedenleriyle; maliyetlerdeki büyük artış ve bu maliyet artışına karşın bu idarelere orantılı gelir kaynakları oluşturulamaması neticesinde; bahse konu idarelerin toplam gelirleri ile toplam giderlerini karşılayamaz hale geldiği, bütçe gelir ve giderleri arasındaki farktan doğan zararın her yıl daha da artarak istikrarlı bir biçimde büyüdüğü ve bu zararı karşılamak üzere, ilk olarak gider bütçesinde indirim yapılmaya yahut yeni gelir kaynakları bulunmaya çalışıldığı, sonrasında ise ulusal ve uluslararası banka ve diğer kaynaklardan borçlanılmak zorunda kalındığı görülmüştür.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan Tablo 2.7.'de yer alan veriler sadece su ve kanalizasyon idarelerine ait olmayıp ulaşım amaçlı bağlı idarelerini de kapsadığından, yukarıda ileri sürdüğümüz “30.03.2014 tarihi itibarıyla büyükşehir belediyelerine bağlı idarelerin gelirlerinin giderlerini büyük ölçüde karşıladığı; ancak sonraki yıllarda görev alanının genişlemesi, hizmet verilmesi gereken yerlerin uzaklıklarının artması ve nüfusun az olduğu alanlara da hizmet sunulmak zorunda olunması nedenleriyle; maliyetlerdeki büyük artış ve bu maliyet artışına karşın bu idarelere orantılı gelir kaynakları oluşturulamaması neticesinde; bahse konu idarelerin toplam gelirleri ile toplam giderlerini karşılayamaz hale geldiği, bütçe gelir ve giderleri arasındaki farktan doğan zararın her yıl daha da artarak istikrarlı bir biçimde büyüdüğü” değerlendirmemizi daha anlamlı ve gerçekçi hale getirmek üzere; sadece su ve kanalizasyon idarelerine ait olan 2013 ve 2019 yılındaki bütçe gerçekleşme verileri Tablo 2.8.'de kıyaslanmıştır. Buna göre;

Tablo 2.8. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin 2013 ve 2019 Takvim Yılına Ait Bütçe Gerçekleşmeleri

2013 Bütçe Yılı / İlgili İdare	Bütçe Gideri (1.000 TL)	Bütçe Geliri (1.000 TL)	Bütçe Gelir - Gider Farkı (1.000 TL)	2019 Bütçe Yılı /İlgili İdare	Bütçe Gideri (1.000 TL)	Bütçe Geliri (1.000 TL)	Bütçe Gelir - Gider Farkı (1.000 TL)
ADANA ASKİ	223.960	275.691	51.731	ADANA ASKİ	725.380	694.145	(-)31.234
BURSA BUSKİ	416.818	406.311	(-)10.506	BURSA BUSKİ	1.079.174	958.439	(-)120.734
GAZİANTEP GASKİ	228.403	249.632	21.228	GAZİANTEP GASKİ	780.675	687.344	(-)93.330
KONYA KOSKİ	200.759	185.966	(-)14.793	KONYA KOSKİ	665.497	637.970	(-)27.526
KAYSERİ KASKİ	119.991	153.694	33.702	KAYSERİ KASKİ	308.253	331.711	23.458
ANTALYA ASAT	240.787	219.707	(-)21.080	ANTALYA ASAT	1.135.712	1.130.051	(-)5.661
DIYARBAKIR DİSKİ	119.382	114.161	(-)5.220	DIYARBAKIR DİSKİ	334.337	276.102	(-)58.235
ERZURUM ESKİ	48.731	57.178	8.446	ERZURUM ESKİ	234.397	202.425	(-)31.971
ESKİŞEHİR ESKİ	177.000	123.897	(-)53.102	ESKİŞEHİR ESKİ	260.770	258.831	(-)2.133
MERSİN MESKİ	159.011	176.228	17.217	MERSİN MESKİ	551.229	559.285	8.055
SAMSUN SASKİ	177.498	121.558	(-)55.939	SAMSUN SASKİ	439.703	341.719	(-)97.983
ANKARA ASKİ	1.229.475	1.149.072	80.403	ANKARA ASKİ	2.809.552	2.531.662	(-)277.890
İZMİR İZSU	779.162	766.030	(-)13.131	İZMİR İZSU	1.848.416	1.644.223	(-)204.193
AYDIN	Söz konusu illerinin büyükşehir statüsüne kavuşması ile (6360 sayılı Yasanın 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümleri uyarınca) bu illerde 2014 takvim yılı sonrası su ve kanalizasyon idaresi kurulmuştur. Bu yüzden 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası su ve kanalizasyon idarelerinin mali durumunu ortaya koymaya çalışan bu tabloya söz konusu idareler dâhil edilmemiştir.						
BALIKESİR							
DENİZLİ							
HATAY							
MALATYA							
MANİSA							
KAHRMNMNR AŞ							
MARDİN							
MUĞLA							
TEKİRDAĞ							
TRABZON							
ŞANLIURFA							
VAN							
ORDU							
KOCAELİ	2014 takvim yılı baz alınarak, 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrasında büyükşehir idarelerinin durumuna bağlı olarak görev alanı il sınırları olan İstanbul ve Kocaeli’nde bulunan su ve kanalizasyon idarelerinin verilerine söz konusu tabloda yer verilmemiştir.						
İSTANBUL							

Söz konusu tablo tanzim edilirken, 2020 tarihli “Bütçe Uygulama Sonuçlarını” da çalışmaya dahil etme imkanı vardı ancak burada gayemiz; 6360 sayılı Yasa sonrası su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sahasının genişletilmesinin bu idarelerinin mali durumunu nasıl etkilediğini ortaya koymak olduğundan; 2020 yılında başlayan COVID 19 Salgını’nın bu idarelerin gelir ve giderleri üzerindeki olağanüstü etkilerinin çalışmayı etkilemesini önlemek amacıyla, 2020 takvim yılı baz yıl olarak alınmamıştır. Ayrıca yine Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van ve Ordu illerinin büyükşehir statüsüne kavuşması ile bu illerde 2014 takvim yılı sonrası su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur. Bu yüzden 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası su ve kanalizasyon idarelerinin mali durumunu ortaya koymaya çalışan bu tabloya 6360 sayılı Yasa öncesi henüz kurulmamış söz konusu idareler dâhil edilmemiştir. Yine aynı amaçla

6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrasında büyükşehir idarelerinin durumuna bağlı olarak görev alanı il genel sınırları olan İstanbul ve Kocaeli’nde bulunan su ve kanalizasyon idarelerinin mali verilerine söz konusu tabloda yer verilmemiştir.

Tabloda bulunan veriler incelendiğinde 6360 sayılı Yasa sonrası görev alanlarının il sınırı olması nedeniyle maliyet ve giderleri artan idarelerin tamamının gelirlerinin giderlerini karşılama oranlarının azaldığını; bir kaç istisna olmak üzere genel olarak büyük kısmının 6360 sayılı yasa öncesi kar etmekteyken, yasa sonrası zarar etmeye başladığını, kar etmekte olanların karlılıklarının azaldığını, zararda olan idarelerin ise bu zararlarının önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Bu durum yukarıda ileri sürdüğümüz 30.03.2014 tarihi öncesi söz konusu su ve kanalizasyon idarelerin gelirlerinin giderlerini büyük ölçüde karşıladığı; ancak sonraki yıllarda görev sahasının genişlemesi, hizmetin ulaştırılması gereken uzaklıkların artması ve metrekaresine düşen nüfus sayısının az olduğu alanlara da hizmet sunulması dolayısıyla maliyetlerdeki büyük artış ve bu maliyet artışına karşın bu idarelere orantılı gelir kaynakları oluşturulamaması neticesinde; başta Adana (ASKİ), Bursa (BUSKİ), Gaziantep (GASKİ), Ankara (ASKİ), İzmir (İZSU) gibi idarelerin çok büyük oranda zarar ettiği; bahse konu idarelerin toplam gelirleri ile toplam giderlerini karşılayamaz hale geldiği, bütçe gelir ve giderleri arasındaki farkın negatif anlamda her geçen yıl istikrarlı bir biçimde artış gösterdiği değerlendirilmemizi doğrulamaktadır.

2.4.6. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin Görev Yetki ve Sorumlulukları

Söz konusu idarelerin görev ve yetkilerinin belirlendiği başlıca mevzuat, 2560 sayılı İSKİ Kuruluş ve Görevleri, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi, 5393 sayılı Belediye, 831 sayılı Sular Yasaları ile diğer yasa ve ilgili yönetmeliklerden oluşmaktadır. Söz konusu idareler, il sınırları içerisinde kalan ilçe belediyelerinin içmesuyu sağlanması ve atıksuların uzaklaştırılmasına ilişkin görev ve yetkilerini ifa etmektedirler. Su ve Kanalizasyon idareleri, tüzel kişiliğe sahip hükmi bir şahıs olarak; her türlü taşınır ve taşınmazı kiralamak, satın almak, bunlardan ekonomik değeri kalmamış olanları elden çıkarmak, idarenin hizmet alanıyla ilgili kurulmuş veya kurulmakta tesisleri tek başına yahut ortaklık kurmak suretiyle işletme yetkisine sahiptirler.

Bahse konu idarelerin başlıca sorumlulukları; hizmet alanı içerisinde kalan su kaynaklarının, kullanılmış sularla ve endüstriyel atıklarla kirletilmesini ve bu kaynakların yer aldığı sahalarda, suların kaybına veya azalmasına yol açacak işletmeler kurulmasını engellemek üzere her türlü önlemi almaktır. Ayrıca su ihtiyaçlarının, su kaynaklarından temini ve talep sahiplerine dağıtılması için, her türlü tesisin kurulmasını, kurdurulmasını, kurulu olanların devralıp çalıştırılmasını ve bunların bakım ve onarımının yapılmasını sağlamakla yükümlüdürler.

İlgili idareler hükmi şahsiyete sahip olmalarının bir neticesi olarak, zorunlu hallerde kamulaştırma veya irtifak hakkı kurma yetkisine sahiptirler. İdareler bahsedilen hizmetleri, ilgili büyükşehir belediyesinin görev alanı içerisinde, diğer bir deyişle il sınırları içerisinde gerçekleştirmektedirler.

Ancak il dışında bulunan su sağlayan kaynakların söz konusu olması halinde, su kaynaklarını koruma ve kollama yetkileri, bulundukları ilin il sınırına bağlı olmaksızın genişlemektedir.

Su ve kanalizasyon idarelerinin görevlerine bakıldığında başta büyükşehir belediyesi olmak üzere ilçe belediyeleri ile görev, yetki ve sorumluluk açısından net bir ayırım yapılmadığı, bunun metropoliten alanlara hizmet sunulmasında görev ve yetkide belirsizlik veya çatışma yaşanmasına yol açtığı görülmektedir (Alicı ve Kızılboğa, 2017, s. 15-17). Ayrıca, içme, kullanma, endüstriyel sular, kanalizasyon ve yağmur suları dışında il mülki sınırları içerisinde su yönetimi konusunda tek yetkili idarenin su ve kanalizasyon idareleri olmadığı, derelerin ıslahı başta olmak üzere su tahsisi gibi konularda merkezi idare kuruluşlarıyla (Tarım ve Orman Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü vb.) görev çatışması yaşadıkları görülmektedir.

2.5. 6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerine Sağladığı Avantajlar

Literatürde büyükşehir belediyelerinin görev ve yetki sınırının il genel sınırına genişletilmesi birçok farklı açıdan eleştirildiği gibi sağlayacağı avantajlardan da bahsedilmiştir. Buna göre 6360 sayılı Yasa'yla hem merkez ile mahalli idareler hem de büyükşehir ile ilçe belediyeleri arasındaki ilişkilerde yasa öncesi döneme göre önemli faydaların elde edileceği, başta mali kaynak ve altyapı yatırımlarının yetersizliği olmak üzere birçok önemli soruna çözüm bulunacağı değerlendirilmiştir (Altan ve Karaca, 2016, s. 553-584). 6360 sayılı Yasa'yı salt olarak olumlu ya da olumsuz olarak nitelendirmek hatalı olacağı değerlendirildiğinden, söz konusu başlık altında teorik olarak 6360 sayılı Yasadan beklenen faydaların yasa sonrası dönemde, MESKİ örneğine de atıflar yapılarak, uygulamada gerçekleşip gerçekleşmediği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Buna göre;

2.5.1. İçme Suyu ve Atıksu Altyapısında Sağlanan Gelişme

6360 sayılı Yasa sonrası görev ve yetki alanı genişleyen MESKİ'ye ait altyapı tesisleri ile yine aynı yasa öncesi ilçe belediyelerince gerçekleştirilen kentsel ve kırsal alanlarda bulunan yenilenen ve yeni döşenen içme suyu ve kanalizasyon hattı gerçekleştirmeleri; 6360 sayılı Yasa öncesi 2013 yılı takvim yılı ve (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) sonrasında 2015 ve 2019 takvim yılı verileri dayanak alınmak suretiyle; aşağıda yer alan Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11. tanzim edilmiştir.

11 Mart 2020 tarihinde ülkemizde ilk Covid -19 vakası görülmüş olup, bu tarihte Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından dünya genelinde Covid -19 salgını ilan edilmiştir. Bu süreç ülkemizde tüm kurumları etkilediği gibi su ve kanalizasyon kuruluşlarının faaliyetlerini de etkilediğinden, 2019 sonrası süreç çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Buna göre;

Tablo 2.9. 6360 sayılı Yasa Öncesi (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) MESKİ Hizmet Alanı Dışında Kalan Mersin İli İlçelerinde İlçe Belediyelerince Sunulan ve Mersin Merkez İlçelerinde (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) MESKİ Tarafından Gerçekleştirilen 2013 Takvim Yılına Ait İçme Suyu ve Kanalizasyon Hattı Çalışması Gerçekleşmeleri

İlçe	Yenilenen İçme Suyu Hattı (Km)	Yeni Döşenen İçme Suyu Hattı (Km)	Toplam İçme Suyu Hattı (Km)	Yenilenen Kanalizasyon Hatları (Km)	Yeni Döşenen Kanalizasyon Hattı (Km)	Toplam Kanalizasyon Hattı (Km)
Anamur	0	0	0	0	0,5	0,5
Aydıncık	0	0,15	0,15	0	17,72	17,72
Bozyazı	0	0	0	0	0	0
Çamlıyayla	0	0	0	0	0	0
Erdemli	6	6	12	0	0	0
Gülнар	0	0	0	0	1,5	1,5
Mut	0	5,5	5,5	0	3	3
Silifke	0	0,3	0,3	0	2,3	2,3
Tarsus	---	25,17	25,17	0	10,6	10,6
TOPLAM	6	37,12	43,12	0	35,62	35,62
*Akdeniz	30,44	107,47	137,91	5,89	46,74	52,63
*Toroslar	*	*	*	*	*	*
*Yenişehir	*	*	*	*	*	*
*Mezitli	*	*	*	*	*	*
TOPLAM	30,44	107,47	137,91	5,89	46,74	52,63
GENEL TOPLAM	36,44	144,59	181,03	5,89	82,36	88,25

Mersin ili sınırları dâhilinde olan, Akdeniz, Toroslar, Yenişehir ve Mezitli ilçeleri 6360 sayılı yasa öncesinde de Mersin Büyükşehir Belediyesi hizmet sınırları içerisinde kalmakta olduğundan, literatürde metropoliten ilçe olarak tanımlanmaktadır. Bu ilçelerin merkeze (Bu ilçelerde bulunan kaymakamlıklar ile valilik arası uzaklıklar esas alınarak) olan uzaklıkları; Akdeniz İlçesi 1 km; Toroslar İlçesi 1 km; Yenişehir İlçesi 5 km; Mezitli İlçesi 11 km'dir. Dolayısıyla söz konusu yerleşim yerleri 6360 sayılı yasa öncesinde de Mersin Büyükşehir Belediyesi dolayısıyla da MESKİ hizmet alanı içerisinde yer almaktaydılar.

Söz konusu Tablo 2.9. uyarınca, Mersin'de metropoliten ilçeler dışında kalan, ilçe belediyeleri özelinde 2013 yılı içerisinde projelendirilen içme suyu çalışmaları kapsamında, önceden var olan 6 km içme suyu hattı yenilemesi yapıldığı ve 37,12 km yeni içme suyu hattı döşendiği görülmüştür. Sonuçta 2013 takvim yılı itibarıyla Mersin'de metropoliten yerleşim yerleri dışında kalan, ilçe belediyeleri özelinde içme suyu yenileme ve yeni döşeme çalışmaları kapsamında toplam 43,12 km içme suyu hattı çalışması gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Yine bahse konu tabloya göre, Mersin'de metropoliten ilçeler dışında kalan, ilçe belediyeleri özelinde 2013 yılı içerisinde projelendirilen kanalizasyon çalışmaları kapsamında, önceden var olan kanalizasyon hattında yenileme yapılmadığı, ancak 35,62 km yeni kanalizasyon hattı döşendiği

*Söz konusu merkez ilçelere 6360 sayılı Yasa öncesi de MESKİ tarafından hizmet sunulmaktaydı. Bunlar dışında kalan ilçelere (2012 tarihli 6360 sayılı Yasanın ilgili hükümleri 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrasında uygulamaya konulmuştur.) 2014 Yerel Seçimleri sonrasında MESKİ tarafından hizmet sunulmaya başlanmıştır. Bahse konu faaliyet raporunda yapılan çalışmalar, merkez ilçeler için toplam değer olarak verilmiştir.

görülmüştür. Sonuçta 2013 takvim yılı itibariyle Mersin’de metropoliten yerleşim yerleri dışında kalan, ilçe belediyeleri özelinde kanalizasyon yenileme ve yeni döşeme çalışmaları kapsamında toplam 35,62 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Yine Tablo 2.9.’a göre merkez (metropoliten) ilçeler (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) bazında yapılan çalışmalar incelendiğinde ise 2013 yılı içerisinde projelendirilen içme suyu çalışmaları kapsamında, önceden var olan 30,44 km içme suyu hattı yenilenmiş ve 107,47 km yeni içme suyu hattı döşenmiştir. Sonuçta MESKİ hizmet alanında bulunan merkez (metropoliten) ilçeler (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) bazında 2013 takvim yılında içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 137,91 km içme suyu hattı çalışması gerçekleştirildiği görülmüştür.

Yine önceden beri MESKİ hizmet alanında bulunan merkez (metropoliten) ilçeler özelinde 2013 yılı içerisinde projelendirilen kanalizasyon çalışmaları kapsamında, önceden var olan 5,89 km kanalizasyon hattı yenilenmiş ve 46,74 km yeni kanalizasyon hattı döşenmiştir. Sonuçta 2013 takvim yılında MESKİ hizmet alanında bulunan merkez (metropoliten) ilçelerinde, kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 52,63 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirildiği görülmüştür.

2013 takvim yılı faaliyetlerini içeren Tablo 2.9.’da yer alan veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde; söz konusu Yasanın 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri öncesinde MESKİ sorumluluk sahasında bulunan merkez (metropoliten) ilçeler ile MESKİ görev sahası dışında kalan ilçe belediyelerinin içme suyu ve kanalizasyon altyapısı çalışmaları kıyaslandığında; Merkez (Metropoliten) ilçeler bazında 2013 takvim yılında içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 137,91 km içme suyu hattı ve 52,63 km kanalizasyon yenileme ve döşeme hattı çalışması gerçekleştirildiği; buna karşın Mersin’de MESKİ görev sahası diğer bir deyişle metropoliten ilçeler dışında kalan alanda ise ilçe belediyeleri tarafından içme suyu yenileme ve yeni döşeme çalışmaları kapsamında toplam 43,12 km içme suyu hattı, 35,62 km kanalizasyon yenileme ve döşeme hattı çalışması gerçekleştirildiği görülmüştür.

Bahse konu veriler ışığında; 2013 takvim yılı itibariyle MESKİ Genel Müdürlüğü’nün kendi görev sahasında bulunan alanda, diğer tüm ilçe belediyelerinin yaptığı toplam çalışma tutarının, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %319 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %147 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu durum bize 6360 sayılı yasa öncesi de MESKİ sorumluluk sahası içerisinde bulunan alanlarda yapılan içme suyu ile kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmalarında bu konuda sui generis bir kuruluş olan MESKİ idaresinin, ilçe belediyelerine oranla daha fazla hizmet ürettiğini göstermektedir.

MESKİ’nin bu performansını bahse konu Yasanın 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümleri sonrasında da, diğer bir deyişle aynı performansı il genelinde de sürdürüp sürdürmediğini görmek üzere, araştırmanın kapsamı genişletilmiş, 2015 ve 2019 takvim yıllarında bahse konu idarenin

görev ve yetki sahasına sonradan katılan yerlerdeki çalışmaları da incelemeye dâhil edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, 2020 takvim yılının Mart ayında Covid-19 salgını ilan edilmiş olduğundan ve bu süreç ülkemizde tüm kurumları etkilediği gibi su ve kanalizasyon kuruluşlarını da etkilediğinden, 2019 sonrası süreç çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Buna göre;

Tablo 2.10. 6360 sayılı Yasa Sonrası Hizmet Alanı Genişleyen MESKİ'ye ait 2015 Takvim Yılına Ait İçme Suyu ve Kanalizasyon Hattı Çalışması Gerçekleşmeleri

İlçe	Yenilenen İçme Suyu Hatları (Km)	Yeni Döşenen İçme Suyu Hatları (Km)	Toplam İçme Suyu Hatları (Km)	Yenilenen Kanalizasyon Hatları (Km)	Yeni Döşenen Kanalizasyon Hatları (Km)	Toplam Kanalizasyon Hatları (Km)
Anamur	0,30	45,20	45,50	0,08	0	0,08
Aydıncık	0,02	2,22	2,24	0	44,63	44,63
Bozyazı	0,03	14,76	14,79	0	44,43	44,43
Çamlıyayla	0,31	16,12	16,43	**	**	**
**Tarsus	1,25	31,98	33,23	0,29	15,83	16,12
Erdemli	5,13	41,07	46,20	0,69	8,42	9,11
Gülнар	0,60	35,07	35,67	0,36	3,39	3,76
Mut	6,30	39,11	45,41	0,64	3,43	4,07
Silifke	1,39	19,48	20,87	0,15	1,15	1,3
TOPLAM	15,33	245,01	260,34	2,21	121,28	123,49
*Akdeniz	10,29	13,81	24,10	1,76	58,35	60,11
Mezitli	6,74	16,55	23,28	*	*	*
Toroslar	9,03	21,28	30,31	*	*	*
Yenişehir	3,69	14,49	18,18	*	*	*
TOPLAM	29,75	66,13	95,88	1,76	58,35	60,11
GENEL TOPLAM	45,08	311,14	356,22	3,97	179,63	183,60

Söz konusu Tablo 2.10.'a göre, 6360 sayılı yasa sonrası MESKİ sorumluluk sahasına sonradan ilave edilen ilçe belediyeleri özelinde 2015 yılı içerisinde projelendirilen içme suyu çalışmaları kapsamında, önceden var olan 15,33 km içme suyu hattı yenilenmiş ve 245,01 km yeni içme suyu hattı döşenmiştir. İdare içme suyu hattı yenileme ve döşeme faaliyetleri sonucunda toplam 260,34 km içme suyu hattı çalışması gerçekleştirmiştir.

Yine söz konusu tabloya göre, 6360 sayılı yasa sonrası MESKİ sorumluluk sahasına sonradan ilave edilen ilçe belediyeleri özelinde 2015 yılı içerisinde projelendirilen kanalizasyon çalışmaları kapsamında, önceden var olan 2,21 km kanalizasyon hattı yenilenmiş ve 121,28 km yeni kanalizasyon hattı döşenmiştir. İdare kanalizasyon yenileme ve döşeme faaliyetleri sonucunda toplam 123,49 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirmiştir.

6360 sayılı yasa öncesi de MESKİ sorumluluk sahası içerisinde bulunan Merkez (Metropolitan) ilçeler (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) bazında yapılan çalışmalar incelendiğinde ise 2015 yılı içerisinde projelendirilen içme suyu çalışmaları kapsamında, önceden var olan 29,75 km içme suyu hattı

** Söz konusu kaynakta; kanalizasyon hattı verisi Tarsus ve Çamlıyayla ilçeleri için ortak olarak verilmiştir.

* Söz konusu kaynakta; kanalizasyon hattı verisi merkez ilçeler olan Yenişehir, Akdeniz, Toroslar ve Mezitli ilçeleri için ortak olarak verilmiştir.

yenilenmiş ve 66,13 km yeni içme suyu hattı döşenmiştir. İdare içme suyu yenileme ve döşeme faaliyetleri sonucunda toplam 95,88 km içme suyu hattı çalışması gerçekleştirmiştir.

Yine önceden beri MESKİ hizmet alanında bulunan merkez ilçeler özelinde 2015 yılı içerisinde projelendirilen kanalizasyon çalışmaları kapsamında, önceden var olan 1,76 km kanalizasyon hattı yenilenmiş ve 58,35 km yeni kanalizasyon hattı döşenmiştir. İdare kanalizasyon yenileme ve döşeme faaliyetleri sonucunda toplam 60,11 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirmiştir.

Tablo 2.10.'da yer alan veriler bir bütün olarak incelendiğinde; bahse konu Yasanın 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri sonrasında önceden beri MESKİ sorumluluk sahasında bulunan merkez (metropoliten) ilçeler ile MESKİ görev sahasına sonradan eklenen ilçelerdeki içme suyu ve kanalizasyon altyapısı çalışmaları kıyaslandığında; Merkez (Metropoliten) İlçeler bazında 2015 takvim yılında içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 95,88 km içme suyu hattı ve 60,11 km kanalizasyon yenileme ve döşeme hattı çalışması gerçekleştirildiği; buna karşın Mersin'de MESKİ görev sahasına yeni eklenen, diğer bir deyişle metropoliten ilçeler dışında kalan ilçeler özelinde içme suyu yenileme ve yeni döşeme çalışmaları kapsamında toplam 260,34 km içme suyu hattı, 123,49 km kanalizasyon yenileme ve döşeme hattı çalışması gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu durum bize 6360 sayılı yasa sonrasında 2013 takvim yılına kıyasla 2015 takvim yılı itibariyle, önceden beri görev ve yetki sahasında bulunan alanlarda aynı miktara yakın oranda içme suyu ve kanalizasyon hattı çalışması yapıldığını, buna karşın MESKİ yetki ve görev sahasına sonradan eklenen alanlarda yapılan içme suyu ile kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmalarında ise büyük artış olduğunu göstermektedir.

Bahse konu veriler ışığında; 2015 takvim yılı itibariyle MESKİ Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetki sahasına sonradan ilave edilen alanlarda, 2013 takvim yılında ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında % 603 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise % 346 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu durum bize 6360 sayılı yasa öncesi MESKİ sorumluluk sahası dışında bulunan alanlarda yapılan içme suyu ile kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmalarında bu konuda sui generis bir kuruluş olan MESKİ Genel Müdürlüğü'nün, ilçe belediyelerinin toplam çalışmalarına kıyasla çok daha fazla hizmet ürettiğini göstermektedir.

Tablo 2.11. 6360 sayılı Yasa Sonrası Hizmet Alanı Genişleyen MESKİ' ye ait 2019 Takvim Yılına Ait İçme Suyu ve Kanalizasyon Hattı Çalışması Gerçekleşmeleri

İlçe	Yenilenen İçme Suyu Hatları (Km)	Yeni Döşenen İçme Suyu Hatları (Km)	Toplam İçme Suyu Hatları (Km)	Yenilenen Kanalizasyon Hatları (Km)	Yeni Döşenen Kanalizasyon Hatları (Km)	Toplam Kanalizasyon Hatları (Km)
Anamur	7,206	5,410	12,616	1,484	1,182	2,666
Aydıncık	4,670	3,430	8,100	2,560	5,433	7,993
Bozyazı	5,105	3,185	8,290	0,359	25,438	25,797
Çamlıyayla	0	6,630	6,630	0	6,252	6,252
Tarsus	6,495	44,530	51,025	3,647	0	3,647
Erdemli	7,462	34,817	42,279	0	0	0
Gülnar	0,865	31,685	32,550	0,900	4,925	5,825
Mut	3,176	18,791	21,967	0	0	0
Silifke	6,380	23,780	30,160	0,290	0,270	0,560
TOPLAM	41,359	172,258	213,617	9,24	43,50	52,74
Akdeniz	0,340	17,548	17,888	1,940	41,777	43,717
Mezitli	0,357	27,036	27,393	0	0	0
Toroslar	8,252	64,964	73,216	0,189	4,549	4,738
Yenişehir	0,447	11,050	11,497	0,356	0,792	1,148
Toplam	9,396	120,598	129,994	2,485	47,118	49,603
Genel Toplam	50,755	292,856	343,611	11,725	90,618	102,343

Tablo 2.11.'e göre, 6360 sayılı Yasa sonrası MESKİ sorumluluk sahasına sonradan ilave edilen ilçe belediyeleri özelinde 2019 yılı içerisinde projelendirilen içme suyu çalışmaları kapsamında, önceden var olan 41,359 km içme suyu hattı yenilenmiş ve 172,258 km yeni içme suyu hattı döşenmiştir. İdare içme suyu yenileme ve döşeme faaliyetleri sonucunda toplam 213,617 km içme suyu hattı çalışması gerçekleştirmiştir.

Yine söz konusu tabloya göre, , 6360 sayılı Yasa sonrası MESKİ sorumluluk sahasına sonradan ilave edilen ilçe belediyeleri özelinde 2019 yılı içerisinde projelendirilen kanalizasyon çalışmaları kapsamında, önceden var olan 9,24 km kanalizasyon hattı yenilenmiş ve 43,50 km yeni kanalizasyon hattı döşenmiştir. İdare kanalizasyon yenileme ve döşeme faaliyetleri sonucunda toplam 52,74 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirmiştir.

Yine aynı tabloya göre; 6360 sayılı Yasa öncesi de MESKİ sorumluluk sahası içerisinde bulunan Merkez (Metropolitan) ilçeler (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) bazında yapılan çalışmalar incelendiğinde ise 2019 yılı içerisinde projelendirilen içme suyu çalışmaları kapsamında, önceden var olan 9,396 km içme suyu hattı yenilenmiş ve 120,598 km yeni içme suyu hattı döşenmiştir. İdare içme suyu yenileme ve döşeme faaliyetleri sonucunda toplam 129,994 km içme suyu hattı çalışması gerçekleştirmiştir.

Yine önceden beri MESKİ hizmet alanında bulunan merkez ilçeler özelinde 2019 yılı içerisinde projelendirilen kanalizasyon çalışmaları kapsamında, önceden var olan 2,485 km kanalizasyon hattı

yenilenmiş ve 47,118 km yeni kanalizasyon hattı döşenmiştir. İdare kanalizasyon yenileme ve döşeme faaliyetleri sonucunda toplam 49,603 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirmiştir.

Tablo 2.11.' de yer alan veriler bir bütün olarak incelendiğinde; bahse konu Yasanın 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri sonrasında önceden beri MESKİ sorumluluk sahasında bulunan merkez (metropoliten) ilçeler ile MESKİ görev sahasına sonradan eklenen ilçelerdeki içme suyu ve kanalizasyon altyapısı çalışmaları kıyaslandığında; Merkez (Metropoliten) İlçeler bazında 2019 takvim yılında içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 129,994 km içme suyu hattı ve 49,603 km kanalizasyon yenileme ve döşeme hattı çalışması gerçekleştirildiği; buna karşın Mersin'de MESKİ görev sahasına yeni eklenen diğer bir deyişle metropoliten ilçeler dışında kalan ilçeler özelinde içme suyu yenileme ve yeni döşeme çalışmaları kapsamında toplam 213,617 km içme suyu hattı, 52,74 km kanalizasyon yenileme ve döşeme hattı çalışması gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu durum bize 6360 sayılı yasa sonrasında 2013 takvim yılına kıyasla 2019 takvim yılı itibariyle, önceden beri görev ve yetki sahasında bulunan alanlarda aynı miktara yakın oranda içme suyu ve kanalizasyon hattı çalışması yapıldığını, buna karşın MESKİ yetki ve görev sahasına sonradan eklenen alanlarda yapılan içme suyu ile kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmalarında ise büyük artış olduğunu göstermektedir.

Bahse konu veriler ışığında; 2019 takvim yılı itibariyle MESKİ Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetki sahasına sonradan ilave edilen alanlarda, 2013 takvim yılında ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında % 495 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise % 148 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu durum bize 6360 sayılı yasa öncesi MESKİ sorumluluk sahası dışında bulunan alanlarda yapılan içme suyu ile kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmalarında bu konuda sui generis bir kuruluş olan MESKİ Genel Müdürlüğü'nün, ilçe belediyelerinin toplam çalışmalarına kıyasla çok daha fazla hizmet ürettiğini göstermektedir.

İçme suyu ve kanalizasyon altyapısında meydana gelen değişim; Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.'de yer alan verilerle açıkça ortaya konulmuştur. 6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerine Sağladığı Avantajlardan "İçme Suyu ve Atıksu Altyapısında Büyük Gelişme Sağlandığı" savı; MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.'de yer alan veriler ile teyit edilmiş olup, içme suyu ve kanalizasyon altyapısında sağlanan gelişmeyi ispatlamaktadır.

2.5.2. Bütüncül Plan Yapma İmkânı, Malî Kaynakların Etkin ve Verimli Kullanımı ile Tüm Vatandaşlara Aynı Oranda Hizmet Sunulması

6360 sayılı yasa başta olmak üzere yerel yönetimlere ilişkin yasal düzenlemelerin temel saiki; hizmetten faydalanan kimselere daha hızlı, ucuz ve kaliteli hizmet sunulmasının sağlanmasıdır. Ülkemizde bütün köy ya da mahalle sakinleri yaşadıkları yerel idari birimin belediye ya da ilçeye dönüşmesini arzulamaktadır. Ancak görev sahası içerisinde yer alan nüfus ile yapılan görevin gideri arasında ters bir korelasyon olduğu için, bu durum hizmet maliyetini artıran bir unsurdur. 6360 sayılı

Yasa sonrası nüfus kriteri bir milyondan yediyüzelli bine çekilerek daha fazla ilin büyükşehir olması ve söz konusu bu yerlerin hizmet sınırlarının il mülki sınırları olması sağlanmıştır. Bu değişikliklerle söz konusu alanda yer alan belde belediyeleri ve köylerin hükmi şahsiyetleri kaldırarak, bağlı oldukları idari birimin mahallesi biçiminde bir parçası olmaları öngörülmüştür. Burada elde edilmek istenen temel amaç; kamu hizmetlerinin etkili ve faydalı bir şekilde ifa edilebilmesi için gerekli mali kaynaklara ve yeterli sayıda nitelikli personele sahip olmayan belde belediyeleri ve köylerin kapatılarak bu yerlerde yaşayan yerel halkın daha etkin ve verimli hizmet almalarının sağlanmasıdır (Belli ve Aydın, 2016, s. 1698-1713)

Literatür taraması neticesinde söz konusu başlık altında, hizmet alanı ve hizmet sunulan nüfus sayısındaki artışın; hizmet niteliğinin geliştirilmesi, kapsayıcı planlama hazırlama fırsatı sunması, gelir kaynaklarının etkili ve faydalı harcanması, hizmet imal ölçeğindeki artışla beraber tüm talep sahiplerine aynı ölçüde fayda sunulması gibi birçok yarar sağlayacağı (Çelikyay, 2014, s. 15) ve söz konusu değişikliklerin bahse konu idarelerin yönetim anlayışında büyük değişiklikler ve merkez (şehir) yönetiminden, kırsal alanların kentsel alanlarla beraber kapsayıcı yersel saha idaresi yönünde bir değişim vizyonu oluşturduğu (Gürbüz vd., 2014, s. 104); bahse konu Yasayla, köylerin ve belde belediyelerinin hükmi şahsiyetlerine son verilerek mahalle statüsü verilmesinin, bir yandan bunların re'sen iş yapma imkânlarına son verirken bir yandan da belediyeler vasıtasıyla elde edilen toplam faydanın, diğer bir deyişle üretilen hizmetin daha etkili bir şekilde artacağı (Genç ve Daşcı, 2016, s. 194); değerlendirmelerinde bulunduğu görülmüştür.

6360 sayılı Yasa öncesi dönemde su ve kanalizasyon hizmetlerine yönelik olarak il sınırı içerisinde birden fazla ve birçoğu ufak ölçekli idari birimin bulunması, hizmetlerin programlanması ve eşgüdüm konusunda birçok soruna yol açmaktaydı, il özel idaresi, köy ve belde belediyesi biçimindeki mahalli idarelerin hükmi şahsiyetlerine son verilerek ve ilçe belediyeleri tarafından sunulmakta olan su ve kanalizasyon hizmetlerinin, tek elden il merkezinde bulunan su ve kanalizasyon idareleri tarafından verilmesi neticesinde; ufak ölçekli belediyelerin büyük ölçekli hizmetleri sunacak ekonomik kapasiteye sahip olmamasından kaynaklanan soruların aşıldığı, önceden mali imkânsızlık nedeniyle ya hiç ya da yeteri kadar yatırım gerçekleştirilemeyen birçok kırsal alana hizmet götürüldüğü, birçoğu küçük çaplı çok fazla yerel yönetim biriminin varlığına son verilmesi neticesinde, planlama ve koordinasyon konularında somut kazanımlar elde edildiği müşahade edilmiştir.

MESKİ örneği özelinde; yukarıda bahsedilen Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.'de yer alan veriler temel alınarak; 6360 sayılı yasa öncesi de MESKİ sorumluluk sahası içerisinde bulunan Merkez (Metropolitan) ilçeler (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) bazında 2013 takvim yılında yapılan çalışmalar incelendiğinde; içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 137,91 km içme suyu hattı çalışması, kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 52,63 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirmiştir. 2015 yılında içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 95,88 km içme suyu hattı çalışması, kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmaları

kapsamında toplam 60,11 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirildiği; 2019 takvim yılında ise içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 90,618 km içme suyu hattı çalışması, kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 102,368 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirildiği görülmüştür.

Yine MESKİ örneği özelinde; yukarda bahsedilen Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.'de yer alan veriler temel alınarak; 6360 sayılı yasa sonrası (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) MESKİ hizmet sahasına ilave edilen ilçeler (Anamur, Bozyazı, Aydıncık, Gülnar, Mut, Silifke, Tarsus, Çamlıyayla) bazında yasa öncesi 2013 yılında yapılan çalışmalar incelendiğinde; ilçe belediyeleri tarafından, içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 43,14 km içme suyu hattı çalışması, kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 35,62 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirmiştir. Yasa sonrası 2015 yılında içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 121,28 km içme suyu hattı çalışması, kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 123,49 km içme suyu hattı çalışması ve devam eden süreçte 2019 yılında ise içme suyu yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 213,617 km kanalizasyon hattı çalışması, kanalizasyon yenileme ve döşeme çalışmaları kapsamında toplam 52,74 km kanalizasyon hattı çalışması gerçekleştirildiği görülmüştür.

6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerine Sağladığı Avantajlardan Bütünsel Plan Yapma İmkânı, Malî Kaynakların Etkin ve Verimli Kullanımı ile Tüm Vatandaşlara Aynı Oranda Hizmet Sunulması savı MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.'de yer alan veriler ile de teyit edilmiştir. Buna göre bahse konu tablolar incelendiğinde; 2013 takvim yılı itibarıyla MESKİ Genel Müdürlüğü'nün kendi görev sahasında bulunan merkez/metropol ilçelerde yapmış olduğu çalışmaların, diğer tüm ilçe belediyelerinin yaptığı toplam çalışma tutarı ile kıyaslanması neticesinde; içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %319 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %147 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği, bunun yanında 2015 takvim yılı itibarıyla MESKİ Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetki sahasına sonradan ilave edilen söz konusu alanlarda, 2013 takvim yılında ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %603 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %346 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği, 2019 takvim yılı itibarıyla ise MESKİ Genel Müdürlüğü'nün yine bahsi geçen alanda, 2013 takvim yılında söz konusu ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %495 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %148 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu durum bir yönüyle, ufak ölçekli belediyelerin büyük ölçekli hizmetleri sunacak ekonomik imkânlara sahip olmamasından kaynaklanan sorunların aşıldığını, diğer bir yönüyle ise önceden mali imkânsızlık nedeniyle yatırım gerçekleştirilemeyen metropoliten ilçeler dışındaki birçok kırsal alana hizmet götürüldüğünü, netice olarak ise merkezde önceden hizmet verilmekte olan merkez ilçelere aynı oranda hizmet sunulmaya

devam edilirken, taşraya sağlanan hizmetlerde ise dikkate değer ölçüde hizmet artışı sağlandığını göstermektedir. Ayrıca, kalite farkını somut olarak ölçmek mümkün olmasa da, merkez ve taşraya sunulan hizmet farkının sayısal anlamda gitgide azalmakta olduğu ortaya konulan verilerle teyit edilmiştir.

2.5.3. Yatırım Finansmanında Artış

Su ve kanalizasyon idarelerinin irat kaynakları; iştirak ve mülkiyet; hibe ve yardımlar ile sermaye gelirleri ile olağanüstü bir gelir kalemi olarak nitelendirilebilecek borçlanma ve diğer gelir kalemlerinden oluşmaktadır.

Su ve kanalizasyon hizmetlerinin halka sunulması, büyük yatırımlar gerektirmekte olup, yatırımların plan ve finansmanında yaşanan yetersizlik, su ve kanalizasyon idarelerinin en önemli sorunlardan birisidir, diğer bir deyişle bu yatırımların yapılabilmesi söz konusu idarelerin finansal gücüne bağlıdır ve genel olarak bu idarelerin bütçeleri uzun vadeli alt yapı yatırımları olarak nitelendirilen su ve kanalizasyon yatırımlarını karşılayacak düzeyde değildir. Ancak yeni yatırımlar yapabilme olanağının sağlanması için bir takım önlemler düşünülmüştür. Buna göre;

Bu önlemlerden biri de, 2560 sayılı Yasanın ikinci maddesinin “e” fıkrasına dayanılarak hizmetlerin özel kişilerle ortaklıklar kurularak yürütülmesidir. ASKİ örneğinde; bu idare tarafından sunulmakta olan su hizmetleriyle ilgili olarak sayaç okuma, bağlama, değiştirme ve borcundan dolayı sökme vb. işlerin özelleştirildiği (Ulusoy, 2009: 138), meri mevzuatta kurulacak ortaklıklarla ilgili herhangi bir tahdit getirilmemiş olması nedeniyle; bir çok su ve kanalizasyon idaresinde, özel gerçek ve hükmi şahıslarla ortaklıklar oluşturularak hizmetlerin bu birliktelikler aracılığıyla yürütüldüğü, MESKİ örneğinde ise Mezitli Atıksu Arıtma Tesisi İşletimi İşinin sözleşme yoluyla özelleştirildiği görülmüştür (<https://www.milliyet.com.tr/>).

Diğer bir önlem; 6360 sayılı Yasa'nın geçici 1. Maddesinin 24. Fıkrası amir hükmü dolayısıyla; İstanbul ve Kocaeli illeri dışında kalan diğer yirmi sekiz ilin büyükşehir, büyükşehir ilçe ve bağlı idarelerinin yıllık toplam yatırım bütçelerinin en az %10'unu, on yıl süreyle, görev sahalarına sonradan yasa gereği eklenen yeni yerleşim alanlarının altyapı ihtiyaçları için ayırmasının zorunlu tutulmasıdır.

Yerel yönetimler açısından 6360 sayılı Yasa sonrası ortaya çıkan en önemli değişikliğin, yerel yönetimlerin paylarının yeniden düzenlenmesi olduğu (İzci, Turan, 2013, s. 135), merkezi idarenin; diğer mahalli idarelerin yanında su ve kanalizasyon idarelerine de, genel bütçe vergi geliri tahsilatı üzerinden ayırdığı payda, önemli artışlar sağlandığı görülmektedir. Buna göre; 6360 sayılı Yasanın 25. maddesi ile belediyelere aktarılabacak pay oranları değiştirilmiştir. Büyükşehir ilçe belediyelerinin payı yaklaşık %80 oranında, %2,50'dan %4,50'a artırılmıştır.

Ayrıca büyükşehir belediyelerinin kendi alanları içerisinde toplanan genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı üzerinden aldığı pay %20 oranında artırılarak, %5 den %6'ya çıkartılmıştır (5779 Sayılı Yasa, 2008: Madde 2/ 2-3).

Tablo 2.12. 6360 sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası Büyükşehir ve Büyükşehir İlçe Belediyelerinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri (GBVG) Üzerinden Almış Oldukları Paylar

İdarenin Türü	6360 Sayılı Yasa Öncesi GBVG'den Alınan Pay (%)	6360 Sayılı Yasa Sonrası GBVG'den Alınan Pay (%)
Büyükşehir Belediyesi	5	6
Büyükşehir İlçe Belediyesi	2,5	4,5
Toplam	7,5	10,5

Tablo 2.12.'de 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası büyükşehir belediyeleri ve bunların sınırları içerisindeki ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından aldıkları paydaki oransal artış gösterilmektedir. 6360 sayılı Yasa Sonrası genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından büyükşehir belediyelerine ayrılan %6'lık payın; %60'ı doğrudan büyükşehir belediyesine aktarılmakta, geriye kalan %40'lık kısmın; %70'i nüfusa, %30'u ise yüzölçümü esas alınarak büyükşehir belediyeleri arasında paylaştırılmaktadır (5779 Sayılı Yasa, 2008: Madde 5/ 4).

Tablo 2.13. 6360 SK Öncesi ve Sonrası Büyükşehir İlçe Belediyelerinin GBVG Üzerinden Almış Oldukları Paylar

6360 Sayılı Yasa Öncesi	6360 Sayılı Yasa Sonrası
Büyükşehir ilçe belediyeleri Türkiye genelindeki toplam GBVG'nin %2,50 oranında pay almaktadırlar.	Büyükşehir ilçe belediyeleri Türkiye genelindeki GBVG'den aldıkları pay yaklaşık %80 artırılarak %4,50 'a çıkarılmıştır.
Söz konusu GBVG'nin %2,50 oranındaki pay nüfus esasına göre büyükşehir ilçe belediyelerine aktarılmaktadır. Bu payın; %60'ı doğrudan ilçe belediyesi, %30'u büyükşehir belediyesi, %10'u su ve kanalizasyon idareleri payı olarak, dağıtılmaktadır.	Söz konusu GBVG'nin %4,50 oranındaki payın; %90'ı nüfus, %10'u ise yüzölçümü esasına göre büyükşehir ilçe belediyelerine aktarılmaktadır. Bu payın; %60'ı doğrudan ilçe belediyesi, %30'u büyükşehir belediyesi, %10'u su ve kanalizasyon idareleri payı olarak, dağıtılmaktadır.

Tablo 2.13.'de 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası büyükşehir ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından aldıkları paydaki oransal artış gösterilmektedir. Genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından büyükşehirlerdeki ilçe belediyelere ayrılan %4,5'lik payın; %90'lık kısmı nüfuslarına, %10'luk kısmı ise yüzölçümlerine göre paylaştırılacaktır. Büyükşehir sınırları içinde genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payların %30'u ise büyükşehir belediye payı olarak ayrılacaktır (5779 Sayılı Yasa, 2008: Madde 5/3).

Tablo 2.14. MESKİ Bütçe Gerçekleşmeleri (Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Aldıkları Paylar “GBVGAP” ve Bu Payların Toplam Bütçe Gelirleri ”TBG” İçerisindeki Yeri)

Bütçe Yılı	Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Pay (GBVGAP) (1.000 TL)	Toplam Bütçe Geliri (TBG) (1.000 TL)	(GBVGAP) / (TBG) Yüzde Oranı
2011	15.497	131.111	% 11,81
2012	16.711	151.691	% 11,01
2013	19.582	176.228	% 11,11
2014	39.716	319.441	% 12,43
2015	52.503	346.702	% 15,14
2016	57.455	416.197	% 13,80
2017	68.733	454.561	% 15,12
2018	80.161	508.173	% 15,77
2019	85.417	559.285	% 15,27

Anılan oran kapsamında büyükşehir ilçe belediyelerine verilen payın %10 luk kısmının, su ve kanalizasyon idarelerine aktarılması nedeniyle, bu idareler lehine “Diğer Gelirler Bütçe Kaleminde” dolaylı bir artış sağlanmış (Can ve Gündüzöz, 2011, s. 206), dolayısıyla Tablo 2.6.’da yer verildiği üzere tüm su ve kanalizasyon idarelerinde ve yukarıda MESKİ örneğinde Tablo 2.14.’de ortaya konulduğu üzere, bahse konu idarelerin toplam bütçe iratları içerisinde, genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın ağırlığı, rakamsal ve oransal olarak önemli ölçüde artmıştır. Buna göre;

6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerine Sağladığı Avantajlardan “Yatırım Finansmanında Artış” savı MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.6. ve 2.14’de yer alan veriler ile de teyit edilmiştir. 5018 sayılı Yasa uyarınca idarelerin mali saydamlığı ve hesap verilebilirliğini sağlamak üzere MESKİ tarafından bu idareye ait resmi internet sitesinde yayımlanan 2011-2019 tarihli MESKİ Faaliyet Raporları baz alınarak, Tablo 2.14.’de yer alan veriler incelendiğinde; söz konusu idarenin Genel Bütçe Gelirlerinden aldığı pay 6360 sayılı Yasanın (2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) 2014 takvim yılı öncesi yıllarda 20 Milyon TL altındayken, yasa sonrası 2014 takvim yılı ve devamında bu payın 39 Milyon TL ve üzerine ani bir çıkış yaşadığı, 2019 takvim yılı itibarıyla alınan payın 85 Milyon TL civarına ulaştığını görülmüştür. Söz konusu kaynak bu idarelerin sorumluluk sahasındaki artışla kıyaslandığında uzun vadeli su ve kanalizasyon yatırımlarını karşılayacak düzeyde olmasa da söz konusu idareler lehine önemli bir gelir artışı sağlandığı müşahade edilmiştir.

2.5.4. Bürokraside Meydana Gelen Azalma

Yönetim ve siyaset ile ilgili bir kavram olan bürokrasinin, literatürde birden fazla anlamı mevcut olup; söz konusu başlık altında bürokrasinin; verim azaltıcı, faaliyetlerin yavaşlamasına yol açan, kaideci, kırtasiyeciliğe yol açan, olumsuz yönleri üzerinde durulmaktadır. Yerel bir hizmetin sunumunda bürokrasinin azaltılması ancak; hizmet talep eden yerel halkın hizmete zamanında ulaşması, bunun sağlanması için de, hizmetlerin sunumunda gereksiz yazışma ve işlemlerden kaçınılarak başka bir deyişle kırtasiyecilik önlenerek kamu kaynağının kamu yararına uygun olarak kullanılması gerekmektedir.

6360 sayılı Yasa öncesi dönemde su ve kanalizasyon hizmetlerine yönelik olarak büyükşehir vasfını taşıyan illerde, il sınırı içerisinde birden fazla ve birçoğu küçük ölçekli idari birim bulunması, su ve kanalizasyon hizmetlerinin sunulmasında; kırtasiyecilik, yüksek maliyetler, israf, zaman kaybı gibi birçok bürokratik soruna yol açmaktaydı. Bu amaçla yürürlüğe giren 6360 sayılı Yasa sonrası, büyükşehirlerde; il özel idareleri, köy ve belde belediyelerinin hükmi şahsiyeti kaldırılarak, bunlar tarafından sunulmakta olan su ve kanalizasyon hizmetlerinin tek elden il merkezinde bulunan su ve kanalizasyon idareleri tarafından verilmeye başlanması neticesinde; birçok önemli kazanım elde edilmiştir.

Bu kazanımlara en önemli örnek; önceki duruma kıyasla sadece su ve kanalizasyon hizmetlerine yönelik hizmet sunan dolayısıyla bu alanda uzmanlaşmış ve diğer mahalli birimlerinden daha yüksek oranda mali kaynak ve personele sahip halkın seçimi dışında göreve getirilen teknokratlarca yönetilen su ve kanalizasyon idarelerinin, il genelinde merkezi planlama yapma olanağıdır. Dolayısıyla bürokrasinin olumsuz etkilerini tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmamakla birlikte, azaltmak başka bir deyişle bürokraside etkinliğin sağlanması mümkün olmuştur. Mahalli idare birimleri arasındaki görev çatışması azaltılarak, il sınırı içerisinde birden fazla ve birçoğu küçük ölçekli idari birimin sunmuş olduğu su ve kanalizasyon hizmetleri, önceki duruma nazaran daha akılcı ve merkezi planlama sayesinde; zaman kaybı, israf, kırtasiyecilik, yüksek maliyetler azaltılarak, daha etkin ve verimli olarak sunulmaya başlanmıştır.

6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerine Sağladığı Avantajlardan “Bürokraside Meydana Gelen Azalma” savı MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.’de yer alan veriler ile de teyit edilmiştir. Mersin su ve kanalizasyon idaresi tarafından, 5018 sayılı Yasa uyarınca idarelerin mali saydamlığı ve hesap verilebilirliğini sağlamak üzere resmi internet sitesinde yayımlanan 2013-2015 ve 2019 tarihli MESKİ Faaliyet Raporları baz alınarak, Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.’de yer alan veriler incelendiğinde; Mersin ili merkez ilçeler (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) haricinde kalan ilçelerde, başka bir deyişle MESKİ’ nin genişleyen yeni sorumluluk sahasında kalan ilçelerdeki içme suyu ve kanalizasyon hattı yenileme ve yeni hatların ihdasındaki artıştan yola çıkılarak, hizmet talep edenlerin önceki duruma nazaran daha akılcı ve merkezi planlama sayesinde bu hizmetlere önceki duruma kıyasla daha kısa zamanda ve daha fazla ulaştığı, dolayısıyla bürokrasinin olumsuz etkileri olan zaman kaybı, kaynak israfı, kırtasiyeciliğin önlendiği anlaşılmaktadır.

2.5.5. Demokratikleşme ve Yönetişel Sorunların Üstesinden Gelme

Yürürlükteki Anayasamızın 127’nci maddesinde makro yerleşim alanları için farklı yönetim şekilleri uygulanabilir hükmü bulunmaktadır. Bu hüküm Türkiye’de büyük yerleşim merkezleri için büyükşehir belediyelerinin kurulmasını sağlayan anayasal düzenleme olarak kabul edilmektedir. 6360 sayılı yasa sonrası il özel idareleri, köy ve belde belediyelerinin hükmi şahsiyetleri kaldırılarak, bunlar tarafından sunulmakta olan su ve kanalizasyon hizmetlerinin tek elden il merkezinde bulunan su ve kanalizasyon idareleri tarafından verilmesine başlanmıştır. Aynı zamanda bu idarelerin yönetim kurulu

başkanı olan seçilmiş büyükşehir belediye başkanı, merkezi idarenin yereldeki temsilcisi olan ancak il özel idarelerinin kapatılması neticesinde bu idarelerin bütçesini kullanma olanağından mahrum kalan atanmış vali karşısında güçlendirilmiştir. Bu durum yerelin merkez karşısında güçlenmesine ve daha demokratik bir yapının ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Literatürde; 6360 sayılı yasal düzenlemeyle büyükşehirlerin hizmet ölçeğinin artırılması sonrası, daha iktisadi ve randımanlı faaliyet sunmak için alınan kararların; karar vericilerle, hizmet talep edenler arasındaki uzaklığı artırdığı, bunun da talep sahiplerinin farklılaşıp, bunların arasında ortak faydaların bulunmasını zorlaştırdığı, netice itibarıyla; bahse konu yasanın demokratik temsil ve katılım imkânlarını zorlaştırdığı (Bayraktar, 2016, s. 8); ayrıca yerel düzeydeki merkezileşme eğiliminin, mahalli hizmetlerin yerinden karşılanması esasına dayalı ülkemizin 1988 yılında imza koyduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın, Subsidiarite (Hizmette Yerellik) İlkesine ve yerel demokrasi kıstasına aykırı olduğu (Kızılboga ve Alıcı, 2013, s. 378), şeklinde karşıt gerekçeler ileri sürülmüştür.

Köy ve belde belediyelerinin kaldırılmasının demokrasi ve katılımcılığa aykırı olduğu bu durumun Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile çeliştiği vb. gerekçelerle söz konusu düzenlemeye karşı Anayasa Mahkemesi'nde karşı iptal davası açıldığı, dava dilekçesinde; 5393 sayılı Yasa'da öngörülen idari yönetime aykırı biçimde nüfusu iki bin kişinin altına düşen belediyelerin, ilgili yasa uyarınca köye dönüştürülmeleri nedeniyle, söz konusu idari birimler ile burada ikamet eden yerel halkın bu konuya ilişkin dava ehliyetlerinin ellerinden alındığı, bunun da normlar hiyerarşisinde en üstte bulunan Anayasa'ya aykırı olduğu belirtilerek söz konusu düzenlemenin iptalinin istendiği görülmüştür. Akabinde Anayasa Mahkemesi 2013 tarihli ve 2013/19 esas sayılı kararında, bu düzenlemenin kamu yararı düşüncesiyle yapıldığını ileri sürerek iptal isteminin reddine karar vermiştir. Diğer taraftan, Anayasa Mahkemesi bahse konu iptal kararında; yasa koyucunun, ölçek problemini göz önünde bulundurarak, daha verimli ve etkin bir kamusal hizmet sunulması amacıyla, kamu hizmetinin gereklerini ve kamu yararını gözetmek koşuluyla, bir belediyenin ya da köyün tüzel kişiliğinin kaldırabileceği ya da bu birimleri birbirine dönüştürmesinde bir engel olmadığına karar vermiş, bunun yasayla yapılabileceği gibi yasaya dayanmak kaydıyla idari işlemle de yapılabileceği değerlendirmesinde bulunmuştur.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi; iptal dava dilekçesinde ileri sürülen yapılan düzenlemenin Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartına aykırı olduğu iddiasının, söz konusu Şartın anayasaya uygunluk incelemesinde ölçü norm olarak kullanılamayacağını, ölçü norm olarak kullanılması halinde bile söz konusu Şartın; mahalli idarelerin sınırlarının korunması başlıklı beşinci maddesinde yer alan; mahalli idarelerin sınırlarında, yerel halka önceden haber verilip, danışılmadan değişiklik yapılamaz kaidelerinin; yerel yönetimlerin sınırlarının değiştirilmesinde referanduma başvurulması zorunluluğunu doğurmadığını, bu zorunluluğun ancak mevzuatın elverdiği durumda ve mümkün olması halinde doğacağını hükme bağlamıştır.

Sonuç olarak; yukarıda belirtildiği üzere yerelin merkez karşısında güçlendirilmesi neticesini oluşturan bu düzenlemenin; demokratikleşmeye ve Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartına aykırı olmadığı, Anayasa Mahkemesince verilen bahse konu kararlarla hükme bağlanmıştır. Bunun yanında, su kanalizasyon hizmetleri konusunda uzmanlaşmış bu kuruluşların, konunun uzmanı teknokratlarca yönetiliyor oluşları; yönetsel sorunların üstesinden gelme noktasında; kapatılan il özel idareleri, köy ve belde belediyelerine kıyasla; daha akılcı, siyasi baskılardan daha uzak ve tüm bunlara ilaveten daha özgür karar alma ve merkezi planlama yapma yeteneğine sahip olmalarını sağlamıştır.

2.5.6. Optimal Ölçekten Faydalanma ve Kaynak Tasarrufu

Ölçek ekonomisi, sunulan hizmetlerin daha düşük maliyetli (ekonomik) olarak sunabilmesini ifade etmektedir. Diğer bir deyişle; ölçek ekonomisi sayesinde, sunulan hizmetlerin miktarı artırılırken maliyetlerinde azalma sağlanmasıdır.

Bu anlamda, 6360 sayılı Yasayla yerelde daha güçlü idarelerin kurulması ve hizmetlerin daha verimli, iktisadi sunulabilmesi için ufak ölçekli belediyelerin neden olduğu optimalite (en uygun büyüklük) sorununa çözüm aramaktadır.

Literatürde, hizmetin üretim ve sunulmasında üretim maliyetlerinin azaltılması için üretim miktarının artırılmasına dayalı iktisat biliminin kullandığı bir ekonomik kavram olan ölçek ekonomisi yönteminin kullanılması eleştirilmiş, belediyelerin en uygun büyüklüklerinin; yerleşim yerlerinin coğrafi, fiziki koşulları ve iktisadi kalkınma dereceleri gibi kıstaslar ile belediyelerin sunduğu hizmetler ve bunların neden olduğu giderler değerlendirilerek karar verilmesi gerektiği, büyükşehirlerin sahip olduğu fiziksel ve coğrafi farklılıkların, kent ve kırsal yerleşmeleri birbiri içine geçmiş İstanbul ve Kocaeli gibi büyükşehirlerin aksine diğer büyükşehirlerde hizmetlerin etkin işlemesine engel olacağı savunulmuştur (Kızılböğü Özaslan ve Akıllı, 2015, s. 155-184).

Akademik dünyanın bir kısmı tarafından ise yerel yönetimlerin birleştirilmesi yöntemi, ölçek ekonomisi, büyük ölçekli olmanın getireceği faydalar ileri sürülerek desteklenmektedir. Yerel yönetimlerin büyüklüğü konusu ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, Avrupa ülkelerinde son dönemlerde yapılan yapısal değişikliklerle birlikte hem hizmet sunulan alan hem de hizmet verilen nüfus olarak büyüme eğilimi görüldüğü, genel olarak dünya uygulamalarında da buna paralel şekilde küçük ölçekli birimlerin bir araya getirilerek daha büyük bir görev sahasına ve nüfusa hizmet ifa eder hale getirildikleri görülmektedir. Ülkemizde uygulamaya konulan bahse konu yasanın, en uygun büyüklük veya ölçek bazında, büyükşehirlerin yönetimi konusunda dünyada ortaya çıkan yeni eğilime uygun olduğu ileri sürülmektedir (Parlak, 2013, s. 38-40). Bu uygulamanın temel gerekçelerinin; bir yandan hizmet sunum maliyetlerini düşürme, bir yandan ise kalitesini ve katılımını artırma ve bunlara ek olarak hizmetlerin objektif ve eşit bir şekilde ifa edilebilmesi olduğu, ayrıca büyük ölçekli yerel idarelerin, küçük ölçekli idarelere kıyasla daha fazla uzman personel ve teknolojik vasıtalarla sahip olması

nedeniyle daha büyük ölçekli hizmetlerin sunulmasında avantaj olduğu savunulmaktadır (Kızılböğâ Özasan, 2015, s. 151-160).

6360 sayılı Yasanın gerekçesinde, yerelde daha güçlü yapıların oluşturulması sayesinde tek bir merkezden yönetimin, büyükşehir idarelerinin güç ve faydasını artıracak bir yapı oluşturacağı, hizmetlerde verim ve etkinliğin artmasıyla, demokratik katılımın çoğalacağı, küçük ölçekli belediyelerden kaynaklanan sorunların çözüme kavuşturulacağı beklentileri belirtilmiştir. Zamanla artan mahalli yerleşim alanlarındaki sorunların, kâfi gelir kaynaklarına sahip olmayan ufak ölçekli yerel idarelerce çözümlenemeyeceği ve bu durumunun kamu kaynaklarının verimli idaresini engellediği ileri sürülerek, büyükşehir idaresi hizmet sınırının genişletilmesinin bütüncül planlama ve eşgüdüm yönünden, en uygun ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının oluşturulmasını sağladığı belirtilmiştir. Bahse konu yeni yönetim modeliyle, hizmetlerin tek merkezden sunulması sayesinde, büyüyen ölçek ile sağlanacak ölçek ekonomisiyle, gelişmiş teknolojiler oluşturma ve bunlardan faydalanma, uzman iş gücü istihdam edilmesi, en uygun ölçekte çalışma olanağı, kamu kaynaklarının verimli ve etkin kullanımı gibi kazanımların elde edileceği, vurgulanmıştır (Genç ve Korkın, 2017, s. 87-88). Diğer bir deyişle yerel yönetimlerde ölçek ekonomisiyle, yerel idarelerin coğrafi alan ya da nüfus olarak büyüklüğünün arttırılması suretiyle, hizmet sunum maliyetlerinde tasarruf sağlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda 6360 sayılı Yasa ile il özel idareleri, köy ve belde belediyelerinin hükmi şahsiyetlerine son verilerek, bunlar tarafından sunulmakta olan su ve kanalizasyon hizmetlerinin tek elden il merkezinde bulunan su ve kanalizasyon idareleri tarafından verilmesi sistemi oluşturulmuştur.

Ancak hizmet ve yönetim ölçeklerinin farklı kriterlere göre belirlenmiş olduğu, yönetim ölçeğinin mülki idare sınırları iken, hizmet ölçeğinin yerel nitelikteki ihtiyaçlarla belirlendiği ileri sürülerek; diğer bir deyişle mülki sınırların içme suyu, kanalizasyon gibi yerel ihtiyaçlar için "Optimal Ölçek" olmasının ancak istisnai bir durum olabileceğinden bahisle, yasanın konuya dair hükümleri Anayasa Mahkemesine götürülmüş, Anayasa Mahkemesi 2014 tarih ve 29123 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan kararında özetle "Aynı coğrafi alanda birden fazla kâfi gelir kaynağına sahip olmayan çok sayıda idari birim bulunmasının birçok soruna yol açtığı, nüfusu iki bin kişinin altına inen belediyelerin (Mülga 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Yasa'sında nüfusu 2000'nin altına düşen belediyelerle ilgili bir hüküm bulunmuyordu.) borç yükü dolayısıyla vatandaşa hizmet edemez duruma düştüklerinden bahisle bu yasanın çıkarıldığını ileri sürerek, iptal isteminin reddine karar vermiştir.

Sonuç olarak; su ve kanalizasyon hizmetleri özelinde il sınırı içerisinde birden fazla ve birçoğu küçük çaplı birden fazla yerel yönetim birimi tarafından verilmekte olan hizmetlerin; bu birimlerin hükmi şahsiyetlerinin kaldırılmasının akabinde, bu alanda uzmanlaşmış ve teknokratlarca idare edilen daha büyük ölçekteki tek bir su ve kanalizasyon idaresi tarafından verilmeye başlanması, sunulan hizmetlerin birim maliyetlerinde azalma sağlamış, diğer bir deyişle kaynak tasarrufu meydana getirmiştir. Ayrıca 6360 sayılı Yasa'nın uygulanması öncesi (2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet

kazanan hükümler uyarınca) 2013 takvim yılı ve Yasa sonrası tarihler olan 2015 ve 2019 verilerinden yola çıkarak; Mersin MESKİ özeline ilişkin Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11. verileri incelendiğinde, önceden belde ve ilçe belediyeleri tarafından hizmet sunulmakta olan alanlarda başka bir deyişle MESKİ'nin genişleyen yeni sorumluluk sahasında kalan ilçelerdeki içme suyu ve kanalizasyon hattı yenileme ve yeni hatların ihdasından yola çıkılarak, 6360 sayılı yasa öncesi su ve kanalizasyon işleri özelinde il içinde birbirinden kopuk çoğu zaman görev çatışması içerisinde bulunan farklı yerel birimlerin yol açtığı yeterli hizmet sunamama, hizmet sunumundaki gecikme ve kaynak israfı sorununun, bahse konu Yasa ile hizmet sahasının genişlemesi sonrasında, su ve kanalizasyon idaresince il genelinde sağlanan koordinasyon neticesinde çözüldüğü; kısa sürede sunulan hizmet miktarındaki önemli artıştan anlaşılmaktadır.

2.5.7. Yabancı Kaynaklı Kredi Kullanımının Kolaylaşması

Su ve Kanalizasyon İdarelerinin olağan gelir kalemleri dışında, literatürde olağanüstü bir gelir kalemi olarak nitelendirilen borçlanma kalemi de yer almakta olup, bu borçlanmanın bir kısmı yurtiçi bir kısmı ise yurtdışı kaynaklardan gerçekleştirilmektedir. Yurt dışı borçlanmanın, iç borçlanmayla kıyaslandığında daha düşük faizle daha uzun vadeli borçlanabilme gibi sahip olduğu bir takım avantajların yanında, barındırdığı kur riski ve proje bazlı alınabilme gibi bir takım dezavantajları bulunmaktadır. Söz konusu idareler yurt içi kaynaklardan borçlanabilme imkânlarının az ve yurtiçi bankaların borç verme kredi faizlerinin dış borçlanma kredi faizlerinden daha yüksek olması nedeniyle daha maliyetli olması, gibi nedenlerle dış kaynaklardan borçlanmayı tercih etmektedirler. Literatürde ileri sürülen görüşlerden biri de; 6360 sayılı Yasa sonrası büyükşehir belediyelerinin, dolayısıyla su ve kanalizasyon idarelerinin ölçeğinin büyütülmesinin en dikkat çeken sonuçlarından birisinin de, yabancı kaynaklı kredi kullanımını kolaylaştırmış olduğudur (Çınar ve Özdiç, 2006, s. 43-93). Konuya ilişkin MESKİ örneği özelinde yapılan araştırmada;

Tablo 2.15. MESKİ İdaresinin 2011-2018 Takvim Yılları Arası Mali Bütçesinde Finansmanın Ekonomik Sınıflandırmasına Göre Dış Borçlanma (Dünya Bankası, vb.) Finansman Gelirleri

Bütçe Yılı	Öngörülen	Gerçekleştirilen	Gerçekleşme Yüzde Oranı
2011	21.608.400	4.188.862	19.39
2012	26.168.885	7.780.140	29.73
2013	32.678.360	4.424.289	13.54
2014	54.925.684	17.345.067	31.58
2015*	-50.472.000	-34.836.207	69.02
2016	27.850.000	12.547.860	45.06
2017	34.661.000	47.088.840	135.86
2018	51.100.000	17.723.866	34.68

* Söz konusu tabloda 2015 takvim yılı istisnai bir yıl olup, MESKİ faaliyet raporunda 2015 takvim yılı için borçlanma gerçekleştirilmediği gibi, mevcut borçların ödemesinin öz kaynaklardan ödenmesi yoluna gidildiği belirtilmiştir.

Yukarıda tanzim edilen tabloda yer alan veriler anlamlandırıldığında; 6360 sayılı Yasa'nın uygulanması öncesi (2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) 2011, 2012, 2013 takvim yıllarında, planlanan "Dış Borçlanma" (Dünya Bankası, vb.)'nin % 15 ile % 30 arasında gerçekleştirildiği ve miktar olarak sekiz milyon TL'yi aşmadığı görülmektedir. Söz konusu yasa sonrası tarihler olan 2014 – 2018 takvim yılları arasında ise öngörülen "Dış Borçlanma" (Dünya Bankası, vb.)'nin % 30 ile % 135 arasında gerçekleştirildiği ve miktar olarak da on yedi milyonla kırk yedi milyon arasında gerçekleştirildiği görülmüştür.

Sonuç olarak; MESKİ' nin genişleyen yeni sorumluluk sahasında kalan ilçelerdeki içme suyu ve kanalizasyon hattı yenileme ve yeni hatlarının finansmanında, "Dış Borçlanma" (Dünya Bankası, vb.) imkânından, planlanan tutarın % 30 ile % 135 arasında faydalanması, 6360 sayılı Yasa'nın uygulanması öncesi döneme göre yabancı kaynaklı kredi kullanımının arttığı ve kolaylaştığı anlamına gelmektedir. Bu durum; il sınırı içerisinde birden fazla ve birçoğu küçük çaplı birden fazla yerel yönetim birimi tarafından verilmekte olan hizmetlerin, bu birimlerin hükmi şahsiyetlerinin sonlandırılması sonrasında, bu alanda uzmanlaşmış ve teknokratlarca idare edilen daha büyük ölçekteki tek bir su ve kanalizasyon idaresi tarafından verilmesinin, yabancı kaynaklı kredi kullanımını kolaylaştırmış olduğunun somut örneğidir. Ancak bahse konu idarelerin borçlanma yerine alternatif finansman yöntemlerine yönelmesi daha sağlıklı olacaktır, bu alternatif finansman yöntemlerinden en önemlileri ise Dünya Bankası ve Avrupa Birliği vb. kuruluşların sağladığı hibelerdir.

2.6. 6360 Sayılı Yasanın Su ve Kanalizasyon İdarelerinde Sebep Olduğu Başlıca Sorunlar

6360 sayılı Yasa'yı salt bir biçimde olumlu ya da olumsuz olarak nitelendirmek hatalı olacaktır. Ancak son yasal düzenleme sonrası ihdas edilen büyükşehir belediyesi sayısı otuza ulaşmış olup, bu statüye sahip olan iller ile olmayan iller arasında yerel yönetim sistemleri açısından farklı düzenlemeler ortaya çıkmıştır (Can, Ergüder, 2013, s. 265-275). Literatürde büyükşehir belediye dolayısıyla su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet etme yetkisi ve sınırının, il mülki sınırı ile bütünleşmesinin sağlayacağı avantajlardan bahsedildiği gibi yol açacağı sorunlardan da bahsedildiği görülmektedir. Söz konusu başlık altında, 6360 sayılı Yasa'nın yol açabileceği teorik olarak dile getirilen başlıca sorunların, uygulamada gerçekleşip gerçekleşmediği, 6360 sayılı yasa sonrası hizmet alanı genişleyen MESKİ örneği verilerinden de faydalınarak ortaya konulmaya çalışılacaktır, buna göre;

2.6.1. Yeterli Mali Kaynağa Sahip Olunmaması

2012 tarihli 6360 sayılı yasanın, 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan maddeleri sonrasında, su ve kanalizasyon idarelerinin iş yükü ile doğru orantıda maliyetleri de artış göstermiştir.

Söz konusu süreç finansman ihtiyacını ve yatırım gereğini beraberinde getirmekte olup, meydana gelen değişim "hizmet alanının genişlemesi" büyükşehir belediyelerinin dolayısıyla su ve kanalizasyon idarelerinin büyümesi anlamına geldiğinden, hizmet alanına yeni eklenen alanlardaki belediye ve eski adıyla köy yeni adıyla mahallelere; alt yapı, su ve kanalizasyon gibi hizmetlerin götürülmesi gereği,

yatırım harcamaları ve personel giderleri açısından yüklü bir mali kaynağa ihtiyaç doğurması eşyanın tabiatı gereğidir (Akıllı, 2010, s. 11-35).

Her ne kadar söz konusu idarelerin hizmet alanının genişlemesi gerek Merkezi İdare tarafından sağlanan genel bütçe vergi geliri tahsilatı üzerinden verilen paylarda gerekse hizmet sunulan abonelerden tahsil edilen gelirlerde artışa neden olmuşsa da, söz konusu gelirler bu idarelerin sorumluluk sahasındaki artışla kıyaslandığında uzun vadeli su ve kanalizasyon yatırımlarını karşılayacak düzeyde değildir. Bunun başlıca nedenleri; 6360 sayılı yasa sonrası yeni yapılanmada gelirlerin giderler oranında artmaması ve kırsal alana sunulan hizmet artışına rağmen buradan elde edilen gelirin getirilen istisna ve muafiyetler dolayısıyla yetersiz kalması olarak tanımlanabilir.

2.6.1.1. Yeni Yapılanmada Gelirlerin Giderler Oranında Artmaması

6360 sayılı yasa sonrası yeni yapılanmada su ve kanalizasyon idarelerinin gelirlerinin giderleri oranında artış artmadığı konusu aşağıda Mersin örneği üzerinde ele alınmıştır. Buna göre;

Mersin İl'ine ait 2013 takvim yılı ve sonraki yıllar toplam nüfus verileri ve 2013 Takvim yılına ilişkin merkez ve diğer ilçelerdeki nüfus bilgileri aşağıda Tablo 2.16.'da sunulmuştur:

Tablo 2.16. Mersin İl'inin İlçeler ve Bir Bütün Olarak Nüfus Verileri

Mersin İl'ine Ait İlçeler	Nüfus Verileri
Akdeniz (2013)	279.383
Toroslar (2013)	277.658
Yenişehir (2013)	224.895
Mezitli (2013)	158.482
**Merkez İlçeler Toplamı (2013)	940.418
Tarsus (2013)	321.403
Erdemli (2013)	130.226
Silifke (2013)	114.675
Mut (2013)	62.693
Anamur (2013)	63.059
Gülneer (2013)	26.451
Bozyazı (2013)	26.595
Aydıncık (2013)	11.473
Çamlıyayla (2013)	8.781
Toplam Nüfus (2013)	1.705.774
Toplam Nüfus (2014)	1.727.255
Toplam Nüfus (2015)	1.745.221
Toplam Nüfus (2016)	1.773.852
Toplam Nüfus (2017)	1.793.931
Toplam Nüfus (2018)	1.814.468
Toplam Nüfus (2019)	1.840.425
Toplam Nüfus (2020)	1.868.757

Yukarıdaki tabloda yer alan veriler yorumlandığında; 2013 takvim yılı sonrasında hizmet alanının genişlemesi neticesinde; merkez ilçeler itibariyle hizmet sunulan nüfus 940.418'den, tüm il genelinde

* Mersin merkez ilçeleri Akdeniz, Toroslar, Yenişehir ve Mezitli ilçelerinden oluşmakta olup, nüfusu toplam değer olarak belirtilmiştir.

hizmet sunulan nüfus 1.727.255 kişiye ve sonrasında bu rakam 2020 takvim yılı itibariyle 1.868.757 kişiye ulaşarak yüzde 183 oranının üzerinde, diğer bir deyişle yaklaşık olarak iki kat artmıştır.

Tablo 2.17. Mersin İli Merkez ve İlçelerine İlişkin 2013 Takvim Yılına Ait Fiziki ve Demografik Veriler

İlçe	Alan (Km2)	Rakım (m)	Nüfus Yoğunluğu (2013 İtibariyle)	2013 Nüfus Verileri	Merkeze Olan Uzaklıkları
*Merkez İlçeler	(1850)	---	(508)	(940.418)	---
Akdeniz	265	74	1054	279.383	1
Toroslar	1.075	8	258	277.658	1
Yenişehir	139	8	1617	224.895	5
Mezitli	371	64	427	158.482	11
Tarsus	2.029	25	158	321.403	27
Erdemli	2.279	13	57	130.226	37
Silifke	2.692	19	42	114.675	73
Mut	2.718	314	23	62.693	158
Anamur	1.430	33	44	63.059	223
Gülnar	1.416	965	18	26.451	147
Bozyazı	642	6	41	26.595	209
Aydıncık	352	21	316	11.473	170
Çamlıyayla	602	1.168	14	8.781	80
Toplam	16.010	---	106	1.705.774	---

Tablo 2.17.'de verilen bilgiler yorumlandığında, hizmet alanının genişlemesi neticesinde; merkez ilçeler itibariyle hizmet sunulan alan 1.850 km2 den, tüm il genelinde 16.010 km2 ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmıştır. Ayrıca yeni hizmet sunulan alanların nüfus yoğunluğu ki bu yoğunluk hizmet sunulan nüfusun, hizmet sunulan alana oranlamasıyla hesaplanmakta olup; yeni hizmet sunulan yerler merkez ilçelerle kıyaslandığında çok daha düşüktür. Diğer bir deyişle daha az sayıda insan için daha uzak ve rakımı (denizden yükseklik) daha yüksek yerleşim yerlerine, diğer bir deyişle daha zorlu coğrafyalara yatırım yapma zorunluluğu doğmuş, maliyetler büyük ölçüde yükselmiştir.

6360 sayılı Yasayla büyükşehir hizmet alanı genişlediğinden, diğer su kanalizasyon idareleri gibi MESKİ' nin de gelir kalemlerinden olan genel bütçe vergi gelirlerinden (GBVG) elde ettiği irat artmıştır. Tablo 2.14.'de görüleceği üzere MESKİ' nin 2013 takvim yılında Merkezi İdare GBVGA Pay 19.582.000 TL iken, 2012 tarihli 6360 sayılı Yasanın 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri sonrasında 2014 takvim yılında 39.716.000 TL'ye ve 2015 takvim yılında 52.503.000 TL'na ulaşmıştır. Genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın, bu idarelerin kendi toplam bütçe gelirleri içerisindeki payı yıllar itibariyle 2013 takvim yılı %11,11, 2014 takvim yılı %12,43 ve 2015 takvim yılı %15,14 dür. Yasa sonrası hizmet sunulan nüfustaki %181'lik artışa oranla bu idarelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payı oransal olarak ortaya koymak gerekirse; alınan pay 2013 takvim yılında 19.582.000 TL den, 6360 sayılı yasanın 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri

* Mersin merkez ilçeleri Akdeniz, Toroslar, Mezitli ve Yenişehir ilçelerinden oluşmakta olup, nüfus ve kapladıkları alana ilişkin veriler, toplam değer olarak belirtilmiştir.

sonrasında 2014 takvim yılında 39.716.000 TL ye çıkararak % 202 oranında diğer bir deyişle yaklaşık iki kat oranında artmıştır. 2015 takvim yılında ise 52.503.000 TL'na çıkararak 2013 yılına oranla % 268 oranında diğer bir deyişle yaklaşık iki buçuk kat oranında artmıştır.

Bu artışın anlamlı olup olmadığını ölçmek adına GBVGA paydan kişi başına düşen miktar hesaplandığında; söz konusu tutarın 2013 takvim yılında 20,83 TL den 2014 takvim yılında 22,99 TL ye, 2015 takvim yılında ise 30,08 TL ye yükseldiği görülmektedir. Netice itibariyle diğer su kanalizasyon idareleri gibi MESKİ'nin de Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Aldığı Pay (GBVGAP)'ın ağırlığı, sayısal ve oransal olarak önemli ölçüde artış göstermiştir.

Yukardaki veriler şu soruyu akla getirmektedir. Söz konusu idarenin gelir kalemlerinden sadece birini oluşturan Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden (GBVG) alınan payda sağlanan bu artış, bahse konu idarelerin sorumluluk sahasındaki artışla kıyaslandığında uzun vadeli su ve kanalizasyon yatırımlarını karşılayacak düzeyde midir?

Tablo 2.8.'de bulunan veriler; 6360 sayılı Yasa sonrası görev alanlarının il sınırı olması nedeniyle maliyet ve giderleri artan su ve kanalizasyon idarelerin tamamının gelirlerinin giderlerini karşılama oranlarının azaldığı; bir kaç istisna olmak üzere genel olarak büyük kısmının 6360 sayılı yasa öncesi kar etmekteyken yasa sonrası dönemde zarar etmeye başladığı, kar etmekte olanların karlarının azaldığı, zararda olan idarelerin ise bu zararlarının önemli ölçüde arttığına işaret etmektedir. Konuya ilişkin somut örnek vermek gerekirse; başta Adana (ASKİ), Bursa (BUSKİ), Gaziantep (GASKİ), Ankara (ASKİ), İzmir (İZSU) gibi idarelerin hizmetin ulaştırılması gereken uzaklıkların artması ve nüfus yoğunluğunun düşük olduğu alanlara da hizmet sunulması dolayısıyla maliyetlerdeki büyük artış ve bu maliyet artışına karşın bu idarelere orantılı gelir kaynakları oluşturulamaması neticesinde çok büyük oranda zarar ettiği ve bütçe gelir ve giderleri arasındaki farkın negatif anlamda her geçen yıl istikrarlı bir biçimde artış gösterdiği müşahade edilmiştir.

MESKİ Genel Müdürlüğünün, 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası gelir ve giderleri bir bütün olarak incelendiğinde;

Tablo 2.18. MESKİ Genel Müdürlüğü'nün Yıllar İtibariyle Tüm Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri

Bütçe Yılı	Bütçe Gideri (1.000 TL)	Bütçe Geliri (1.000 TL)	Bütçe Gelir - Gider Farkı (1.000 TL)
2013	159.011	176.228	17.217
2014	242.389	319.441	(-) 77.052
2015	353.646	346.702	(-) 6.944
2016	419.693	416.197	(-) 3.496
2017	509.250	454.561	(-) 54.689
2018	582.796	508.173	(-) 74.623
2019	551.229	559.285	8.055
2020	706.249	709.901	3.652

Tablo 2.18'deki veriler yorumlandığında; diğer su ve kanalizasyon idareleri gibi MESKİ'nin de sunduğu hizmetlerin ulaştırılması gereken uzaklıkların artmış olması, toplamda daha fazla nüfusa ve nüfus yoğunluğunun düşük olduğu alanlara da hizmet sunulmak zorunda kalması, il merkezinden rakım olarak yüksek ve dağlık coğrafi bölgelere hizmet maliyeti gibi nedenler dolayısıyla giderlerde büyük artış meydana geldiği ve artışa karşı orantılı gelir kaynakları edinmemesi sebebiyle büyük oranda zarar etmeye başladığı ancak diğer idarelerin aksine 2012 tarihli 6360 sayılı yasanın 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri sonrasında, yaklaşık beş senelik bir zaman zarfı sonucunda, 2019 takvim yılından itibaren, diğer idarelerden pozitif anlamda ayrışarak, 6360 sayılı yasa öncesi döneme kıyasla az da olsa kara geçtiği, diğer bir deyişle bütçe gelir ve giderleri arasındaki farkın pozitifte döndüğü görülmektedir.

Tablo 2.18. ve 2.8.'deki veriler yorumlanarak kıyaslandığında; MESKİ'nin gelir ve gider kalemleri arasındaki farkın diğer su ve kanalizasyon idarelerinden daha önce olumluya dönme nedenini; KOSKİ ve MESKİ örneklerinden yola çıkarak açıklamak mümkündür. Buna göre; 40.841 yüz ölçüme ve yaklaşık 2.250.000 nüfusa hizmet eden Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi (KOSKİ) 2019 verileriyle 637.970 TL gelir elde ederken; 16.010 km² alana hizmet sunan (yaklaşık iki buçuk kat daha küçük) ve yaklaşık 1.705.774 nüfusa (yaklaşık bir buçuk kat daha az nüfusa) hizmet eden Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MESKİ), 2019 verileriyle 559.285 TL gelir elde etmektedir. Diğer bir deyişle 6360 sayılı yasayla birlikte yaklaşık iki buçuk kat daha küçük yüzölçümüne sahip ve yaklaşık bir buçuk kat daha az nüfusa hizmet eden MESKİ, KOSKİ'ye kıyasla yaklaşık iki kat daha az gelir elde etmesine karşın, 2019 takvim yılından sonra MESKİ kar elde etmeye başlamışken, KOSKİ'nin büyük oranda zarar etmeye devam ettiği görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri; 6360 sayılı Yasa sonrası bu idarelerin gelir miktarının, genel bütçe vergi gelirlerinden verilen paydaki artış sonrası artırılmış olmasına rağmen; bu idarelerin sahip oldukları fiziki büyüklük ve hizmet sunulan nüfus sayısının, altyapı ve hizmet üretme zorunluluğuyla doğru orantılı olarak artması; diğer bir deyişle gelirdeki artış miktarına karşın giderin daha fazla artması sonucunu doğurmuştur. Neticede yüzölçümü ve nüfus açısından göreceli olarak daha küçük olan idarelerin yatırımlarını daha önce tamamlama ve diğerlerine oranla daha az harcama yapma avantajına sahip oldukları görülmüştür.

Tüm bunlar bize 6360 sonrası yeni yapılanmada gelirlerin giderler oranında artmadığını, diğer bir deyişle hizmetin bir gereği olan giderlerin bu idarelerin gelirlerinden çok daha fazla arttığını göstermektedir. Avrupa Birliği tarafından 1985 yılında kabul edilmiş olan, Türkiye'nin de imza koymak suretiyle tarafı haline geldiği yerel yönetimler özerklik şartı uyarınca, yerel yöneticilere hukuk normları dışına taşmamak kaydı ile yerel işlerin halkın çıkarlarına ve taleplerine uygun şekilde yönetilebilmesi için, düzen oluşturma ve yönetebilme hakkı tanımıştır. Bu karar uyarınca; yöneticilere geniş yetkiler tanınmış olup, ayrıca bahse konu anlaşmanın 9'uncu maddesinde; yerel idarelere, anayasa ve diğer mevzuat uyarınca üslendikleri sorumluluklarla doğru orantıda gelir kaynakları sağlanması gerektiği belirlenmiştir. Buna göre; bahse konu idarelerin 6360 sayılı Yasayla genişleyen görev ve yetki

sahalarına yeterli hizmeti sunabilmeleri için, bunlara yeterli ölçüde gelir kaynağı sağlanması ve bu kaynakların çeşitlendirilmesi zorunludur.

2.6.1.2. Kırsal Alana Sunulan Hizmet Artışına Rağmen Buradan Karşılanan Gelirin Yeterli Olmaması

Bahse konu idarelerin tek gelir kaynağı tabi ki Merkezi İdare tarafından sağlanan genel bütçe vergi gelirlerinden (GBVG) verilen paylar değildir, bunun yanında; lojman, taşınır ve taşınmaz mal kira gelirleri ve ortaklık ile diğer teşebbüs ve mülkiyet gelirleri; şahıs ve hükmi şahsiyetler tarafından yapılan bağış ve yardımlar; arazi, arsa, taşıt ve hurda satış gelirleri; faiz, katılım payı, ceza, irat kaydedilen teminat mektubu gelirleri ve hem ulusal hem de dış kaynaklardan elde edilen borçlanma vb. gelir kaynaklarına sahiptirler.

Yeni büyükşehir ihdasında veya ölçek belirlemede fayda maliyet analizleri yapılmadan, il mülki sınırlarının bütünü içerisinde bir belediyenin yetkili olması durumu hiçbir ülke uygulamasında yokken (Çukurçayır, 2012, s. 20-23) ve söz konusu mali kaynakların yetersizliği ortadayken; su ve kanalizasyon idarelerinin yetki alanının genişlemesi kapsamında kırsalda alanlarda sunulmaya başlanan kentsel kamu hizmetlerinin fiyatlandırılmasında bu idareleri mali anlamda zora sokacak yeni uygulamalar yapılmıştır. Buna göre;

6360 sayılı yasanın 2014 Yerel Seçimleri ardından meriyet kazanan aşağıda belirtilen hükümleriyle;

-Hükmi şahsiyeti kaldırılan idari birimlerden olan köylerden 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarının (30 Mart 2014-30 Mart 2019 tarihleri arası) beş yıl süreyle alınmaması;

-Bahse konu yerlerden içme ve atıksu için alınacak bedellerin (30 Mart 2014-30 Mart 2019 tarihleri arası) beş yıl süreyle, belirlenecek en düşük tarifenin dörtte birini geçmeyecek şekilde alınması (30 Mart 2014-30 Mart 2019 tarihleri arası);

-Bahse konu yasa uyarınca hükmi şahsiyeti sonlandırılarak, tek mahalleye dönüştürülen beldelerde içme ve atıksu için alınacak bedelin (20/8/2021 tarihine kadar) beş yıl süreyle, belirlenecek en düşük tarifenin yarısını geçmeyecek şekilde alınması; hususlarında su ve kanalizasyon idarelerini mali açıdan zorlayacak düzenlemeler yapılmıştır.

Akabinde 16.10.2020 tarih 31276 mükerrer sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 7254 sayılı Yasa ile "Kırsal Mahalle" ve "Kırsal Yerleşim Yeri" düzenlemeleri getirilen ve yukarda bahsedilen indirimleri; "Kırsal Mahalle" ve "Kırsal Yerleşim Yeri" olarak belirlenen yerlerde; 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarında yarı yarıya indirim yapılması, içme ve atıksu için alınacak bedelin, işyerleri için belirlenecek en düşük tarifenin yarısını, konutlar için ise dörtte birini geçemez şeklinde düzenleyen ve söz konusu ayrıcalıkları bir süreyle bağlı olmaksızın kalıcı hale getirilen istisna ve muafiyetler getirilmiştir.

Söz konusu uygulamalarla; kentsel alana kıyasla gerek merkeze olan uzaklıkları gerekse nüfus yoğunluğunun az olması gibi nedenlerle hizmet sunum maliyeti daha yüksek olan kırsal alandaki içme ve atıksu tarife bedellerinin belirlenmesinde, yönetim ve işletme giderleri ile diğer masrafların gözetilmesi ve bunlara bir kar oranı belirlenerek satılmasını öngören 2560 sayılı Yasa'nın 23. maddesinde yer alan tarife tespit esaslarına aykırı biçimde hareket edilmesine neden olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle zaten ezici çoğunluğu mali anlamda kötü durumda olan su ve kanalizasyon idarelerinin kırsal alanlarda sunduğu hizmetlere ilişkin olarak; giderlerini karşılayacak ve yeni yatırımlar yapmasını sağlayacak tutarda bir kar oranı ile satarak gelir elde etmek bir yana dursun kalıcı hale getirilen istisna ve muafiyetler nedeniyle öz gelirlerinde önemli bir azalışa neden olduğu müşahade edilmiştir.

2.6.2. İl Geneline Hizmet Verecek Şekilde Yeniden Yapılanma Zorunluluğu

Literatürde su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet etme yetkisi ve sınırının, il mülki sınırı ile bütünleşmesinin diğer bir deyişle sadece bir mahalli idare kuruluşu tarafından, il mülki sınırı içerisinde hizmet üretilip sunulması ile sağlanması beklenen faydaların, su ve kanalizasyon idareleri açısından geçerli olmadığı, bunun başlıca nedeninin, bu idareler tarafından sunulan hizmetlerin niteliğinin “maliyet yoğun” yatırım oluşu ve hizmet sunulan nüfusun özellikle yeni büyükşehir ilan edilen illerde, il mülki sınırları içerisinde dağınık olarak yerleşmiş olması nedeniyle ölçek ekonomisinden istifade edilemeyeceği, diğer bir deyişle üretim arttıkça ortalama maliyetlerde düşüş gerçekleşmeyeceği öne sürülmüştür (Alıcı, 2017, s. 904-914). Alınan siyasi kararlar sonrasında, kırsal alanların kentsel sınırlar içine alınmaya başlanması neticesinde, su kaynaklarında kayda değer bir artış olmamasına rağmen su şebekesinin genişletilmesi ve kullanıcı sayısındaki artış; suya olan ihtiyaç miktarını ve suyun vatandaşlara sunum maliyetini artırmaktadır (Ulusoy, 2009, s. 155).

6360 Sayılı Yasayla, önceden beri İstanbul ve Kocaeli illerinde yürürlükte olan su ve kanalizasyon idarelerinin görev ve yetki hudutlarını il mülki alanına genişleten sistem, diğer büyükşehir belediyeleri için de uygulamaya konulmuştur. Buna göre yeni kurulan (Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van ve Ordu) 14 büyükşehir belediyesi ve kanun tarihi itibarıyla hali hazırda büyükşehir belediyesi vasfına sahip bulunan (Mersin, Adana, Samsun, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, Kayseri, Konya, Sakarya, Ankara, İzmir) 14 büyükşehir belediyesine bağlı, su ve kanalizasyon idarelerinde görev ve yetki sınırı il geneli olarak belirlenmiştir. Bu durum, büyükşehir vasfına sahip olan tüm illerde su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet yetkisinin ve bunların sunduğu kamu hizmetlerinin, illerin en ucra köşelerine kadar götürülmesi zorunluluğunu doğurmuştur.

Bu büyükşehirlerden biri olan Malatya örneğinde; yasa öncesi durum nedeniyle, bütünlük arz eden bir kanalizasyon sisteminin bulunmaması, altyapı problemlerine müdahalede gecikmeler yaşanması gibi şikayetlerin meydana geldiği (Özer vd., 2015, s. 5-6). Mersin örneğinde ise Mut, Çamlıyayla, Gülnar gibi yüksek rakımlı dağlık ve nüfus yoğunluğu düşük ilçelerde, yaz sezonunda

yaylacı vatandaşlar dolayısıyla yaz-kış nüfus farkının yüksek olduğu, yine yazlıkçı vatandaşlar dolayısıyla bir kısmı merkezden oldukça uzak, Anamur, Bozyazı, Aydıncık, Silifke, Erdemli gibi kıyı ilçelerinde, yaz-kış nüfus farkının çok yüksek olduğu, bunun sonucu olarak özellikle içme suyu alt yapı eksikliği ve kanalizasyon ile atık su arıtma yetersizliği ortaya çıktığı görülmektedir.

Ayrıca söz konusu idarelerin 6360 sayılı kanun sonrasında sorumluluk alanlarının genişlemesine paralel olarak; Tablo 2.17.'de görüleceği üzere Mersin örneğinde MESKİ tarafından merkez ilçeler itibariyle hizmet sunulan alan 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmıştır. Daha önce merkez ilçeler dışındaki yerleşim yerlerinde ilçe belediyelerine bağlı olarak, ilçe belediye binalarında bir müdürlük şeklinde hizmet sunan su ve kanalizasyon servislerinin, bu idarelerden ayrı şekilde teşkilatlandırılması, diğer bir deyişle fiziki olarak yeni hizmet binaları, vezneler, vb. oluşturulması, burada hizmet edecek yeterli personel görevlendirilmesi gibi ihtiyaçlar nedeniyle; söz konusu idarelerin birçoğu görevlerini yapabilmek için olağanüstü bir gelir kalemi olan borçlanma yoluna gitmek zorunda kalmış ve yapılan borçlanma sonucu karşılaşılan faiz yükü diğer önemli bir gider kalemi olmuştur.

2.6.3. Ekonomik Olmayan Yatırımlar Yapma Zorunluluğu

6360 sayılı Yasa'nın gerekçesinde hizmet sunumunda ölçek ekonomilerinden faydalanılarak etkinlik ve verimlilik sağlama vurgusu yapılmasına rağmen konuya ilişkin literatürde su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet etme yetkisi ve sınırının, il mülki sınırı ile bütünleşmesinin ekonomik olmayan yatırımların yapılmasını zorunlu kılacağına dair bir takım görüşler öne sürülmüştür. Bunlardan biri de içme ve atıksu gibi hizmetlerin sunumunda bulunan il genel sınırlarının en uygun ölçek sayılamayacağı, özellikle turizm merkezlerinde merkeze uzaklık probleminin, hizmetlerin en düşük maliyetle ve gereği gibi sunumunu engelleyebileceği (Güler, 2012, s. 36-37) görüşüdür.

Ülkemizde belediye ve köy idarelerinin içme suyu ve kanalizasyon altyapısı vb. problemlerine yönelik olarak, küçük ölçekli olmalarından dolayı üstesinden gelinemeyen sorunlar için, 2005 takvim yılında KÖYDES (Köylerin Alt Yapısının Desteklenmesi) Projesi yürürlüğe konulmuştur. Buna göre amaç; suyu olmayan veya yetersiz suya sahip köylerin, yeterli ve sağlıklı içme suyuna kavuşturulması ve diğer yol gibi altyapı ihtiyaçlarının karşılanması olup, bunlara ilişkin merkezi idare tarafından gönderilen mali yardımların il idareleri arasında paylaştırılması, kullanımı ve denetlenmesine ilişkin düzenlemeler içermektedir. Günümüz itibariyle İçişleri Bakanlığından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devredilen KÖYDES Projesi ödeneği, valiliklerden gelen ve Bakanlıkça onaylanan programlar doğrultusunda, büyükşehir olan 30 ilin dışında kalan illerde, tarımsal sulama, yol yapımı, içme ve atıksu projeleri için kullanılmaya devam edilmektedir. 2007 takvim yılında ise BELDES (Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi) Projesi yürürlüğe konulmuştur. Bu projede mali kaynak genel bütçeden hibe şeklinde İlbank A.Ş.'ye aktarılmakta; on binin altında nüfusa sahip olan büyükşehir ilçe belediyeleri de dâhil olmak üzere tüm belediyelerin alt yapı ihtiyaçlarının giderilmesi ve şebekeli içme suyu tesisi bulunmayan belediyelerin bu ihtiyacı İlbank A.Ş. tarafından projelendirilmekte ve içme suyu

tesisi inşaatı yapılmaktadır. Bir diğer proje belediyelerin su kanalizasyon ve altyapı projelerini desteklemek amacıyla kurulan, Su Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP) olup, çalışmalarına 2011 takvim yılında başlanmıştır. Bu proje kapsamında; düzenleme kapsamında bulunan ve yirmi beş binin altında nüfusa sahip olan büyükşehir ilçe belediyeleri de dâhil olmak üzere tüm belediyelere, Merkezi İdare tarafından Genel Bütçe'den ayrılan ödenekten, İller Bankası A.Ş. tarafından projesi olmayanlara proje desteği de sağlanmak suretiyle, proje tutarının yarısı hibe edilmek, kalan yarısı için de uzun vadeli borçlanma imkânı sağlanarak destek verilmektedir. Bu proje kapsamında; düzenleme kapsamında yer alan ve nüfusu yirmi beş binin üzerinde olan belediyeler için 5393 sayılı Belediye Yasa'sındaki şartlar aranmaksızın, İller Bankası A.Ş. aracılığıyla borçlanma imkânı sağlanmaktadır (İl bank Faaliyet Raporu, 2019).

Söz konusu projelerin ortak amacı; küçük ölçekli belediye ve köy idarelerinin mahalli müşterek nitelikli su kanalizasyon ve altyapı projelerini desteklemek ve kalite ile standartlarının yükseltilmesidir. Geline son noktada, İstanbul ve Kocaeli illeri önceden de il mülki sınırları dâhilinde faaliyet gösterdiğinden bunlar hariç olmak üzere, 6360 sayılı Yasa sonrası dönemde, büyükşehir statüsündeki illerdeki su ve kanalizasyon idareleri, il genelinde su ve kanalizasyon vb. hizmetlerin yürütülmesinde yetkili ve görevli kılınmıştır. Ancak bu aşamada ölçek ekonomilerinden faydalanılarak hizmet maliyetinin düşeceği hesaplanırken, kırsal alanlara yapılması gereken arıtma, içme suyu şebekesi, kanalizasyon gibi büyük masraf gerektiren ve istisna ve muafiyetler nedeniyle yeterli gelir getirmeyen, başka bir deyişle ekonomik olmayan yatırımlar yapma zorunluluğu nedeniyle, bu idarelerin çoğunluğunun toplam giderlerde meydana gelen büyük artışlar nedeniyle zarar eden kurumlar haline geldiği görülmüştür.

İstanbul ve Kocaeli gibi büyükşehirlerde kent ve kırsal yerleşmeleri birbiri içine geçmiş karmaşık bir yapıdadır. Diğer bir deyişle kırsal alanların şehir merkezine ve ilçe merkezlerine olan uzaklıkları diğer büyükşehirler ile kıyaslanmayacak derece azdır, büyük fiziki/coğrafi farklılıklar ve nüfus yoğunlukları arasında çok büyük değişim yoktur. Bu nedenle İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) ve Kocaeli Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSU) gibi idarelerin buralara hizmet götürmesi neticesinde, hizmet sunumunda ölçek ekonomilerinden faydalanılarak etkinlik ve verimlilik elde edildiği görülmektedir. Mersin ili örneğinde; şehir merkezi ile eskiden köy statüsünde olup 6360 sayılı yasa ile mahalle statüsüne geçen kırsal yerleşim yerleri arasında; şehir merkezine ve ilçe merkezlerine olan uzaklıklar ve büyük fiziki/coğrafi engeller; bu yerleşim yerlerinde ikamet eden insan sayısının, toplam il nüfusu içindeki payının düşük oranda olması başka bir deyişle nüfus yoğunlukları arasındaki uçurum; yazın şehrin kıyı kesimi ile yüksek dağlık alanlarda oluşan turistik amaçlı geçici yerleşmeler gibi nedenlerin, MESKİ'nin hizmet maliyetlerinde büyük artışlara neden olduğu müşahade edilmiştir. Tablo 2.18.'de görüleceği üzere 2014 Mart seçimleri öncesinde diğer bir deyişle MESKİ'nin hizmet alanı il mülki sınırlarına ulaşmadan önce, idarenin toplam giderleri 2013 takvim yılı itibari ile 159.011 bin TL iken, bu tutar, idarenin hizmet alanının il mülki sınırlarına ulaşmasıyla beraber 2014 takvim yılı

itibariyle 242.389 bin TL'ye çıkmış, sonrasında katlanarak artmaya devam ederek 2020 takvim yılı itibariyle 706.249 bin TL'ye ulaşmıştır.

Ayrıca 16.10.2020 tarih 31276 mükerrer sayılı Resmi Gazete ile 7254 sayılı Yasa'da yapılan "Kırsal Mahalle" ve "Kırsal Yerleşim Yeri" düzenlemeleri getirilen ve yukarıda bahsedilen indirimleri; "Kırsal Mahalle" ve "Kırsal Yerleşim Yeri" olarak belirlenen yerlerde; 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarında yarı yarıya indirim yapılması, içme ve atıksu için alınacak bedelin, işyerleri için belirlenecek en düşük tarifenin yarısını, konutlar için ise dörtte birini geçemez şeklinde düzenleyen ve söz konusu ayrıcalıkları bir süreyle bağlı olmaksızın kalıcı hale getiren istisna ve muafiyetler dolayısıyla; yatırım için büyük maliyetlere katlanılan söz konusu alanlardan maliyetin altında gelir elde edilmesi gibi garip bir durum söz konusudur.

İstanbul, Kocaeli gibi illerle kıyaslandığında daha zorlu fiziki/coğrafi yapı, düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim yerleri gibi diğer dezavantajlar nedeniyle Mersin gibi büyükşehirlerde il genelinde etkin ve eşit şekilde hizmet sunulması çok zordur. Ayrıca istisna ve muafiyetler dolayısıyla yatırım için büyük maliyetlere katlanılan 6360 sayılı yasa ile mahalle statüsüne geçen kırsal yerleşim yerlerinden maliyetin altında gelir elde edilmesi, bu gibi büyükşehirlerde bulunan su ve kanalizasyon idarelerini mali açıdan oldukça zor durumda bırakmıştır. Özellikle kırsal alandaki yayla ve deniz turizmi nedeniyle nüfusu çok büyük değişkenlik gösteren yerleşim yerlerine sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, bu alanlardaki düzensiz nüfus hareketleri dolayısıyla içme suyu ve kanalizasyon, atıksuyun arıtılması gibi büyük ölçekli ve maliyetli yatırımlara ihtiyaç duyulması bu ve benzer büyükşehirlerde farklı bir düzenleme yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

2.6.4. Yatırımların Finans ve Planlamasında Önceliklendirme Sorunu

Konuya ilişkin literatürde; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası sonrası, İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyelerinde görev ve yetki sınırının il geneli olması sonucu yerel hizmetlerde etkinliğin sağlandığı saikiyle, 6360 sayılı Yasa sonrası birbirlerinden nüfus, yüzölçümü vb. birçok farklı özelliği olan diğer büyükşehir statüsündeki yirmi sekiz ilde de görev ve yetki sahasının il geneline genişletilmiş olduğu, bunun sonucu olarak Belediyelerin kentsel yerleşimlerin yönetimi olduğunun göz ardı edildiği, neticede bu yönetim birimlerinin eskiden il özel idarelerince hizmet verilen bu il mülki sınırı içerisindeki kırsal alanları yönetmeye ne mali ne de coğrafi koşullar açısından elverişli bulunmadığına (Genç, 2014: 8)“ ve yapılan düzenlemeler sonucu yerel hizmetin vatandaşın en yakın yerel yönetim birimi tarafından sunulması uygulamasına son verildiği, bunun sonucu olarak da bürokrasinin olumsuz etkileri olan zaman kaybı, kaynak israfı, kırtasiyeciliğin arttığına (Atmaca, 2013, s. 168-184) dair görüşler mevcuttur.

Ancak 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası dönemlerine ait MESKİ faaliyet raporları incelendiğinde, Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.'de yer alan verilerden de görüleceği üzere MESKİ'nin elindeki imkânları ile geçmişte başta ilçe belediyeleri olmak üzere diğer idari birimler tarafından su ve

kanalizasyon hizmeti sunulan alanlarda, daha verimli ve etkin hizmet sunduğu görülmektedir. Bununla birlikte zorlu fiziki/coğrafi yapı, düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim yerleri gibi diğer dezavantajlara sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, “Yatırımların Finans ve Planlamasında Önceliklendirme Sorunu” karşımıza çıkmaktadır. Küçük ölçekli yerel idarelerin mali imkânsızlıklar ve nitelik ve sayı açısından yetersiz personel nedeniyle ifa edemediği içme suyu temini, atık suyun arıtılması ve kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması gibi büyük finansman gerektiren yatırımların görev sahası içerisinde yer alan tüm yerleşim yerlerine aynı ölçüde, en kısa zamanda ve en yüksek faydayı sağlayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.’de yer alan verilerden yola çıkarak, MESKİ’nin tüm il sınırına eşit düzeyde hizmet sunabilmek için; 6360 sayılı Yasa sonrası 2015 takvim yılında tüm il sınırları dahilinde 311,14 km içme suyu hattı inşası ve 45,08 km yenileme ile 179,63 km kanalizasyon hattı inşası ve 3,97 km yenileme çalışması; 2019 yılında ise yine tüm il sınırları dahilinde 292,856 km içme suyu hattı inşası ve 50,719 km yenileme ile 134,118 km kanalizasyon hattı inşası ve 20,99 km yenileme çalışması yaptığı; ilçe belediyelerinin ise 6360 sayılı Yasa öncesi kendi sorumluluk sahlarındaki alanda 2013 takvim yılında toplam 37,12 km içme suyu hattı inşası ve 6 km yenileme ile 35,62 km kanalizasyon hattı inşası ve kanalizasyon hatlarında hiç yenileme çalışması yapmadığı görülmüştür.

Bu verilere göre ilçe belediyelerinin tamamının 2013 takvim yılında yapmış olduğu toplam çalışmalarla kıyaslandığında, MESKİ’nin 2015 yılında tüm il sınırları dahilinde; içme suyu hattı inşasında %840; içme suyu hattı yenilemesinde %750; kanalizasyon hattı inşasında %511; kanalizasyon hattı yenilemesinde %397 oranında artış sağladığı; yine ilçe belediyelerinin tamamının 2013 takvim yılında yapmış olduğu toplam çalışmalarla kıyaslandığında, MESKİ’nin 2019 yılında tüm il sınırları dahilinde; içme suyu hattı inşasında %789; içme suyu hattı yenilemesinde %833; kanalizasyon hattı inşasında %382; kanalizasyon hattı yenilemesinde %2000 oranında artış sağladığı görülmektedir.

Diğer taraftan ilçe belediyelerinin tamamının 2013 takvim yılında yapmış olduğu toplam çalışmalarla kıyaslandığında, MESKİ’nin önceden bu belediyelerin sorumluluk alanında kalan bu alanda 2015 Takvim yılı itibariyle; içme suyu hattı inşasında % 662; içme suyu hattı yenilemesinde %250; kanalizasyon hattı inşasında %345; kanalizasyon hattı yenilemesinde %221 oranında artış sağladığı; yine ilçe belediyelerinin tamamının 2013 takvim yılında yapmış olduğu toplam çalışmalarla kıyaslandığında, MESKİ’nin önceden bu belediyelerin sorumluluk alanında kalan bu alanda 2019 takvim yılı itibariyle; içme suyu hattı inşasında %464; içme suyu hattı yenilemesinde %683; kanalizasyon hattı inşasında %122; kanalizasyon hattı yenilemesinde %924 oranında artış sağladığı görülmektedir.

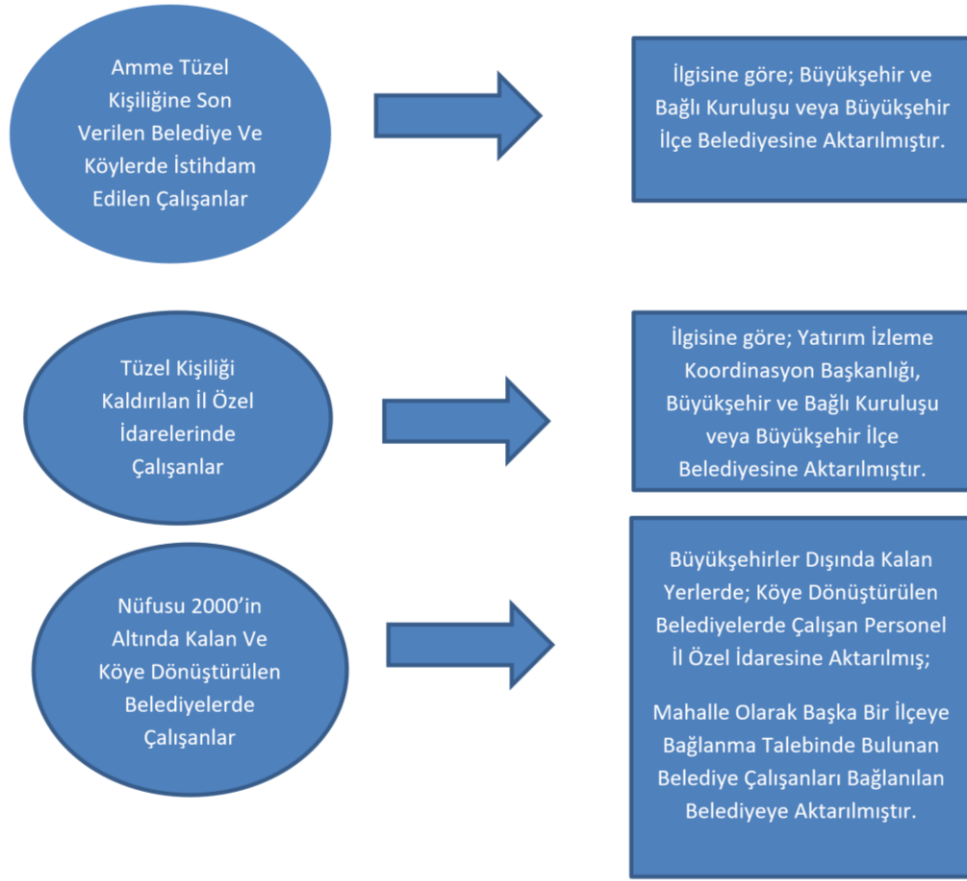
Yukarıda verilen veriler doğrultusunda; Mersin özelinde 6360 sayılı yasa öncesi ilçe belediyelerinin kaynak ve personel yetersizliği gibi nedenlerden dolayı, merkeze oldukça uzak ilçelerde bulunan 6360 sayılı yasa öncesi niteliği köy, 6360 sayılı yasa sonrası yeni biçimi mahalle olan yerleşim

yerlerinin birçoğunun içme suyu temini, atık suyun arıtılması ve kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması faaliyetlerini, diğer bir ifadeyle altyapı yatırımlarını yeterli ölçüde gerçekleştiremediği müşahade edilmiştir. Ayrıca 6360 sayılı Yasa sonrası getirilen istisna ve muafiyetler dolayısıyla alt yapı yatırımı için büyük maliyetlere katlanılmak zorunda kalınan söz konusu yerlerde maliyetin altında gelir elde edilmesi, kısıtlı mali kaynaklarla, hangi yerlere hangi yatırımların, hangi öncelik kıstası baz alınarak gerçekleştirilmesi gerektiği sorununu çıkarmıştır. İlçe belediyelerince mali ve teknik imkânsızlıklar vb. nedenler nedeniyle kırsal alanlarda içme suyu hattı ıslah çalışmalarının son derece yetersiz olduğu, kanalizasyon hattı ıslah çalışmalarının ise hiç yapılamamış olduğu diğer dikkat çeken diğer bir husustur.

Söz konusu veriler ışığında sonuç olarak; 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet alanı genişleyen MESKİ'nin hizmet sunumunda önceliği; özellikle merkeze uzak alanlarda, yeterli gelir elde edememesine ve yeterli kaynağa sahip olmamasına rağmen, yatırımlarını tüm il sınırına eşit düzeyde sunabilme amacıyla, merkez/metropol ilçeleri de ihmal etmeden, imkânları ölçüsünde merkez dışındaki yerleşim yerlerine verdiği açıkça görülmektedir.

2.6.5. Yeterli ve Nitelikli Personel Eksikliği

Tüm Türkiye sathında ilçe ve kapanan belde belediyeleri bütçeleri incelendiğinde; bu idarelerin gelirlerinin büyük kısmını, işe alınmada ve yetiştirilmelerindeki kıstaslar dolayısıyla, yeterliliği ve niteliği tartışmalı personelin maaş ödemeleri için kullanmakta olduğu genel kabul gören bir gerçektir. 6360 sayılı Yasada tüzel kişiliği kaldırılan kurumlarda çalışan personelle ilgili devir hükümleri düzenlenmiştir. Buna göre;

Şekil 2.3. 6360 sayılı Yasa Uyarınca Komisyon Kararıyla Personel Devir Süreci

Şekil 2.3.'de görüleceği üzere; başta belde belediyeleri olmak üzere, 6360 sayılı Yasa uyarınca 31.03.2014 tarihi itibarıyla amme tüzel kişiliğine son verilen belediye ve köylerde istihdam edilen çalışanların, ilgisine göre yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşu veya büyükşehir ilçe belediyesine devredildiği görülmüştür.

Su ve kanalizasyon idarelerinin il geneline hizmet sunmada karşılaştığı en büyük sorunlardan birinin de yeterli ve nitelikli personel istihdam eksikliği olduğu görülmektedir. 6360 sayılı Yasa sonrası oluşan bu yeni durumdan su ve kanalizasyon idareleri de payını almış; mali sıkıntılarla boğuşurken ihtiyaç duyduğu personeli yeterliliği ve niteliği tartışmalı bu personel havuzundan sağlamak zorunda kalmıştır. Ayrıca bu devir sürecinde, ilgili personel 6360 sayılı Yasa uyarınca devreden idare tarafından devir tasfiye komisyonunu bildirilirken, bahse konu yasanın lafzı ve ruhuna aykırı biçimde, performansı yüksek, nitelikli personeli kaybetmek istemeyen ilçe ve kapanan belde belediyeleri, kaybetmek istemediği personeli çalıştığı birimden başka birime aktarmıştır. Sonuçta; 6360 sayılı Yasa gereği MESKİ ve diğer bağlı idarelere aktarılması gereken, yıllarca su ve kanalizasyon hizmetlerinde çalışmış nitelikli ve verimli personel gönderilmeyerek, bunun yerine ilgili idare tarafından istenmeyen, performansı ve niteliği düşük personelin gönderilmesi sağlanmıştır.

Her ne kadar 6360 sayılı Yasa'da; personel devir alan idarelerde kadro şişkinliğini önlemek amacıyla devir alınan personelden, hem unvan, nitelik, sayı ve derece olarak belirlenen standartlara ve

hem de ihtiyaç fazlası olması şartıyla belirlenecek olanların, en geç üç ay içinde valiliğe bildirilmeleri ve sonrasında bunların ilgili merkezi idare birimi tarafından bunlara ihtiyaç duyan diğer kamu kurum ve kuruluşlarına atamalarının yapılacağı hüküm altına alınmış olsa da, yasada bu iki şartın birlikte sağlanması öngörüldüğünden, devir alınan ancak ihtiyaca uygun olmayan personelin büyük kısmının gönderilmesi mümkün olmamıştır. Buna göre MESKİ örneğinde görüleceği üzere;

Tablo 2.19. MESKİ Müdürlüğünde 6360 sayılı Yasa'nın Devir Hükümleri Öncesi ve Sonrası Personel Sayısı

Personelin Statüsü	6360 sayılı Yasa Öncesi Personel Sayısı (2013 Takvim Yılı)	6360 sayılı Yasa Sonrası Personel Sayısı (2014 Takvim Yılı)
Memur	201	312
Kadrolu İşçi	297	549
Geçici İşçi	18	17
Sözleşmeli İşçi	2	25
TOPLAM	518	903

6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girmesi öncesi 2013 takvim yılında MESKİ Genel Müdürlüğü bünyesinde 201 memur, 297 kadrolu işçi, 18 geçici işçi ve 2 adet sözleşmeli memur olmak üzere toplam 518 personelle hizmet verilmekteyken; 6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girdiği 2014 takvim yılında 312 memur, 549 kadrolu işçi, 17 geçici işçi ve 25 sözleşmeli memur olmak üzere toplam 903 personelle hizmet verildiği, netice itibarıyla 6360 sayılı kanun sonrasında sorumluluk alanlarının genişlemesine paralel olarak; Tablo 2.17.'de görüleceği üzere Mersin örneğinde MESKİ tarafından merkez ilçeler itibarıyla hizmet sunulan alan 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmasına karşın, personel sayısında yaklaşık %174 civarında bir artış olduğu ve bunların ekseriyetinin su ve kanalizasyon hizmetlerinde çalışmış olma tecrübesine sahip olmayan personel olduğu gözlemlenmiştir.

Diğer taraftan bu devir süreci kamu personeli açısından incelediğinde; kurumlarını istem dışı değiştirmek zorunda kalan personelin iradesi dışında gerçekleşen bu durumdan menfi olarak etkilendikleri, zorunlu yer ve kurum değişikliği nedeniyle birçoğunun çeşitli mağduriyetler yaşadığı, bunun da personelin performansını olumsuz etkilediği gözden kaçırılmaması gereken diğer bir önemli husustur.

2.6.6. Görev ve Yetki Konusunda Yaşanan Anlaşmazlıklar

İlçe belediyelerinin ve belde belediyelerinin; mali imkânsızlıklar ile sayısal ve nitelik açısından yetersiz personel nedeniyle ya hiç yapamadığı ya da gereği gibi yapamadığı hizmetler, 6360 sayılı Yasa sonrasında su ve kanalizasyon idareleri açısından tek elden ve kesintisiz olarak sunulmaya başlanmıştır. Sunulan hizmetlerin denetimine ilişkin olarak gerek büyükşehir belediyesine gerekse de merkezi idareye önemli yetkiler verilmiştir.

Buna göre su ve kanalizasyon idareleri üzerinde taşrada büyükşehir belediyelerinin, merkezde ise Devlet Su İşleri (DSİ), Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı gibi merkezi idare kuruluşlarının idari vesayet biçiminde bir denetim yetkisi bulunmaktadır. Buna göre; İdari Vesayet Denetimi (Yönetmelik Vesayet): Klasik anlamda hiyerarşik bir alt üst denetimi olmayıp, farklı tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar arasındaki denetimdir. Hiyerarşik denetim üstün ast makamlar karşısında sahip olduğu genel bir yetki iken, idari vesayet yetkisi içeriği, usulü, hangi konularda ve nasıl kullanılacağı açıkça yasalarla düzenlenmesi gereken genel bir yetkidir. Hiyerarşik denetim; hem idarenin yaptığı işlemin gereğine uygun yapılıp yapılmadığının, hem de meri mevzuata uygun yapılıp yapılmadığının denetimi iken, İdari Vesayet Denetimi sadece hukuka uygunluğu denetleyen sınırlı bir yetkidir.

Diğer yandan, su ve kanalizasyon idareleri üzerinde, hem “Bağlı Kuruluşları Denetleme” görevi ve yetkisine sahip olan Büyükşehir Belediye Başkanının, hem de T.B.M.M. adına denetim yapan Sayıştay Başkanlığı Denetçileri ve İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişlerinin ve diğer merkezi yönetim kuruluşlarının (Çevre Şehircilik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı vb.) İdari Vesayet Yetkisini kullanmakta oldukları görülmektedir. Söz konusu yetki, su ve kanalizasyon idarelerinin hem organları (seçilme, atanma vb.) hem de işlemleri (onama, onamama vb.) üzerinde uygulanmaktadır.

Ayrıca su ve kanalizasyon idarelerinin görev ve yetkisini ifası sırasında, ülke genelinde bu idareler arasında uygulama birliğinin sağlanabilmesi için gerekli usul ve esasların belirlenmesi amacıyla; bazı merkezi idare kurum ve kuruluşların bir takım düzenlemeler yaptıkları ve bunların uygulanması sürecinde denetleyici bir fonksiyon üstlendikleri görülmektedir. Buna göre:

Ham suyun kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda; 08.05.2014 tarih ve 28994 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği”, 28.10.2017 tarih ve 30224 sayılı sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İçme Kullanma Suyu Havzalarının Korunmasına Dair Yönetmelik” ve 24.09.2021 tarih ve 31608 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İçme Suyu Temin Edilen Suların Kalitesi ve Arıtılması Hakkında Yönetmelik” ile Tarım ve Orman Bakanlığı ve onun hiyerarşisi altında bulunan Su Yönetimi Genel Müdürlüğüne;

Dört numaralı “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum Ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum Ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” kararname ile şehir ve kasabaların içme su ve kanalizasyon projelerini tetkik, tasdik ve murakabe etmek ve su tahsislerini yapmak, yerüstü ve yeraltı sularını kalite yönünden izlemek, atıksular sebebiyle yerüstü ve yeraltı sularının kirlenmesinin tespiti hâlinde durumu ilgili bakanlığa bildirmek konusunda DSİ’ye;

Atıksu ve içme suyu tesislerinin inşası ve denetimi açısından 17.02.2005 tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik” uyarınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile DSİ’ye,

Su kaynaklarının korunması ve su kayıpların asgariye indirgenmesi denetimi açısından 28.10.2017 tarih ve 30224 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Su Havzalarının Korunması Ve Yönetim Planlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile Tarım ve Orman Bakanlığı’na,

İçme ve kullanma suyunun kalitesinin denetimi açısından; 6/5/1930 tarih ve 1489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu” ile 17/2/2005 tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik” uyarınca Sağlık Bakanlığı’na; denetim ve izleme görevlerinin verildiği görülmektedir.

Nihayetinde, yukarda bahsi geçen ilgili mevzuatlar ile su ve kanalizasyon idarelerinin, gerek büyükşehir belediyelerine gerek merkezi idareye ve gerekse de kendisi de merkezi idarenin vesayet denetimi altında olan Devlet Su İşleri (DSİ) vb. idarelerin idari vesayet denetimine tabi tutulduğu görülmektedir.

Bu karmaşık izleme ve denetim görevleri neticesinde; gerek mevzuatın uygulanmasında gerekse görevlerin ifası sırasında, adı geçen kurum ve kuruluşlar ile su ve kanalizasyon idareleri arasında, görev ve yetki karmaşası yaşanması kaçınılmaz olmuştur. Bu duruma verilebilecek birçok örnek bulunmakla birlikte en anlamlı ve çarpıcı örnek: Su ve kanalizasyon idarelerinin, Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğünce talep sahibi vatandaşlara sondaj izni verilmesi sonrası, açılan kuyuların bilgisine sahip olmaması ve dolayısıyla bu konudaki görev ve yetkilerini yerine getirmemesidir. Sondajla kuyu açılmasına izin verme yetkisi Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne aittir. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ile su ve kanalizasyon idareleri arasında gerekli bilgi alışverişinin (sondaj izni verilen kuyuların bilgisine su ve kanalizasyon idarelerinin sahip olmaması gibi) yapılamaması sebebiyle, su ve kanalizasyon idarelerinin kendi görev sahası içinde açılan ve haberdar olmadığı sondaj kuyular nedeniyle; bu suların gizlice denize verilmesi, arıtma tesislerine zarar veren aşırı ve zamansız yüklenme, çıkarılan suların gizlice kanalizasyon sistemine verilmesi nedeniyle Atıksu ve Çevre Temizlik Vergisi gibi bedellerin alınamaması ve sorumlu olduğu alana ilişkin yatırım/işletme planlamasının yapılamaması gibi risk ve olumsuzluklarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir.

Bu örnekten yola çıkılarak, bu ve benzeri görev ve yetki karmaşasının önlenmesi için mevzuatın sadeleştirilerek, su yönetimindeki bu çok başlı yapının basitleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

2.6.7. Temsil Sorunu

Literatürde 6360 sayılı Yasanın etkilediği “Temsil Edilme” konusuna ilişkin birçok olumlu görüş mevcut olduğu gibi eleştirel görüşler de mevcuttur. Doktrinde ortaya konulan bu eleştirel görüşlerden en çok ilgi çekenleri aşağıda sıralanmıştır. Buna göre;

6360 sayılı yasa sonrası köy ve belde belediyelerinin kapatılmasının yerelde demokrasiyi olumsuz etkileyen bir gelişme olduğu, bu durumun yerelde halkı ve sorunlarını yeterince bilmeyen

büyükşehirlerin oluşumuna yol açtığı ayrıca köylerin, tüzel kişilikleri sona erdirilerek mahalleye evrilmesinin, demokrasi ve temsil açısından olumlu olmadığı (Hergüner, 2015, s. 640) düşüncesi;

Büyükşehir dışındaki illerde, il özel idarelerinin ve köylerin varlığını devam ettirmesi nedeniyle, bu durumun ülkemizde Anayasa'ya aykırı ve anlaşılması zor ikili bir idari yapı ortaya çıkarmış olduğu (Özer, 2013, s. 118) iddiası;

Siyasete katılımın hem basit olması hem de vatandaşlık görevi sayılması nedeniyle pasif bir biçimde oy verme şeklinde olabileceği gibi bilgi, aktif bir biçimde bilgi, eğitim ve çabayı gerektiren temsile kadar uzanabileceği; bunun yanında yaş, eğitim, gelir ve meslek gibi sosyal ve ekonomik faktörlerde siyasete ilgiyi biçimlendirdiği; vatandaşlar için hem hak hem de görev sayılan oy verme en yoğun tercih edilen siyasete katılım biçimi olduğu ileri sürülmüştür. 6360 sayılı Yasa nedeniyle büyükşehir sınırları içinde tüzel kişilikleri kalkarak mahalleye dönüşen köylerin, kendi temsilcileri aracılığıyla kendini yönetme yetkisi ellerinden alındığından, bu durumun hizmette yerel halka yakınlık ve yerel demokrasi ilkelerine dolayısıyla hem Avrupa Kentsel Şartlarına hem de Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartlarına aykırılık teşkil ettiği (Çukurçayır vd., 2014, s. 1-20) düşüncesi;

Bu düzenlemenin; gelişmiş ülkelerde “yönetişim” gibi kavramların yaşama geçirilmesi için etkin çalışmaların yapıldığı bir süreçte, ülkemizde zaten son derece zayıf olan, halkın kendisiyle doğrudan ilişkili konularda karar süreçlerine katılmasını kısıtlayarak, neticede halkın yönetim ve politika alanlarına karşı yabancılaşmasını artıracığı (Ersoy, 2013, s. 10) düşüncesi;

Yasa ile yerel yönetimin ruhuna aykırı biçimde merkeziyetçiliğin yerele taşındığı, bu durumun yerel halkın, büyükşehir belediye başkanına ulaşabilme imkânını zorlaştıracığı (Güzel, 2012, s. 15) iddiası;

6360 sayılı yasayla, etkinlik ve verimlilik gerekçelerine dayanarak Türk yerel demokrasi tarihinde önemli gelişmelerin sağlandığı Cumhuriyet döneminde elde edilmiş olan temsili demokrasinin yerleşmiş yapısını ortadan kaldırdığı ve daralttığı (Güler, 2012, s. 47) savı;

Yasanın desantralizasyon ya da âdem-i merkezileşme yerine dekonsantrasyona (Dekontrasyon, desantralizasyonun dar kapsamlı hali olarak tanımlanmaktadır.) yol açması başka bir deyişle bu durumun merkezi yönetimin müdahale alanını genişleterek ve derinleştirerek, merkezi idareyi daha da güçlendirdiği; bunun en önemli nişanesinin de; hali hazırda üzerindeki merkez vesayeti tartışılan il özel idarelerinin kapatılarak, bu birimlerin yerine valinin dolayısıyla merkezi idarenin yönetsel vesayetinin daha fazla olduğu Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının (YİKB) kurulması olduğudur. Bir taraftan yeni büyükşehirler kururken bir taraftan da merkezi idarenin taşra birimi olan il özel idarelerini kaldırarak yerine merkezi yönetimin denetiminde olan yeni bir yapı oluşturulmuş olması (YİKB kurulması sonrası), merkezin taşradaki temsilcisi olan atanmış valinin harcamalar üzerindeki yetkisi ve idari kapasitesini artırmış ve genel nitelikteki yetkilerini işlevsel hale getirmiştir (Belli, Aydın, 2017, s. 401-413), diğer bir deyişle ile merkezi yönetimi temsil eden atanmış valinin, Yatırım İzleme ve

Koordinasyon Başkanlığının kurulması vasıtasıyla il özel idarelerin kaldırılmasıyla kaybettiği yetkilerini daha fazlasıyla yeniden kazandığı (Kaypak ve Yılmaz, 2015, s. 409) düşüncesi;

Yasa ile oluşturulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın, mahalli idarelerin etkinliğini azaltan, merkezi idarenin büyükşehir belediyeleri üzerindeki vesayet denetiminin bir nişanesi olarak ortaya çıktığı, bu yönüyle yerleşmeden çok merkezileşme eğilimini ortaya çıkardığı, yerel temsilin aleyhine olduğu (Tosun, 2014, s. 17) iddiası;

“Siyaset ve Demokrasi Okulu” olma özelliklerinin, azalan yerel mekanizmalara yerel seçmen katılımını azaltılması neticesinde zayıflayacağı (Adıgüzel; 2012, s. 167) savı;

Yasa sonrası, yerel siyasette katılım mekanizmalarından olan; meclis toplantılarına katılım gibi yöntemlerin uygulanabilirliğinin, artan ölçek nedeniyle zorlaşacağı ve bu mekanizmaların daha geç ve gereği gibi işlememesi sonucunu ortaya çıkabileceği (Koyuncu ve Köroğlu; 2012, s. 4-8) iddiası;

Yasa uyarınca merkeze dâhil edilen, ancak merkezle ilişki içinde olmayan, şehir merkezinden uzakta yaşayan kırsal kesim seçmenlerinin, merkezi yöneten yürütme organlarının oluşumunu ve temsilini belirleyecek olmasının (Zengin; 2014, s. 111) yerleşmiş demokrasi yapısına zararlı olduğu düşüncesi;

6360 sayılı yasayla birlikte büyükşehirler içerisinde yer alan köy, belde belediyeleri ve il özel idarelerinin amme tüzel kişilikleri kaldırılarak hukuk âleminde mülga edilmişlerdir. Bunlardan yerel halk tarafından seçilerek işbaşına gelen köy muhtarları; köy idaresinin karar organı ve köy tüzel kişiliğinin temsilcileriydiler. Öncesinde köy muhtarının pek çok yetkisi varken, bu köylerin mahalleye dönüşmesi sonrası mahalle muhtarlığına evrilen söz konusu muhtarlıkların, tüzel kişiliği olmayan mahalleler nedeniyle bir yetkisinin kalmadığı görülmektedir. Tüzel kişiliği olmayan mahallelerin, hukuk âleminde hak ve fiil ehliyetleri bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle hukuken yok hükmündedirler, muhtarların eski adıyla köy yeni adıyla mahallelerine ilişkin uygulanan eylem ve işlemlere karşı köy tüzel kişiliği ile dava açma ehliyetleri ortadan kaldırılmıştır, hak sahibi olamaz ve borçlanamazlar. Eski adıyla köy yeni adıyla mahallede yaşayan yerel halkın karşılaştıkları sorunları, mahalle muhtarı yoluyla bağlı oldukları ilçe ve büyükşehir belediyesine iletmekten başka bir çareleri kalmamıştır. 6360 sayılı yasada bütün bir il kentsel alan olarak ele alınmakta olup, bu yöntemin uygulandığı görülen “Tokyo, Şangay, Pekin, Paris, Madrid, Seul vb.” dünya örneklerinin hemen hemen tamamında, kentsel alanların il düzeyini kapsadığı görülmektedir (Gül, Batman, 2013, s. 42-43) Türkiye’de bulunan büyükşehir belediyelerine bakıldığında ise İstanbul, Kocaeli gibi büyükşehirler dışındaki büyükşehirlerde, kentsel alanların il düzeyini kapsamamaktadır. 6360 sayılı yasa ile elde edilmek istenen fayda ancak aşırı kentleşme nedeniyle, il sınırları içindeki bütün köy yeni adıyla mahalle ve diğer yerleşim alanlarının şehir merkeziyle birleşmesiyle elde edilebilecektir (Gözler, 2013, s. 25-27). Bunun da kısa zamanda olup olmayacağı ayrıca beraberinde getireceği sorunlar (Başta ekonomik ve ekolojik sorunlar olmak üzere) nedeniyle istenip istenmeyeceği tartışmalıdır. Tüm bunlara ek olarak, köylerde alınan kararlara

bu yerlerde yaşayan halkın doğrudan katılımına imkân veren köy tüzelkişiliğinin, tüzelkişiliğe sahip olmayan mahalleye evrilmesi, özünde demokratik anlayış (Gürbüz vd., 2014, s. 130), fiiliyatta ise temsiliyet açısından olumsuz bir anlam taşımakta olduğu düşüncesi; ileri sürülmüştür.

Tüm bu eleştirel doktrinlerin aksine ileri sürülen olumlu görüşlerin en dikkate değer olanları aşağıda sıralanmıştır, buna göre;

1982 tarihli T.C. Anayasasının 127. Madde'sinde yer alan hükmün bir bütün olarak mahallî idareyi tanımladığı, il özel idarelerinin ilgili maddede açıkça zikredilmediği, bir il içerisinde il özel idaresi, belediye ve köy idarelerinin birlikte kurulacağına dair emredici bir hüküm içermediği, neticede bunların kaldırılmasının Anayasaya aykırılık teşkil etmeyeceği ve Anayasa Mahkemesi'nin zaten hali hazırda bu denetimi yaptığı (Güngör, 2012, s. 28-29) ileri sürülmüştür.

Bu konuda ileri sürülen diğer bir olumlu görüş de; büyükşehir sınırları içine alınan ve yeni statüsü mahalle olarak belirlenen köylerde bulunan seçmenin, büyükşehirin planlanmasında, düzenlenmesinde ve yönetiminde, seçimler yoluyla söz sahibi olmasının, demokrasiye katkı sağlayacağına (Çelikyay; 2014, s. 20-21); diğer bir deyişle köylerde yaşayan seçmene, büyükşehir belediye başkanını doğrudan kendi oyuyla seçme hakkının yanında büyükşehirin planlanmasında, düzenlenmesinde ve yönetiminde söz sahibi olma hakkının verilmiş olmasının temsiliyet ve demokrasi açısından olumlu bir anlam taşımakta olduğu düşüncesidir.

Temsil konusunun, su ve kanalizasyon idareleri özelinde ilgi çeken tarafı; içme suyu ve atıksu konusunda yetki ve görev dağılımına bakıldığında; belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması neticesinde gerek hukuk âleminde görev ve yetkilerinin mülga edilmesi gerekse ilçe belediyelerinin bu konudaki görev ve yetkilerinin büyükşehirlerde su ve kanalizasyon idarelerine devredilmesi dikkate alındığında, içme suyu ve kanalizasyon altyapı yatırımları konusunda yetki ve görevlerin, yerelde merkezleştirilmesini ortaya çıkarmış olmasıdır. Gerek hukuk aleminden mülga edilen belde belediyelerinin bulunduğu alanlarda gerekse köy tüzel kişiliklerinin kaldırılması neticesinde idare hukuku anlamında tüzel kişiliği olmayan mahallelere dönüşen yerleşim yerlerinde yaşayan seçmenlerin; gerek 6360 sayılı yasa sonrası büyükşehir sınırları dahilinde herhangi bir su kanalizasyon hizmet sorunu ile karşılaştığında, kendilerine en yakın mahalli idare birimine değil, sui generis bir yapı ve yerelin merkezleştirildiği konumdaki su ve kanalizasyon idarelerine başvurmak zorunda kalmış olması, gerekse de “Temsil” konusunda diğer bir deyişle demokratik anlamda merkeze dahil edilen, ancak merkezle ilişki içinde olmayan, şehir merkezinden uzakta yaşayan kırsal kesim seçmenleri açısından; hem temsili demokrasinin yerleşmiş yapısını ortadan kaldıran bir vaka olması, hem de büyüyen ölçek nedeniyle yerel siyasette katılım mekanizmaları olan; meclis toplantılarına katılım, gönüllülük mekanizması gibi katılım yöntemlerinin uygulanabilirliğini azaltan ve yavaşlatan sorunlara yol açmış olmasıdır.

Ayrıca bu “Temsil Sorunu”; yukarıda bahsettiğimiz büyükşehir sınırları içerisinde verilecek altyapı hizmetlerinin, kırsal alanda geri plânda kalmasına yol açabilmesi riskini doğurmuş, diğer bir deyişle “Yatırımların Finans ve Planlamasında Önceliklendirme Sorunu”nun nedenlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır.

2.6.8. Hizmet Sunumunda Yaşanan Sorunlar (Hizmetlerin Aksaması, Gecikmesi, Kalitesinin Düşmesi, Hizmetten Faydalanan Yerel Halkın Memnuniyetinin Azalması)

Konuya ilişkin literatür gözden geçirildiğinde, ilçe belediyelerinin güçlendirilmesi mi yoksa büyükşehir belediyelerinin bağlı kuruluşu olarak nitelendirilen su ve kanalizasyon idarelerinin mi tek yetkili konuma getirilmesinin etkinlik ve verimliliğe daha fazla hizmet edeceğinin (Biriciklioğlu ve Duyar, 2015, s. 369-393) doktrinde tartışıldığının görüldüğü; 6360 sayılı Yasaya getirilen en büyük eleştiri konularından birinin de; il merkezine olan uzaklıklarından dolayı, tüzel kişiliği kaldırılan il özel idarelerinin yanında yine tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen belde belediyeleri ve köylerin, sunmuş oldukları hizmetlerde aksamalar yaşanacak olması (Ayyıldız vd., 2016, s. 282-283) diğer bir deyişle merkezden uzakta yer alan eski köy yeni durumu mahalle olarak tanımlanmış mahalli birimlere hizmet sunumunda yaşanacak, gecikme, kalite kaybı ve bunların neticesinde mahalli halkın memnuniyetinin azalmasına yol açacağı iddiası olduğu görülmüştür.

Bahsedilen konuda, yerel halkın, daha evvelden eski belde belediyeleri yönetimlerinin sunduğu hizmetlerden memnuniyetleri ile büyükşehir belediyelerinin sunduğu hizmetlerin memnuniyetini kıyaslayan çalışmalar bulunmakla birlikte; bu çalışmanın farklı olan tarafı 6360 sayılı kanunla birlikte su ve kanalizasyon idarelerine odaklanmış olması, bir bütün olarak Türkiye’de bulunan ortak sorunlarına da değinmekle birlikte, Mersin il sınırları genelinde görev yapmakta olan Mersin Su Kanalizasyon İdaresi (MESKİ) üzerinde yapılmış olması ve bu hizmetten yararlanan mahalli halkı içeren alan araştırmasına dayanmasıdır.

Bahse konu çalışmalardan biri olan ve Denizli Büyükşehir Belediyesi özelinde yapılan “6360 Sayılı Yasanın Uygulama Sürecinde Denizli’de Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet Algısı: Eski Belde Belediyeleri Üzerinden Bir İnceleme” başlıklı araştırmaya göre; mülga belde belediyelerinin, bir büyükşehir belediyesi olan Denizli il merkezine olan uzaklığı arttıkça, içme suyu ve kanalizasyon hizmetleri konusunda kayda değer bir olumsuzluk meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; içme suyu hizmetinin memnuniyet düzeyi; mülga belde belediyeleri yönetiminde kalan alanlarda %56,3 iken yeni büyükşehir yönetimi sonrasında aynı alanda %47,4 olduğu; Kanalizasyon hizmeti özelinde ise kanalizasyon hizmetinin memnuniyet düzeyi mülga belde belediyeleri yönetiminde kalan alanlarda %37,9 iken yeni büyükşehir yönetimi sonrasında aynı alanlarda %37,6 olduğu; başka bir deyişle yeni yasal düzenlemenin çok büyük bir değişiklik oluşturmadığı, büyükşehir ile mülga belde belediyelerinden alınan hizmetler karşılaştırıldığında; içme suyu hizmetlerinden faydalanma memnuniyet düzeyinin yüzde 56,3 den 47,7 ye düşerek bir miktar azalmakla birlikte, kanalizasyon

hizmetlerinden faydalanma memnuniyet düzeyinin ise hemen hemen eşit seviyede kaldığı (Keysan, 2017, s. 158) ortaya konulmuştur.

Denizli Büyükşehir Belediyesi özelinde yapılan bahse konu araştırma örneğinden yola çıkılarak, 6360 sayılı Yasaya getirilen il merkezine olan uzaklıklarından dolayı, tüzel kişiliği kaldırılan il özel idarelerinin yanında yine hükmi şahsiyetine son verilip mahalleye dönüştürülen belde belediyeleri ve köylerin, sunmuş oldukları hizmetlerin bahse konu yasa sonrası sunumunda hizmetten yararlananlar açısından ciddi olarak kabul edilebilecek bir memnuniyetsizliğe yol açmadığı görülmektedir. Mersin ili mülki sınırları içerisinde görev yapmakta olan Mersin Su Kanalizasyon İdaresi (MESKİ)'nin sunduğu hizmetlerden yararlanan mahalli halkı içeren alan araştırmasına ve elde edilen sonuçların analizine ise ilerleyen bölümde yer verilecektir.

2.6.9. İl Mülki Sınırları İçerisinde Farklı siyasi Görüş Sahip İlçe Belediyelerinin Mevcudiyeti ve Büyükşehir Belediye Meclisinin Seçim Sistemi

Literatürde 6360 sayılı Yasa sonrası ortaya çıkan yeni durumda, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin farklı partilerden olmasının hizmet sunumunu olumsuz etkilediğine dair savlar mevcuttur. Buna göre bu durumun başlıca nedenlerinin; büyükşehir statüsü edinen illerdeki ilçe belediyelerinin ekonomik ve yönetsel özerkliğinin, büyükşehir belediyelerinin lehine ilçe belediyelerinin ise aleyhine değişmiş olması ve bunun yanında bunlar arasındaki gereksiz yazışmaların artmasının bürokrasiye neden olması gösterilmektedir (Çamdere ve Genç, 2018, s. 52-54). Ayrıca önceden de ifade edildiği üzere; büyükşehir belediye meclislerinin aynı zamanda su ve kanal idarelerinin genel kurulu vasfı taşıması ve su ve kanal idareleri tarafından getirilen hizmetlerin ücretlendirmesi, borçlanma vb. tekliflerin genel kurul vasfıyla büyükşehir belediye meclisinde görüşülmesinin her biri farklı siyasi partiye mensup genel kurul üyeleri arasında bir takım siyasi çekişmelere yol açması dolayısıyla su ve kanal idarelerinin işleyişine ilişkin idare tarafından genel kurul vasfıyla büyükşehir belediye meclisine sunulan; borçlanma, ücret tarifesinin belirlenmesi teklifi vb. bir takım önemli konularda aksama ve gecikmelere yol açmasıdır.

Diğer yandan 6360 sayılı yasa sonrası, büyükşehir statüsünde bulunan illerde, ilçe belediyeleri sahip oldukları yetkilerin ve finansal imkânların önemli bir kısmının, yasa gereği büyükşehir belediyelerine ve bağlı idare vasfındaki su ve kanal idarelerine devredildiği görülmektedir. İlçe belediyelerinin yetki ve mali imkânları göreceli olarak azalırken, su ve kanalizasyon idarelerinin yetki ve mali imkânları bunlara göre göreceli olarak artmıştır. Mevcut durumda ilçe belediyeleri, su ve kanalizasyon hizmetlerine ilişkin tüm yetkilerini su ve kanalizasyon idarelerine devretmiş durumdadır.

T.C. Anayasası'na göre mahalli idare seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır, buna göre büyükşehir belediye meclisinin çalışma dönemi beş yıl olup, milletvekili genel veya ara seçiminin öne alınması dolayısıyla her iki seçim arasında bir yıl ve daha az süre bulunması dolayısıyla birlikte yapılması uygulamasına, 2017 yılında yapılan anayasa değişikliği sonrası son verilmiştir. Bu meclis, büyükşehir belediyesinin en yetkili karar organıdır, aynı zamanda su ve kanalizasyon idarelerinin genel kurulu

vasfını taşır. Büyükşehir belediye meclisleri bir çeşit federatif yapıya sahip olup, meclis üyeleri doğrudan seçmenler tarafından seçilmez. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasanın on ikinci maddesinin üçüncü fıkrasına göre seçilen üyelerden oluşmakta olup, bu yasanın atıf yaptığı 2972 sayılı Mahalli İdareler ve Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Yasa'nın ilgili maddelerine göre; ilçelerde belediye meclis üyesi ve buna denk gelen büyükşehir meclis üyelik kontenjan sayıları Tablo 2.20'deki gibidir;

Tablo 2.20. 2972 sayılı Yasa Uyarınca İlçe Belediyesi Nüfus Aralığına Göre İlçe Belediyesi Toplam Meclis Üyesi Sayısı Ve Buna Denk Gelen Büyükşehir Meclis Üyelik Kontenjan Sayıları

İlçe Belediyesi Nüfus Aralığı	İlçe Belediye Meclis Üyesi Sayısı	Büyükşehir Meclis Üyelik Kontenjanı
On bin ve altı	9	1
On bin bir ve Yirmi bin arası	11	1
Yirmi bin bir ve Elli bin arası	15	2
Elli bin bir ve Yüz bin arası	25	3
Yüz bin bir ve İki yüz elli bin arası	31	3
İki yüz elli bin bir ve Beş yüz bin arası	37	4
Beş yüz bin bir ve Bir milyon arası	45	5
Bir milyondan fazla	55	6

Bahse konu yasa uyarınca; ilçe belediye meclisleri yerel seçim sonuçlarına göre belirlendikten sonra, Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.) Senato Üye seçimlerine benzer bir yöntemle, büyükşehir belediye meclisleri oluşturulmakta, bunlar için ayrıca bir seçim yapılmamaktadır. Buna göre bu meclisler seçilmiş olan belirli sayıdaki ilçe belediye meclis üyelerinden oluşturulmaktadır. Bahse konu üyeler hem büyükşehir belediye meclisi üyesi hem de ilçe belediye meclis üyesi olarak görev yaparlar.

Her büyükşehirde farklı sayıda meclis üyesi sayısı bulunmaktadır, bunun nedeni; büyük şehir belediye meclisi; büyükşehir sınırları içinde kalan her bir ilçenin belediye başkanları doğal üye kabul edilerek ve bunlara ilaveten her bir ilçe belediye meclis üye sayısının beşte biri hesaplanmak suretiyle oluşmaktadır; ayrıca bu meclisin yedek üyeleri de aynı yöntem ile belirlenmektedir. Durumu örneklendirmek gerekirse; büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyelerinde her ilçenin belediye başkanı ve küsuratlı rakamlar aşağıya yuvarlanarak belediye meclis üye sayısının beşte biri oranındaki meclis üyesi, büyükşehir belediye meclisi üyeliğini meydana getirmekte, söz konusu meclis üyelerinden, büyükşehir meclis üyeliğine giden ilk kişi, belediye başkanının kontenjanından seçilen kontenjan üyesi olmaktadır. İlçe belediye seçimlerinde büyükşehirdeki oluşumdan farklı olarak; ilçe belediye başkanlığını kazanan partinin aynı zamanda belediye meclisinde de en yüksek üye sayısına sahip olduğunu görmektedir. Bu durum ilçe belediyelerini ekseriyetle elde eden partilerin, büyükşehir belediye meclisinde daha fazla üyeye sahip olmasına yol açmaktadır. Diğer bir deyişle; yasa gereği büyükşehir sınırları içindeki, nüfusu on bine kadar olan ilçelerde, dokuz meclis üye bulunması nedeniyle, bunun beşte biri olan sadece bir üye, büyükşehir meclis üyesi seçileceğinden ve ilçe belediye başkanı doğal üye olduğundan bu sayıdan hariç tutularak, ilçe belediye başkanının mensubu olduğu

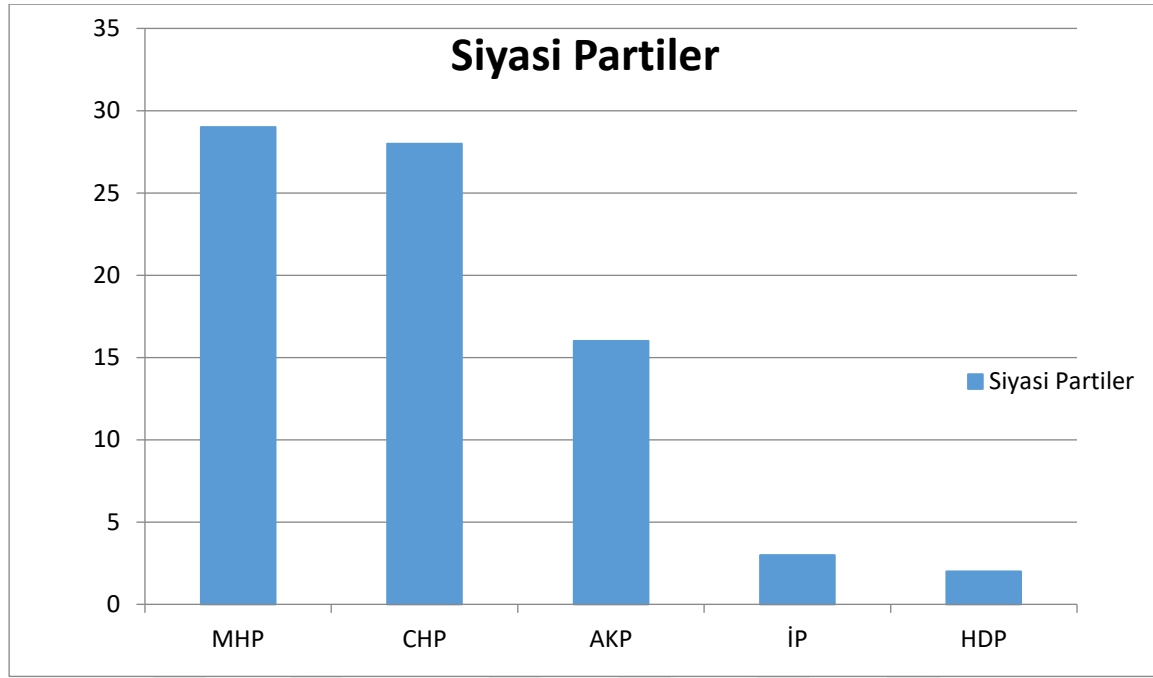
partinin kontenjan adayının büyükşehir belediye meclisine gidebildiği; nüfusu yirmi binden az olan ilçelerde ise on bir meclis üyesi bulunması nedeniyle bahse konu yasaya göre bunun beşte biri olan sadece iki üye ve en çok oyu alan partinin ilçe belediye başkanı doğal üye olduğundan bu sayıdan hariç tutularak, kontenjan adayı ve ilk sıra meclis üyesi, büyükşehir belediye meclisine giden iki üyeyi de kazanmış olmaktadır. Bu nedenle büyükşehir belediye başkanları her ne kadar ekseriyet oyuyla seçilse de, büyükşehir belediye meclisinde, kendi mensubu olduğu partinin üye sayısı, çoğunluğu elde edemeyebilmektedir. Bu durum büyükşehir belediye meclisinin, büyükşehir belediyesinin yürütme organı ve aynı zamanda su ve kanalizasyon idarelerinin yönetim kurulu başkanı olan büyükşehir belediye başkanının, meclis/ genel kurultan istediği kararları çıkarmasını zorlaştırabilmektedir.

Büyükşehir statüsünde bulunan illerde, il içerisinde sayısı ilin büyüklüğüne göre değişen birden fazla ilçe belediyesi bulunmaktadır. Bunların farklı siyasi görüşten siyasi partilerce yönetilmeleri siyaset kurumunun ve demokrasinin doğası gereği olup, uygulamada bunun örneğine çok sık rastlanmaktadır. Mersin örneği özelinde son yapılan 2019 yerel idare seçimlerinde; büyükşehir belediye başkanlığını %45,09 'luk oyla Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) adayı kazanmıştır. Büyükşehir belediye meclisinin doğal üyelerini oluşturan ilçe belediyeleri ve bunların meclisleri ise diğer farklı siyasi parti adayları tarafından kazanılmıştır. Buna göre;

Tablo 2.21. Mersin ilinde Son Yapılan 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçim Sonuçları Uyarınca İlçe Belediye Başkanlıklarını Kazanan Belediye Başkanlarının Mensubu Olduğu Siyasi Partiler

Mersin İli İlçe Belediyeleri	İlçe Belediye Başkanlığını Kazanan Belediye Başkanının Mensubu Olduğu Siyasi Parti
Anamur	Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)
Aydıncık	Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)
Bozyazı	Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)
Çamlıyayla	Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)
Erdemli	Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)
Gülne	Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)
Mut	Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)
Silifke	Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)
Tarsus	Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)
Akdeniz	Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)
Toroslar	Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)
Yenişehir	Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)
Mezitli	Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)

Tablo 2.21.'de görüleceği üzere, Mersin ilindeki ilçe belediye başkanlıklarının büyük çoğunluğunun ki bunlar aynı zamanda büyükşehir belediye meclisinin doğal üyelerini oluştururlar, büyükşehir belediye başkanının mensubu olduğu siyasi parti dışında ki diğer rakip siyasi partiler tarafından kazanıldığı görülmektedir. Bu da yukarıda açıklandığı üzere daha çok ilçe belediye başkanlığını kazanan, ancak büyükşehir belediye başkanlığını kazanamayan partinin aynı zamanda belediye meclisinde de en yüksek üye sayısına ulaşmasına yol açmıştır.

Şekil 2.4. Mersin İlinde Son Yapılan 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçim Sonuçları Uyarınca Büyükşehir Belediye Meclisi Üyelerinin Mensubu Olduğu Siyasi Partiler

Tablo 2.21. ve Şekil 2.4.'de yer alan veriler göz önüne alındığında, büyükşehir belediye başkanı ve meclisin doğal üyeleri olan ilçe belediye başkanları da dâhil olmak üzere toplam yetmiş dokuz üyeden oluşan Mersin Büyükşehir Belediye Meclisinde; sekiz ilçe belediye başkanlığı kazanan ancak büyükşehir belediye başkanlığını kazanamayan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nin; yirmi dokuz üyeyle en çok büyükşehir meclis üyesine sahip olan parti olduğu; büyükşehir belediye başkanlığını kazanmasına rağmen, üç ilçe belediye başkanlığını kazanan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ise yirmi sekiz meclis üyesine sahip iken, sadece bir ilçe belediye başkanlığı kazanan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin on altı meclis üyesi elde ettiğini, hiç ilçe belediye başkanlığı kazanamayan İyi Parti (İP) ve Halkın Demokrasi Partisi (HDP)'nin sırasıyla üç ve iki meclis üyeliğini kazandığını görmekteyiz. Bu durum belediye meclisinde farklı, dolayısıyla muhalif görüşe sahip meclis üyelerinin çoğunluğu oluşturmalarına neden olarak uygulamada; büyükşehir belediye meclislerinin aynı zamanda su ve kanal idarelerinin genel kurulu vasfı taşıması ve su ve kanal idareleri tarafından getirilen hizmetlerin ücretlendirmesi, borçlanma vb. tekliflerin genel kurulda görüşülmesinde her biri farklı siyasi partiye mensup genel kurul üyeleri arasında bir takım çekişmelere yol açmıştır. Örneğin; Mersin Büyükşehir Belediyesi bağlı kuruluşu olan MESKİ'nin yüz milyon liralık borçlanma talebi, 2020 yılı mayıs ayında gerçekleştirilen genel kurulda reddedilmiştir (www.haberturk.com/).

Benzer durumlar, meclis yapısının benzer şekilde olduğu birçok büyükşehirde ortaya çıkan bir vaka olup başka bir deyişle, büyükşehir belediye başkanlığı ve meclis çoğunluğunun farklı siyasi partiler tarafından olduğu durumlarda, gerek büyükşehir belediyesinin gerekse su ve kanal idarelerinin meclisten çıkarmak zorunda oldukları kararlar için bir takım sorunlara yol açtığı görülmüştür.

Literatürde; 6360 sayılı yasayla yerelde merkezîleşme sağlanırken, değişik siyasi parti mensubu büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında ortaya çıkabilecek potansiyel sorunların vatandaşa zarar vermemesi için herhangi bir önlem (Bu birimler arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkları çözmek üzere koordinasyon ve/veya hakem birimleri kurulması vb. mekanizmalar) düşünülmendiği (Kara, 2016: 273) ileri sürülse de, söz konusu yasa ile büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyeleri üzerindeki etkisinin artırıldığı, Yasanın 11. maddesiyle, 5216 sayılı Kanunun 27. Maddesinde değişiklik sağlandığı, bu değişiklik uyarınca; kendi aralarında hizmetlerin yürütülmesine ilişkin ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisinin yönlendirici ve düzenleyici karar almaya yetkili kılındığı (Karasu, 2013, s. 11), dolayısıyla bir koordinasyon mekanizması kurulduğu görülmektedir. Ancak somut örnekte de görüldüğü üzere bu mekanizmanın sağlıklı bir biçimde işlemediği, ilçe belediyelerinin 6360 sayılı Yasa sonrasında su ve kanalizasyon konusunda tüm yetkilerini su ve kanalizasyon idarelerine devretmiş olduğu da göz önüne alındığında, söz konusu yapılarda karşılaşılan bu türden uyumsuzlukların ortaya çıkması diğer bir deyişle hizmetlerin sunumuna yönelik idare tarafından getirilen tekliflerin meclis veya genel kurulda ret edilmesine yol açmasının mevcut sistemin yapısı gereği kaçınılmaz olduğu müşahade edilmektedir.

2.6.10. Teknik Yetersizlikler

Mersin ilinin yüz ölçümsel ve nüfus büyüklüğü ile zorlu coğrafi yapısı, toplam mahalle ve belediye sayısı ve bunların merkeze uzaklıkları, Çamlıyayla, Anamur, Mut gibi ilçelerde bulunan eski adıyla köy yeni adıyla mahalle olan bazı yerleşim yerlerinin engebeli ve merkeze uzak mahaller olmaları, söz konusu yerlere erişim ve hizmet götürülmesini zorlaştırmaktadır, bu da hizmet ve iletişim aksamalarına yol açabilmektedir.

Tüm bunlara ek olarak; Mersin'in merkez dışında bulunan ve sonradan hizmet alanına eklenen yeni ilçelerin; arazi koşulları, nüfus yoğunluklarının az olması, erişim koşulları, su kaynaklarının aşırı kireçli olması gibi nedenlerle, MESKİ'nin görevli ve yetkili olduğu hizmetleri bu alanlarda sunmasında zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Yerel basına da haber olan, Tarsus, Erdemli, Silifke ve Çamlıyayla ilçesinin bazı yayla vasfındaki mahallelerinde bayramlarda artan nüfus yoğunluğu dolayısıyla artan su ihtiyacının karşılanmasında 2020 yılında yaşanan sorunlar, hizmetlerin sunumunda yaşanan spesifik engellere örnek olarak verilebilir (www.guneygazetesi.com/).

6360 sayılı yasanın geçici birinci maddesinin yirmi dördüncü fıkrası gereğince; İstanbul ve Kocaeli illeri dışında kalan diğer yirmi sekiz ilin büyükşehir, büyükşehir ilçe ve bağlı idarelerinin, on yıl süreyle yıllık toplam yatırım bütçelerinin yüzde onundan az olmamak üzere belli bir miktarını görev sahalarına sonradan yasa gereği eklenen yeni yerleşim alanlarının altyapı ihtiyaçları için ayırmaları zorunluluğu getirilmiştir. Ancak söz konusu yatırımların yapılması esnasında hali hazırda mevcut bulunan altyapı tesislerine zarar verilmemesi için konum bilgilerine ihtiyaç duyulmakta, ancak çoğu zaman altyapı bilgilerinin aktüel, dolayısıyla sağlıklı olmadığı görülmektedir (Karataş vd., 2014, s. 6). Bunun yanında altyapı tesislerinin arıza yaptığı yahut onarıma ihtiyaç duyduğu durumlarda, bunlara ait,

konum, nitelik ve fonksiyon bilgilerine sağlıklı, güncel bir biçimde erişilemediği için, genelde o bölgede tecrübe sahibi olan personele bağımlı olunduğu, hatta bu işlerden emekli olmuş personelin bilgisine başvurulmak zorunda kalındığı görülmektedir. Bu sorunun en önemli nedeninin; altyapı çalışmalarında ihtiyaç duyulan altyapı tesisat bilgilerine sahip olunmaması olduğu, bunun da teknik altyapı tesislerinin işletilmesini güçleştirme, altyapı onarım ve yapım maliyetlerini artırma; hizmetin sürdürülebilmesi için günü kurtaracak, plansız programsız yatırımlar ve harcamalar yapılması gibi neticelere yol açtığı görülmektedir (Döner vd., 2009, s. 1-6).

Aslında bu ve benzeri sorunlar, MESKİ özelinde diğer büyükşehirlerde bulunan su ve kanal idarelerinin; 6360 sayılı yasayla il genelinde görevli ve yetkili kılınmasından önce de var olan yapısal sorunlardır, ancak yaşanan bu aksaklıklar Mart 2014 yerel seçimleri sonrası su ve kanal idarelerinin ve dolayısıyla büyükşehir belediye başkanlarının hanesine olumsuzluk olarak yazılmaya başlanmıştır. Diğer bir deyişle su ve kanalizasyon gibi yerel hizmetlerin, çetin coğrafi koşullara sahip merkezden uzak mesafede bulunan yerleşim yerlerinde düzenli bir şekilde verilememesi, Mersin ve diğer büyükşehirlerde yerel halkın büyükşehir belediyesi ile su ve kanal idarelerine bakışını negatif biçimde etkileyebilecek bir unsurdur.

2.6.11. Üzerlerinde Toplumsal Denetiminin Sağlanmasının Güçlüğü ve Atanan İdareciler Tarafından Katılımcı Olmayan Bir Biçimde Yönetilmeleri

Literatürde su ve kanalizasyon idarelerinin, hizmet kalitesinin, üretim kapasitesinin artırılması, finansal kaynakların verimli ve iktisatlı kullanımı, il içerisinde bulunan tüm vatandaşlara diğer bir deyişle hizmetten faydalanan yerel halka, aynı kalite ve standartta hizmet sunulması (Alıcı, 2017, s. 29) konularında; üzerlerinde toplumsal denetiminin sağlanmasının güçlüğü, bunları yönetmek için atanan idareciler tarafından katılımcı olmayan bir biçimde yönetilmeleri, hizmetlerin aksaması, gecikmesi, kalitesinin düşmesi, hizmetten faydalanan yerel halkın memnuniyetinin azalması ve kaynak israfına yol açması (Keleş, 2000, s. 262) gibi birtakım sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir.

Genel olarak su ve kanalizasyon idarelerinin faaliyet ve işlemlerine karşı, diğer bir deyişle hizmet sunduğu kitleye yönelik olarak kamu yararı hilafına başka bir deyişle keyfi işlem yapmalarının önlenmesi için; meri mevzuatımızda yasalarla öngörülmüş; yargısal, siyasal, yönetsel ve Ombudsman (Kamu Denetçiliği Kurulu) gibi denetim araçlarının yanında, kamuoyu ve sivil toplum kuruluşlarının denetimi gibi çeşitli denetim mekanizmaları bulunmaktadır. Bu mekanizmalara kısaca değinilecek olursa, Siyasal Denetim; 1982 Anayasası'nın 127. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, beş yılda bir yapılması öngörülmüş olan Mahalli İdareler ve Büyükşehir Belediye Meclisi (Bahse konu meclisler aynı zamanda bu idarelerin Genel Kurulu hüviyetindedirler) seçim mekanizması aracılığı ile gerçekleştirilen denetim biçimidir. Mahalli İdare Seçimleri, literatürde bu şekilde bir tanımlama olmasa da, Büyükşehir Belediye Başkanını ve Meclisini doğrudan belirleyen bir yöntem olması dolayısıyla, siyasal bir denetim biçimi olarak kabul edilebilir, bu seçimler su ve kanalizasyon idarelerinin organlarında görev yapan personel üzerinde doğrudan etkili olmasa da, bu kurumların başarısının seçim sonuçlarını doğrudan

etkileyen bir etmen olması dolayısıyla bu idareler üzerinde etkili olan bir siyasal denetim biçimidir. Bu açıdan söz konusu denetim biçimi, “Asli Siyasal Denetim” olarak da adlandırılabilir. Yönetmelik Denetim ise kamu hizmetlerinin, vesayet ve hiyerarşik denetim yetkisine sahip ilgili kamu kurumları ile iç ve dış denetim organları tarafından denetlenmesi olarak açıklanabilir. Diğer yandan su ve kanalizasyon idarelerinin tüm işlem ve eylemleri yargı denetimine açık olup, Yargı Denetimi; adli ve idari yargı mahkemeleri tarafından, talep üzerine gerçekleşen bir denetim şeklidir. İdari Yargı Denetimi; Danıştay ve İdare Mahkemeleri, Adli Yargı Denetimi ise Yargıtay ve Adli Mahkemeler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Diğer bir denetim biçimi olan Ombudsman (Kamu Denetçiliği Kurulu) tarafından yapılan denetim ise idarenin her türlü fiil ve muamelesine karşı hizmet alanlar tarafından yapılan şikâyetler üzerine, bu sorunların kurul tarafından ilgili idareye verilecek “dostane çözüm, kısmen ret kısmen tavsiye, ret kararı, tavsiye kararı ya da incelenemezlik kararı” tavsiyeler (Bu tavsiyeler ilgili idareler açısından öneri niteliğinde olup, bir yargı kararı gibi bağlayıcı olmamasına karşın, ilgili idareler tarafından büyük oranda bu kararlara uyulduğu görülmektedir.) ile çözüme kavuşturulmasından ibarettir. Tüm bu denetleme mekanizmalarının yanında, vatandaşların kamu hizmetlerinin denetimi ve karar alma sürecine katılımında yeni ve önemli bir araç olan ve günümüzde gelişmekte olan yeni yönetim anlayışı çerçevesinde doğmuş, sivil toplum örgütleri ve baskı Grupları tarafından gerçekleştiren kamuoyu denetimi bulunmaktadır. Kamuoyu; hem toplumda herhangi bir konu hakkında oluşan yaygın inanış ve düşünce hem de bir denetim şeklidir. Bu denetim şekli ancak demokrasiye uygun toplumlarda vücut bulabilen, bu topluma ait bireylerin gerçekleştirdiği bir denetim şekli olup: yargısal, siyasal ve yönetmelik denetim yöntemlerinin yeterli gelmediği durumlarda, bu eksikliği gidermek üzere kullanılmaktadır. Kamuoyu denetimi; devletin ve amme tüzel kişiliğine sahip idari birimlerin eylem ve muamelelerine karşı, bunların muhatabı olanların kişisel ve toplumsal olarak, yazılı dilekçe yahut sözlü olarak veya gösteri düzenlemek suretiyle düşünce ve kanaatlerini ortaya koyması, bu yolla devlet ve organları tarafından gerçekleştirilen, hatalı eylem veya işlemin geri alınması, sonuçlarının tazmin edilmesi yahut gelen talepler doğrultusunda yeniden tanzim edilmesinin istenmesi şeklinde tanımlanabilir.

Bahsedilen tüm bu denetim yöntemlerinin gerek su ve kanalizasyon idareleri üzerinde denetimin sağlanmasında gerekse bunlara atanan idareciler tarafından katılımcı bir biçimde yönetilmeleri hususunda yetersiz kalabildiği gözlenmektedir. Bunun en önemli nedeni, her ne kadar bu kurumlar meri mevzuat açısından Büyükşehir Belediyelerin bağlı Mahalli idare kuruluşu olarak adlandırılırsalar da bu idarelerin “Bağlı İdare” olarak tanımlanmaları, Türk idare hukuku açısından büyük bir karmaşaya yol açmaktadır. Söz konusu idare ve Büyükşehir Belediyesi arasındaki yönetsel ilişkiyi belirlemek üzere meri mevzuat incelendiğinde; 1981 yılında yürürlüğe giren bahse konu idarelerin kuruluş yasası olarak nitelendirilen 2560 sayılı İSKİ Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yasa’da; bu İdarelerin, büyük şehir belediyesine “bağlı”, kendisine ait ayrı bir bütçesi olan “bağımsız bütçeli” ve hükmi şahsiyete sahip “amme tüzel kişiliğini haiz”, çalışanları 657 sayılı Devlet Memurları Yasa’sı

hükümlerine tabii idareler olarak tanımlanmış olduğu görülmektedir. 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası’nda ise bu idarelerden “bağlı idare” olarak bahsedildiği, ancak söz konusu idarelerin sarıh bir biçimde yasa lafzi içerisinde tanımlanmadığı dikkat çekmektedir. 1965 tarihli 657 sayılı Devlet Memurları Yasası’nda ise “Mahalli idarelere/ Büyükşehir Belediyelerine/ Diğer Belediyeler Ve Bunlara Bağlı Genel Müdürlük”, şeklinde tanımlandıkları görülmektedir. Ancak 657 sayılı kanunda bulunan “Diğer Belediyeler Ve Bunlara Bağlı Genel Müdürlük” tanımlaması hukuki anlamda yok hükmündedir, bunun nedeni Türk Hukuk Sisteminde bir kamu hükmi şahsiyetinin “Amme Tüzel Kişiliğinin” ancak yasayla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ihdas edilebilir olmasındandır. Diğer bir deyişle meri mevzuat hükümleri içerisinde “Büyükşehir” statüsü dışında bulunan belediyelerde “Su Ve Kanalizasyon İdaresi” kurulmasına yetki veren yasal bir düzenleme bulunmamaktadır, dolayısıyla bahse konu idareler ancak “Büyükşehir Belediyelerine” bağlı olarak kurulabilmektedirler. Söz konusu idareler ve “Büyükşehir Belediyeleri” farklı yasalarla yönetilen, ayrı hükmi şahsiyetlere, danışma ve denetim birimlerine, gelir ve giderlere sahip, bu sebeple de aralarında klasik hiyerarşik alt üst ilişkisinin olmadığı iki ayrı kuruluştur. 2560 sayılı Yasa uyarınca; bahse konu İdarelerin “Genel kurulunun”, “Büyükşehir Belediye Meclisi” olması; “Yönetim kurulunun” ise “Kurulun doğal üyeleri olan büyükşehir belediye başkanının başkanlığında, genel müdür, genel müdür yardımcısı ve diğer üç üyeden oluşması”; “Denetçilerinin” “Genel Kurul” tarafından seçilmesi; “Genel Müdürünün”, büyükşehir belediye Başkanı’nın teklifi üzerinde Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından atanması, yine büyükşehir belediye başkanına 5216 sayılı Yasa ile “Bağlı Kuruluşları Denetleme” görevi ve yetkisi verilmiş olması, aralarındaki denetim yetkisinin dayanağının da yasayla düzenlenmiş olması gibi büyükşehir belediyesi ve başkanının sahip olduğu hiyerarşik ve idari vesayeti içeren yetkiler göz önünde bulundurularak, bahse konu su ve kanalizasyon idarelerini “Sui Generis” diğer bir deyişle nevi şahsına münhasır yerel yönetim birimleri olarak tanımlamak doğru olacaktır.

Bu durum bu idarelerin oy kaygısından arı biçimde yönetilebilmeleri için bir avantaj sağlarken, üzerlerinde toplumsal denetiminin sağlanmasında ve bunlara atanan idareciler tarafından katılımcı bir biçimde yönetilmeleri hususunda dezavantaj yaratmaktadır. Söz konusu savı örneklendirmek gerekirse; su kanalizasyon idarelerinin üst yöneticisi konumundaki “Genel Müdür”, büyük şehir belediye meclisi ve yönetim kurulunun da başkanı olan belediye başkanının teklifi üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından atanmaktadır. Genel Müdürlüğe bağlı hizmet birimleri olan daire başkanlıklarının en üst amiri olan Daire Başkanlıkları ise istisnai memuriyet olup, ataması Yönetim Kurulu tarafından yapılmaktadır. Yönetim Kurulu başkan dâhil altı üyeden oluşmakta olup, büyük şehir belediye başkanı yönetim kurulunun da başkanıdır. Genel Müdür ile genel müdür yardımcılarında hizmette en eski olanı, hizmette eşitlik halinde daha yaşlı olan genel müdür yardımcısı, yönetim kurulunun doğal üyesi olup, diğer üç üye ise büyük şehir belediye başkanının teklifi ve Çevre ve Şehircilik Bakanının onayı ile atanmaktadır. Niteliği ve konumu itibarıyla büyükşehir belediye başkanı dışında, su ve kanalizasyon idarelerinin yöneticisi statüsündeki bürokratları olan gerek genel müdür gerekse yönetim kurulu üyeleri

seçimle iş başına gelen öznelere değildirlir, ancak göreve gelmelerinde temel unsur büyükşehir belediye başkanı tarafından teklif edilmeleri ve Çevre ve Şehircilik Bakanının onayı ile atanmalarıdır. Bu şekilde göreve getirilen bürokratların, siyasi bir özne olan büyükşehir belediye başkanının rızası hilafına hareket etmeleri mümkün değildir, ortaya çıkan bu durum eşyanın tabiatı gereği söz konusu bürokratların birinci önceliğinin, yöneticisi olduğu kurumun gerçekleştireceği yatırımların önceliklendirilmesinde, personel atamaları vb. konularda; teknik, mali unsurlar ve kamuoyu etkisinden ziyade büyükşehir belediye başkanın, diğer bir deyişle başkanın ve mensup olduğu siyasi gurubun önceliklerinin gözetilmesine yol açar. Çünkü söz konusu bürokratların hesap vereceği öncelikli statü, her ne kadar büyükşehir belediye meclisi, genel kurul hüviyeti sıfatıyla denetim gerçekleştirse de büyükşehir belediye başkanıdır. Bu da söz konusu idarelerin; genel müdür ve üstü makamlarca, gerek hizmet verilen coğrafyadaki mahalli halka karşı, gerekse hizmet birimlerinin başı olan Daire Başkanlarına ve astı sıralı idarecilere karşı, katılımcı bir biçimde yönetilmemelerine yol açabilecek olumsuz bir etkidir.

Diğer önemli bir husus, her ne kadar Mahalli İdare Seçimlerinin (Büyükşehir belediye başkanını ve meclisini doğrudan belirleyen bir yöntem olması nedeniyle) ve Kamuoyu Denetiminin seçim sonuçlarını doğrudan etkileyen etmenler olması, dolayısıyla siyasi bir figür olan büyükşehir belediye başkanı üzerinde toplumsal denetim sağlanmasına yol açtığı görülse de; su ve kanalizasyon idarelerinin organlarında görev yapan, atanmış yönetici konumundaki bürokratlar üzerinde doğrudan etkili olmadığı görülmektedir. Ancak bu idarelerin başarısının veya başarısızlığının seçmenler ve Baskı Grupları tarafından doğrudan büyükşehir belediye başkanının hanesine yazılması nedeniyle bu idareler de, toplumsal denetimin dolaylı bir baskısını hissetmektedirler. Seçmene ve Baskı Gruplarına karşı doğrudan hesap vermeyen, bağımsız bir tüzel kişiliğe, personele ve mali kaynaklara sahip bu mahalli idare kuruluşlarının atanmış bürokratlarca sevk ve idare edilmelerinin, eşyanın tabiatına aykırı olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü aksi halde, bu kuruluşların diğer büyükşehir statüsüne sahip olmayan diğer il ve ilçelerdeki belediyelerde olduğu gibi müdürlük ve daire başkanlığı şeklinde örgütlenmeleri ve bu şekilde sevk ve idare edilmeleri gerekirdi. Netice olarak, büyükşehir il sınırları dâhilinde mahalli idareler özelinde, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisini tekelinde bulunduran, tüzel kişiliğe, büyük mali imkânlarla, personele ve mahalli idare statüsüne sahip bu “sui generis” kuruluşların, atanmış bürokratlarca yönetilmelerinin ve bunların doğrudan seçmene karşı sorumlu olmamalarının, “Üzerlerinde Toplumsal Denetiminin Sağlanmasını Güçleştiren” olumsuz bir etken olduğu değerlendirilmektedir.

2.6.12. Tarımsal Sulama Amaçlı Suların Nasıl İdare Edileceği Sorunu

2008 yılında yayınlanan Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) Raporuna göre; ülkemizde su kullanımında en büyük payı %75’lik oranıyla tarım sektörüne aittir. Devlet Su İşleri (DSİ)’nin 2003 tarihli verilerine göre tarım alanında kullanılan su miktarı 29,6 milyar metreküptür ve 4,9 milyon hektar alan sulanmaktadır. 2030 yılında bu miktarın 72 milyar metreküpe çıkartılması ve

sulana bilinecek tüm tarımsal alanların toplamı olduğu varsayılan 8,5 milyon hektar alanın sulanması hedeflenmektedir (<https://tusiad.org/tr/>).

Kırsal kesimde tarımsal hizmetlere yönelik olarak, 6360 sayılı Yasanın uygulamaya geçtiği tarihten önce “İl Özel İdarelerinin” çeşitli politika ve destekleri mevcuttu. 6360 sayılı Yasayla birlikte büyükşehirlerde il özel idarelerinin kaldırılması sonrası, öncesinde il özel idareleri ya da sulama birlikleri tarafından ifa edilen, köyde ikamet eden vatandaşların “Tarımsal Sulama” ihtiyacının nasıl idare edileceği sorunu ortaya çıkmıştır. Çünkü bahse konu Yasayla birlikte sulama birliklerinin görevi fiilen son bulmuştur. Buna göre; büyükşehir dâhilindeki köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması nedeniyle, köylerin, sulama birliklerine olan üyelikleri de, “de facto” olarak son bulmuştur ve söz konusu birlikler genel kurullarını toplayamaz hale gelmişlerdir.

6360 sayılı yasa sonrası dönemde büyükşehir ve ilçe belediyelerinin tarımsal sulama hizmetlere ilişkin bir görevi ve alt yapısı bulunmamaktadır. 6360 sayılı Yasa sonrası, Yasaya bağlı olarak teşekkül ettirilen devir komisyonları; sulama birlikleri ile su kanalizasyon idareleri arasında ilişki kurarak, sulama birliklerinin hali hazırda sahip olukları personel ve fiziki varlıklarını su ve kanalizasyon idarelerinin sorumluluk alanına vermişlerdir. Oysaki su ve kanalizasyon idarelerinin anayasası niteliğindeki temel yasa olan 2560 sayılı Yasa gereğince; tarımsal sulama ile ilgili olarak, bu idarelerin herhangi bir görev ve sorumluluğu bulunmamaktadır. Bahse konu idarelerin temel görev ve sorumluluğu, bulundukları alanda su ve kanalizasyon hizmetlerinin verilmesinden ibarettir. Tarımsal sulama konusu, söz konusu idarelerin anayasası niteliğinde olan 2560 sayılı Yasanın ihdas edildiği tarihten günümüze kadar su ve kanalizasyon idarelerinin sorumluluk alanına hiç girmemiştir.

Geçmiş yıllarda köy hizmetleri ve il özel idareleri tarafından yapılmakta olan tarımsal sulama yatırımlarının (sulama kanalı, sulama göleti sistemleri vb.), su ve kanalizasyon idarelerinin sorumluluk alanına hiç girmemekle birlikte, buna ilişkin bir altyapısı olmayan büyükşehir ve ilçe belediyelerinin de önceliğinde olmadığı görülmektedir.

3. 6360 SAYILI YASANIN SU VE KANALİZASYON AMAÇLI METROPOLİTEN KURULUŞLARIN HİZMET SUNUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ; MERSİN SU VE KANALİZASYON İDARESİ (MESKİ) ÖRNEĞİ

Çalışmanın bu bölümünde; Mersin ili hakkında genel bilgiler, Meski'nin sunmuş olduğu hizmetler ve MESKİ Genel Müdürlüğü, eski belde belediyesi ve ilçe belediyelerindeki su ve kanalizasyon birimlerinin kapatılması sonrası MESKİ tarafından kurulan yeni birimler, 6360 sayılı Yasa sonrası oluşan yeni yapı başlıkları altında sınıflandırılarak analiz edilecektir.

3.1. Mersin İli (Genel Bilgiler, Tarihçe, Coğrafya ve Ekonomik Durum)

Mersin'in tarihine yönelik yapılan araştırma kazılarında, şehrin kuzeyindeki Yumuktepe Höyüğünde tarihte yaşamış medeniyetlere ait birçok kalıntı ortaya çıkarılmış olup, bu kalıntıların en eskisinin, M.Ö. 6300'lere kadar dayanmakta olduğu görülmüştür. Şehrin isminin Helenistik dönemde Zephyrion olduğu, bugün şehrin sınırları içerisinde bulunan merkez Mezitli ilçesinin eski adının ise Soli olduğu bilinmektedir. 1800-1850'li yıllarda diğer bir deyişle 19. yüzyılın ortalarında henüz bir köy olan şehrin bulunduğu bölge, bir Türkmen aşiretine ev sahipliği yapmış ve Mersin adını da bu aşiretten almıştır. 1850 tarihinde Kapadokya bölgesinden gelen Rumların etkisiyle kentte 5.250 Ortodoks Rum'a karşılık 1.600 Müslüman'ın yaşadığı, bu tarihte kent nüfusuna Rumların hâkim olduğu bilinmektedir. Şehrin kaderi 1866'da demir yolu ağına bağlanması ile değişmiş, Çukurova'nın tarım ürünlerinin ihraç edildiği bir liman ve ticaret merkezi hâline gelmiştir.

1918 tarihinde düşman kuvvetlerince işgal edilen Mersin 3 Ocak 1922' de düşman işgalinden kurtarılmıştır. Cumhuriyet sonrası dönemde 1924 yılında Mersin merkezli Vilayet olan şehir; 1933'de merkezi Silifke olan İçel Vilayeti ile birleşerek, İçel adını almış, 2002 yılından itibaren ise şehrin ismi remi olarak Mersin olmuştur. Mersin'in ilk belediye başkanı 1873'de görev yapmış olan Salih Bey'dir, Türkiye'nin ilk kadın Belediye başkanı Müfide İlhan 1950-1951 yılları arasında Mersin'de görev yapmıştır.

1993 yılında Büyükşehir olan, Türkiye'nin nüfus bakımından en büyük on birinci ili olan Mersin, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2021 itibarıyla 1 milyon 868 bin 757 kişilik nüfus büyüklüğüne ulaşmış olup toplam nüfusun yüzde 49,9'unu erkekler, yüzde 50,1'ini kadınlar oluşturmaktadır. Ayrıca resmi olmayan verilere göre, Suriye'de yaşanan iç savaş dolayısıyla ülkemize gelen göçmenlerin dört yüz bin kadarına da ev sahipliği yapmaktadır.

Eski adıyla İçel, 2002 değişikliği sonrası yeni adıyla Mersin ili; Türkiye'nin güneyinde Akdeniz kıyısındadır. 1993 yılında büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşan Mersin, ekonomik ve nüfus ölçütlerine göre Akdeniz Bölgesinin Adana ve Antalya'dan sonraki üçüncü büyük kenti olup, dördü merkez ilçe olmak üzere on üç ilçeye sahiptir. Merkezde yer alan ve idare hukukunda merkez ilçe olarak tasvir edilen dört ilçesi; Akdeniz, Mezitli, Yenişehir, Toroslardan oluşmakta olup; bunun dışında kalan diğer ilçeleri ise Anamur, Aydıncık, Bozyazı, Silifke, Tarsus, Çamlıyayla, Erdemli, Gülnar ve Mut'dur.

Şekil 3.1. Mersin İlının Mülki İdare Haritası

(**Kaynak:** http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari3.html)

Şehrin kara sınırı 608 km, deniz sınırı 321 km, yüzölçümü 15.953 km² olup; çevresini saran komşu iller; Adana, Antalya, Konya, Karaman, Niğde’dir. Mersin şehri, kuzeyde Toros dağlarının en yüksek tepelerine kadar uzanan yaylaları içine alıp, güneyinde doğu Akdeniz boyunca uzanan bir sahil şeridine sahiptir. Göksu Irmağı ve Tarsus (Berdan) Çayı şehrin iki büyük akarsuyu olup, bunun yanında Akdeniz’e dökülen çok sayıda irili ufaklı çay ve dereye sahip bulunmaktadır. Bu akarsular üzerinde Gezende ve Berdan Baraj Gölleri ve çok sayıda sulama amaçlı yapılmış göletler bulunmaktadır. İlin büyük bir kısmını oldukça yüksek, engebeli ve kayalık Batı ve Orta Toros Dağları oluşturmakta olup, düz ovalık ve hafif eğimli alanlar ise merkez ilçeler ile Tarsus, Silifke ilçelerinde bulunmaktadır.

Mersin'in iklimi; kıyı bölgelerinde yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı olan Akdeniz iklimidir. Kuzeyinde Toroslara dağlarına doğru olan dağlık ve yüksek bölgelerinde ise kara iklimi hâkimdir.

Mersin bir liman şehri olup, GAP Projesi, Ataş Rafinerisi, Narenciye İhracatı ve hâkim olduğu geniş iç bölge sayesinde, Türkiye'nin en büyük limanı olma yolunda her yıl gelişme göstermektedir. Şehirde; turizm, sanayi, denizcilik, ticaret alanlarında faaliyet gösterilmesine karşın, hiç birinde yeterli ölçüde uzmanlaşamadığı görülmektedir. Türkiye'de sayısı 15'e ulaşan vergi muafiyeti, çeşitli teşvik vb. avantajlar sunan serbest bölgelerden biri de Mersin'de 785.000 metrekairelik bir alan üzerine kurulmuş bulunmaktadır. Ayrıca şehirde cam, soda, gübre, tekstil, meyve suyu gibi sektörlerde faaliyet gösteren birçok irili ufaklı fabrika da bulunmaktadır.

3.2. Mersin’de Su ve Kanalizasyon İdaresinin Sunduğu Hizmetler

Su ve kanalizasyon idarelerinin atası olarak nitelendirilen, İstanbul Su Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) Genel Müdürlüğü 1981 yılında 2560 sayılı Yasa ile kurulmuş olup; bahse konu idarenin başlıca görevleri su ve kanalizasyon hizmetlerini ifa etmek ve bunun için gerekli her türlü tesisi kurmak, kurulu olanları devralmak ve bahse konu tesisleri tek elden işletmektir. Söz konusu yasa sonraki yıllarda birçok değişikliğe uğramış, bu değişikliklerden biri olan 1986 tarihli 3305 sayılı Kanunla yapılan değişiklik

sonrası 2560 sayılı Kanuna “Ek Madde 5” eklenmiştir, buna göre mevcut ve sonradan kurulacak olan büyükşehirlerde su ve kanalizasyon idarelerinin kurulması ve 2560 sayılı Yasaya göre faaliyet göstermesi öngörülmüştür. Söz konusu yasa bu niteliği nedeniyle 1993 tarihinde 504 sayılı KHK ile Mersinde kurulan MESKİ’nin, temel kuruluş yasası olarak adlandırılabilir.

Başta İSKİ Genel Müdürlüğü olmak üzere, diğer su ve kanalizasyon idarelerinde olduğu gibi MESKİ Genel Müdürlüğünün de temel amacı; su kaynaklarının korunması, sorumlu olduğu il mülki sınırları içerisinde bulunan halka kesintisiz ve sağlıklı içme suyu sağlanması ve çevre ve insan sağlığı temel alınarak atık suların bertaraf edilmesidir.

Bu amaç doğrultusunda MESKİ Genel Müdürlüğü’nün sahip olduğu başlıca görev ve yetkileri: İhtiyaç duyulan suyun her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından temin edilmesi ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması için; yeni içme suyu hatlarının döşenmesi, ekonomik ömrünü tamamlamış olan hatların yenilenmesi, su hatlarından ve kullanıcılardan kaynaklanan su kayıp ve kaçaklarının önlenmesi, atık suların bertaraf edilmesi için yeni kanalizasyon hatlarının döşenmesi, ekonomik ömrünü tamamlamış olan kanalizasyon hatlarının yenilenmesi ve bunların arıtımını sağlayan tesislerin inşası, yasal olarak büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda olan sel ve taşkınları önleme amaçlı yağmur suyu hattı inşasına yardımcı olması, kuruluş amacına dönük çalışmalar dolayısıyla her türlü taşınır ve taşınmaz menkulün satın alması, kiralaması, hurda araç ve gereçleri satması, doğrudan veya diğer kamu ve özel kuruluşlarla ortak olarak tesis kurması ve işletmesi veya bu amaçla kurulmuş veya kurulacak tesislere ortak olması, her türlü gayrimenkulü kamulaştırma veya üzerinde irtifak diğer bir deyişle kullanma hakkı tesis etmesi olarak sıralanabilir.

3.3. Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MESKİ) Genel Müdürlüğü

1993 yılına kadar Mersin’de belediye hizmetleri "Mersin Belediyesi" tarafından ifa edilmekteyken, 9 Eylül 1993 tarih ve 21693 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında” 504 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince Mersin’de “Mersin Büyükşehir Belediyesi” kurulmuş ve ardından su ve kanalizasyon hizmetlerini ifa etmek ve bunun için gerekli her türlü tesisi kurmak, kurulu olanları devralmak ve bahse konu tesisleri tek elden işletmek üzere, 1995 tarih 95/6750 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Mersin Büyükşehir Belediyesinin bağlı kuruluşu olarak adlandırılan, ayrı bir amme hükmi kişiliğine ve müstakil bütçeye sahip MESKİ Genel Müdürlüğü ihdas edilmiştir.

Söz konusu idare 6360 sayılı yasa sonrasında, aynı zamanda Mersin Büyükşehir Belediyesi Hizmet alanı olan Mersin İl Mülki sınırları içerisinde yaklaşık 15.853 kilometrekarelik bir alan içerisinde toplam on üç ilçeye hizmet vermektedir. Mersin ili, Türkiye’nin güneyinde Akdeniz kıyısına ve Toros Dağlarına paralel bir biçimde konumlanan, bu konumu nedeniyle deniz kıyısından yaylalara uzanan farklı yerleşim alanlarına sahip bir il olup, merkezinde Akdeniz, Yenişehir, Toroslar ve Mezitli;

doğusunda Tarsus ve Çamlıyayla; batısında ise Erdemli, Silifke, Mut, Gülnar, Aydınçık; Bozyazı, Anamur ilçeleri bulunmaktadır.

2021 yılı MESKİ Faaliyet Raporu doğrultusunda; 6360 sayılı Yasa sonrası, merkez ilçelere ek olarak diğer ilçelerin her birinde buradaki hizmetleri yürütmek üzere Hizmet Binaları kurulduğu, Aydınçık, Gülnar ve Çamlıyayla ilçeleri dışında, diğer ilçelerde atıksu veya su arıtma tesisleri bulunduğu görülmüştür.

2021 yılı sonu itibariyle söz konusu Genel Müdürlük bünyesinde 420'si kadın, 2.137'si ise erkek olmak üzere 2.557 personelin görev yapmakta olduğu, söz konusu personelin 248'nin memur, 315'nin kadrolu işçi, 16'sının geçici işçi, 56'sının sözleşmeli personel ve 1.922'sinin MESKİ Personel A.Ş. işçisi olduğu görülmüş olup, söz konusu personelin eğitimin durumu ise aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 3.1. 2021 Takvim Yılı İtibariyle MESKİ Genel Müdürlüğü Personelinin Çalıştıkları Kadroya Göre Eğitim Durumunu Gösterir Tablo

Personelin Eğitim Seviyesi	Personelin İstihdam Edildiği Kadro					TOPLAM	ORAN (%)
	Memur	Kadrolu İşçi	Geçici İşçi	Sözleşmeli Personel	MESKİ Personel A.Ş.		
OKURYAZAR	-	1	-	-	10	11	0,43
İLKÖĞRETİM	5	151	-	-	569	725	28
LİSE	44	131	1	-	713	889	34
ÖN LİSANS	48	18	7	9	314	396	15
LİSANS	129	13	8	46	303	499	19
YÜKSEK LİSANS	16	1	-	1	13	31	1,2
DOKTORA	6	-	-	-	-	6	0,23
TOPLAM	248	315	16	56	1922	2.557	% 100

Tabloda yer alan veriler göz önüne alındığında, MESKİ Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan toplam 2.557 personelin binde 43'nün okuryazar olduğu, yüzde 28'nin ilköğretim mezunu olduğu, yüzde 34'nün lise mezunu olduğu, yüzde 15'nin ön lisans, yüzde 1,2'nin yüksek lisans, binde 23'nün ise doktora mezunu olduğu görülmüş olup, lisans ve üzeri eğitime sahip tüm personelin kurum toplam personel sayısına oranının yaklaşık yüzde 21 oranında olduğu, dört yıl ve üzeri eğitime sahip MESKİ Personel A.Ş. işçisi statüsündeki elemanların, lisans ve üzeri eğitime sahip tüm personel sayısı içerisinde kapladığı yüzde 59'lük oranıyla, Genel Müdürlükte en yüksek eğitilmiş kadro sınıfını oluşturduğu görülmüştür.

6360 sayılı Yasa sonrası (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) hizmet alanı genişleyen MESKİ'nin merkez ilçeler itibariyle hizmet sunduğu alan 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmış, bunun yanında 2013 takvim yılı sonrasında hizmet alanının genişlemesi neticesinde; merkez ilçeler itibariyle hizmet sunulan nüfus 940.418 kişiden, tüm il genelinde hizmet sunulan nüfus 1.727.255 kişiye ve sonrasında bu rakam 2020 takvim yılı itibariyle 1.868.757 kişiye ulaşarak yüzde

183 oranının üzerinde, diğer bir deyişle yaklaşık olarak iki kat artmıştır. Bu nüfus içerisinde hizmet sunulan abone sayısı ise 2013’ de 348.494’den 2021 yılında 895.372 aboneye ulaşmış, diğer bir ifadeyle yüzde 256 oranında yaklaşık iki buçuk kat artmıştır. Tüm bunlara karşın MESKİ’nin toplam personel sayısının, 2013-2015 arası 6360 sayılı kanundan kaynaklanan nakiller dolayısıyla 518 personelden 2395 personele yüzde 465 oranında yaklaşık dört buçuk kat artış gösterdiği görülmüş olup toplam personel sayısının yıllara göre dağılımı aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 3.2. 2021 Takvim Yılı İtibariyle MESKİ Genel Müdürlüğü Personelinin Yıllar İtibariyle Toplam Sayısındaki Değişim

Takvim Yılı	Toplam Personel Sayısı	Hizmet Verilen Abone Sayısı
2013	518	348.494
2014	903	742.602
2015	2.395	779.597
2016	2.367	775.355
2017	2.536	799.486
2018	2.468	816.193
2019	2.524	840.743
2020	2.538	866.743
2021	2.557	895.372

MESKİ tarafından fiziki olarak hizmet sunulan alan Tablo 2.17’de görüleceği üzere merkez ilçeler itibariyle 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmasına karşın, Tablo 3.2’de yer alan veriler ışığında, 6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girmesi öncesi 2013 ve öncesi takvim yılı verileriyle MESKİ Genel Müdürlüğü bünyesinde 201 adeti memur, 297 adeti kadrolu işçi, 18 adeti geçici işçi ve 2 adeti sözleşmeli memur olmak üzere toplam 518 adet civarında personelle hizmet verilmekteyken; 6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girdiği 2014 takvim yılında 312 adet memur, 549 adet kadrolu işçi, 17 adet geçici işçi ve 25 adet sözleşmeli memur olmak üzere bu sayının toplam 903 adet personele ulaştığı, netice itibariyle 6360 sayılı kanun sonrasında sorumluluk alanlarının genişlemesine paralel olarak; 2013 yılında MESKİ’nin o zamanki görev alanı olan merkez ilçeler itibariyle hizmet sunulan abone sayısı 348.494 kişiden, 2014 takvim yılı itibariyle tüm il genelinde hizmet sunulan abone sayısı 742.602 kişiye ulaşarak yüzde 213 oranında, diğer bir deyişle neredeyse iki kat artmasına karşın, personel sayısında yaklaşık yüzde 174 civarında bir artış olduğu ve bunların ekseriyetinin 6360 sayılı Kanunun 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümleri uyarınca, hükmi şahsiyeti ortadan kalkan köy, il özel idaresi ve belediyelerden söz konusu kanun gereği zorunlu devir gelen su ve kanalizasyon hizmetlerinde çalışmış olma tecrübesine sahip olmayan personel olduğu gözlemlenmiştir. 6360 sayılı Kanun sonrası 2015 – 2021 takvim yılları arasında son yedi yıldır personel sayısının, farklı siyasi partilere mensup büyükşehir belediye başkanları döneminde idare edilmesine karşın; 2395 kişi ve 2557 kişi arasında istikrarını koruduğu, toplam personel sayısında kayda değer bir artış ve azalış olmadığı görülmektedir.

3.4. Eski Belde Belediyesi ve İlçe Belediyelerindeki Su ve Kanalizasyon Birimlerinin Kapatılması Sonrası MESKİ Tarafından Kurulan Yeni Birimler

06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı Yasa'nın bazı hükümleri 2014 Yerel Seçimleri sonrası 30.03.2014 tarihinde meriyet kazanmış olup, başta "Büyükşehir Belediyesi Kanunu" olmak üzere birçok kanunda değişiklik meydana getirmiştir. Buna göre yasaya istinaden kurulan yahut önceden kurulmuş olup söz konusu yasayla sınırları genişleyen bütün büyükşehirlerde, köy ve belde belediyelerinin hükmi şahsiyetlerine son verilmiştir. Bahse konu yerlerdeki köyler ve belde belediyeleri mahalle olarak, bağlı oldukları ilçenin belediyesine katılmışlardır.

Söz konusu yasaya istinaden, il merkezi dışındaki alanlarda büyükşehir ilçe belediyelerince yürütülen su, kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisi, yasa sonrası bahse konu su ve kanalizasyon idaresi genel müdürlüklerine devir olunmuş olup, söz konusu hizmetleri yürütmek üzere, MESKİ Genel Müdürlüğü bünyesinde, "İşletmeler Dairesi Başkanlığı" ihdas edilmiş olup, bu daire başkanlığına bağlı olmak üzere her ilçede yeni şube müdürlükleri ve bu müdürlüklerin çalışacağı yeni hizmet binaları tesis edilmiştir.

Bu yeni birimler bulundukları sorumluluk sahaları içerisinde abonelik iş ve işlemleri ile mevcut ve yeni tesis edilecek su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerini gerçekleştirmek, arızaların bakımı vb. işlemleri yapmakla görevlendirilmişlerdir.

3.5. Mersin İli Genelinde Su ve Kanalizasyona Yönelik Eski Yerel Yönetim Birimlerinin Sınıflandırılması ve 6360 Sayılı Yasa Sonrası Oluşan Yeni Yapı

6360 sayılı Kanun, Türk Kamu Yönetimi sisteminde önemli bir değişime neden olmuş, odak noktası su ve kanalizasyon idareleri olmak üzere bu değişimin söz konusu idareler üzerindeki etkilerinin objektif ve kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu amaçla çalışmanın teorik çerçevesi, 6360 sayılı yasa öncesi ve sonrasındaki su ve kanalizasyon idareleri hakkında karşılaştırma yapılarak; bahse konu kanunla getirilen yeni düzenlemelerin; Mersin'de yerel idarelerde su kanalizasyon idarelerinin, hizmetten yararlanan mahalli halk tarafından nasıl algılandığının incelenmesinden oluşmaktadır. Bu doğrultuda, çalışma 6360 sayılı Kanunun uygulama sürecinde Mersin ili il mülki sınırları içerisinde, MESKİ Genel Müdürlüğü'nün sunduğu hizmetlerden memnuniyet ile merkeze uzaklık arasında nasıl bir ilişkinin olduğu araştırılmaktadır. Ayrıca MESKİ'nin sunmuş olduğu su ve kanalizasyon hizmetlerinden memnuniyete etki eden diğer temel etkenler de araştırılmaktadır.

Bu sebeple Mersin İl merkezine olan mesafe arttıkça MESKİ özelinde;

-6360 sayılı Kanun'un gerekçesinde yer alan amaçlara ulaşılmış, hizmet kalitesinin artması, mali kaynakların etkin ve ekonomik kullanımı, il içerisinde bulunan tüm vatandaşlara diğer bir deyişle hizmetten faydalanan yerel halka, aynı kalite ve standartta hizmet sunulması gibi faydalar elde edilmiştir.

- Hizmet sunumunda Mersin İl merkezine olan uzaklık artmasına rağmen hizmetten yararlanan mahalli halkın çoğunluğu, çeşitli nedenlerle 6360 sayılı yasa sonrası ortaya çıkan mevcut durumdan hoşnuttur;

Şeklinde ileri sürdüğümüz varsayımların geçerliliğini ölçmek ve diğer memnuniyete etki eden temel etkenleri belirleyebilmek için; Mersin ili genelindeki 13 ilçe belediyesinde ikamet eden yerel halk, yaşadıkları ilçelerin Mersin İl merkezine olan mesafelerine göre gruplandırılmıştır.

Tablo 3.3. Alan Araştırmasında Yer Verilen İlçe Belediyelerinin Mersin İl Merkezine Mesafelerine Göre Gruplandırılması

İlçe Belediyelerinin Mersin İl Merkezine Mesafelerine Göre Gruplandırılması		6360 Sayılı Yasa Öncesi MESKİ'nin Görev Sahası İçinde Bulunan İlçe Belediye Sayısı	6360 Sayılı Yasa Sonrası MESKİ'nin Görev Sahası İçinde Bulunan İlçe Belediye Sayısı
1.GRUP	0-20 Km Arasında Yer Alan İlçe Belediyeleri Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli	4	4
2.GRUP	21-80 Km Arasında Yer Alan İlçe Belediyeleri Tarsus, Erdemli Silifke, Çamlıyayla	0	4
3.GRUP	80 Km ve Üzerinde Yer Alan İlçe Belediyeleri Gülner, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur	0	5

MESKİ Genel Müdürlüğü 6360 sayılı yasa sonrasında, aynı zamanda Mersin Büyükşehir Belediyesi Hizmet alanı olan Mersin İl Mülki sınırları içerisinde yaklaşık 15.853 kilometrekarelik bir alan içerisinde toplam on üç ilçeye hizmet vermektedir. Bu ilçelerden merkez ilçe olarak tanımlanan Akdeniz, Yenişehir, Toroslar ve Mezitli ilçeleri 6360 sayılı Yasa öncesi de su ve kanalizasyon hizmetlerini MESKİ'den almaktayken; 6360 sayılı Yasa sonrası Mersin'in doğusunda bulunan Tarsus ve Çamlıyayla ile batısında bulunan Erdemli, Silifke, Mut, Gülner, Aydıncık, Bozyazı ve Anamur ilçeleri sorumluluk ve yetki sahasına girmiş bulunmaktadır.

Tablo 3.4. İlçe Belediyelerinin Mersin İl Merkezine Uzaklıkları

Mersin İlçe Belediyeleri	Mersin İl Merkezine Uzaklığı (KM)	Grup
Akdeniz	1	1. Grup (Merkez İlçe)
Toroslar	1	1. Grup (Merkez İlçe)
Yenişehir	5	1. Grup (Merkez İlçe)
Mezitli	11	1. Grup (Merkez İlçe)
Tarsus	27	2. Grup
Erdemli	37	2. Grup
Silifke	73	2. Grup
Çamlıyayla	80	2. Grup
Gülнар	147	3. Grup
Mut	158	3. Grup
Aydıncık	170	3. Grup
Bozyazı	209	3. Grup
Anamur	223	3. Grup

Mersin ili sınırları dâhilinde literatürde metropoliten/merkez ilçe olarak tanımlanan Akdeniz, Toroslar, Yenişehir ve Mezitli ilçeleri 6360 sayılı yasa öncesinde de Mersin Büyükşehir Belediyesi hizmet sınırları içerisinde dolayısıyla MESKİ'den hizmet almaktaydı. Bu ilçelerin merkeze (bu ilçelerde bulunan kaymakamlıklar ile valilik arası uzaklıklar esas alınarak) olan uzaklıkları; Akdeniz İlçesi 1 km; Toroslar İlçesi 1 km; Yenişehir İlçesi 5 km; Mezitli İlçesi 11 km'dir. Söz konusu ilçeler 0-20 km aralığı baz alınarak 1. Grup olarak adlandırılmıştır.

Mersin il merkezine (Bu ilçelerde bulunan kaymakamlıklar ile valilik arası uzaklıklar esas alınarak) olan uzaklıkları, 20-80 km aralığı baz alınarak; 2. Grup olarak belirlenen ilçelerin merkeze olan uzaklıkları sırasıyla Tarsus 27 km, Erdemli 37 km, Silifke 73, Çamlıyayla 80 km'dir.

Mersin il merkezine (Bu ilçelerde bulunan kaymakamlıklar ile valilik arası uzaklıklar esas alınarak) olan uzaklıkları, 80 km üzeri baz alınarak; 3. Grup olarak belirlenen ilçelerin merkeze olan uzaklıkları sırasıyla Gülнар 147 km, Mut 158 km, Aydıncık 170 km, Bozyazı 209 km, Anamur 223 km'dir.

Tablo 3.5. Mersin İlçe Belediyelerinin Bazı Kriterlere Göre Sınıflandırılması

Mersin İlçe Belediyeleri	İlçe Alanı (Km2)	Nüfus Yoğunluğu	Rakım (m)	Nüfus (2021)	İlçe Belediye Başkanlığını Kazanan Siyasi Parti (2014 Yerel Seçim Sonuçları)	İlçe Belediye Başkanlığını Kazanan Siyasi Parti (2019 Yerel Seçim Sonuçları)
Akdeniz	265	965	10	255.682	HDP (BDP)	AKP
Toroslar	1075	293	1351	315.408	MHP	MHP
Yenişehir	139	1978	667	274.944	CHP	CHP
Mezitli	371	590	10	218.816	CHP	CHP
Tarsus	2029	171	25	347.314	MHP	CHP
Erdemli	2279	65	13	147.512	MHP	MHP
Silifke	2692	47	25	127.849	CHP	MHP
Çamlıyayla	602	14	1150	8.208	MHP	MHP
Gülнар	1416	19	10	27.557	MHP	MHP
Mut	2718	23	304	62.803	MHP	MHP
Aydıncık	352	32	17	11.314	AKP	AKP
Bozyazı	642	42	8	26.910	MHP	MHP
Anamur	1430	47	49	66.828	MHP	MHP

Mersin ili genelindeki 13 ilçe belediyesinde 2021 takvim yılının 31 Aralığı tarihi itibarıyla Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre toplam 1.891.145 kişi yaşamakta olup, söz konusu nüfusun 1.064.850 kişisi 1. Grup olarak adlandırdığımız merkez ilçelerde yaşamakta olup, toplam nüfusun %56,3 diğer bir deyişle yarısından fazlasının söz konusu alanda yaşamakta olduğu görülmüştür. 2.Grup olarak adlandırdığımız ilçelerde ise toplam yaşayan insan sayısı 630.883 kişi olup, toplam il nüfusun %33,35 kısmının diğer bir deyişle yaklaşık üçte birinin söz konusu alanda yaşamakta olduğu görülmüştür. 3. Grup olarak adlandırdığımız ilçelerde yaşayan toplam insan sayısı 195.412 kişi olup, toplam il nüfusunun %10,3'lük kısmını oluşturduğu görülmektedir. Sonuç itibarıyla ilçe büyüklüğünün nüfusa oranlanmasıyla hesap edilen bir kilometrekareye düşen kişi sayısının, diğer bir ifadeyle “Nüfus Yoğunluğunun”, en fazla merkez ilçeleri oluşturan 1. grup yerleşim yerlerinde olduğu, bu yoğunluğun en az olduğu alanın ise sırasıyla 2. ve 3. grup yerleşim alanını oluşturan ilçelerde bulunduğu görülmüştür. Buna göre, il merkezinden uzaklaştıkça yerleşik nüfusun ve nüfus yoğunluğunun doğru orantılı bir biçimde azaldığı tespit edilmiştir.

30 Mart 2014 tarihinde yapılan Mahalli İdareler Genel Seçimleri sonuçlarına göre Mersin il genelindeki, Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve 13 ilçe belediye başkanlıklarını kazanan siyasi partiler; Yenişehir, Mezitli, Silifke İlçelerini Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Akdeniz İlçe Belediye Başkanlığını Bağımsız Demokrasi Partisi (BDP) (Sonradan ismini Halkların Demokrasi Partisi (HDP) olarak değiştirmiştir.), Aydıncık İlçe Belediye Başkanlığını Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile geriye kalan ve ekseriyeti merkezden uzak kırsal yerleşim alanındaki ilçe belediye başkanlıklarını ise Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) kazanmıştır. 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri sonuçlarına göre ise Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Yenişehir, Mezitli, Tarsus İlçe Belediye Başkanlıklarını Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), geriye kalan ve ekseriyeti

merkezden uzak yerleşim alanındaki ilçe belediye başkanlıklarını ise Cumhuriyet İttifakını Oluşturan ve ortak adayla seçime giden Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ile Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) kazanmıştır.

Mersin ilinin büyük bir kısmını ve çoğunlukla da kuzey kısımlarını, Batı ve Orta Toros Dağları oluşturmakta olup, bu kısımlar genelde yüksek rakımlı, engebeli ve kayalıktır. Şehir genelinde kıyı kesimlerden dağlara doğru, diğer bir deyişle güneyden kuzeye gidildikçe rakım (yükselti) büyük oranda artmaktadır. Mersin il merkezi, Tarsus, Silifke gibi ilçeler; ovalık ve hafif eğimli alanlarda bulunmaktadır. Tüm bu coğrafi farklılıklar, ilçeler arası rakım (yükselti) farkının çok fazla olmasına yol açmıştır. Örneğin Çamlıyayla İlçesinin rakımı 1150 m iken, merkezdeki Mezitli İlçesinin rakımı 10 m'dir. Ortalama rakımın en yüksek olduğu alanın, dağlık köylerin il merkezindeki ilçelere mahalle olarak katılmasından dolayı 1. grup yerleşim yerleri olduğu, en düşük olduğu alanların ise sırasıyla 2. ve 3. grup yerleşim yerleri olarak sınıflandırdığımız alanlar olduğu görülmüştür.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ALAN ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bu son kısmında; Mersin il mülki sınırları içerisinde yaşayan yerel halkın; MESKİ'nin sunmuş olduğu hizmetlerden memnuniyetlerini belirlemek için 600 kişiyle yapılan alan araştırması açıklanacak, araştırmaya katılanların 6360 sayılı Yasa sonrasında MESKİ hizmetleri hakkında memnuniyet düzeylerine ilişkin bulgular, bulgulara ilişkin testler ve toplu sonuçlar, hipotez testi, 6360 sayılı Yasa sonrasında meydana gelen değişimin MESKİ özelinde değerlendirilmesi, 6360 sayılı Yasa'nın doğurduğu sorunlara çözüm önerileri, başlıkları altında sınıflandırılarak analiz edilecektir.

6360 sayılı Yasa'nın tatbiki sürecinde Mersin merkez ve ilçe belediyelerinde ikamet eden hizmet alıcıların; MESKİ'nin sunduğu hizmetlerden duyduğu memnuniyete etki eden faktörlerin incelendiği çalışmanın bu bölümde, alan araştırması verilerinden yararlanılacaktır. Bu sebeple de Mersin genelindeki 13 ilçe belediyesinde 600 kişiyle gerçekleştirilen anket uygulamasının sonuçları tartışılacaktır. Çalışmanın iki bağımlı değişkeni ve dört adet bağımsız değişkeni vardır:

Çalışmanın, bağımsız değişkenleri;

- Su ve kanalizasyon idaresinin kamu hizmet ölçeğinde meydana gelen artış,
- İlçe belediyelerinde ikamet eden hizmet alıcı yerel halkın il merkezine olan uzaklıkları,
- İlçe belediyelerinde yaşayan yerel halkın siyasi parti tercihleri,
- İlçe belediyelerinde ikamet eden yerel halkın nüfuslarıdır.

Bağımlı değişkenler ise;

- Hizmetten yararlanan yerel halkın bu durum karşısında ortaya koymuş olduğu tutum bir başka deyişle MESKİ'nin sunmuş olduğu hizmetlerinden memnuniyeti,
- Mevcut durumun su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sunumu üzerindeki etkileridir.

6360 sayılı Yasa sonrası ilçelerdeki köylerin amme hükmi kişiliklerine son verilmiş ve mahalleye dönüştürülmüşlerdir. Çalışmanın evreni; 6360 sayılı Yasa'nın tatbiki sürecinde Mersin il sınırları içerisinde yer alan ilçe belediyeleri ve tüzel kişilikleri kaldırılmak suretiyle bu ilçelere bağlanan eski adıyla köy yeni adıyla mahallelerdir. Çalışmanın örneklemi ise aşağıda çizelgede gösterilmektedir.

Tablo 4.1. Örneklem Tablosu

Mersin İlçe Belediyeleri	İl Merkezine Olan Uzaklıklarına Göre Yapılan Sınıflandırma	Nüfus (2021)	İlçe Belediye Başkanlığını Kazanan Siyasi Parti (2014 Yerel Seçim Sonuçları)	İlçe Belediye Başkanlığını Kazanan Siyasi Parti (2019 Yerel Seçim Sonuçları)
Akdeniz	1. Grup	255.682	HDP (BDP)	AKP
Toros	1. Grup	315.408	MHP	MHP
Yenişehir	1. Grup	274.944	CHP	CHP
Mezitli	1. Grup	218.816	CHP	CHP
Tarsus	2. Grup	347.314	MHP	CHP
Erdemli	2. Grup	147.512	MHP	MHP
Silifke	2. Grup	127.849	CHP	MHP
Çamlıyayla	2. Grup	8.208	MHP	MHP
Gülınar	3. Grup	27.557	MHP	MHP
Mut	3. Grup	62.803	MHP	MHP
Aydıncık	3. Grup	11.314	AKP	AKP
Bozyazı	3. Grup	26.910	MHP	MHP
Anamur	3. Grup	66.828	MHP	MHP

Mersin il genelindeki ilçe belediyelerinde yaşayan 18 yaş üzeri nüfus, yaşadıkları ilçenin merkez ilçeye olan uzaklıkları baz alınarak üç ana guruba ayrılmış ve bu grupların her birinde 200 kişi ile anket yapılmak suretiyle toplam örneklem sayısı; 600 kişiden oluşturulmuştur. Araştırma anket formu Mersin il mülki sınırları içerisindeki toplam 13 ilçe belediyesi içerisinde yaşayan yerel nüfus tarafından cevaplandırılmıştır. Büyük fedakârlıklar ve zorluklar içerisinde toplanan verilerin; yüzde, birikimli yüzde, analizi tekniklerinden yararlanılarak SPSS Statistics 25 Win programı aracılığıyla ile frekans dağılımı, standart sapması ve ortalama değerleri alınmış ve sonrasında Crosstabulation (Çapraz Tablo) ve bazı veriler içinde T-Testi ve Anova tekniği kullanılarak analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4.2. Ölçek Güvenirlik Testi

Cronbach's Alpha	N of Items
,824	600

Çalışmanın “Cronbach’s Alpha” değerinin yukarıda yer alan tabloda belirtildiği üzere: 0,824 olduğu görülmüştür. Güvenirlik test sonuçları $0,80 < a < 1,00$ ise çalışmada elde edilen anket sonuçlarının yüksek güvenilirliğe sahip olduğu belirtilebilir. Dolayısıyla ölçek test sonucunda %,824 güvenirlik seviyesi tespit edilmiştir. Konuya ilişkin literatürde, Şeref Kalaycı’ya göre, Cronbach's Alpha katsayısı 0.80 ile 1.00 arasında olan ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Kalaycı, 2016, s. 405).

4.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Dünya sağlık örgütü “WHO” son verilerine göre yaş dilimleri; 17-45 genç nüfus, 45-65 orta yaşlı nüfus, 65-80 yaşlı nüfus, 80-99 uzun ömürlü nüfus olarak belirlenmiştir. Ankete katılan 600 kişinin %47,7’si 17-45 yaş arasında genç nüfus, %26,7’si 45-65 yaş arasında orta yaşlı nüfus ve %24,5’i de 65 yaş üzeri yaşlı ve uzun ömürlü nüfus olarak belirlenmiştir. Örneklem kitlesinde görüşülen kişilerin yaş dağılımında “17-45 yaş” grubu çoğunluktadır.

Tablo 4.3. Örneklem Kitlesinin Yaş Dağılımı

Yaş	Frekans (f)	Yüzde (%)
17-45	286	47,7
46-65	160	26,7
65 yaş ve üzeri	147	24,5
Belirtilmemiş	7	1,2
Toplam	600	100

Anket uygulanan katılımcıların tamamı 18 yaş üzeri olmakla beraber, örneklem kitlesinde yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere katılımcıların %47,7'si 17-45 yaş aralığında yer almaktadır.

Tablo 4.4. Örneklem Kitlesinin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	255	42,5
Erkek	345	57,5
Toplam	600	100

Anket sorularının %57,5 oranla daha çok erkek katılımcılar tarafından cevaplandırıldığı görülmüş olup; kadınların %42,5 oranla ankete daha az katılım göstermesinin temel nedenlerinin; kadınların daha utangaç ve ilgisiz davranmaları olduğu değerlendirilmektedir. Kadınların, genel olarak sorulan sorulara; bilgilerinin olmadığını ifade ettikleri, cevap vermek istemedikleri görülmüş olup, bu durumun söz konusu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu müşahade edilmiştir. Diğer taraftan merkeze uzak mesafede bulunan kırsal nüfusun yoğun olduğu ilçe belediyelerinde; kahvehane, dernek, kafe gibi kamusal alanlar, erkek katılımcıların daha çok dış dünyaya açılmasına imkân vermekte olduğundan, erkeklerin kadınlara göre sosyal yaşamda veya gündelik hayatta daha aktif olduğu görülmüştür. Bu alanlarda anket yapabilmek için kadınlara ulaşabilmek, erkeklere oranla daha güç olmuştur.

Tablo 4.5. Örneklem Kitlesinin Meslek Dağılımı

Meslek	Frekans (f)	Yüzde (%)
Memur	102	17
Çiftçi	64	10,7
Serbest Meslek	106	17,7
İşsiz	63	10,5
Diğer (Emekli, Öğrenci v.b.)	249	41,5
Belirtilmemiş	16	2,7
Toplam	600	100

Anketin örneklem kitlesinde en büyük payı yüzde 41,5'luk pay ile "Diğer" sınıflandırması içerisinde yer alan emekli, öğrenci vb. statüsündeki katılımcıların oluşturduğu, ikinci en büyük pay oranının % 17,7'lik oranıyla "Serbest Meslek" sınıflandırması içerisinde bulunan avukat, doktor, esnaf vb. meslek sahibi katılımcıların oluşturduğu, bunu % 17'lik pay oranıyla "Memur" statüsündeki katılımcıların takip ettiği görülmüştür. Örneklem kitlesinde en düşük payı %10,5'luk pay ile "İşsiz" ve %10,7'lik pay ile "Çiftçi" statüsündeki katılımcıların oluşturduğu gözlemlenmiştir. Mersin il merkezine uzak mesafede bulunan kırsal nüfusun yoğun olduğu ilçe belediyelerinde yaşayan insanların temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olmasına rağmen; bunların ankete katılımının az olduğu müşahade edilmiştir. Bunun en önemli nedeninin, anket süreci içerisinde bu kişilerin tarımsal işler nedeniyle bağ, bahçe gibi alanlarda bulunmaları ve bu sebeple ankete katılmamaları olduğu düşünülmektedir.

Örneklem kitlesinin %2,5’na tekabül eden kişilerin ise herhangi bir meslek bildiriminde bulunmadıkları görülmüştür.

4.2. Araştırmaya Katılanların 6360 sayılı Yasa Hakkında Sahip Olduğu Bilinç Düzeyi

Ankete katılan kişilere 6360 sayılı Yasa hakkında sahip oldukları bilinç düzeyini belirlemek üzere iki farklı soru sorulmuştur. Söz konusu sorular, özellikle birbirini tamamlayıcı şekilde sorularak katılımcıların soruları gelişigüzel cevaplayıp cevaplamadıkları üstü kapalı bir biçimde ölçülmek istenmiştir. Buna göre ankette bir ve ikinci sıraya tekabül eden bahse konu sorulara ve bunlara verilen cevaplara aşağıda yer verilmiştir:

Tablo 4.6. Örneklem Kitlesinin 6360 sayılı Yasa Hakkında Sahip Olduğu Bilinç Düzeyi

MESKİ’nin Hizmet Sağladığı Alanın İl Mülki Sınırına Genişletildiği Yasal Süreç Hakkında Sorulan Sorular ve Alınan Yanıtlar		Evet	Hayır	Fikrim Yok
Yasal Süreçten Haberdar mısınız?	Frekans (f)	233	199	167
	Yüzdesi %	38,8	33,2	27,8
Yürürlük Tarihi		2012	2014	Henüz Yeterli Bilgim Yok
Yasanın içeriği hakkında ne zamandır bilgi sahibisiniz?	Frekans (f)	97	162	337
	Yüzdesi %	16,2	27	56,2

“MESKİ’nin hizmet sağladığı alanın 01.04.2014 tarihi itibarıyla il mülki sınırına genişletildiği 6360 sayılı Kanun olarak adlandırılan yasal süreçten haberdar mısınız?” sorusuna, ankete katılan 600 kişinin % 38,8’lik bir kısmı “Evet” cevabını verirken, %33,2’lik bir kısmı “Hayır” cevabını vermiş, %27,8’ lik kısmı ise “Fikrim Yok” cevabını vermiştir.

“Yasanın içeriği hakkında ne zamandır bilgi sahibisiniz?” sorusuna ankete katılan 600 kişinin % 16,2’lik kısmı “Yasanın Resmi Gazetede yayımlanıp yürürlüğe girdiği tarih olan 2012 yılı itibarıyla” cevabını verirken, %27’lik kısmı “Yasanın en önemli hükümlerinin yürürlüğe girdiği ve yerel seçimlerin yapıldığı 2014 tarihi itibarıyla” cevabını vermiş, %56,2’lik kısmı “Henüz yeterli bilğim yok” cevabını vermiştir.

Söz konusu verilerden yola çıkarak bir ve ikinci sorulara verilen cevapların kendi içerisinde tutarlı olduğu; birinci soruya hayır ve fikrim yok cevabı verenlerin sayısının, ikinci soruya henüz yeterli bilğim yok cevabı verenlerle örtüştüğü, buna göre ilk soruda hayır ve fikrim yok diyen kişi toplamı 366 kişi iken ikinci soruda henüz yeterli bilğim yok diyen kişi sayısının 337 olması, anket sorularının dikkatli bir şekilde ve anlaşılabilir olarak cevaplandırıldığı göstermektedir.

Söz konusu yanıtlara göre, ankete katılan yerel halkın MESKİ’nin hizmet sağladığı alanın il mülki sınırına genişletildiği 6360 sayılı Yasal süreç hakkında, örneklem kümesini oluşturan 600 kişiden %38,8’i kadarının bilgi sahibi oldukları ama %61,2 sinin henüz bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Araştırmaya Katılanların 6360 sayılı Yasa Sonrasında MESKİ Hizmetleri Hakkında Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde anket örneklemini içerisinde bulunan kişilere sorulan sorular ve bunlara alınan yanıtlar üzerinden, yerel halkın 6360 sayılı Yasa sonrasında MESKİ hizmetleri hakkında memnuniyet düzeyleri ve bu memnuniyetin merkez ilçelerden kırsal alanlara doğru gidildiğinde anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular ortaya konulmaya çalışılacaktır.

4.3.1. Hizmet Sunumunun Etkinliği

Katılımcılara MESKİ'nin hizmet sunumunun etkinliğini belirlemek üzere, diğer bir deyişle MESKİ tarafından sunulan içme suyu ve kanalizasyon hizmet sunum faaliyetlerinin, vatandaşların gereksinimini yeterli ölçüde sağlama amacına ulaşma seviyesini belirlemek üzere, ankette üç numaralı sıraya tekabül eden “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin İl Mülki Sınırları içerisinde hizmet vermesinin, hizmet sunumunda etkinliği artırdığı değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer verilmiştir;

Tablo 4.7. MESKİ'nin Hizmet Sunumunun Etkinliği Memnuniyet Düzeyi

Hizmet Sunumunda Etkinlik Artmıştır			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	17	8,5	43	21,5	33	16,5	9	4,5	3	1,5
		Kadın	12	6,0	39	19,5	30	15	10	5	4	2
		Toplam	29	14,5	82	41	63	31,5	19	9,5	7	3,5
	Yaş	18-45	11	5,6	39	19,7	39	19,7	8	4	3	1,5
		45-65	10	5,1	20	10,1	12	6,1	5	2,5	2	1
		65 yaş ve üzeri	8	4	22	11,1	12	6,1	5	2,5	2	1
		Toplam	29	14,6	81	40,9	63	31,8	18	9,1	7	3,5
	Meslek	Memur	4	2,1	15	7,8	10	5,2	3	1,6	0	0
		Çiftçi	1	0,5	2	1	1	0,5	3	1,6	0	0
		Serbest Meslek	6	3,1	15	7,8	9	4,7	2	1	3	1,6
		İşsiz	9	4,7	12	6,3	4	2,1	5	2,6	1	0,5
		Diğer	7	3,6	36	18,8	36	18,8	5	2,6	3	1,6
		Toplam	27	14,1	80	41,7	60	31,3	18	9,4	7	3,6
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	17	8,5	49	24,5	18	9	16	8	3	1,5
		Kadın	14	7	49	24,5	24	12	8	4	2	1
		Toplam	31	15,5	98	49	42	21	24	12	5	2,5
	Yaş	18-45	16	8	43	21,5	22	11	9	4,5	2	1
		45-65	10	5	33	16,5	10	5	8	4	0	0
		65 yaş ve üzeri	5	2,5	22	11	10	5	7	3,5	3	1,5
		Toplam	31	15,5	98	49	42	21	24	12	5	2,5
	Meslek	Memur	8	4	22	11,1	12	6,1	6	3	2	1
		Çiftçi	2	1	11	5,6	5	2,5	3	1,5	2	1
		Serbest Meslek	6	3	24	12,1	3	1,5	7	3,5	1	0,5
		İşsiz	3	1,5	7	3,5	3	1,5	2	1	0	0
		Diğer	12	6,1	33	16,7	19	9,6	5	2,5	0	0
		Toplam	31	15,7	97	49	42	21,2	23	11,6	5	2,5
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	23	11,5	62	31	41	20,5	8	4	3	1,5
		Kadın	10	5	27	13,5	23	11,5	3	1,5	0	0
		Toplam	33	16,5	89	44,5	64	32	11	5,5	3	1,5
	Yaş	18-45	19	9,7	49	25,1	20	10,3	5	2,6	1	0,5
		45-65	8	4,1	23	11,8	13	6,7	4	2,1	2	1,0
		65 yaş ve üzeri	6	3,1	15	7,7	29	14,9	1	0,5	0	0
		Toplam	33	16,9	87	44,6	62	31,8	10	5,1	3	1,5
	Meslek	Memur	2	1	10	5,2	7	3,6	1	0,5	0	0
		Çiftçi	9	4,6	14	7,2	11	5,7	0	0	0	0
		Serbest Meslek	4	2,1	10	5,2	9	4,6	6	3,1	1	0,5
		İşsiz	4	2,1	6	3,1	6	3,1	0	0	1	0,5
		Diğer	13	6,7	47	24,2	29	14,9	4	2,1	0	0
		Toplam	32	16,5	87	44,8	62	32,0	11	5,7	2	1

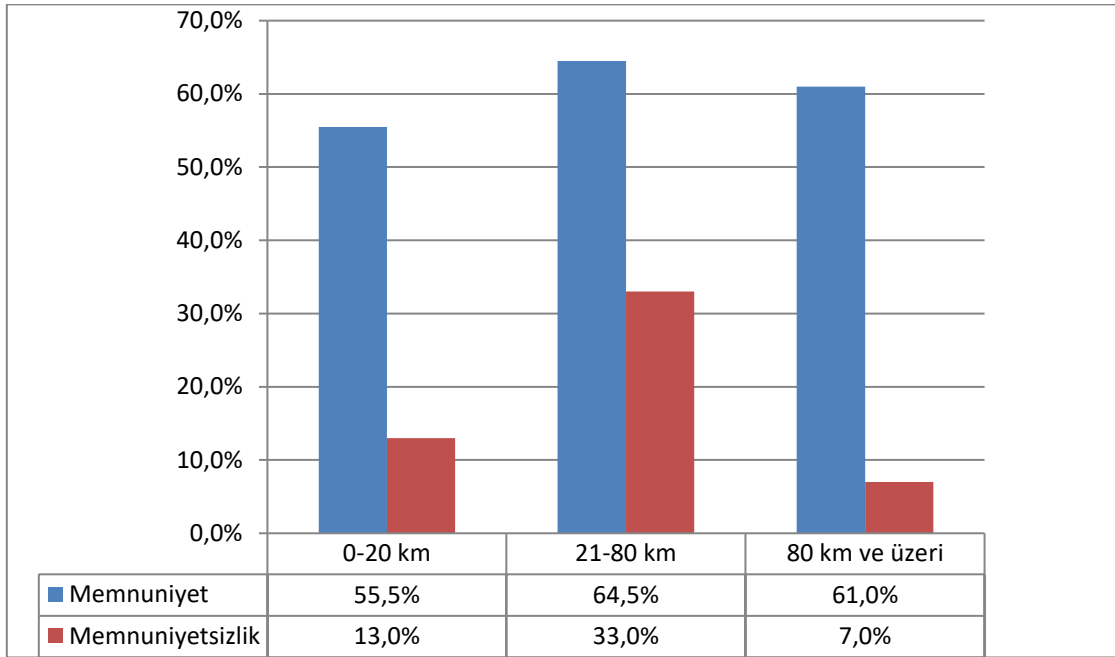
Çizelge incelendiğinde her üç ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin, hizmet sunumunda etkinliği artırdığı değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “evet” ve “kesinlikle evet” dediği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; 6360 Sayılı yasa sonrası dönemde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları genelinde hizmet vermesinin, hizmet sunumunda etkinliği artırdığı değerlendirilmesine katılıyor olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin, hizmet sunumunda etkinliği artırdığı değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %14,5’i “Kesinlikle Evet” cevabı verirken, %41’i ise “Evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde “MESKİ’nin mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin hizmet sunumunda verimliliğini arttırdığı değerlendirilmesine katılanların oranı” diğer bir deyişle MESKİ’nin hizmet sunumunun etkinliği memnuniyet düzeyi %55,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %9,5, “Kesinlikle Hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3,5’tir. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin hizmet sunumunda etkinliği artırdığı değerlendirilmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %13’e tekabül etmektedir. Diğer yandan ise ankete katılanların %31,5’ü de “Fikrim Yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin İl Mülki Sınırları içerisinde hizmet vermesinin, hizmet sunumunda etkinliği artırdığı değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %15,5’i “Kesinlikle Evet” cevabı verirken, %49’u ise “Evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. grupta bulunan kırsal ilçelerde yaşayan nüfusun, MESKİ’nin Hizmet Sunumunun Etkinliği Memnuniyet Düzeyi %64,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %21, “Kesinlikle Hayır” cevabı verenlerin oranı ise %12’dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %33’a çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %21’i de “Fikrim Yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülner, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin İl Mülki Sınırları içerisinde hizmet vermesinin, hizmet sunumunda etkinliği artırdığı değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %16,5’i “Kesinlikle Evet” cevabı verirken, %44,5’i ise “Evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ’nin Hizmet Sunumunun Etkinliği Memnuniyet Düzeyi %61’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %5,5, “Kesinlikle Hayır” cevabı verenlerin oranı ise %1,5’tir. Her iki

oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %7'e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %32'si de "Fikrim Yok" cevabını vermiştir.

Şekil 4.1. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'nin Hizmet Sunumunun Etkinliğinin Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grupta yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %55,5 ile (Kesinlikle Evet ve Evet) cevaplarıyla "memnun" olduklarını belirtirken, 2. grupta bu oran %64,5 olmuş, 3. Grupta ise %61 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %13 ile hizmet sunumunun etkinliği (Kesinlikle Hayır ve Hayır) cevaplarıyla "memnun" değilken, 2. grup da "memnuniyetsizlik" oranı %33 olmuş, 3. Grupta ise %7 olmuştur. Buna göre merkezde yani 1. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın büyük bölümü zaten MESKİ'den hizmet almaktayken, mahalle olarak bu gruba katılan kırsal alanlardaki köylerin MESKİ'nin sunduğu hizmetlerinden memnun olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın bahse konu yasa sonrası MESKİ'nin sunduğu hizmetlerinden faydalanmaya başlayan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, MESKİ'nin Hizmet Sunumunda Etkinliği Artırdığı görüşünün, merkezden uzaklaştıkça arttığı, aynı şekilde "memnuniyetsizlik" oranının 2. grup da %33 iken, 3. Grupta %7'ye düştüğü görülmüştür. Buna göre kırsal ilçelerde ikamet eden halk, sunulan hizmetlerden, merkezde yaşayan yerel halka göre çok daha memnundur. Bunun en önemli nedenin, büyükşehir il sınırları dâhilinde, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisini tekelinde bulunduran, önceki ilçe belediyelerine göre büyük mali imkânlarla, personele sahip bu "sui generis" kuruluşun, bu alanlara daha fazla hizmet götürmesidir. Çalışmanın ikinci bölümünde yer verilen yeni alt yapı yatırım ve mevcut altyapıyı yenileme verileri bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca bahse konu 6360 Yasa'nın geçici 1. maddesinin 24. fıkrası uyarınca; bu idarelerin yatırım bütçelerinin en az %10'unun, on yıl süreyle, büyükşehir sınırlarına sonradan dâhil

edilen yeni yerleşim alanlarının altyapı hizmetleri için kullanılmasının zorunlu tutulmuş olması da, bu duruma etki eden diğer bir etmendir.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) ile MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20 km ve daha uzak) olan 2. ve 3. grup kırsal ilçelerdeki MESKİ'nin Hizmet Sunumunun Etkinliği memnuniyet düzeylerinin aynı doğrultuda olmasının sebepleri şu şekilde sıralanabilir:

a) Bütüncül Plan Yapma İmkânı, Malî Kaynakların Etkin ve Verimli Kullanımı ile Tüm Vatandaşlara Aynı Oranda Hizmet Sunulması: MESKİ'nin su ve kanalizasyon hizmetlerinde önceliğini görev alanına yeni eklenen 2. ve 3. grupta kalan kırsal ilçe ve mahallelere verdiği görülmektedir. Bunun nedeni ise MESKİ'nin kuruluşundan buyana hizmet vermekte olduğu 1. grupta yer alan merkez ilçelerde yer alan hizmet alanında, MESKİ tarafından daha evvelden kurulmuş ve 2. ve 3. grupta yer alan kırsal alanlara göre daha iyi durumda olan su ve kanalizasyon sisteminin bulunduğu düşüncesidir. 6360 sayılı Yasanın su ve kanalizasyon idarelerine sağladığı avantajlardan bütüncül plan yapma imkânı, malî kaynakların etkin ve verimli kullanımı ile tüm vatandaşlara aynı oranda hizmet sunulması savı MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.'de yer alan veriler ile de teyit edilmiştir. Buna göre bahse konu tablolar incelendiğinde; 2013 takvim yılı itibariyle MESKİ Genel Müdürlüğü'nün kendi görev sahasında bulunan merkez/metropol ilçelerde yapmış olduğu çalışmaların, diğer tüm ilçe belediyelerinin yaptığı toplam çalışma tutarı ile kıyaslanması neticesinde; içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %319 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %147 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği bunun yanında; 2015 takvim yılı itibariyle MESKİ Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetki sahasına sonradan ilave edilen söz konusu alanlarda, 2013 takvim yılında ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında % 603 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise % 346 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği, 2019 takvim yılı itibariyle ise MESKİ Genel Müdürlüğü'nün yine bahsi geçen alanda, 2013 takvim yılında söz konusu ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %495 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise % 148 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür.

Bu durum bir yönüyle küçük belediyelerin büyük çaplı hizmetleri üretecek ekonomik kapasiteye sahip olmamasından kaynaklanan sorunların aşıldığını, diğer bir yönüyle ise önceden mali imkânsızlık nedeniyle yatırım gerçekleştirilemeyen metropoliten ilçeler dışındaki birçok kırsal alana hizmet götürüldüğünü, netice olarak ise merkezde önceden hizmet verilmekte olan merkez ilçelere aynı oranda hizmet sunulmaya devam edilirken, taşraya (2. ve 3. grup olarak nitelendirdiğimiz kırsal ilçelere) sağlanan hizmetlerde ise dikkate değer ölçüde hizmet artışı sağlandığını göstermektedir. Ayrıca, kalite

farkını somut olarak ölçmek mümkün olmasa da, merkez ve taşraya sunulan hizmet farkının sayısal anlamda gitgide azalmakta olduğu ortaya konulan verilerle teyit edilmiştir.

b) Yatırım Finansmanında Artış: Su ve kanalizasyon hizmeti kısa süre içerisinde gerçekleştirilebilecek kolay bir hizmet türü olmamasına rağmen, 2. ve 3. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki ilçe belediyelerinin gerek maddi imkânsızlıklar gerekse diğer faktörlerden dolayı yeterli derecede yatırım yapamadığı görülmektedir. 6360 sayılı Yasanın su ve kanalizasyon idarelerine sağladığı avantajlardan “yatırım finansmanında artış” savı MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.6. ve 2.14.’de yer alan veriler ile de teyit edilmiştir. Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MESKİ) tarafından, 5018 sayılı Yasa uyarınca idarelerin mali saydamlığı ve hesap verilebilirliğini sağlamak üzere resmi internet sitesinde yayımlanan 2011-2019 tarihli MESKİ Faaliyet Raporları baz alınarak, Tablo 2.14.’de yer alan veriler incelendiğinde; söz konusu idarenin genel bütçe gelirlerinden aldığı pay 6360 sayılı Yasanın (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümler uyarınca) 2014 takvim yılı öncesi yıllarda 20 Milyon TL altındayken, yasa sonrası 2014 takvim yılı ve devamında bu payın 39 Milyon TL ve üzerine ani bir çıkış yaşadığı, 2019 takvim yılı itibarıyla alınan payın 85 Milyon TL civarına ulaştığını görülmüştür. Söz konusu kaynak bu idarelerin sorumluluk sahasındaki artışla kıyaslandığında uzun vadeli su ve kanalizasyon yatırımlarını karşılayacak düzeyde olmasa da söz konusu idareler lehine önemli bir gelir artışı sağlandığı müşahade edilmiştir.

c) Bürokraside Meydana Gelen Azalma: 6360 sayılı Yasa’nın su ve kanalizasyon idarelerine sağladığı avantajlardan “bürokraside meydana gelen azalma” savı MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.9, 2.10 ve 2.11’de yer alan veriler ile de teyit edilmiştir. Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MESKİ) tarafından, 5018 sayılı Yasa uyarınca idarelerin mali saydamlığı ve hesap verilebilirliğini sağlamak üzere resmi internet sitesinde yayımlanan 2013, 2015 ve 2019 tarihli MESKİ Faaliyet Raporları baz alınarak, Tablo 2.9, 2.10 ve 2.11’de yer alan veriler incelendiğinde; Mersin ili merkez ilçeler (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) haricinde kalan ilçelerde başka bir deyişle MESKİ’ nin genişleyen yeni sorumluluk sahasında kalan ilçelerdeki içme suyu ve kanalizasyon hattı yenileme ve yeni hatların ihdasındaki artıştan yola çıkılarak, hizmet talep edenlerin önceki duruma nazaran daha akılcı ve merkezi planlama sayesinde bu hizmetlere önceki duruma kıyasla daha kısa zamanda ve daha fazla ulaştığı, dolayısıyla bürokrasinin olumsuz etkileri olan zaman kaybı, kaynak israfı, kırtasiyeciliğin önlendiği anlaşılmaktadır.

d) Yönetmelik Sorunların Üstesinden Gelme: MESKİ gibi su kanalizasyon hizmetleri konusunda uzmanlaşmış söz konusu kuruluşların, konunun uzmanı “teknokratlarca” yönetiliyor oluşu sayesinde kapatılan il özel idareleri, köy ve belde belediyelerine kıyasla daha akılcı, siyasi baskılardan daha uzak, daha özgür karar alma ve merkezi planlama yapma olanağına sahip olmaları özellikle kırsal alanlarda yaşayan yerel halkın memnuniyet düzeyini artıran diğer bir temel etken olarak görülmektedir.

e) Optimal Ölçekten Faydalanma ve Kaynak Tasarrufu: Su ve kanalizasyon hizmetleri özelinde il sınırı içerisinde birden fazla ve birçoğu küçük çaplı birden fazla yerel yönetim birimi tarafından verilmekte olan hizmetlerin, il özel idareleri, köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilmesi suretiyle bu alanda uzmanlaşmış ve teknokratlarca idare edilen daha büyük ölçekteki tek bir su ve kanalizasyon idaresi tarafından verilmesi, sunulan hizmetlerin birim maliyetleri açısından azalma, diğer bir deyişle kaynak tasarrufu anlamına geldiği yadsınamaz bir gerçektir.

Ayrıca 6360 sayılı Yasa'nın uygulanması öncesi (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümler uyarınca) 2013 yılı ve uygulanması sonrası tarihler olan 2015 ve 2019 yılı verilerinden yola çıkarak; Mersin MESKİ'ye ilişkin Tablo 2.9, 2.10 ve 2.11. verileri incelendiğinde, önceden belde ve ilçe belediyeleri tarafından hizmet sunulmakta olan alanlarda başka bir deyişle MESKİ'nin genişleyen yeni sorumluluk sahasında kalan ilçelerdeki içme suyu ve kanalizasyon hattı yenileme ve yeni hatlarının ihdasından yola çıkılarak, 6360 sayılı Yasa öncesi su ve kanalizasyon işleri özelinde il içinde birbirinden kopuk çoğu zaman görev çatışması içerisinde bulunan farklı yerel birimlerin yol açtığı yeterli hizmet sunamama, hizmet sunumundaki gecikme ve kaynak israfı sorununun, bahse konu yasa ile il mülki sınırlarının büyükşehir belediyesi sınırları olarak belirlenmesi sonrasında, su ve kanalizasyon idaresince il genelinde sağlanan koordinasyon neticesinde çözüldüğü; kısa sürede sunulan hizmet miktarındaki önemli artıştan anlaşılmaktadır.

4.3.2. Altyapı Hizmetlerinin Yeterliliği

Katılımcılara MESKİ'nin sunduğu “Altyapı Hizmetlerinin Yeterliliği” konusundaki memnuniyet düzeyini belirlemek üzere diğer bir deyişle MESKİ tarafından, mevcut içme suyu ve kanalizasyon tesislerinin kapasitesinin yeterli ölçüde artırılıp artırılmadığını belirlemek üzere, ankette dört numaralı sıraya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, su kanalizasyon vb. altyapı hizmetlerinin yeterli ölçüde sunulmasını sağlamıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer verilmiştir;

Tablo 4.8. MESKİ'nin Altyapı Hizmetlerinin Memnuniyet Düzeyi

Altyapı Hizmetlerinin Yeterliliğinde Artış Olmuştur			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	30	15	34	17	32	16	6	3	3	1,5
		Kadın	10	5	38	19	36	18	8	4	3	1,5
		Toplam	40	20	72	36	68	34	14	7	6	3
	Yaş	18-45	17	8,6	35	17,7	36	18,2	9	4,5	3	1,5
		45-65	12	6,1	18	9,1	17	8,6	2	1	0	0
		65 yaş ve üzeri	11	5,6	18	9,1	15	7,6	2	1	3	1,5
		Toplam	40	20,2	71	35,9	68	34,3	13	6,6	6	3
	Meslek	Memur	6	3,1	11	5,7	11	5,7	4	2,1	0	0
		Çiftçi	2	1	1	0,5	2	1	2	1	0	0
		Serbest Meslek	11	5,7	9	4,7	13	6,8	0	0	2	1
		İşsiz	12	6,3	9	4,7	5	2,6	1	0,5	4	2,1
		Diğer	8	4,2	39	20,3	34	17,7	6	3,1	0	0
		Toplam	39	20,3	69	35,9	65	33,9	13	6,8	6	3,1
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	17	8,5	48	24	17	8,5	16	8	5	2,5
		Kadın	9	4,5	36	18	32	16	18	9	2	1
		Toplam	26	13	84	42	49	24,5	34	17	7	3,5
	Yaş	18-45	13	6,5	37	19	23	11,5	15	7,5	3	1,5
		45-65	12	6	19	10	13	6,5	15	7,5	1	0,5
		65 yaş ve üzeri	1	0,5	26	13	13	6,5	4	2	3	1,5
		Toplam	26	13	82	42	49	24,5	34	17	7	3,5
	Meslek	Memur	7	3,5	19	9,6	16	8,1	6	3	2	1
		Çiftçi	4	2	8	4	4	2	5	2,5	2	1
		Serbest Meslek	5	2,5	22	11,1	7	3,5	6	3	1	0,5
		İşsiz	0	0	6	3	4	2	5	2,5	0	0
		Diğer	10	5,1	27	13,6	18	9,1	12	6,1	2	1
		Toplam	26	13,1	82	41,4	49	24,7	34	17,2	7	3,5
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınçık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	22	11	81	4,5	19	9,5	14	7	1	0,5
		Kadın	7	3,5	37	18,5	13	6,5	3	1,5	3	1,5
		Toplam	29	14,5	118	59,0	32	16,0	17	8,5	4	2
	Yaş	18-45	21	10,8	48	24,6	16	8,2	7	3,6	2	1
		45-65	5	2,6	30	15,4	8	4,1	5	2,6	2	1
		65 yaş ve üzeri	3	1,5	38	19,5	6	3,1	4	2,1	0	0
		Toplam	29	14,9	116	59,5	30	15,4	16	8,2	4	2
	Meslek	Memur	2	1	15	7,7	2	1	1	0,5	0	0
		Çiftçi	6	3,1	23	11,9	3	1,5	2	1	0	0
		Serbest Meslek	3	1,5	18	9,3	3	1,5	6	3,1	0	0
		İşsiz	5	2,6	8	4,1	3	1,5	0	0	1	0,5
		Diğer	13	6,7	51	26,3	20	10,3	7	3,6	2	1
		Toplam	29	14,9	115	59,3	31	16	16	8,2	3	1,5

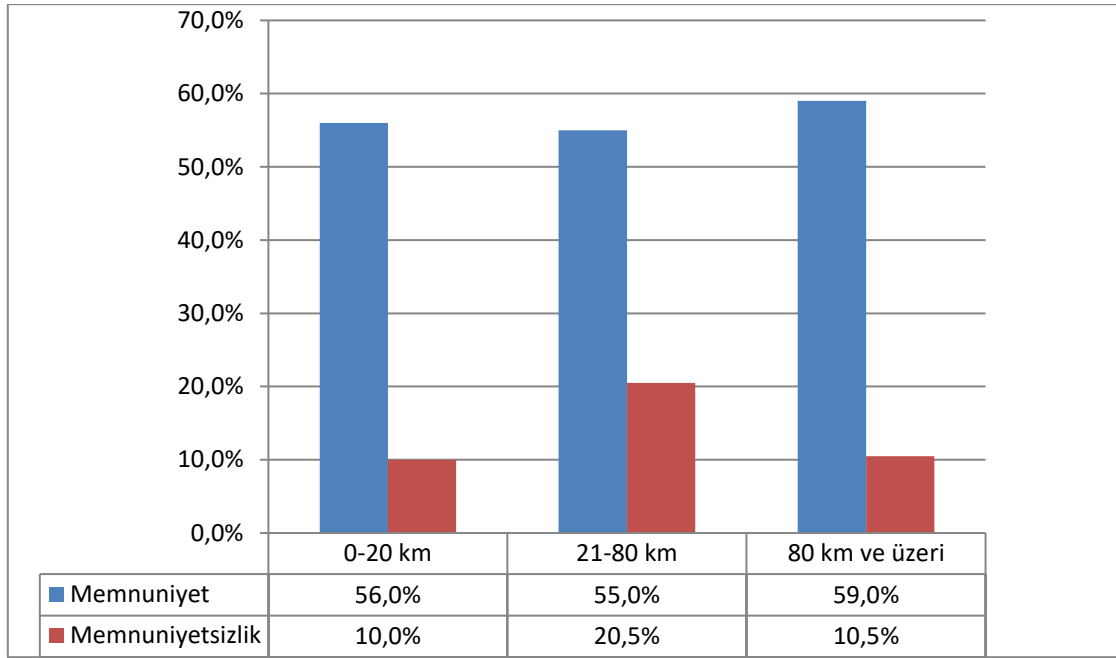
Bahse konu tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, su kanalizasyon vb. altyapı hizmetlerinin yeterli ölçüde sunulmasını sağlamıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “kesinlikle evet” ve “evet” cevaplarının

verildiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; 6360 sayılı Yasa sonrası dönemde MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları genelinde hizmet vermesinin altyapı hizmetlerinin yeterliliğinde artış sağladığı değerlendirilmesine katılıyor olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, su kanalizasyon vb. altyapı hizmetlerinin yeterli ölçüde sunulmasını sağlamıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %20'si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %36'sı ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde altyapı hizmetlerinin yeterliliği arttığı değerlendirilmesine katılanların oranı diğer bir deyişle MESKİ'nin altyapı hizmetlerinin yeterliliği arttırmasına yönelik memnuniyet düzeyi %56'ya ulaşmaktadır. “hayır” cevabı verenlerin oranı %7, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3'tür. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde altyapı hizmetlerinin yeterliliği artırdığı değerlendirilmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %10'a çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %34'ü de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ'nin 6360 sayılı yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke ilçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, su kanalizasyon vb. altyapı hizmetlerinin yeterli ölçüde sunulmasını sağlamıştır değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %13'ü “kesinlikle evet” cevabı verirken, %42'si ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ'nin altyapı hizmetlerinin yeterliliği arttırmasına yönelik memnuniyet düzeyi %55'ye ulaşmaktadır. “hayır” cevabı verenlerin oranı %17, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3,5'tur. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %20,5'e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %24,5'ü de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülınar, Mut, Aydınçık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, su kanalizasyon vb. altyapı hizmetlerinin yeterli ölçüde sunulmasını sağlamıştır değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %14,5'i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %59'u ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ'nin altyapı hizmetlerinin yeterliliği arttırmasına yönelik memnuniyet düzeyi %73,5'ye ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %8,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %2'dir. Her iki oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %10,5'a çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %16'sı da “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.2. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ'nin Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %56 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grup da bu oran %55 olmuş, 3. grupta ise %59 olmuştur. Diğer taraftan 1. grup %10 ile altyapı hizmetlerinin yeterliliğinden (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” değilken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %20,5 olmuş, 3. grupta ise %10,5 olmuştur. MESKİ'nin altyapı hizmetlerinin yeterliliği arttırmasına yönelik memnuniyet düzeyinin incelenmesi neticesinde, memnuniyet düzeyinin 3. grupta bariz bir şekilde arttığı, ancak 2. grupta ise aynı kaldığı görülmektedir.

Bu durumun en önemli nedenin büyük bir nüfusa sahip ve nispeten diğer ilçelere göre daha gelişmiş bir altyapı sistemine sahip bulunan Tarsus İlçesi'nde yaşayan katılımcıların sahip olduğu kanaattir. Tarsus ilçesi ikinci grup içerisinde yer almaktadır. Çalışmanın ikinci kısmında yer alan verilerden de anlaşılacağı üzere Tarsus İlçe Belediyesi'nce yapılan içmesuyu yatırımlarının; yasa öncesi dönemde Tablo 2.9.'da görüleceği üzere 2013 yılında, yenilenen ve yeni döşenen toplam içme suyu hattının 25,17 km iken; yasa sonrası dönemde Tablo 2.10'da görüleceği üzere 2015 yılında MESKİ tarafından Tarsus ilçesinde yapılan yenilenen ve yeni döşenen toplam içme suyu hattının 33,23 km olduğu, Tablo 2.11.'de görüleceği üzere 2019 yılında MESKİ tarafından Tarsus ilçesinde yapılan yenilenen ve yeni döşenen toplam içme suyu hattının 51,02 km olduğu; çalışmanın ikinci kısmında yer alan verilerden de görüleceği üzere Tarsus İlçe Belediyesi'nce yapılan kanalizasyon yatırımlarının; yasa öncesi dönemde Tablo 2.9'da görüleceği üzere 2013 yılında, yenilenen ve yeni döşenen toplam kanalizasyon hattının 10,6 km iken; yasa sonrası dönemde Tablo 2.10'da görüleceği üzere 2015 yılında MESKİ tarafından Tarsus ilçesinde yapılan yenilenen ve yeni döşenen toplam kanalizasyon hattının

16,12 km olduğu, Tablo 2.11’de görüleceği üzere 2019 yılında MESKİ tarafından Tarsus ilçesinde yapılan yenilenen ve yeni döşenen toplam kanalizasyon hattının 3,64 km olduğu görülecektir. İkinci grupta yer alan en büyük ilçe olan Tarsus ilçesindeki yerel halk, diğer üçüncü gruba oranla daha yeterli bir altyapı sistemine sahip olduğundan, yasa sonrası süreçte aldığı yatırımlar açısından tatmin düzeyi daha düşük olmuştur. Birinci grupla kıyaslandığında ise memnuniyet düzeyi eş değerdedir.

4.3.3. İçme Suyu Hizmetinin Kalitesi

Katılımcılara MESKİ’nin sunduğu içme suyu hizmetinin kalitesinden memnuniyet düzeyini belirlemek üzere ankette beş numaralı sıraya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, idarece sunulan içme suyu hizmetinin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.9 de yer verilmiştir;

Tablo 4.9. MESKİ'nin İçme Suyu Hizmetinin Kalitesinden Memnuniyet Düzeyi

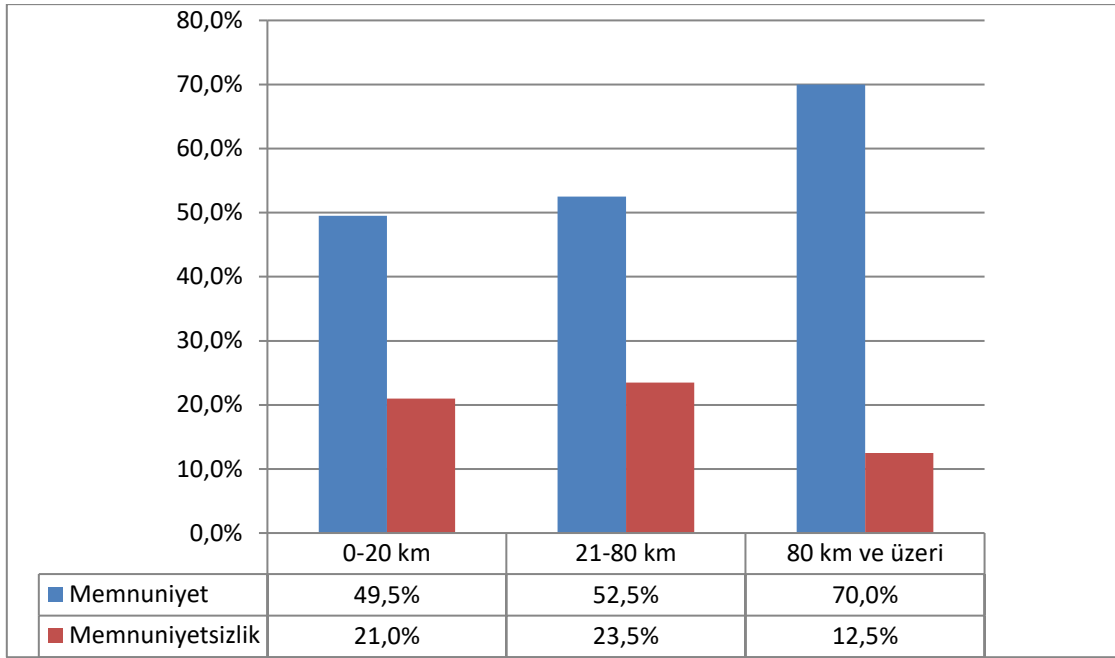
İçme Suyu Hizmetinin Kalitesinde Artış Olmuştur			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenışehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	23	11,5	34	17	29	14,5	18	9	1	0,5
		Kadın	11	5,5	31	15,5	30	15	22	11	1	0,5
		Toplam	34	17	65	32,5	59	29,5	40	20	2	1
	Yaş	18-45	11	5,6	32	16,2	38	19,2	18	9,1	1	0,5
		45-65	14	7,1	16	8,1	11	5,6	8	4	0	0
		65 yaş ve üzeri	9	4,5	17	8,6	10	5,1	12	6,1	1	0,5
		Toplam	34	17,2	65	32,8	59	29,8	38	19,2	2	1
	Meslek	Memur	6	3,1	10	5,2	10	5,2	6	3,1	0	0
		Çiftçi	1	0,5	0	0	2	1	4	2,1	0	0
		Serbest Meslek	9	4,7	10	5,2	7	3,6	9	4,7	0	0
		İşsiz	7	3,6	8	4,2	8	4,2	7	3,6	1	0,5
		Diğer	10	5,2	33	17,2	30	15,6	13	6,8	1	0,5
		Toplam	33	17,2	61	31,8	57	29,7	39	20,3	2	1
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	16	8	38	19	25	12,5	18	9	6	3
		Kadın	18	9	33	16,5	23	11,5	15	7,5	8	4
		Toplam	34	17	71	35,5	48	24	33	16,5	14	7
	Yaş	18-45	22	11	33	16,5	18	9	10	5	9	4,5
		45-65	9	4,5	21	10,5	13	6,5	15	7,5	3	1,5
		65 yaş ve üzeri	3	1,5	17	8,5	17	8,5	8	4	2	1
		Toplam	34	17	71	35,5	48	24	33	16,5	14	7
	Meslek	Memur	9	4,5	21	10,6	12	6,1	6	3	2	1
		Çiftçi	4	2	7	3,5	5	2,5	5	2,5	2	1
		Serbest Meslek	6	3	16	8,1	11	5,6	5	2,5	3	1,5
		İşsiz	3	1,5	5	2,5	4	2	2	1	1	0,5
		Diğer	12	6,1	22	11,1	15	7,6	14	7,1	6	3
		Toplam	34	17,2	71	35,9	47	23,7	32	16,2	14	7,1
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınlik, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	19	9,5	76	38	25	12,5	16	8	1	0,5
		Kadın	7	3,5	38	19	10	5	8	4	0	0
		Toplam	26	13	114	57	35	17,5	24	12	1	0,5
	Yaş	18-45	15	7,7	53	27,2	16	8,2	10	5,1	0	0
		45-65	6	3,1	22	11,3	12	6,2	9	4,6	1	0,5
		65 yaş ve üzeri	5	2,6	37	19	5	2,6	4	2,1	0	0
		Toplam	26	13,3	112	57,4	33	16,9	23	11,8	1	0,5
	Meslek	Memur	1	0,5	16	8,2	2	1	1	0,5	-	-
		Çiftçi	8	4,1	20	10,3	6	3,1	0	0	-	-
		Serbest Meslek	0	0	16	8,2	5	2,6	9	4,6	-	-
		İşsiz	2	1	6	3,1	8	4,1	1	0,5	-	-
		Diğer	14	7,2	54	27,8	13	6,7	12	6,2	-	-
		Toplam	25	12,9	112	57,7	34	17,5	23	11,9	-	-

Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, idarece sunulan içme suyu hizmetinin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “kesinlikle evet” ve “evet” cevaplarını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; 6360 Sayılı yasa sonrası dönemde MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları genelinde hizmet vermesinin İçme Suyu Hizmetinin Kalitesinde Artış Sağladığı değerlendirmesine katılıyor olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, idarece sunulan içme suyu hizmetinin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %17'si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %32,5'u ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde “MESKİ” nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin içme suyu hizmetinin kalitesini arttığı değerlendirilmesine katılanların oranı diğer bir deyişle MESKİ'nin içme suyu hizmetinin kalitesinden memnuniyet düzeyi %49,5'e ulaşmaktadır. “hayır” cevabı verenlerin oranı %20, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %1'dir. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin içme suyu hizmetinin kalitesini artırdığı değerlendirilmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %21'e tekabül etmektedir. Diğer yandan ise ankete katılanların %29,5'i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ'nin 6360 sayılı kanun sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, idarece sunulan içme suyu hizmetinin kalitesi artmıştır değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %17'si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %35,5'i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. Grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ'nin içme suyu hizmetinin kalitesinden memnuniyet düzeyi %52,5'e ulaşmaktadır. “hayır” cevabı verenlerin oranı %16,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %7'dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %23,5'e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %24'ü de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülnar, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, idarece sunulan içme suyu hizmetinin kalitesi artmıştır değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %13'ü “kesinlikle evet” cevabı verirken, %57'si ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ'nin içme suyu hizmetinin kalitesinden memnuniyet düzeyi %70'e ulaşmaktadır. “hayır” cevabı verenlerin oranı %12, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %0,5'tir. Her iki oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %12,5'e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %17,5'si de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.3. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ'nin İçme Suyu Hizmetinin Kalitesinden Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %49,5 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grup da bu oran %52,5 olmuş, 3. Grupta ise %70 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %21 ile İçme Suyu Hizmetinin Kalitesi (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” değilken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %23,5 olmuş, 3. Grupta ise %12,5 olmuştur. Buna göre; mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre meski'nin içme suyu hizmetinin kalitesi memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaşıldıkça doğru orantılı bir biçimde arttığı, kırsal kesimde yer alan 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, içme suyu hizmetinin kalitesinden, 1. ve 2. grupta yaşayan yerel halka göre çok daha memnun oldukları da görülmektedir.

Bunun en önemli nedeni, özellikle 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın büyük ekseriyetinin, mali imkân ve personel açısından yetersiz ilçe belediyelerinden yasa öncesi dönemde yeterli hizmet alamamış olmalarıdır. Diğer bir deyişle büyükşehir il sınırları dâhilinde, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisini tekelinde bulunduran, önceki ilçe belediyelerine göre büyük mali imkânlarla, personele sahip MESKİ'nin, yasa sonrası dönemde bu alanlara daha fazla hizmet götürmesidir.

4.3.4. Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmeti

Katılımcılara MESKİ'nin sunduğu atıksuyun arıtılması ve çevre sağlığının korunması hizmetlerinden memnuniyetlerini belirlemek üzere, ankette altı numaralı sıraya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerin kalitesi artmıştır

değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.10 da yer verilmiştir;

Tablo 4.10. MESKİ'nin Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmetinden Memnuniyet Düzeyi

Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmetinin Kalitesinde Artış Olmuştur			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	27	13,5	32	16	26	13	11	5,5	9	4,5
		Kadın	13	6,5	31	15,5	37	18,5	11	5,5	3	1,5
		Toplam	40	20	63	31,5	63	31,5	22	11	12	6
	Yaş	18-45	21	10,6	32	16,2	34	17,2	10	5,1	3	1,5
		45-65	11	5,6	12	6,1	15	7,6	6	3	5	2,5
		65 yaş ve üzeri	8	4	19	9,6	13	6,6	5	2,5	4	2
		Toplam	40	20,2	63	31,8	62	31,3	21	10,6	12	6,1
	Meslek	Memur	7	3,6	12	6,3	11	5,7	2	1	0	0
		Çiftçi	1	0,5	0	00	1	0,5	5	2,6	0	0
		Serbest Meslek	10	5,2	11	5,7	7	3,6	4	2,1	3	1,6
		İşsiz	10	5,2	10	5,2	7	3,6	0	0	4	2,1
		Diğer	11	5,7	28	14,6	34	17,7	10	5,2	4	2,1
		Toplam	39	20,3	61	31,8	60	31,3	21	10,9	11	5,7
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	11	5,5	33	16,5	29	14,5	21	10,5	9	4,5
		Kadın	13	6,5	22	11	34	17	19	9,5	9	4,5
		Toplam	24	12	55	27,5	63	31,5	40	20	18	9
	Yaş	18-45	15	7,5	24	12	25	12,5	19	9,5	9	4,5
		45-65	8	4	19	9,5	18	9	12	6	4	2
		65 yaş ve üzeri	1	0,5	12	6	20	10	9	4,5	5	2,5
		Toplam	24	12	55	27,5	63	31,5	40	20	18	9
	Meslek	Memur	8	4	16	8,1	15	7,6	8	4	3	1,5
		Çiftçi	2	1	6	3	4	2	8	4	3	1,5
		Serbest Meslek	6	3	10	5,1	15	7,6	6	3	4	2
		İşsiz	3	1,5	2	1	5	2,5	4	2	1	0,5
		Diğer	5	2,5	20	10,1	24	12,1	13	6,6	7	3,5
		Toplam	24	12,1	54	27,3	63	31,8	39	19,7	18	9,1
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	17	8,5	60	30	40	20	15	7,5	5	2,5
		Kadın	7	3,5	24	12	24	12	6	3	2	1
		Toplam	24	12	84	42	64	32	21	10,5	7	3,5
	Yaş	18-45	14	7,2	44	22,6	26	13,3	7	3,6	3	1,5
		45-65	6	3,1	21	10,8	17	8,7	3	1,5	3	1,5
		65 yaş ve üzeri	4	2,1	17	8,7	19	9,7	10	5,1	1	0,5
		Toplam	24	12,3	82	42,1	62	31,8	20	10,3	7	3,6
	Meslek	Memur	2	1	8	4,1	6	3,1	3	1,5	1	0,5
		Çiftçi	6	3,1	11	5,7	11	5,7	5	2,6	1	0,5
		Serbest Meslek	2	1	12	6,2	9	4,6	4	2,1	3	1,5
		İşsiz	2	1	7	3,6	8	4,1	0	0	0	0
		Diğer	11	5,7	44	22,7	29	14,9	8	4,1	1	0,5
		Toplam	23	11,9	82	42,3	63	32,5	20	10,3	6	3,1

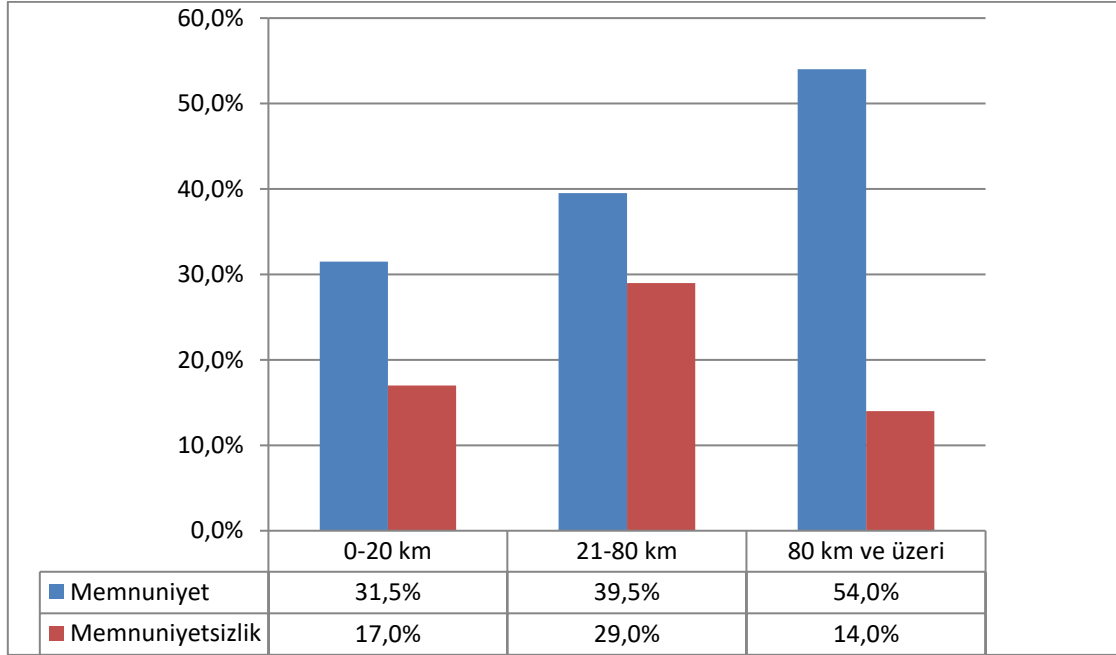
Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “kesinlikle evet” ve “evet” cevaplarını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; 6360 Sayılı yasa sonrası dönemde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları genelinde hizmet vermesinin, atıksuyun arıtılması ve çevre sağlığının korunması hizmetinin kalitesinde artış sağladığı değerlendirmesine katılıyor olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %20’si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %31,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde MESKİ’nin mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin atıksuyun arıtılması ve çevre sağlığının korunması hizmetini arttırdığı değerlendirmesine katılanların oranı diğer bir deyişle MESKİ’nin Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmeti Memnuniyet Düzeyi %51,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %11, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %6’dır. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin atıksuyun arıtılması ve çevre sağlığının korunması hizmetini artırdığı değerlendirmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %17’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %31,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %12’si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %27,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ’nin atıksuyun arıtılması ve çevre sağlığının korunması hizmetinden memnuniyet düzeyi %39,5’e ulaşmaktadır. “hayır” cevabı verenlerin oranı %20, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %9’dur. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %29’a çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %31,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı kanun sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülnar, Mut, Aydınçık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerin kalitesi artmıştır

değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %12’ü “kesinlikle evet” cevabı verirken, %42’si ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ’nin atıksuyun arıtılması ve çevre sağlığının korunması hizmetinden memnuniyet düzeyi %54,’e ulaşmaktadır. “hayır” cevabı verenlerin oranı %10,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3,5’tir. Her iki oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %14’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %32’si de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.4. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ’nin Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmetinden Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grupta yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %31,5 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grupta bu oran %39,5 olmuş, 3. grupta ise %54 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %17 ile içme suyu hizmetinin kalitesinden (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” olmadığını belirtirken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %29 olmuş, 3. grupta ise %14 olmuştur.

İkinci grup ilçelerde yaşayan yerel halkın memnuniyetsizlik düzeyi diğer gruplara oranla yüksek olduğu dikkat çekmekle beraber Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre sunulan atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerin memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaşıldıkça doğru orantılı bir biçimde arttığı görülmektedir.

Grup ilçelerde yaşayan yerel halk içerisinde ankete verilen yanıtlardan %31,5 oranı ile “fikrim yok” cevabı ön plana çıkmıştır. İkinci grup içerisinde “kesinlikle evet” ve “evet” yanıtı verenlerin toplam oranı %39,5 olup, hayır ve kesinlikle hayır yanıtı verenlerin oranı %29 olmuştur. Veriler incelendiğinde 2. grup kırsal ilçelerde (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) yaşayan yerel halkın memnuniyetsizlik oranının diğer gruplara göre fazla oluşu, kendilerine atık suyun arıtılması ve

çevre sağlığının korunması konusunda yeteri kadar bilgilendirmenin yapılmamış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir, çünkü yukarıda da belirtildiği üzere 2. grupta en çok verilen yanıt “fikrim yok” cevabıdır.

4.3.5. Engelli Vatandaşlara Sunulan Hizmetler

Katılımcılara MESKİ’nin engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerden memnuniyetlerini belirlemek üzere ankette yedi numaralı sıraya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, engelli vatandaşlara sunulan hizmetler artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.11 de yer verilmiştir;

Tablo 4.11. MESKİ’nin Engelli Vatandaşlara Sunduğu Hizmetlere Yönelik Memnuniyet Düzeyi

Engelli Vatandaşlara Sunulan Hizmetlerde Artış Olmuştur			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenışehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	28	14	28	14	41	20,5	7	3,5	1	0,5
		Kadın	19	9,5	32	16	33	16,5	10	5	1	0,5
		Toplam	47	23,5	60	30	74	37	17	8,5	2	1
	Yaş	18-45	18	9,1	34	17,2	40	20,2	8	4	0	0
		45-65	11	5,6	16	8,1	17	8,6	4	2	1	0,5
		65 yaş ve üzeri	18	9,1	9	4,5	17	8,6	4	2	1	0,5
		Toplam	47	23,7	59	29,8	74	37,4	16	8,1	2	1
	Meslek	Memur	5	2,6	10	5,2	14	7,3	3	1,6	0	0
		Çiftçi	2	1	3	1,6	0	0	2	1	0	0
		Serbest Meslek	9	4,7	11	5,7	12	6,3	2	1	1	0,5
		İşsiz	15	7,8	6	3,1	9	4,7	1	0,5	0	0
		Diğer	15	7,8	28	14,6	35	18,2	9	4,7	0	0
		Toplam	46	24	58	30,2	70	36,5	17	8,9	1	0,5
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	21	10,5	39	19,5	23	11,5	9	4,5	11	5,5
		Kadın	25	12,5	38	19	18	9	8	4	8	4
		Toplam	46	23	77	38,5	41	20,5	17	8,5	19	9,5
	Yaş	18-45	23	11,5	31	15,5	14	7	11	5,5	13	6,5
		45-65	10	5	29	14,5	16	8	5	2,5	1	0,5
		65 yaş ve üzeri	13	6,5	17	8,5	11	5,5	1	0,5	5	2,5
		Toplam	46	23	77	38,5	41	20,5	17	8,5	19	9,5
	Meslek	Memur	7	3,5	21	10,6	14	7,1	5	2,5	3	1,5
		Çiftçi	2	1	11	5,6	6	3	3	1,5	1	0,5
		Serbest Meslek	13	6,6	12	6,1	10	5,1	3	1,5	3	1,5
		İşsiz	4	2	5	2,5	2	1	2	1	2	1
		Diğer	19	9,6	27	13,6	9	4,5	4	2	10	5,1
		Toplam	45	22,7	76	38,4	41	20,7	17	8,6	19	9,6
(3. Grup) İlçeler (Gülner, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	29	14,5	45	22,5	51	25,5	8	4	4	2
		Kadın	11	5,5	23	11,5	25	12,5	4	2	0	0
		Toplam	40	20	68	34	76	38	12	6	4	2
	Yaş	18-45	25	12,8	32	16,4	30	15,4	5	2,6	2	1
		45-65	7	3,6	23	11,8	12	6,2	6	3,1	2	1
		65 yaş ve üzeri	7	3,6	12	6,2	32	16,4	0	0	0	0
		Toplam	39	20	67	34,4	74	37,9	11	5,6	4	2,1
	Meslek	Memur	3	1,5	8	4,1	9	4,6	0	0	0	0
		Çiftçi	5	2,6	10	5,2	18	9,3	1	0,5	0	0
		Serbest Meslek	4	2,1	9	4,6	12	6,2	3	1,5	2	1
		İşsiz	0	0	10	5,2	5	2,6	2	1	0	0
		Diğer	28	14,4	28	14,4	30	15,5	6	3,1	1	0,5
		Toplam	40	20,6	65	33,5	74	38,1	12	6,2	3	1,5

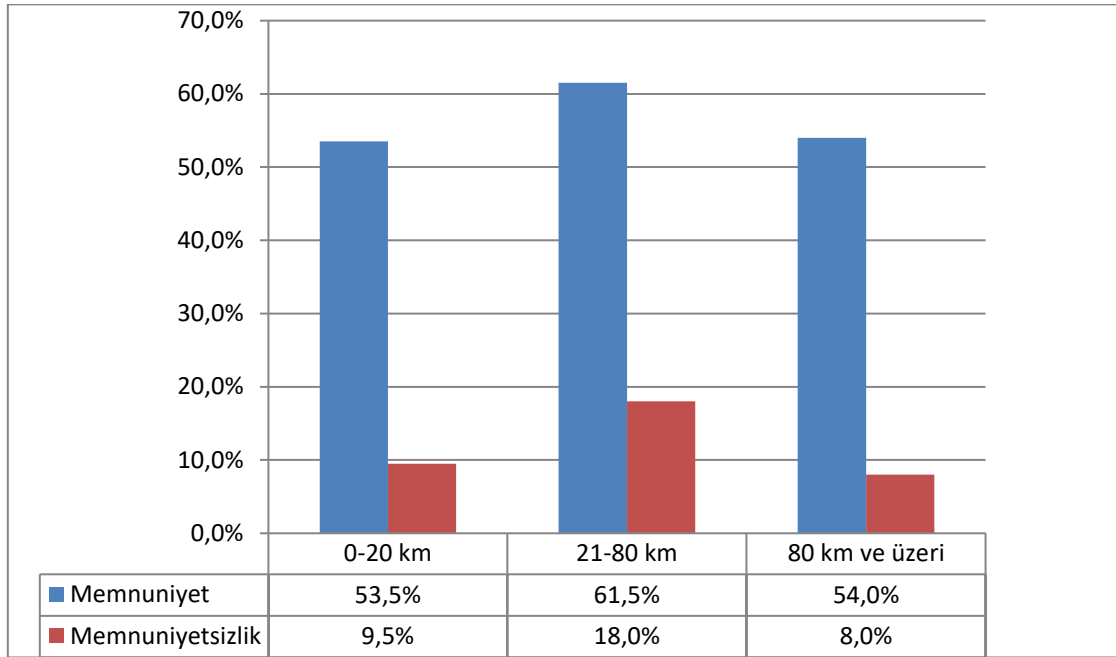
Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerde artış olmuştur değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “kesinlikle evet” ve “evet” cevaplarını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerde artış olmuştur değerlendirmesine katılıyor olduğu sonucu çıkmaktadır.

MESKİ’nin 6360 sayılı kanun öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerde artış olmuştur değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %23,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %30’u ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde “MESKİ” nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerde arttığı değerlendirilmesine katılanların oranı diğer bir deyişle MESKİ’nin engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerden duyulan memnuniyet düzeyi %53,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %8,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %1’dir. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin içme suyu hizmetinin kalitesini artırdığı değerlendirilmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %9,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %37’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerde artış olmuştur değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %23’ü “kesinlikle evet” cevabı verirken, %38,5’u ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ’nin engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerden duyulan memnuniyet düzeyi %61,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %8,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %9,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %18’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %20,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülнар, Mut, Aydınçık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerde artış olmuştur değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %20’si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %34’ü ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ’nin engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerden duyulan memnuniyet düzeyi %54’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %6, “kesinlikle hayır” cevabı

verenlerin oranı ise %2’dir. Her iki oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %8’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %38’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.5. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ’nin Engelli Vatandaşlara Sunduğu Hizmetlerden Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %53,5 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grup da bu oran %61,5 olmuş, 3. grupta ise %54 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %9,5 ile (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” değilken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %18 olmuş, 3. grupta ise %8 olmuştur. Bu durumda; Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre meski’nin engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerden duyulan memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaştıkça özellikle 2. grup ilçelerde uzaklıkla doğru orantılı bir biçimde arttığı, daha uzak ta bulunan 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, memnuniyet düzeyinin ise 1. grup merkez ilçeler ile hemen hemen aynı olduğu görülmektedir.

Ayrıca 1. ve 3. grupta katılımcıların yaklaşık üçte biri, 2. grupta ise yaklaşık beşte birinin konu hakkında fikrim yok yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda katılımcıların MESKİ’nin engelli vatandaşlara sunduğu; su kullanımında uygulanan tarife indirimleri, 65 yaş üstü ve engelli vatandaşların yeni abonelik, abone devir ve abone terk işlemleri için hizmet binalarına gelmek zorunda kalmadan ikamet ettikleri adreslerde işlem yapabilme vb. hizmetler hakkında yeteri kadar bilgilendirilmediği yorumu yapılabilir.

4.3.6. Karşılaşılan Sorunların Çözümü

Katılımcılara MESKİ tarafından sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözümündeki memnuniyet düzeylerini belirlemek üzere ankette sekiz numaralı sıraya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası,

sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözülmesi hususunda artış yaşanmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.12 de yer verilmiştir;

Tablo 4.12. MESKİ Tarafından Sunulan Hizmetlere İlişkin Olarak, Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Memnuniyet Düzeyi

Sunulan Hizmetlere İlişkin Olarak, Karşılaşılan Sorunların Çözümünde Artış Olmuştur			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	25	12,5	36	18	34	17	7	3,5	3	1,5
		Kadın	21	10,5	33	16,5	25	12,5	12	6	4	2
		Toplam	46	23	69	34,5	59	29,5	19	9,5	7	3,5
	Yaş	18-45	19	9,6	34	17,2	35	17,7	9	4,5	3	1,5
		45-65	16	8,1	17	8,6	11	5,6	5	2,5	0	0
		65 yaş ve üzeri	11	5,6	18	9,1	12	6,1	4	2	4	2
		Toplam	46	23,2	69	34,8	58	29,3	18	9,1	7	3,5
	Meslek	Memur	5	2,6	18	9,4	6	3,1	2	1	1	0,5
		Çiftçi	1	0,5	3	1,6	1	0,5	2	1	0	0
		Serbest Meslek	11	5,7	11	5,7	7	3,6	4	2,1	2	1
		İşsiz	13	6,8	10	5,2	6	3,1	1	0,5	1	0,5
		Diğer	15	7,8	24	12,5	35	18,2	10	5,2	3	1,6
		Toplam	45	23,4	66	34,4	55	28,6	19	9,9	7	3,6
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	10	5	40	20	28	14	16	8	9	4,5
		Kadın	10	5	38	19	27	13,5	16	8	6	3
		Toplam	20	10	78	39	55	27,5	32	16	15	7,5
	Yaş	18-45	11	5,5	31	15,5	28	14	14	7	8	4
		45-65	8	4	26	13	15	7,5	10	5	2	1
		65 yaş ve üzeri	1	0,5	21	10,5	12	6	8	4	5	2,5
		Toplam	20	10	78	39	55	27,5	32	16	15	7,5
	Meslek	Memur	4	2	24	12,1	15	7,6	5	2,5	2	1
		Çiftçi	1	0,5	7	3,5	8	4	5	2,5	2	1
		Serbest Meslek	4	2	15	7,6	11	5,6	8	4	3	1,5
		İşsiz	1	0,5	7	3,5	3	1,5	3	1,5	1	0,5
		Diğer	10	5,1	25	12,6	17	8,6	10	5,1	7	3,5
		Toplam	20	10,1	78	39,4	54	27,3	31	15,7	15	7,6
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	17	8,5	46	23	57	28,5	13	6,5	4	2
		Kadın	8	4	28	14	21	4	7	3,5	0	0
		Toplam	25	12,4	74	36,8	78	38,8	20	10	4	2
	Yaş	18-45	15	7,7	36	18,5	33	16,9	9	4,6	1	0,5
		45-65	4	2,1	22	11,3	19	9,7	3	1,5	2	2
		65 yaş ve üzeri	6	3,1	14	7,2	24	12,3	7	3,6	0	0
		Toplam	25	12,8	72	36,9	76	39	19	9,7	3	1,5
	Meslek	Memur	1	0,5	10	5,2	6	3,1	3	1,5	0	0
		Çiftçi	7	3,6	9	4,6	16	8,2	2	1	0	0
		Serbest Meslek	2	1	12	6,2	8	4,1	6	3,1	2	1
		İşsiz	2	1	8	4,1	6	3,1	1	0,5	0	0
		Diğer	13	6,7	33	17,0	39	20,1	7	3,6	1	0,5
		Toplam	25	12,9	72	37,1	75	38,7	19	9,8	3	1,5

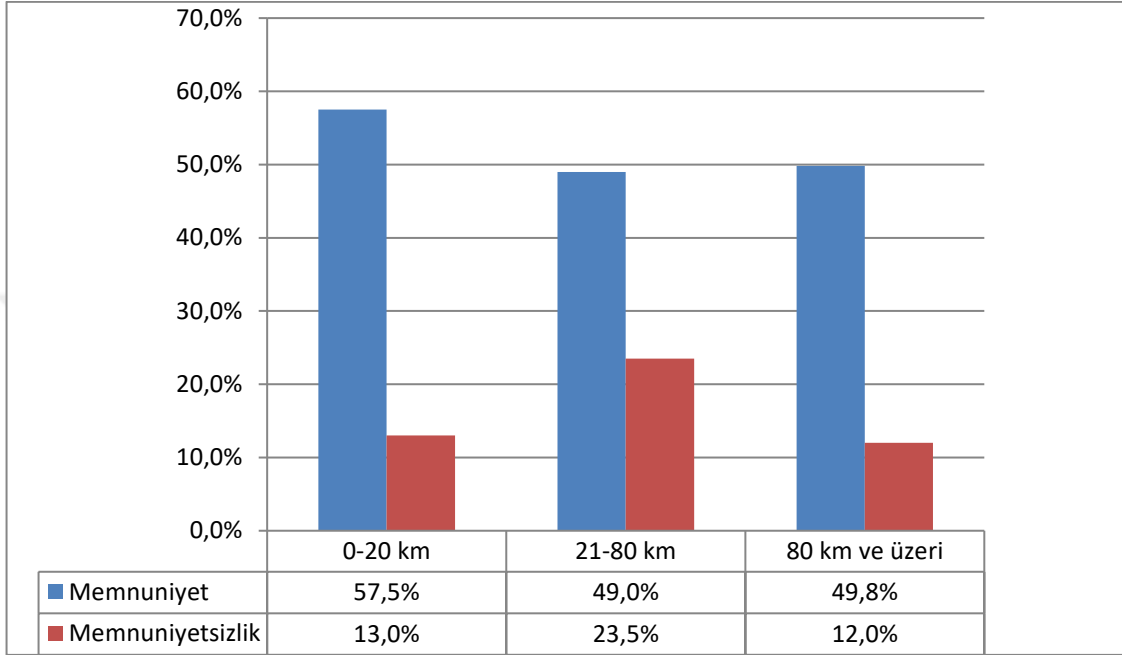
Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözülmesi hususunda artış yaşanmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda evet yanıtı verildiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözülmesi hususunda artış yaşanmıştır değerlendirmesine katılıyor olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaştığınız sorunların çözülmesi hususunda artış yaşanmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %23’ü “kesinlikle evet” cevabı verirken, %34,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde “MESKİ’ nin Mersin İl mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözümünü arttırdığı değerlendirmesine katılanların oranı diğer bir deyişle MESKİ’nin sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözümünden duyulan memnuniyet düzeyi %57,5’e ulaşmaktadır. “hayır” cevabı verenlerin oranı %9,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözümünü arttırdığı değerlendirmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %13’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %29,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaştığınız sorunların çözülmesi hususunda artış yaşanmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %10’u “kesinlikle evet” cevabı verirken, %39’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ’nin sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözümünden duyulan memnuniyet düzeyi %49’a ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %16, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %7,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %23,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %27,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülнар, Mut, Aydınçık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaştığınız sorunların çözülmesi hususunda artış yaşanmıştır

değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %12,4’ü “kesinlikle evet” cevabı verirken, %36,8’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ’nin sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözümünden duyulan memnuniyet düzeyi %49,2’ye ulaşmaktadır. “hayır” cevabı verenlerin oranı %10, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %2’dir. Her iki oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %12’ye çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %38,8’de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.6. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ’nin Sunduğu Hizmetlere İlişkin Olarak, Karşılaşılan Sorunların Çözümünden Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %57,5 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grup da bu oran %49 olmuş, 3. Grupta ise %49,8 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %13 ile sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözümü (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” değilken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %23,5 olmuş, 3. grupta ise %12 olmuştur. Buna göre; Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre; MESKİ’nin sunduğu hizmetlere ilişkin olarak, karşılaşılan sorunların çözümünden duyulan memnuniyet düzeyinin yüksek olmakla beraber, merkezden uzaklaştıkça ters orantılı bir biçimde arttığı, kırsal kesimde yer alan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, “karşılaşılan sorunların çözümü” konusunda, 1. grupta yaşayan yerel halka göre çok daha az memnun oldukları görülmektedir.

Memnuniyetsizlik düzeyinin 1. Ve 3. grup ilçelerde nispeten aynı olmakla beraber, 2. grup ilçelerde nerdeyse bunların iki katı oranda olduğuna bakılarak, bu grup ilçelerde öteden beri çözümlenemeyen kronik sorunların varlığından söz edilebilir.

Memnuniyet düzeyinin merkeze göre kırsalda daha düşük olmasının en önemli nedeninin merkez ilçelerde MESKİ bünyesinde yer alan arıza ve tamir birimlerinin, gerek fiziki koşullar gerekse geçmişten

gelen oturmuş sistem nedenleriyle; şikâyet ve arızalara daha hızlı müdahale edip, çözüm bulunmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Ayrıca merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda katılımcıların MESKİ’nin kendisine yöneltilen sorunların çözümü konusunda yaptığı hizmetler hakkında vatandaşları yeteri kadar bilgilendirilmediği yorumu yapılabilir.

4.3.7. Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulması

Katılımcılara MESKİ tarafından altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulması hususunda memnuniyet düzeylerini belirlemek üzere ankette dokuz numaralı sıraya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi, su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağlamıştır (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.13 de yer verilmiştir.

Tablo 4.13. MESKİ Tarafından Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulmasına İlişkin Memnuniyet Düzeyi

Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulması Sağlanmıştır			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	30	15	40	20	25	12,5	7	3,5	3	1,5
		Kadın	18	9	36	18	33	16,5	5	2,5	3	1,5
		Toplam	48	24	76	38	58	29	12	6	6	3
	Yaş	18-45	16	8,1	39	19,7	35	17,7	6	3	4	2
		45-65	15	7,6	18	9,1	13	6,6	2	1	1	0,5
		65 yaş ve üzeri	17	8,6	18	9,1	9	4,5	4	2	1	0,5
		Toplam	48	24,2	75	37,9	57	28,8	12	6,1	6	3
	Meslek	Memur	5	2,6	16	8,3	8	4,2	3	1,6	0	0
		Çiftçi	1	0,5	1	0,5	2	1	1	0,5	2	1
		Serbest Meslek	15	7,8	12	6,3	6	3,1	1	0,5	1	0,5
		İşsiz	13	6,8	10	5,2	7	3,6	1	0,5	0	0,5
		Diğer	13	6,8	34	17,7	32	16,7	6	3,1	2	1
		Toplam	47	24,5	73	38	55	28,6	12	6,3	5	2,6
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamliyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	12	6	43	21,5	22	11	18	9	8	4
		Kadın	12	6	38	19	32	16	10	5	5	2,5
		Toplam	24	12	81	40,5	54	27	28	14	13	6,5
	Yaş	18-45	15	7,5	39	19,5	20	10	10	5	8	4
		45-65	9	4,5	20	10	18	9	12	6	2	1
		65 yaş ve üzeri	0	0	22	11	16	8	6	3	3	1,5
		Toplam	24	12	81	40,5	54	27	28	14	13	6,5
	Meslek	Memur	10	5,1	17	8,6	16	8,1	3	1,5	4	2
		Çiftçi	1	0,5	8	4	5	2,5	8	4	1	0,5
		Serbest Meslek	4	2	19	9,6	8	4	9	4,5	1	0,5
		İşsiz	3	1,5	6	3	3	1,5	2	1	1	0,5
		Diğer	6	3	29	14,6	22	11,1	6	3	6	3
		Toplam	24	12,1	79	39,9	54	27,3	28	14,1	13	6,6
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	12	6	52	26	53	26,5	18	9	2	1
		Kadın	7	3,5	29	14,5	13	6,5	9	4,5	5	2,5
		Toplam	19	9,5	81	40,5	66	33	27	13,5	7	3,5
	Yaş	18-45	12	6,2	37	19	32	16,4	10	5,1	3	1,5
		45-65	6	3,1	21	10,8	12	6,2	7	3,6	4	2,1
		65 yaş ve üzeri	1	0,5	20	10,3	20	10,3	10	5,1	0	0
		Toplam	19	9,7	78	40	64	32,8	27	13,8	7	3,6
	Meslek	Memur	0	0	10	5,2	7	3,6	2	1	1	0,5
		Çiftçi	4	2,1	13	6,7	12	6,2	5	2,6	0	0
		Serbest Meslek	1	0,5	12	6,2	7	3,6	8	4,1	2	1
		İşsiz	3	1,5	7	3,6	5	2,6	1	0,5	1	0,5
		Diğer	11	5,7	36	18,6	33	17	11	5,7	2	1
		Toplam	19	9,8	78	40,2	64	33	27	13,9	6	3,1

Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi, su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağlamıştır (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “kesinlikle evet” ve “evet” cevaplarını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; 6360 sayılı Yasa sonrası dönemde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları genelinde hizmet vermesinin su ve

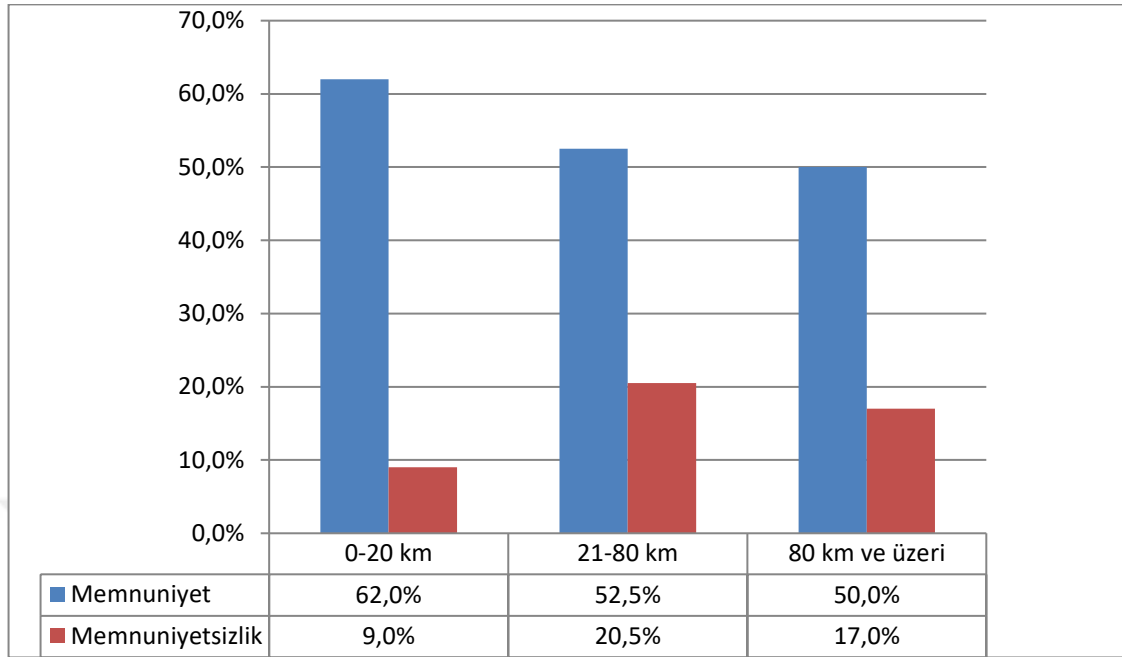
kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağladığı (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) değerlendirmesine katılıyor olduğu sonucunu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi, su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağlamıştır (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %24'ü “kesinlikle evet” cevabı verirken, %38'i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin altyapı hizmetlerini kesintisiz olarak sunulmasını sağladığı değerlendirmesine katılanların oranı, diğer bir deyişle MESKİ'nin altyapı hizmetlerini kesintisiz olarak sunmasından duyulan memnuniyet düzeyi %62'ye ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %6, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3'dür. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağladığı değerlendirmesine katılmayanların, diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %9'a çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %29'u de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi, su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağlamıştır (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %12'si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %40,5'i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. Grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ'nin altyapı hizmetlerini kesintisiz olarak sunmasından duyulan memnuniyet düzeyi %52,5'e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %14, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %6,5'dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %20,5'e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %27'si de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülнар, Mut, Aydınçık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, altyapı hizmetlerini kesintisiz olarak sunulması hususunda artış yaşanmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %9,5'i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %40,5'i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ'nin altyapı hizmetlerini kesintisiz olarak sunulmasından duyulan memnuniyet düzeyi %50'ye ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %13,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3,5'dir. Her iki oran dikkate alındığında memnun

olmayanların toplam oranı %17’ye çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %33’ü de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.7. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ Tarafından Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulmasına İlişkin Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %62 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grup da bu oran %52,5 olmuş, 3. Grupta ise %50 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %9 ile altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasına verilen (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” değilken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %20,5 olmuş, 3. grupta ise %17 olmuştur. Buna göre; Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre MESKİ’nin altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulması hizmetinden memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaştıkça doğru orantılı bir biçimde azaldığı, kırsal kesimde yer alan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasından, Merkez ilçelerde yani 1. grupta yaşayan yerel halka göre çok daha az memnun oldukları görülmektedir.

Memnuniyetsizlik düzeyinin 2. ve 3. grup ilçelerde hemen hemen aynı olmakla beraber, 1. grup ilçelerde nerdeyse bunların yarısı oranında olduğuna bakılarak, memnuniyet düzeyinin merkeze göre kırsalda daha düşük olmasının en önemli nedeninin; merkez ilçelerde MESKİ bünyesinde alt yapıya ilişkin arıza ve tamir birimlerinin, gerek fiziki koşullar gerekse geçmişten gelen oturmuş sistem nedenleriyle; arızalara daha hızlı müdahale edip, hizmetlerin kesintisiz bir biçimde sunulmasını sağlamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Ayrıca merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında fikrim yok yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda katılımcıların, MESKİ’nin kendisine yöneltilen alt yapı hizmetlerinin kesintisiz sunulmasına yönelik

arızalarının çözümü konusunda yaptığı hizmetler hakkında, yeteri kadar bilgilendirilmesinin bu duruma yol açtığı yorumu yapılabilir.

4.3.8. Su Hizmetinin Faturalandırılması

Katılımcılara MESKİ'nin su hizmetinin faturalandırılması hizmetinden memnuniyet düzeyini belirlemek üzere ankette on numaralı sıraya tekabül eden "6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?" sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4.14. MESKİ'nin Su Hizmetinin Faturalandırılmasına Yönelik Hizmetinden Memnuniyet Düzeyi

Su Faturası Şikâyetlerini Azaltmıştır			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	21	10,5	33	16,5	26	13	17	8,5	8	4
		Kadın	8	4	34	17	32	16	16	8	5	2,5
		Toplam	29	14,5	67	33,5	58	29	33	16,5	13	6,5
	Yaş	18-45	12	6,1	29	14,6	39	19,7	12	6,1	8	4
		45-65	4	2	19	9,6	11	5,6	10	5,1	5	2,5
		65 yaş ve üzeri	13	6,6	19	9,6	8	4	9	4,5	0	0
		Toplam	29	14,6	67	33,8	58	29,3	31	15,7	13	6,6
	Meslek	Memur	3	1,6	7	3,6	13	6,8	7	3,6	2	1
		Çiftçi	1	0,5	1	0,5	1	0,5	3	1,6	1	0,5
		Serbest Meslek	6	3,1	15	7,8	8	4,2	3	1,6	3	1,6
		İşsiz	7	3,6	13	6,8	7	3,6	2	1	2	1
		Diğer	11	5,7	29	15,1	26	13,5	17	8,9	4	2,1
		Toplam	28	14,6	65	33,9	55	28,6	32	16,7	12	6,3
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	7	3,5	29	14,5	35	17,5	18	9	14	7
		Kadın	6	3	20	10	25	12,5	31	15,5	15	7,5
		Toplam	13	6,5	49	24,5	60	30	49	24,5	29	14,5
	Yaş	18-45	9	4,5	18	9	24	12	21	10,5	20	10
		45-65	3	1,5	19	9,5	18	9	15	7,5	6	3
		65 yaş ve üzeri	1	0,5	12	6	18	9	13	6,5	3	1,5
		Toplam	13	6,5	49	24,5	60	30	49	24,5	29	14,5
	Meslek	Memur	6	3	13	6,6	16	8,1	8	4	7	3,5
		Çiftçi	0	0	6	3	10	5,1	4	2	3	1,5
		Serbest Meslek	3	1,5	10	5,1	12	6,1	11	5,6	5	2,5
		İşsiz	1	0,5	2	1	4	2	6	3	2	1
		Diğer	3	1,5	16	8,1	18	9,1	20	10,1	12	6,1
		Toplam	13	6,6	47	23,7	60	30,3	49	24,7	29	14,6
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınlik, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	16	8	38	19	38	19	31	15,5	14	7
		Kadın	6	3	22	11	16	8	16	8	3	1,5
		Toplam	22	11	60	30	54	27	47	23,5	17	8,5
	Yaş	18-45	12	6,2	30	15,4	20	10,3	22	11,3	10	5,1
		45-65	4	2,1	17	8,7	13	6,7	11	5,6	5	2,6
		65 yaş ve üzeri	6	3,1	12	6,2	19	9,7	12	6,2	2	1
		Toplam	22	11,3	59	30,3	52	26,7	45	23,1	17	8,7
	Meslek	Memur	0	0	8	4,1	3	1,5	7	3,6	2	1
		Çiftçi	7	3,6	9	4,6	14	7,2	4	2,1	0	0
		Serbest Meslek	0	0	9	4,6	9	4,6	7	3,6	5	2,6
		İşsiz	2	1	6	3,1	3	1,5	4	2,1	2	1
		Diğer	13	6,7	28	14,4	23	11,9	24	12,4	5	2,6
		Toplam	22	11,3	60	30,9	52	26,8	46	23,7	14	7,2

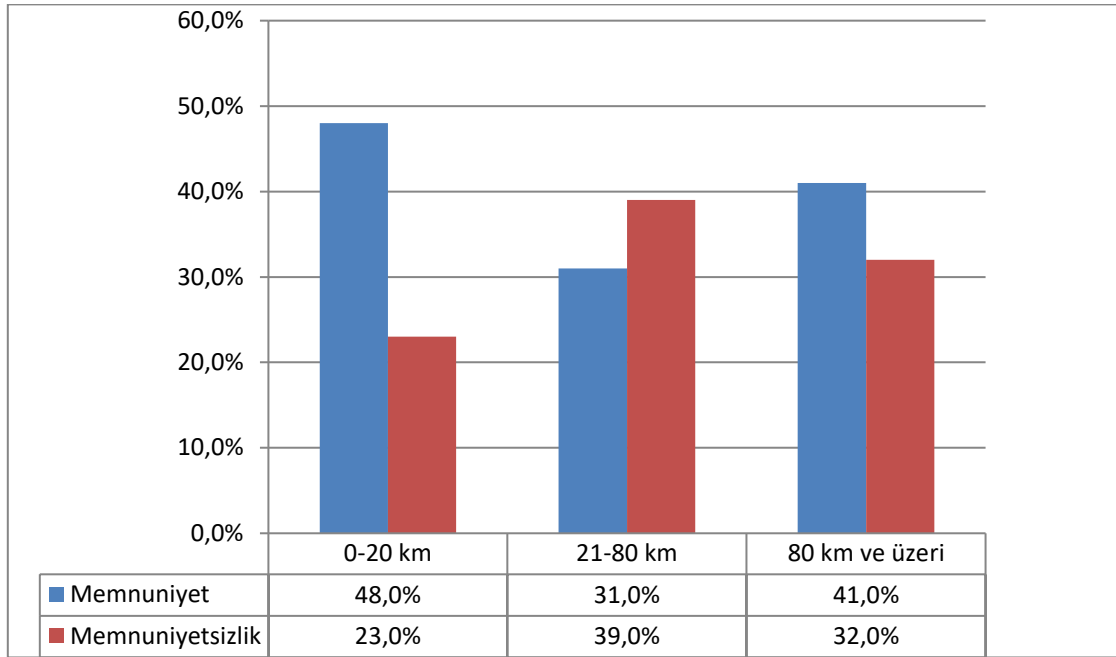
Tablo incelendiğinde 2. grup haricinde diğer iki ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “evet” yanıtı verildiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; 6360 sayılı Yasa sonrası dönemde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları genelinde hizmet sunmasının “su faturası şikâyetlerini azalttığı” değerlendirmesine katılıyor olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %14,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %33,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılanların oranı diğer bir deyişle MESKİ’nin su hizmetinin faturalandırılmasından duyulan memnuniyet düzeyi %48’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %16,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %6,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %23’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %29’u de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %6,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %24,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. Grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ’nin su hizmetinin faturalandırılmasından duyulan memnuniyet düzeyi %31’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %24,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %14,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %39’a çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %30’u da “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülнар, Mut, Aydınçık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %11’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %30’u ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ’nin su hizmetinin faturalandırılmasından duyulan memnuniyet düzeyi %41’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %23,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %8,5’dir. Her iki

oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %32’ye çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %27’u da “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.8. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ’nin Su Hizmetinin Faturalandırılması Hizmetinden Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %48 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grup da memnuniyet oranı %31 olmuş, 3. grupta ise bu oran %41 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %23 ile su hizmetinin faturalandırılmasına yönelik (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” değilken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %39 olmuş, 3. grupta ise bu oran %32 olmuştur. Verilere bakıldığında 2. grup ilçelerde hizmet alan vatandaşların suyun faturalandırılmasına yönelik memnuniyetsizlikleri açık bir biçimde ortaya çıkmıştır. 3. Grupta hizmet alan vatandaşların memnuniyetsizlikleri de çok yüksek bir orandadır.

1. Grup merkez ilçelere kıyasla kırsal konumda olan diğer iki grup ilçede; memnuniyet düzeylerinin daha az ve memnuniyetsizlik oranlarının ise merkez ilçelere kıyasla neredeyse iki katı oranda bulunmasının temel nedeninin; 2. ve 3. grup kırsal ilçelerde yaşayan katılımcıların, “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” olarak belirlenen yerlerde; “kanuna göre alınması gereken diğer vergi, harç ve harcamalara katılma paylarında yüzde 50 indirim uygulanması; içme ve kullanma suları için alınacak ücreti en düşük tarifenin işyeri için %50’sini, konutlar için %25’ini geçemez” şeklinde düzenleyen ve söz konusu ayrıcalıkları bir süreyle bağlı olmaksızın kalıcı hale getirilen; istisna ve muafiyetlere rağmen, bu bölgelerde tarımsal sulama altyapısının yetersizliği nedeniyle, MESKİ şebekelerinden almış oldukları içme suyunu, yasak olmasına rağmen, tarımsal sulama amaçlı kullanmaları ve bunun sonucunda MESKİ’nin uyguladığı kademe sistemi (Belli bir seviyenin üzerinde

su kullanılması halinde zamlı tarife üzerinden su kullanımının hesaplanması) nedeniyle, yüksek su faturaları ödemek zorunda kalmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ayrıca merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda, MESKİ’nin kendisine iletilen su faturası şikâyetlerinin çözümü konusunda yaptığı hizmetler hakkında, örneğin yapılan şikâyetlerin incelenmesi neticesinde ne kadarının idareden kaynaklı sorunlar (Su sayaçlarının yanlış okunması veya geç okunmasından kaynaklı problemler vb.) ne kadarının ise kullanıcıdan kaynaklı sorunlardan (Tesisat kaçakları ve tarımsal amaçlı kullanım dolayısıyla ortaya çıkan sorunlar vb.) doğduğu ve bu sorunlara çözüm bulunup bulunamadığı hususlarında, katılımcıları yeteri kadar bilgilendirilmediği yorumu yapılabilir.

4.3.9. Su Ve Kanalizasyona Yönelik Altyapı Şikayetleri

Katılımcılara MESKİ’nin sunduğu su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinden memnuniyetlerini belirlemek üzere ankette on bir numaralı sıraya tekabül eden 6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz? sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.15 de yer verilmiştir;

Tablo 4.15. MESKİ'nin Su ve Kanalizasyona İlişkin Altyapı Şikâyetlerine Yönelik Memnuniyet Düzeyi

Su Ve Kanalizasyona Yönelik Altyapı Şikâyetleri Azaltmıştır			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			F	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenışehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	23	11,5	30	15	32	16	15	7,5	5	2,5
		Kadın	15	7,5	35	17,5	28	14	15	7,5	2	1
		Toplam	38	19	65	32,5	60	30	30	15	7	3,5
	Yaş	18-45	12	6,1	30	15,2	39	19,7	16	8,1	3	1,5
		45-65	11	5,6	17	8,6	10	5,1	8	4	3	1,5
		65 yaş ve üzeri	15	7,6	18	9,1	11	5,6	4	2	1	0,5
		Toplam	38	19,2	65	32,8	60	30,3	28	14,1	7	3,5
	Meslek	Memur	6	3,1	9	4,7	12	6,3	5	2,6	0	0
		Çiftçi	3	1,6	0	0	2	1	2	1	0	0
		Serbest Meslek	8	4,2	11	5,7	7	3,6	6	3,1	3	1,6
		İşsiz	9	4,7	12	6,3	9	4,7	1	0,5	0	0
		Diğer	11	5,7	30	15,6	28	14,6	15	7,8	3	1,6
		Toplam	37	19,3	62	32,3	58	30,2	29	15,1	6	3,1
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	7	3,5	30	15	36	18	21	10,5	9	4,5
		Kadın	14	7	29	14,5	30	15	16	8	8	4
		Toplam	21	10,5	59	29,5	66	33	37	18,5	17	8,5
	Yaş	18-45	12	6	29	14,5	27	13,5	15	7,5	9	4,5
		45-65	6	3	19	9,5	18	9	14	7	4	2
		65 yaş ve üzeri	3	1,5	11	5,5	21	10,5	8	4	4	2
		Toplam	21	10,5	59	29,5	66	33	37	18,5	17	8,5
	Meslek	Memur	3	1,5	15	7,5	19	9,6	8	4	5	2,5
		Çiftçi	2	1	6	3	10	5,1	3	1,5	2	1
		Serbest Meslek	6	3	11	5,6	14	7,1	6	3	4	2
		İşsiz	4	2	3	1,5	5	2,5	3	1,5	0	0
		Diğer	6	3	23	11,6	18	9,1	16	8,1	6	3
		Toplam	21	10,6	58	29,3	66	33,3	26	12,7	17	8,6
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	14	7	50	25	33	16,5	23	11,5	17	8,5
		Kadın	7	3,5	21	10,5	22	11	7	3,5	6	3
		Toplam	21	10,5	71	35,5	55	27,5	30	15	23	11,5
	Yaş	18-45	14	7,2	37	19	27	13,8	14	7,2	2	1
		45-65	5	2,6	16	8,2	15	7,7	9	4,6	5	2,6
		65 yaş ve üzeri	2	1	16	8,2	10	5,1	7	3,6	16	8,2
		Toplam	21	10,8	69	35,4	52	26,7	30	15,4	23	11,8
	Meslek	Memur	0	0	9	4,6	5	2,6	3	1,5	3	1,5
		Çiftçi	3	1,5	13	6,7	6	3,1	5	2,6	7	3,6
		Serbest Meslek	1	0,5	11	5,7	7	3,6	4	2,1	7	3,6
		İşsiz	2	1	6	3,1	6	3,1	3	1,5	0	0
		Diğer	15	7,7	29	14,9	29	14,9	15	7,7	5	2,6
		Toplam	21	10,8	68	35,1	53	27,3	30	15,5	22	11,3

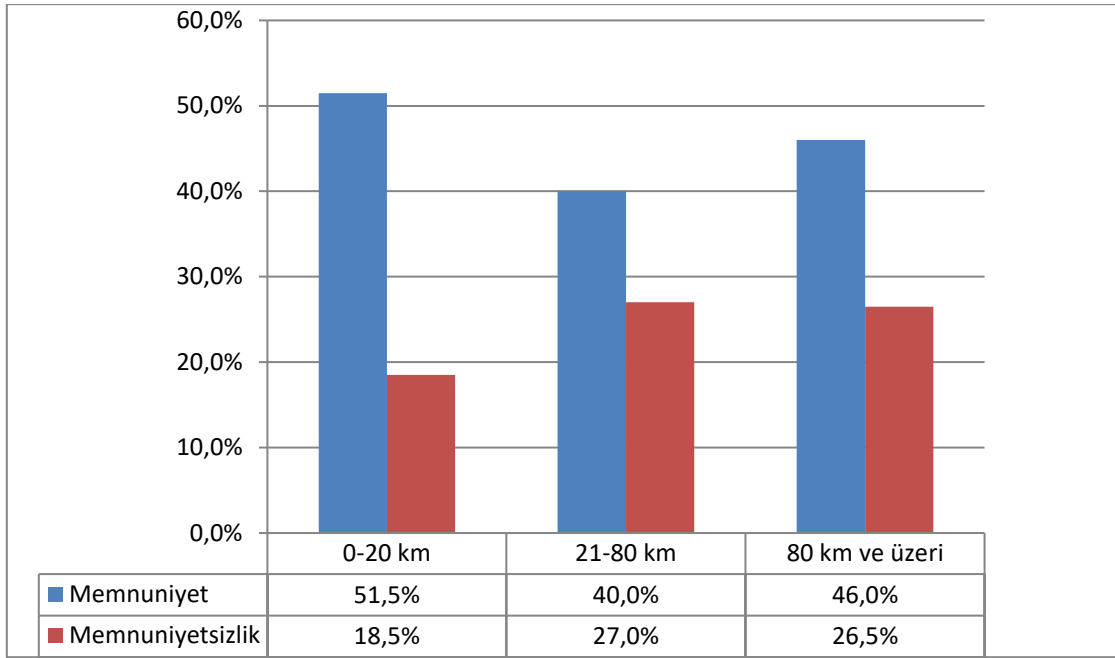
Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda evet yanıtı verildiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; 6360

sayılı Yasa sonrası dönemde MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları genelinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin İl Mülki Sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %19'u “kesinlikle evet” cevabı verirken, %32,5'i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerdeki su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetinden memnun olma oranı %51,5'e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %15, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3,5'tir. Her iki oran dikkate alındığında kanalizasyon hizmetinden memnun olmayanların toplam oranı %18,5'e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %30'u da “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %10,5'i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %29,5'i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerdeki su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetinden memnun olma oranı %40'a ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %18,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %8,5'tir. Her iki oran dikkate alındığında kanalizasyon hizmetinden memnun olmayanların toplam oranı %27'ye çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %33'ü de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülnar, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %10,5'i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %35,5'i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerdeki su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetinden memnun olma oranı %46'ya ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %15, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %11'dir. Her iki oran dikkate alındığında kanalizasyon hizmetinden memnun olmayanların toplam oranı %26,5'a çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %27,5'i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.9. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ’nin Su Ve Kanalizasyona İlişkin Altyapı Şikâyetlerinin Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %51,5 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, bu oran 2. grup da %40 olmuş, 3. grupta ise %46 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %18,5 ile su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerine yönelik (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” değilken, 2. grupta “memnuniyetsizlik” oranı %27 olmuş, 3. grupta ise %26,5 olmuştur. Bu duruma göre merkezde yer alan 1. grup ilçelerde memnuniyet daha yüksek olduğu, bunu sırasıyla 3. grup ve 2. grup ilçelerde bulunan katılımcıların memnuniyet düzeylerinin izlediği görülmektedir.

Buna göre; Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre MESKİ’nin su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinden duyulan memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaştıkça doğru orantılı bir biçimde azaldığı, kırsal kesimde yer alan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azalttığı değerlendirilmesine, merkez ilçelerde yani 1. grupta yaşayan yerel halka göre çok daha az katıldıkları görülmektedir.

Memnuniyetsizlik düzeyinin 2. ve 3. grup ilçelerde hemen hemen aynı olmakla beraber, 1. grup ilçelerde nerdeyse bunların yarısı oranında olduğuna bakılarak, memnuniyet düzeyinin merkeze göre kırsalda daha düşük olmasının en önemli nedeninin; her ne kadar kırsal alanlarda 6360 sayılı Yasa öncesi döneme göre altyapı yatırımlarında bariz artış olsa da, eksikliklerin tam olarak giderilememiş olduğu, buna karşın merkez ilçelerde su ve kanalizasyona yönelik altyapı sisteminin daha oturmuş olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Ayrıca merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda

katılımcıların, MESKİ'nin kendisine yöneltilen su ve kanalizasyon alt yapı şikâyetlerine yönelik yapılan işlemler hakkında, yerel halkı yeteri kadar bilgilendirilmesinin bu duruma yol açtığı yorumu yapılabilir.

4.3.10. Hizmet Alınan İlçenin İl Merkezine Olan Uzaklığının Hizmet Kalitesine Etkisi

Katılımcılara, hizmet alınan alanın, il merkezine olan uzaklığının, hizmet kalitesine etkisini belirlemek üzere ankette on iki numaralı sıraya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.16’da yer verilmiştir;

Tablo 4.16. Hizmet Alınan İlçenin İl Merkezine Olan Uzaklığının Alınan Hizmet Kalitesine Etkisine Yönelik Memnuniyet Düzeyi

Hizmet Alınan Alanların İl Merkezine Olan Uzaklığı, Hizmet Kalitesinde Düşüşe Yol Açmaktadır			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	15	7,5	34	17	38	19	17	8,5	1	0,5
		Kadın	10	5	29	14,5	30	15	22	11	4	2
		Toplam	25	12,5	63	31,5	68	34	39	19,5	5	2,5
	Yaş	18-45	11	5,6	34	17,2	36	18,2	16	8,1	3	1,5
		45-65	8	4	9	4,5	17	8,6	13	6,6	2	1
		65 yaş ve üzeri	6	3	18	9,1	15	7,6	10	5,1	0	0
		Toplam	25	12,6	61	30,8	68	34,3	39	19,7	5	2,5
	Meslek	Memur	4	2,1	8	4,2	10	5,2	10	5,2	0	0
		Çiftçi	2	1	4	2,1	0	0	1	0,5	0	0
		Serbest Meslek	7	3,6	13	6,8	10	5,2	4	2,1	1	0,5
		İşsiz	5	2,6	10	5,2	9	4,7	4	2,1	3	1,6
		Diğer	6	3,1	27	14,1	35	18,2	18	9,4	1	0,5
		Toplam	24	12,5	62	32,3	64	33,3	37	19,3	5	2,6
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	14	7	35	17,5	28	14	20	10	6	3
		Kadın	15	7,5	26	13	29	14,5	20	10	7	3,5
		Toplam	29	14,5	61	30,5	57	28,5	40	20	13	6,5
	Yaş	18-45	21	10,5	19	9,5	26	13	18	9	8	4
		45-65	5	2,5	27	13,5	21	10,5	5	2,5	3	1,5
		65 yaş ve üzeri	3	1,5	15	7,5	10	5	17	8,5	2	1
		Toplam	29	14,5	61	30,5	57	28,5	40	20	13	6,5
	Meslek	Memur	5	2,5	13	6,6	17	8,6	9	4,5	6	3
		Çiftçi	2	1	11	5,6	7	3,5	1	0,5	2	1
		Serbest Meslek	2	1	1	0,5	5	2,5	4	2	3	1,5
		İşsiz	2	1	1	0,5	5	2,5	4	2	3	1,5
		Diğer	13	6,6	19	9,6	19	9,6	17	8,6	1	0,5
		Toplam	28	14,1	60	30,3	57	28,8	40	20,2	13	6,6
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	13	6,5	44	22	61	30,5	15	7,5	4	2
		Kadın	9	4,5	20	10	24	12	6	3	4	2
		Toplam	22	11	64	32	85	42,5	21	10,5	8	4
	Yaş	18-45	12	6,2	29	14,9	38	19,5	9	4,6	6	3,1
		45-65	3	1,5	23	11,8	14	7,2	8	4,1	2	1
		65 yaş ve üzeri	7	3,6	11	5,6	30	15,4	3	1,5	0	0
		Toplam	22	11,3	63	32,3	82	42,1	20	10,3	8	4,1
	Meslek	Memur	0	0	5	2,6	11	5,7	3	1,5	1	0,5
		Çiftçi	7	3,6	9	4,6	14	7,2	2	1	2	1
		Serbest Meslek	5	2,6	10	5,2	13	6,7	2	1	0	0
		İşsiz	2	1	6	3,1	7	3,6	1	0,5	1	0,5
		Diğer	8	4,1	31	16	38	19,6	13	6,7	3	1,5
		Toplam	22	11,3	61	31,4	83	42,8	21	10,8	7	3,6

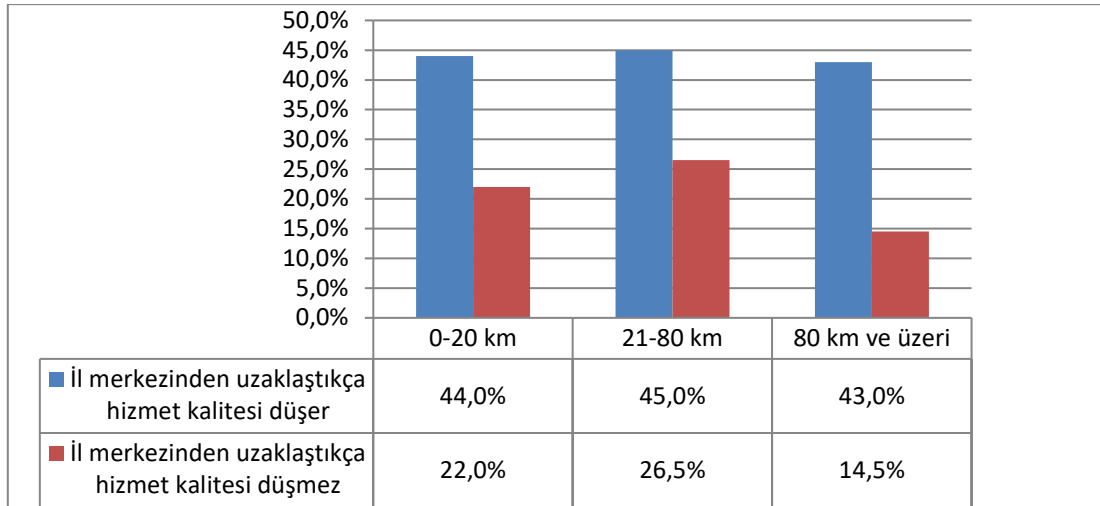
Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “ 6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin, il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna

büyük oranda “evet” yanıtı verildiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; 6360 sayılı Yasa sonrası dönemde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları genelinde hizmet vermesi nedeniyle, 6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin, il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır değerlendirmesine katılıyor olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %12,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %31,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır değerlendirmesine katılanların oranı %44’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %19,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %2,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır değerlendirmesine katılmayanların toplam oranı %22’ye çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %34’ü de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %14,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %30,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır düşüncesine evet diyenlerin toplam oranı %45’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %20, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %6,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %26,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %28,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı kanun sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülnar, Mut, Aydincık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %11’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %32’si ise “evet” cevabını vermiştir. Toplam olumlu cevap verenler düşünüldüğünde bu oran %43’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %10,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %4’dür. Her iki oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %14,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %42,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.10. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ’den Hizmet Alınan Alanın İl Merkezine Olan Uzaklığının Hizmet Kalitesine Etkisine Yönelik Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %44 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “İl merkezinden uzaklaştıkça hizmet kalitesi düşer” düşüncesinde olduklarını belirtirken, 2. grup da bu oran %45 olmuş, 3. grupta ise %43 olmuştur. Buna karşın 1. grup %22 ile (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla merkeze uzaklığın hizmet kalitesine etkiye yol açmadığını ileri sürmüşken, 2. grup da bu oran %26,5, 3. grupta ise %14,5 olmuştur. Ayrıca merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür.

Verilere bakıldığında; net bir şekilde “İl merkezinden uzaklaştıkça hizmet kalitesi düşer” kanaatine sahip olan katılımcıların merkezde bulunan 1. grup ilçelerde yaşayanlar açısından ve kırsal kesimde yer alan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halk açısından hemen hemen aynı oranda %43-45 aralığında seyrettiği görülmektedir. Buna göre; Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre hizmet alınan ilçenin il merkezine olan uzaklığının MESKİ’den alınan hizmet kalitesine etkisine negatif yönde etki ettiğini düşünenlerin oranının, merkezden uzaklaştıkça aynı oranda kaldığı ve bunların çoğunluğu oluşturduğu, buna katılmayanların oranının ise 1. ve 2. grupta aynı olmak üzere, 3. grupta bir miktar azaldığı görülmüştür.

Bu durumun temel nedeninin; gerek 1. grup ilçelerde merkeze sonradan dâhil olan köylerde yeni adıyla mahallerde yaşayan merkeze uzak katılımcılar açısından (Toroslar ve Mezitli İlçelerinin kuzeyde Toros dağlarına uzanan alanları) gerekse kırsal kesimde bulunan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halk açısından, il merkezinden uzaklaştıkça artan zorlu coğrafya şartları ve yetersiz tarımsal sulama şartlarının içme suyunun tarımsal sulamada kullanılması nedenleriyle hizmet kalitesinde (Su ve kanalizasyon şebekelerinin yeterli, düzenli ve kesintisiz bir biçimde hizmet vermesi vb.) meydana gelen azalmadan kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

4.3.11. Coğrafi Engellerin Hizmet Sunumuna Etkisi

Katılımcılara MESKİ'den hizmet alımında coğrafi engellerin memnuniyet düzeyine etkisini belirlemek üzere ankette on üç numaralı sıraya tekabül eden “İl mülki sınırları içerisinde bulunan coğrafi engeller MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilemektedir, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.17 de yer verilmiştir;

Tablo 4.17. MESKİ'den Hizmet Alımında Coğrafi Engellerin Memnuniyet Düzeyine Etkisi

Coğrafi Engeller MESKİ Tarafından Sunulan Hizmetlerin Sunumunu Olumsuz Etkilemektedir			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	14	7	33	16,5	37	18,5	21	10,5	0	0
		Kadın	13	6,5	31	15,5	30	15	20	10	1	0,5
		Toplam	27	13,5	64	32	67	33,5	41	20,5	1	0,5
	Yaş	18-45	12	6,1	28	14,1	42	21,2	17	8,6	1	0,5
		45-65	5	2,5	19	9,6	10	5,1	15	7,6	0	0
		65 yaş ve üzeri	10	5,1	16	8,1	14	7,1	9	4,5	0	0
		Toplam	27	13,6	63	31,8	66	33,3	41	20,7	1	0,5
	Meslek	Memur	3	1,6	11	5,7	10	5,2	8	4,2	0	0
		Çiftçi	0	0	3	1,6	3	1,6	1	0,5	0	0
		Serbest Meslek	7	3,6	13	6,8	9	4,7	3	1,6	0	0
		İşsiz	6	3,1	13	6,8	9	4,7	3	1,6	0	0
		Diğer	10	5,2	22	11,5	34	17,7	21	10,9	0	0
		Toplam	26	13,5	62	32,3	65	33,9	39	20,3	0	0
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	8	4	35	17,5	34	17	20	10	6	3
		Kadın	8	4	29	14,5	30	15	21	10,5	9	4,5
		Toplam	16	8	64	32	64	32	41	20,5	15	7,5
	Yaş	18-45	9	4,5	32	16	25	12,5	17	8,5	9	4,5
		45-65	6	3	20	10	21	10,5	10	5	4	2
		65 yaş ve üzeri	1	0,5	12	6	18	9	14	7	2	1
		Toplam	16	8	64	32	64	32	41	20,5	15	7,5
	Meslek	Memur	5	2,5	12	6,1	23	11,6	8	4	2	1
		Çiftçi	1	0,5	10	5,1	9	4,5	0	0	3	1,5
		Serbest Meslek	4	2	9	4,5	15	7,6	12	6,1	1	0,5
		İşsiz	2	1	5	2,5	3	1,5	4	2	1	0,5
		Diğer	4	2	27	13,6	13	6,6	17	8,6	8	4
		Toplam	16	8,1	63	31,8	63	31,8	41	20,7	15	7,6
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	10	5	58	29	57	28,5	11	5,5	1	0,5
		Kadın	7	3,5	37	18,5	11	5,5	8	4	0	0
		Toplam	17	8,5	95	47,5	68	34	19	9,5	1	0,5
	Yaş	18-45	9	4,6	45	23,1	31	15,9	9	4,6	0	0
		45-65	8	4,1	19	9,7	17	8,7	5	2,6	1	0,5
		65 yaş ve üzeri	0	0	30	15,4	17	8,7	4	2,1	0	0
		Toplam	17	8,7	94	48,2	65	33,3	18	9,2	1	0,5
	Meslek	Memur	0	0	13	6,7	4	2,1	3	1,5	0	0
		Çiftçi	0	0	18	9,3	14	7,2	2	1	0	0
		Serbest Meslek	4	2,1	15	7,7	6	3,1	5	2,6	0	0
		İşsiz	2	1	6	3,1	7	3,6	2	1	0	0
		Diğer	11	5,7	41	21,1	34	17,5	7	3,6	0	0
		Toplam	17	8,8	93	47,9	65	33,5	19	9,8	0	0

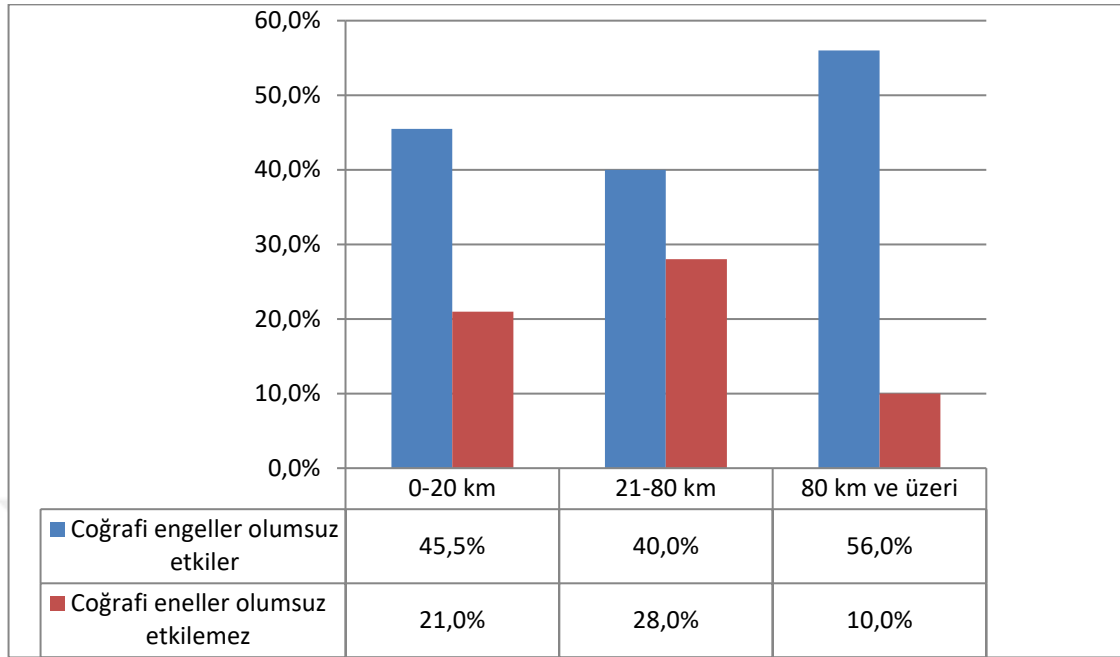
Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “İl mülki sınırları içinde bulunan coğrafi engeller MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilemektedir, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “evet” ve “kesinlikle evet” yanıtı verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcıların; coğrafi engellerin MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilediği değerlendirmesine katılıyor olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “İl mülki sınırları içinde bulunan coğrafi engeller MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilemektedir, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %13,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %32’si ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde coğrafi engeller MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilemektedir değerlendirmesine katılanların oranı %45,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %20,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %0,5’dir. Buna göre toplam olumsuz cevap verenlerin oranı %21’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %33,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “İl mülki sınırları içinde bulunan coğrafi engeller MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilemektedir, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %8’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %32’si ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında, coğrafi engellerin, MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilediği değerlendirmesine katılanların toplam oranı %40’a ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %20,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %7,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, coğrafi engellerin, MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilediği değerlendirmesine katılmayanların toplam oranı %28’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %32’si de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı kanun sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülnar, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “İl mülki sınırları içinde bulunan coğrafi engeller MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilemektedir, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %8,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %47,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında, coğrafi engellerin, MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilediği değerlendirmesine katılanların oranı toplam oran %56’ya ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %9,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %0,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, coğrafi engellerin, MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilediği değerlendirmesine katılmayanların toplam

oranı %10'a çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %11,5'i de "fikrim yok" cevabını vermiştir.

Şekil 4.11. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ'den Hizmet Alımında Coğrafi Engellerin Etkisine Yönelik Algı Düzeylerinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %45,5 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “olumsuz” etkilediğini belirtirken, 2. grup da bu oran %40 olmuş, 3. grupta ise %56 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %21 ile “olumsuz” etkiye sahip olmadığını belirtirken, 2. grup da bu oran %28 olmuş, 3. grupta ise %10 olmuştur.

Mersin il mülki sınırlarının büyük bir kısmını ve özellikle de kuzey kısımlarını, Orta ve Batı Toros Dağları oluşturmakta olup, bu alanlar genellikle yüksek rakımlı, engebeli, dağlık ve kayalıktır. Şehir genelinde kıyı kesimlerden dağlara doğru, diğer bir deyişle güneyden kuzeye gidildikçe rakım (yükselti) büyük oranda artmaktadır. Tüm bu coğrafi farklılıklar, ilçeler arası rakım (yükselti) farkının çok fazla olmasına yol açmıştır. Örneğin Çamlıyayla İlçesinin rakımı 1150 m iken, merkezdeki Mezitli İlçesinin rakımı 10 m'dir. Ortalama rakımın en yüksek olduğu alanın, dağlık köylerin il merkezindeki ilçelere mahalle olarak katılmasından dolayı 1. grup yerleşim yerleri olduğu, en düşük olduğu alanların ise sırasıyla 2. ve 3. grup yerleşim yerleri olarak sınıflandırdığımız alanlar olduğu görülmüştür.

Verilen cevaplarda katılımcıların; her 3 ilçe grubunda da coğrafi engellerin MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilediği değerlendirilmesine yüksek oranda katıldıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

4.3.12. Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışları

Katılımcılara MESKİ'de hizmet veren personelin hizmet alanlara diğer bir deyişle kendilerine karşı tutum ve davranışına yönelik memnuniyet düzeyini belirlemek üzere, ankette on dört numaralı

sıraya tekabül eden “ 6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, MESKİ personelinin vatandaşlara karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.18’de yer verilmiştir;

Tablo 4.18. MESKİ’de Hizmet Veren Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışına Yönelik Memnuniyet Düzeyi

MESKİ Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışı Olumludur			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	19	9,5	40	20	34	17	8	4	4	2
		Kadın	18	9	37	18,5	31	15,5	4	2	5	2,5
		Toplam	37	18,5	77	38,5	65	32,5	12	6	9	4,5
	Yaş	18-45	16	8,1	37	18,7	40	20,2	4	2	3	1,5
		45-65	9	4,5	18	9,1	13	6,6	4	2	5	2,5
		65 yaş ve üzeri	12	6,1	21	10,6	12	6,1	3	1,5	1	0,5
		Toplam	37	18,7	76	38,4	65	32,8	11	5,6	9	4,5
	Meslek	Memur	5	2,6	10	5,2	14	7,3	1	0,5	2	1
		Çiftçi	1	0,5	2	1	2	1	1	0,5	1	0,5
		Serbest Meslek	8	4,2	14	7,3	9	4,7	2	1	2	1
		İşsiz	10	5,2	13	6,8	6	3,1	2	1	0	0
		Diğer	13	6,8	37	19,3	28	14,6	5	2,6	4	2,1
		Toplam	37	19,3	76	39,6	59	30,7	11	5,7	9	4,7
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	33	16,5	46	23	14	7	7	3,5	3	1,5
		Kadın	21	10,5	47	23,5	18	9	10	5	1	0,5
		Toplam	54	27	93	46,5	32	16	17	8,5	4	2
	Yaş	18-45	27	13,5	40	20	14	7	9	4,5	2	1
		45-65	12	6	32	16	12	6	4	2	1	0,5
		65 yaş ve üzeri	15	7,5	21	10,5	6	3	4	2	1	0,5
		Toplam	54	27	93	46,5	32	16	17	8,5	4	2
	Meslek	Memur	14	7,1	22	11,1	9	4,5	4	2	1	0,5
		Çiftçi	5	2,5	13	6,6	4	2	1	0,5	0	0
		Serbest Meslek	14	7,1	19	9,6	5	2,5	2	1	1	0,5
		İşsiz	5	2,5	4	2	4	2	2	1	0	0
		Diğer	15	7,6	34	17,2	10	5,1	8	4	2	1
		Toplam	53	26,8	92	46,5	32	16,2	17	8,6	4	2
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	31	15,5	70	35	16	8	18	9	2	1
		Kadın	11	5,5	98	19	5	2,5	9	4,5	0	0
		Toplam	42	21	108	54	21	10,5	27	13,5	2	1
	Yaş	18-45	25	12,8	51	26,2	11	5,6	7	3,6	0	0
		45-65	9	4,6	31	15,9	6	3,1	3	1,5	1	0,5
		65 yaş ve üzeri	7	3,6	31	15,9	6	3,1	3	1,5	1	0,5
		Toplam	41	21	106	54,4	19	9,7	27	13,8	2	1
	Meslek	Memur	2	1	14	7,2	1	0,5	3	1,5	0	0
		Çiftçi	7	3,6	16	8,2	3	1,5	7	3,6	1	0,5
		Serbest Meslek	9	4,6	12	6,2	4	2,1	5	2,6	0	0
		İşsiz	3	1,5	10	5,2	3	1,5	1	0,5	0	0
		Diğer	20	10,3	54	27,8	8	4,1	11	5,7	0	0
		Toplam	41	21,1	106	54,6	19	9,8	27	13,9	1	0,5

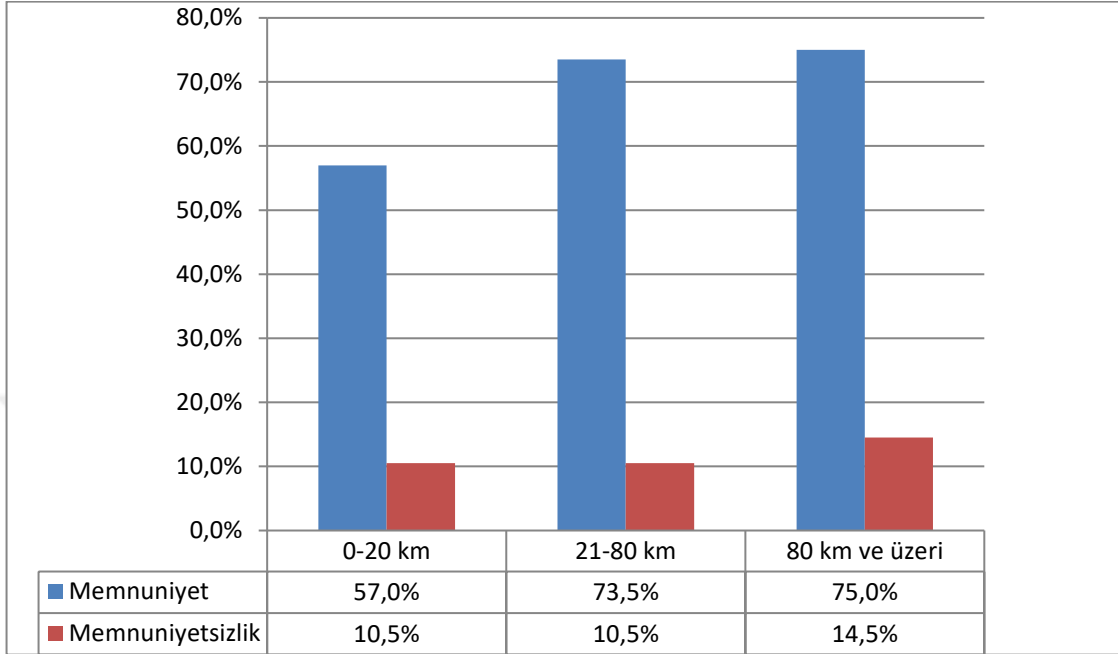
Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, MESKİ personelinin vatandaşa karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “evet” ve “kesinlikle evet” yanıtı verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcılar; MESKİ’de hizmet veren personelin hizmet alanlara karşı tutum ve davranışlarının olumlu olduğu düşünmekte ve merkez ilçelerden kırsala doğru uzaklaştıkça evet oranının da eş değer oranda arttığı görülmektedir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, MESKİ personelinin vatandaşa karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %18,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %38,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde MESKİ personelinin vatandaşa karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine katılanların oranı, diğer bir deyişle MESKİ’nin personelinin vatandaşa karşı tutum ve davranışından duyulan memnuniyet düzeyi %57’ye ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %6, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %4,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ personelinin vatandaşa karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %10,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %32,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, MESKİ personelinin vatandaşa karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %27’si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %46,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ personelinin vatandaşa karşı tutum ve davranışından duyulan memnuniyet düzeyi %73,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %8,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %2’dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %10,5’a çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %16’sı da “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı kanun sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülner, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, MESKİ personelinin vatandaşa karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %21’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %54’ü ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ personelinin

vatandaşa karşı tutum ve davranışından duyulan memnuniyet düzeyi %75'e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %13,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %1'dir. Her iki oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %14,5'e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %10,5'i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.12. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ’de Hizmet Veren Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışından Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %57 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grup da bu oran %73,5 olmuş, 3. grupta ise %75 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %10,5 ile hizmet veren personelin hizmet alanlara karşı tutum ve davranışına yönelik (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” değilken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %10,5 olmuş, 3. grupta ise %14,5 olmuştur.

Verilere bakıldığında; net bir şekilde her üç grupta yaşayan yerel halkın MESKİ’ de hizmet veren personelin hizmet alanlara karşı tutum ve davranışından memnun olduğu, memnuniyet düzeyinin merkezde %57 gibi yüksek bir düzeydeyken, 2. ve 3. grup ilçelerde daha da arttığı ve %75 seviyesine ulaştığı görülmektedir. Buna göre; Mersinde yaşayan yerel halkın, hizmet aldığı ilçenin il merkezine olan uzaklığı arttıkça, hizmet veren personelin tutum ve davranışından duyduğu memnuniyet düzeyinin arttığı görülmüştür.

1. Grup ilçelerde yüksek olan memnuniyet düzeyinin, 2. ve 3. grup ilçelerde daha da arttığı, bu durumun temel nedeninin; yeterli sayıda nitelikli personele sahip olmayan belde belediyeleri ve köylerin kapatılması ve ilçe belediyelerinden bahse konu görevin alınması sonrası bu alanlara hizmet vermeye başlayan MESKİ idareci ve personelinin, ikili ilişkilerde takındığı tutum ve davranışları ile bu yerlerde

yaşayan yerel halkın daha etkin ve verimli hizmet almalarını sağlanmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

4.3.13. İstihdam Edilen Personelin Nitelik ve Sayı Yönünden Değerlendirilmesi

Katılımcılara MESKİ'nin yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdamına yönelik memnuniyet düzeyi belirlemek üzere ankette on beş numaralı sıraya tekabül eden "MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında il genelinde köyden mahalleye dönüşen merkezlere hizmet sunumunda, yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam ettiği değerlendirilmesine katılıyor musunuz?" sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.19'da yer verilmiştir;

Tablo 4.19. MESKİ'nin Yeterli Sayıda ve Daha Nitelikli Teknik Personel İstihdam Etmesinden Duyulan Memnuniyet Düzeyi

İstihdam Edilen Personelin Nitelik ve Sayısı Artmıştır			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	16	8	23	11,5	41	20,5	21	10,5	4	2
		Kadın	8	4	37	18,5	36	18	8	4	6	3
		Toplam	24	12	60	30	77	38,5	29	14,5	10	5
	Yaş	18-45	10	5,1	30	15,2	43	21,7	13	6,6	4	2
		45-65	5	2,5	13	6,6	18	9,1	10	5,1	3	1,5
		65 yaş ve üzeri	9	4,5	17	8,6	15	7,6	5	2,5	3	1,5
		Toplam	24	12,1	60	30,3	76	38,4	28	14,1	10	5,1
	Meslek	Memur	2	1	10	5,2	16	8,3	4	2,1	0	0
		Çiftçi	1	0,5	1	0,5	2	1	2	1	1	0,5
		Serbest Meslek	7	3,6	10	5,2	8	4,2	8	4,2	2	1
		İşsiz	5	2,6	11	5,7	9	4,7	3	1,6	3	1,6
		Diğer	8	4,2	26	13,5	39	20,3	11	5,7	3	1,6
		Toplam	23	12	58	30,2	74	38,5	28	14,6	9	4,7
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	10	5	34	17	36	18	16	8	7	3,5
		Kadın	10	5	35	17,5	33	16,5	13	6,5	6	3
		Toplam	20	10	69	34,5	69	34,5	29	14,5	13	6,5
	Yaş	18-45	10	5	31	15,5	27	13,5	18	9	6	3
		45-65	5	2,5	21	10,5	25	12,5	6	3	4	2
		65 yaş ve üzeri	5	2,5	21	10,5	25	12,5	6	3	4	2
		Toplam	20	10	69	34,5	69	34,5	29	14,5	13	6,5
	Meslek	Memur	7	3,5	14	7,1	19	9,6	6	3	4	2
		Çiftçi	0	0	8	4	13	6,6	2	1	0	0
		Serbest Meslek	4	2	10	5,1	15	7,6	9	4,5	3	1,5
		İşsiz	3	1,5	6	3	3	1,5	2	1	1	0,5
		Diğer	6	3	29	14,6	19	9,6	10	5,1	5	2,5
		Toplam	20	10,1	67	33,8	69	34,8	29	14,6	13	6,6
(3. Grup) İlçeler (Gülne, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	15	7,5	43	21,5	54	27	23	11,5	2	1
		Kadın	3	1,5	21	10,5	31	15,5	5	2,5	3	1,5
		Toplam	18	9	64	32	85	42,5	28	14	5	2,5
	Yaş	18-45	11	5,6	35	17,9	36	18,5	10	5,1	2	1
		45-65	5	2,6	17	8,7	16	8,2	10	5,1	2	1
		65 yaş ve üzeri	0	0	11	5,6	31	15,9	8	4,1	1	0,5
		Toplam	16	8,2	63	32,3	83	42,6	28	14,4	5	2,6
	Meslek	Memur	1	0,5	9	4,6	6	3,1	3	1,5	1	0,5
		Çiftçi	1	0,5	10	5,2	17	8,8	4	2,1	2	1
		Serbest Meslek	3	1,5	10	5,2	10	5,2	6	3,1	1	0,5
		İşsiz	1	0,5	8	4,1	4	2,1	4	2,1	0	0
		Diğer	12	6,2	26	13,4	47	24,2	8	4,1	0	0
		Toplam	18	9,3	63	32,5	84	43,3	25	12,9	4	2,1

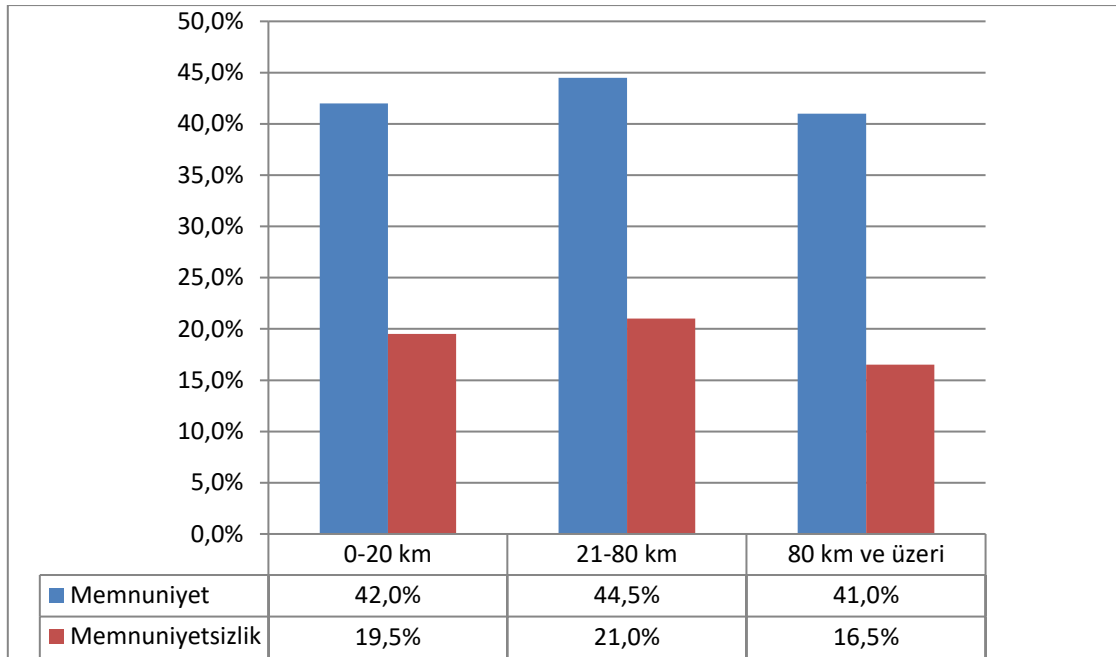
Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların, “6360 Sayılı yasa kapsamında il genelinde köyden mahalleye dönüşen merkezlere hizmet sunumunda, MESKİ’nin yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam ettiği değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “evet” ve “kesinlikle evet” yanıtı verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda katılımcılar; MESKİ’de hizmet veren personelin yeterli sayıda ve daha nitelikli personel olduğu düşünmekte ve merkez ilçelerden kırsala doğru uzaklaştıkça memnuniyet düzeyinin %41 ile %44,5 seviyesi arasında, hemen hemen birbirine eş düzeyde seyrettiği görülmektedir. Ayrıca her üç ilçe grubunda da yaklaşık %38.5 gibi büyük oranda “fikrim yok” yanıtı verildiği görülmüştür. Bu duruma ek olarak 2. gruptan alınan cevaplar incelendiğinde araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet ve yaş kategorilerinde “evet” ve “fikrim yok” yanıtına diğer yanıtlara göre daha yüksek bir oran çıktığı görülmüştür.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında il genelinde köyden mahalleye dönüşen merkezlere hizmet sunumunda, yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam ettiği değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %12’si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %30’u ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam edildiği değerlendirilmesine katılanların oranı diğer bir deyişle MESKİ’nin yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam edilmesinden duyulan memnuniyet düzeyi %42’ye ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %14,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam edildiği değerlendirilmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %19,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %38,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında il genelinde köyden mahalleye dönüşen merkezlere hizmet sunumunda, yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam ettiği değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %10’u “kesinlikle evet” cevabı verirken, %34,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ’nin yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam edilmesinden duyulan memnuniyet düzeyi %44,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %14,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %6,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %21’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %34,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülner, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur İlçeleri)

“MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında il genelinde köyden mahalleye dönüşen merkezlere hizmet sunumunda, yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam ettiği değerlendirilmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %9’u “kesinlikle evet” cevabı verirken, %32’si ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ’nin yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam edilmesinden duyulan memnuniyet düzeyi %41’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %14, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %2,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %16,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %42,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.13. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ’nin Yeterli Sayıda ve Daha Nitelikli Teknik Personel İstihdam Etmesinden Duyulan Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %42 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grup da bu oran %44,5 olmuş, 3. grupta ise %41 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %19,5 ile hizmet vermesi için istihdam edilen personelin nitelik ve sayı yönünden değerlendirilmesine yönelik (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla “memnun” değilken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %21 olmuş, 3. grupta ise bu oran %16,5 olmuştur.

Çalışmanın ikinci kısmında yer aldığı üzere, MESKİ tarafından fiziki olarak hizmet sunulan alan Tablo 2.17’de görüleceği üzere Mersin merkez ilçeler itibarıyla 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmasına karşın, Tablo 2.19’da yer alan veriler ışığında, 6360 sayılı Yasa’nın devir hükümlerinin yürürlüğe girmesi öncesi 2013 ve öncesi takvim yılı verileriyle MESKİ Genel Müdürlüğü bünyesinde 201 âdeti memur, 297 âdeti kadrolu işçi, 18 âdeti geçici işçi ve 2 âdeti sözleşmeli memur olmak üzere toplam 518 personelle hizmet verilmektedir; 6360 sayılı Yasa’nın devir hükümlerinin yürürlüğe girdiği 2014 takvim yılında 312

adet memur, 549 adet kadrolu işçi, 17 adet geçici işçi ve 25 adet sözleşmeli memur olmak üzere bu sayının toplam 903 personele ulaştığı, netice itibarıyla Tablo 3.2.'de görüleceği üzere; 6360 sayılı Yasa sonrasında, sorumluluk alanlarının genişlemesine paralel olarak; 2013 yılında MESKİ' nin o zamanki görev alanı olan merkez ilçeler itibarıyla hizmet sunulan abone sayısı 348.494 kişiden, 2021 takvim yılı itibarıyla tüm il genelinde hizmet sunulan abone sayısı 895.372 kişiye ulaşarak yüzde 256 oranında diğer bir deyişle neredeyse iki buçuk kat artmasına karşın, personel sayısında yaklaşık yüzde 493 civarında bir artış olduğu ve bunların ekseriyetinin 6360 sayılı Kanunun 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümleri uyarınca, hükmi şahsiyeti ortadan kalkan köy, il özel idaresi ve belediyelerden söz konusu kanun gereği zorunlu devir gelen su ve kanalizasyon hizmetlerinde çalışmış olma tecrübesine sahip olmayan personel olduğu gözlemlenmiştir. 6360 sayılı Yasa sonrası 2015 – 2021 takvim yılları arasında personel sayısının, idarenin farklı siyasi partilere mensup büyükşehir belediye başkanları döneminde yönetilmesine karşın; 2395 kişi ve 2557 kişi arasında istikrarını koruduğu, toplam personel sayısında kayda değer bir artış ve azalış olmadığı görülmektedir.

Sonuçlar incelendiğinde “fıkrım yok” yanıtının dikkate değer bir biçimde her üç ilçe grubunda da yüksek olduğu, bu durumun çalışmanın yapıldığı örneklem kitlenin, MESKİ’de hizmet sunan personelin teknik bilgi ve yetkinliği konusunda bilgisinin olmaması ya da muhatap oldukları personelin sahip olduğu teknik bilgiyi değerlendirebileceği bir yetkinliğe sahip olmamasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca 1. grup merkez ilçeler ile 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan katılımcıların memnuniyet düzeylerinin hemen hemen aynı olmasının temel nedeninin; yeterli sayıda personele sahip olmayan belde belediyeleri ve köylerin kapatılması ve ilçe belediyelerinden bu görevin alınması sonrası bu alanlara hizmet vermeye başlayan MESKİ personelinin tüm bölgelerde eşit düzeyde görevlendirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.3.14. Araştırmaya Katılanların Siyasi Tercihlerinin Yeterli Hizmet Alımında Bir Etken Olup Olmadığı

Katılımcılara, merkeze uzaklıklarına göre siyasi tercihlerinin MESKİ’den yeterli hizmet alımında bir etken olup olmadığı algısının ne yönde olduğunun belirlenmesi için ankette on altı numaralı sıraya tekabül eden “MESKİ’nin sunduğu hizmetlere ilişkin olarak, ikamet ettiğiniz alanda hizmet sunulurken, bu alanın seçimlerdeki siyasi tercihinizi göz önünde bulundurulmamaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer alan Tablo 4.20’de yer verilmiştir;

Tablo 4.20. Hizmet Alanların Merkeze Uzaklıklarına Göre Siyasi Tercihlerinin MESKİ'den Yeterli Hizmet Alımında Bir Etken Olup Olmadığı Algısının İncelenmesi

Araştırmaya Katılanların Farklı Siyasi Tercihlerinin, MESKİ'den Yeterli Hizmet Almalarında Olumsuz Bir Etken Olmadığı			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	21	10,5	31	15,5	35	17,5	15	7,5	3	1,5
		Kadın	8	4	41	20,5	25	12,5	19	9,5	2	1
		Toplam	29	14,5	72	36	60	30	34	17	5	2,5
	Yaş	18-45	11	5,6	37	18,7	32	16,2	15	7,6	5	2,5
		45-65	8	4	19	9,6	17	8,6	5	2,5	0	0
		65 yaş ve üzeri	10	5,1	16	8,1	10	5,1	13	6,6	0	0
		Toplam	29	14,6	72	36,4	59	29,8	33	16,7	5	2,5
	Meslek	Memur	6	3,1	11	5,7	11	5,7	3	1,6	1	0,5
		Çiftçi	1	0,5	3	1,6	1	0,5	2	1	0	0
		Serbest Meslek	6	3,1	12	6,3	10	5,2	5	2,6	2	1
		İşsiz	8	4,2	9	4,7	6	3,1	7	3,6	1	0,5
		Diğer	7	3,6	33	17,2	29	15,1	17	8,9	1	0,5
		Toplam	28	14,6	68	35,4	57	29,7	34	17,7	5	2,6
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	13	6,5	34	17	36	18	17	8,5	3	1,5
		Kadın	10	5	34	17	22	11	19	9,5	12	6
		Toplam	23	11,5	68	34	58	29	36	18	15	7,5
	Yaş	18-45	13	6,5	30	15	25	12,5	13	6,5	11	5,5
		45-65	5	2,5	14	7	13	6,5	14	7	1	0,5
		65 yaş ve üzeri	5	2,5	14	7	13	6,5	14	7	1	0,5
		Toplam	23	11,5	68	34	58	29	36	18	15	7,5
	Meslek	Memur	11	5,6	11	5,6	19	9,6	5	2,5	4	2
		Çiftçi	0	0	9	4,5	10	5,1	4	2	0	0
		Serbest Meslek	4	2	14	7,1	10	5,1	4	2	0	0
		İşsiz	2	1	4	2	4	2	4	2	1	0,5
		Diğer	5	2,5	29	14,6	15	7,6	13	6,6	7	3,5
		Toplam	22	11,1	67	33,8	58	29,3	36	18,2	15	7,6
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	12	6	41	20,5	52	26	26	13	6	3
		Kadın	4	2	20	10	24	12	10	5	5	2,5
		Toplam	16	8	61	30,5	76	38	36	18	11	5,5
	Yaş	18-45	11	5,6	28	14,4	38	19,5	9	4,6	8	4,1
		45-65	4	2,1	18	9,2	17	8,7	9	4,6	2	1
		65 yaş ve üzeri	0	0	13	6,7	19	9,7	18	9,2	1	0,5
		Toplam	15	7,7	59	30,3	74	37,9	36	18,5	11	5,6
	Meslek	Memur	0	0	6	3,1	4	2,1	8	4,1	2	1
		Çiftçi	4	2,1	9	4,6	11	5,7	9	4,6	1	0,5
		Serbest Meslek	1	0,5	7	3,6	12	6,2	8	4,1	2	1
		İşsiz	2	1	6	3,1	5	2,6	2	1	2	1
		Diğer	9	4,6	31	16	43	22,2	7	3,6	3	1,5
		Toplam	16	8,2	59	30,4	75	38,7	34	17,5	10	5,2

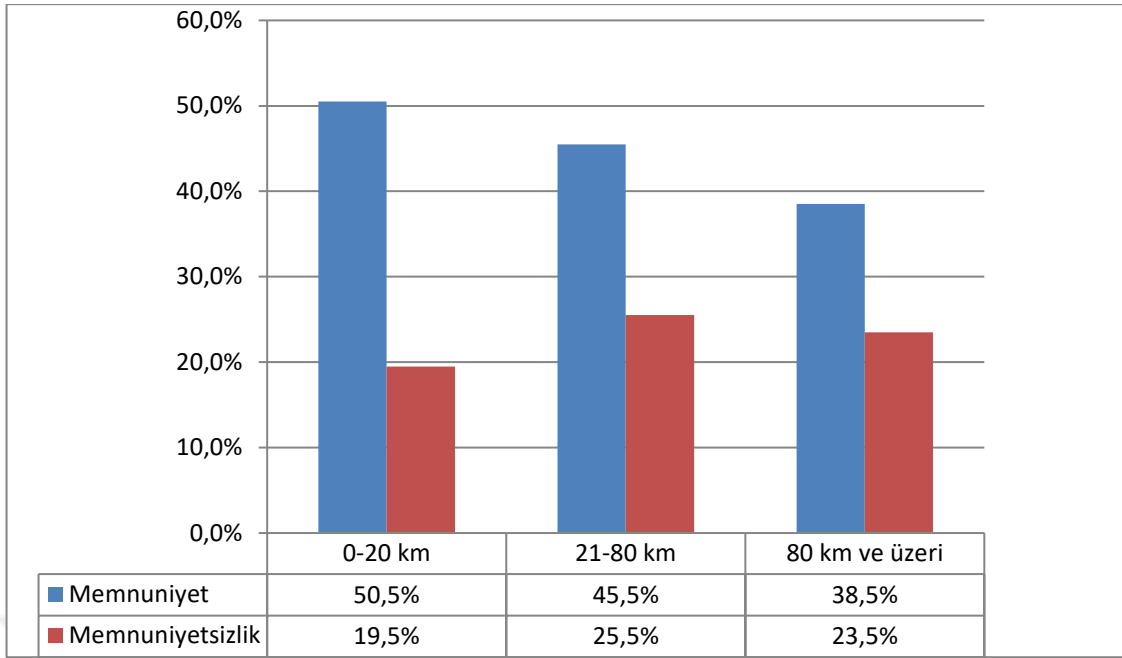
Tablo incelendiğinde 3. grup haricinde, her iki ilçe grubu her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “MESKİ”nin sunduğu hizmetlere ilişkin olarak, ikamet ettiğiniz alanda hizmet sunulurken, bu alanın seçimlerdeki siyasi tercihinin göz önünde bulundurulmamaktadır,

değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna büyük oranda “evet” ve “kesinlikle evet” yanıtı verdikleri görülmüştür. Bu doğrultuda her üç grupta da katılımcıların siyasi tercihlerinin MESKİ’den yeterli hizmet almalarında olumsuz bir etken olmadığı değerlendirilmesine katıldıkları yorumu yapılabilir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “MESKİ’nin sunduğu hizmetlere ilişkin olarak, ikamet ettiğiniz alanda hizmet sunulurken, bu alanın seçimlerdeki siyasi tercihinizi göz önünde bulundurulmamaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %14,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %36’sı ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında siyasi tercihlerinin MESKİ’den yeterli hizmet alımında bir etken olup olmadığı değerlendirmesine katılanların oranı diğer bir deyişle MESKİ’nin siyasi tercihlerinin MESKİ’den yeterli hizmet alımında bir etken olmadığı algısı %50,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %17, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %2,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, siyasi tercihlerinin MESKİ’den yeterli hizmet alımında bir etken olup olmadığı değerlendirmesine katılmayanların diğer bir ifadeyle etken olduğu algısına sahip bireylerin toplam oranı %19,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %30’u da “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı kanun sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “MESKİ’nin sunduğu hizmetlere ilişkin olarak, ikamet ettiğiniz alanda hizmet sunulurken, bu alanın seçimlerdeki siyasi tercihinizi göz önünde bulundurulmamaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %11,5’si “kesinlikle evet” cevabı verirken, %34’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında siyasi tercihlerinin MESKİ’den yeterli hizmet alımında bir etken olup olmadığı değerlendirmesine etken olarak yorumlamayanların oranı %45,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %18, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %7,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında etken olduğunu düşünenlerin toplam oranı %25,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %29’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülnar, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “MESKİ’nin sunduğu hizmetlere ilişkin olarak, ikamet ettiğiniz alanda hizmet sunulurken, bu alanın seçimlerdeki siyasi tercihinizi göz önünde bulundurulmamaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %8’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %30,5’si ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında siyasi tercihlerinin MESKİ’den yeterli hizmet alımında bir etken olup olmadığı değerlendirmesine etken olarak yorumlamayanların oranı %38,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %18, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %5,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında katılmayanların toplam oranı %23,5’ye çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %38’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.14. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, Siyasi Tercihlerinin MESKİ'den Yeterli Hizmet Alımında Bir Etken Olup Olmadığı Algısının İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırmada 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %42 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “siyasi tercihlerinin MESKİ'den yeterli hizmet alımında bir etken olmadığını” belirtirken, 2. grup da bu oran %45,5 olmuş, 3. grupta ise %38,5 olmuştur. Buna karşın merkezde yer alan 1. grup %19,5’luk (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla ile “siyasi tercihlerinin meski'den yeterli hizmet alımında bir etken olduğu” şeklinde olumsuz görüş bildirmişler, bu “memnuniyetsizlik” 2. grup da %25,5, 3. grupta ise %23,5 olmuştur.

Ayrıca verilen yanıtların gizlilik içinde kalacağı şifahi olarak belirtilmesine ve kimlik bilgileri talep edilmemesine rağmen; merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür.

İkinci kısımda yer alan Tablo 2.21.'de görüleceği üzere, son yapılan mahalli idareler seçiminde; Mersin ilinde ki ilçe belediye başkanlıklarının büyük çoğunluğunu, aynı zamanda MESKİ Yönetim Kurulu Başkanı olan Büyükşehir Belediye Başkanının mensubu olduğu siyasi parti dışında ki diğer rakip siyasi partiler tarafından kazanıldığı görülmektedir. Buna göre; Mersin ilinde son yapılan 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçim Sonuçları uyarınca, 1. grup merkez ilçelerde ilçe belediye başkanlıklarını kazanan belediye başkanlarının mensubu olduğu siyasi partiler: Mezitli İlçesi / Cumhuriyet Halk Partisi (CHP); Yenişehir İlçesi / Cumhuriyet Halk Partisi (CHP); Toroslar İlçesi / Milliyetçi Hareket Partisi (MHP); Akdeniz İlçesi / Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) şeklinde oluşmuşken; 2. grup kırsal ilçelerde ilçe belediye başkanlıklarını kazanan belediye başkanlarının mensubu olduğu siyasi partiler: Tarsus İlçesi / Cumhuriyet Halk Partisi (CHP); Silifke İlçesi / Milliyetçi Hareket Partisi (MHP); Erdemli İlçesi / Milliyetçi Hareket Partisi (MHP); Çamlıyayla İlçesi / Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) şeklinde; 3.

grup kırsal ilçelerde ilçe belediye başkanlıklarını kazanan belediye başkanlarının mensubu olduğu siyasi partiler: Anamur İlçesi / Milliyetçi Hareket Partisi (MHP); Aydıncık İlçesi / Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP); Bozyazı İlçesi / Milliyetçi Hareket Partisi (MHP); Gülnar İlçesi / Milliyetçi Hareket Partisi (MHP); Mut İlçesi / Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) şeklinde oluşmuştur.

Veriler genel olarak ele alındığında her üç grup ilçede de anketin yapıldığı tarih olan 2022 yılı itibarıyla katılımcıların farklı siyasi partilere oy vermiş olsalar da, MESKİ' den hizmet alımında bir ayrımcılığa uğramadıkları, kendilerine objektif bir biçimde hizmet sunulduğu konusunda hem fikir oldukları görülmekte olup, dolayısıyla her üç grupta da katılımcıların farklı siyasi tercihlere sahip olmalarının, MESKİ'den yeterli hizmet almalarında olumsuz bir etken olmadığı değerlendirilmesinde bulundukları yorumu yapılabilir.

4.3.15. MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları Arasındaki Görev ve Yetki Çatışması Algı Düzeyi

Katılımcılara MESKİ ile ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb) arasında görev ve yetki sorunu yaşanıp yaşanmadığını belirlemek üzere ankette on yedi numaralı sıraya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ ile ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb.) arasında görev ve yetki sorunu yaşanmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer verilmiştir;

Tablo 4.21. MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları Arasındaki Görev ve Yetki Çatışması Algı Düzeyi

MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları (Devlet Su İşleri vb.) Arasında Görev ve Yetki Çatışması Yaşanmaktadır			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	17	8,5	26	13	51	25,5	9	4,5	2	1
		Kadın	5	2,5	31	15,5	47	23,5	9	4,5	3	1,5
		Toplam	22	11	57	28,5	98	49	18	9	5	2,5
	Yaş	18-45	9	4,5	30	15,2	51	25,8	8	4	2	1
		45-65	4	2	15	7,6	24	12,1	4	2	2	1
		65 yaş ve üzeri	9	4,5	11	5,6	23	11,6	5	2,5	1	0,5
		Toplam	22	11,1	56	28,3	98	49,5	17	8,6	5	2,5
	Meslek	Memur	2	1	11	5,7	15	7,8	3	1,6	1	0,5
		Çiftçi	1	0,5	2	1	4	2,1	0	0	0	0
		Serbest Meslek	10	5,2	12	6,3	10	5,2	2	1	1	0,5
		İşsiz	4	2,1	11	5,7	10	5,2	4	2,1	2	1
		Diğer	5	2,6	17	8,9	55	28,6	9	4,7	1	0,5
		Toplam	22	11,5	53	27,6	94	49	18	9,4	5	2,6
(2. Grup) İlçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke)	Cinsiyet	Erkek	4	2	34	17	37	18,5	22	11	6	3
		Kadın	9	4,5	24	12	35	17,5	24	12	5	2,5
		Toplam	13	6,5	58	29	72	36	46	23	11	5,5
	Yaş	18-45	8	4	28	14	29	14,5	19	9,5	8	4
		45-65	3	1,5	17	8,5	26	13	13	6,5	2	1
		65 yaş ve üzeri	2	1	13	6,5	17	8,5	14	7	1	0,5
		Toplam	13	6,5	58	29	72	36	46	23	11	5,5
	Meslek	Memur	3	1,5	15	7,6	20	10,1	8	4	4	2
		Çiftçi	1	0,5	9	4,5	7	3,5	4	2	2	1
		Serbest Meslek	4	2	11	5,6	13	6,6	11	5,6	2	1
		İşsiz	3	1,5	3	1,5	4	2	5	2,5	0	0
		Diğer	2	1	18	9,1	28	14,1	18	9,1	3	1,5
		Toplam	13	6,6	56	28,3	72	36,4	46	23,2	11	5,6
(3. Grup) İlçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	4	2	32	16	80	40	15	7,5	6	3
		Kadın	5	2,5	14	7	39	19,5	4	2	1	0,5
		Toplam	9	4,5	46	23	119	59,5	19	9,5	7	3,5
	Yaş	18-45	3	1,5	28	14,4	52	26,7	8	4,1	3	1,5
		45-65	3	1,5	10	5,1	29	14,9	5	2,6	3	1,5
		65 yaş ve üzeri	3	1,5	6	3,1	35	17,9	6	3,1	1	0,5
		Toplam	9	4,6	44	22,6	116	59,5	19	9,7	7	3,6
	Meslek	Memur	0	0	6	3,1	13	6,7	1	0,5	0	0
		Çiftçi	3	1,5	8	4,1	19	9,8	2	1	2	1
		Serbest Meslek	1	0,5	7	3,6	14	7,2	6	3,1	2	1
		İşsiz	1	0,5	5	2,6	10	5,2	1	0,5	0	0
		Diğer	4	2,1	18	9,3	62	32	8	4,1	1	0,5
		Toplam	9	4,6	44	22,7	118	60,8	18	9,3	5	2,6

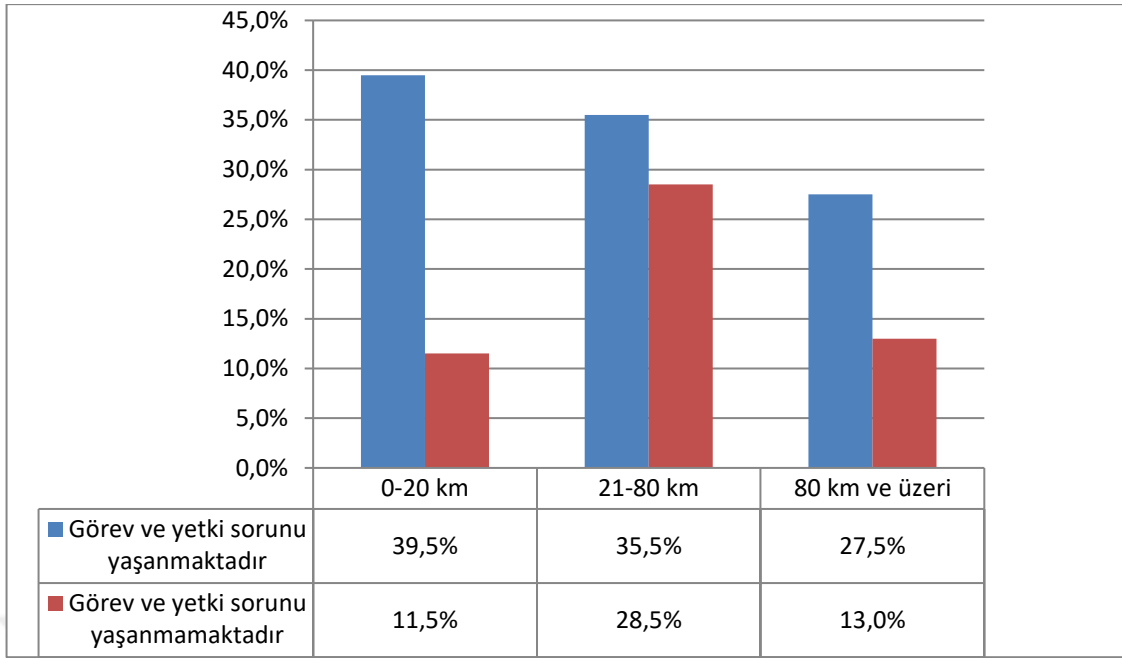
Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların, “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ ve ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb.) arasında görev ve yetki sorunu yaşanmaktadır, değerlendirmesine katılıyor

musunuz?” sorusuna büyük oranda “fikrim yok” yanıtı verildiği görülmüştür. Bahse konu tabloda 3. grup kırsal ilçelerde “fikrim yok” yanıtı oranının %60’a kadar ulaştığı görülmektedir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ ve ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb.) arasında görev ve yetki sorunu yaşanmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %11’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %28,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında merkez ilçelerde MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde MESKİ ve ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb) arasında görev ve yetki sorunu yaşanıp yaşanmadığını belirlemek üzere değerlendirmeye katılanların oranı, diğer bir deyişle MESKİ’nin yetki sorunu yaşadığını düşünenlerin oranı %39,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %9, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %2,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin yetki sorununa neden olmadığını düşünenlerin oranı toplam oranı %11,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %49’u de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ ve ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb) arasında görev ve yetki sorunu yaşanmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %6,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %29’u ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında 2. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki MESKİ’nin yetki sorunu yaşadığını düşünenlerin oranı %35,5’a ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %23, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %5,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında bu durumun yetki sorununa neden olmadığını düşünenlerin oranı %28,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %36’sı da “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülнар, Mut, Aydınçık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ ve ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb) arasında görev ve yetki sorunu yaşanmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %4,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %23’ü ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında MESKİ’nin yetki sorunu yaşadığını düşünenlerin oranı %27,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %9,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3,5’dir. Her iki oran dikkate alındığında, bu durumun yetki sorununa neden olmadığını düşünenlerin toplam oranı %13’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %59,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.15. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları Arasındaki Görev ve Yetki Çatışması Algı Düzeyinin İncelenmesi

Çalışmanın ikinci kısmında ayrıntılı bir biçimde yer verildiği üzere; ilçe belediyelerinin ve mülga belde belediyelerinin; sayısal ve nitelik açısından yetersiz personel ile mali imkânsızlıklar ile nedeniyle, ya hiç yapamadığı ya da gereği gibi yapamadığı hizmetler, 6360 sayılı Yasa sonrası MESKİ tarafından tek elden sunulmaya başlanmıştır. MESKİ tarafından tek elden sunulmaya başlanan hizmetlerin denetimine ilişkin olarak gerek büyükşehir belediyesine gerekse de merkezi idareye önemli yetkiler verilmiş olması nedeniyle ve bu karmaşık izleme ve denetim görevleri neticesinde; gerek mevzuatın uygulanmasında gerekse görevlerin ifası sırasında, ilçe belediyeleri ve diğer merkezi kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb) ile MESKİ arasında, görev ve yetki karmaşası yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca, 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan katılımcılar; “kesinlikle evet” ve “evet” cevaplarıyla %39,5’luk bir oranla “ilçe belediyeleri ve diğer merkezi kamu kurumları ile MESKİ arasında” görev ve yetki çatışması yaşandığını belirtirken, 2. grup da bu oran %35,5 olmuş, 3. grupta ise %27,5 olmuştur. Yine Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca, 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan katılımcılar; “kesinlikle hayır” ve “hayır” cevaplarıyla %11,5’luk bir oranla “ilçe belediyeleri ve diğer merkezi kamu kurumları ile MESKİ arasında” görev ve yetki çatışması yaşanmadığını belirtirken, 2. grup da bu oran %28,5 olmuş, 3. grupta ise %13 olmuştur.

Verilen cevaplarda katılımcıların; her 3 ilçe grubunda da MESKİ ile diğer kamu kurumları arasında gerek “yer”, diğer bir deyişle hizmet verilen alan konusunda ve gerekse “görev”, diğer bir deyişle su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda çatışmalar yaşandığı değerlendirilmesine yüksek oranda katıldıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Ancak yukarıda yer alan tabloda bulunan veriler incelendiğinde “fikrim yok” yanıtının dikkate değer bir biçimde her üç ilçe grubunda da en yüksek orana sahip olduğu, bu oranın 1. grup ilçelerde %49 iken, ikinci grup ilçelerde %36 ,üçüncü grup ilçelerde ise %59,5’e ulaştığı görülmüştür. Bu durumun; çalışmanın yapıldığı örneklem kitlenin; MESKİ ile diğer kamu kurumları arasında gerek “yer”, diğer bir deyişle hizmet verilen alan konusunda ve gerekse “görev”, diğer bir deyişle su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda yaşanan çatışmalar konusunda fikir sahibi olmamasının; ya bilgisinin olmamasından ya da bu çatışmaları önemsememiş olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

4.3.16. Sunulan Hizmetlerin Genel Olarak Değerlendirilmesi

Katılımcılara MESKİ’yi sunduğu hizmetler açısından genel olarak başarılı bulup bulmadıklarını belirlemek üzere ankette on sekiz numaralı sıraya tekabül eden “MESKİ’yi sunduğu hizmetler açısından genel olarak değerlendirdiğinizde başarılı buluyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve buna alınan cevaplara aşağıda yer verilmiştir;

Tablo 4.22. MESKİ'nin Sunduğu Hizmetlerden Genel Memnuniyet Düzeyi

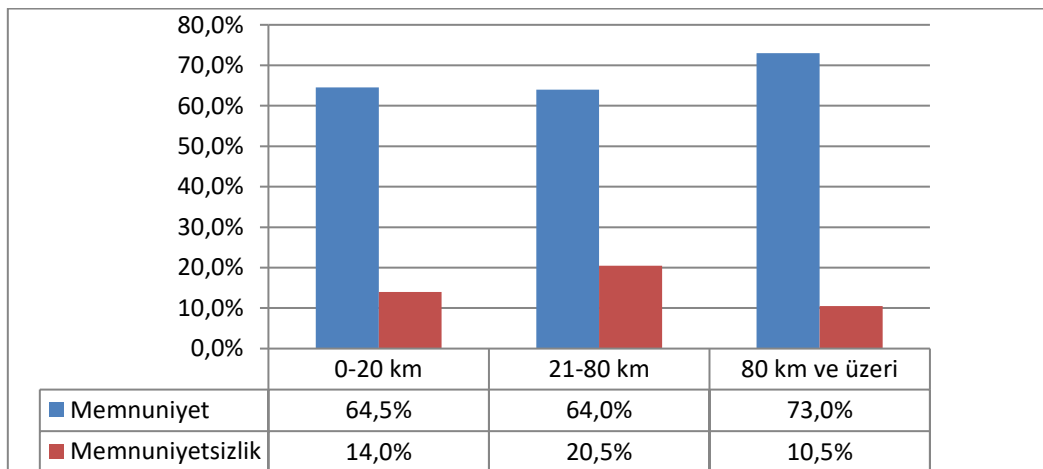
MESKİ' yi Sunduğu Hizmetler Açısından Genel Olarak Başarılı Buluyorum			Kesinlikle Evet		Evet		Fikrim Yok		Hayır		Kesinlikle Hayır	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
(1. Grup) Merkez İlçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli)	Cinsiyet	Erkek	33	16,5	45	22,5	17	8,5	8	4	2	1
		Kadın	16	8	35	17,5	26	13	14	7	4	2
		Toplam	49	24,5	80	40	43	21,5	22	11	6	3
	Yaş	18-45	20	10,1	41	20,7	24	12,1	11	5,6	4	2
		45-65	13	6,6	21	10,6	11	5,6	4	2	0	0
		65 yaş ve üzeri	16	8,1	17	8,6	8	4	6	3	2	1
		Toplam	49	24,7	79	39,9	43	21,7	21	10,6	6	3
	Meslek	Memur	7	3,6	13	6,8	7	3,6	5	2,6	0	0
		Çiftçi	2	1	2	1	1	0,5	2	1	0	0
		Serbest Meslek	13	6,8	8	4,2	8	4,2	4	2,1	2	1
		İşsiz	12	6,3	10	5,2	6	3,1	2	1	1	0,5
		Diğer	14	7,3	44	22,9	18	9,4	8	4,2	3	1,6
		Toplam	48	25	77	40,1	40	20,8	21	10,9	6	3,1
(2. Grup) ilçeler (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Siliçke)	Cinsiyet	Erkek	26	13	45	22,5	14	7	16	8	2	1
		Kadın	17	8,5	40	20	17	8,5	17	8,5	6	3
		Toplam	43	21,5	85	42,5	31	15,5	33	16,5	8	4
	Yaş	18-45	20	10	30	15	17	8,5	19	9,5	6	3
		45-65	12	6	31	15,5	12	6	6	3	0	0
		65 yaş ve üzeri	11	5,5	24	12	2	1	8	4	2	1
		Toplam	43	21,5	85	42,5	31	15,5	33	16,5	8	4
	Meslek	Memur	10	5,1	23	11,6	7	3,5	8	4	2	1
		Çiftçi	4	2	8	4	5	2,5	4	2	2	1
		Serbest Meslek	10	5,1	17	8,6	8	4	6	3	0	0
		İşsiz	5	2,5	4	2	2	1	3	1,5	1	0,5
		Diğer	14	7,1	32	16,2	9	4,5	11	5,6	3	1,5
		Toplam	43	21,7	84	42,4	31	15,7	32	16,2	8	4
(3. Grup) ilçeler (Gülnar, Mut, Aydınık, Bozyazı, Anamur)	Cinsiyet	Erkek	37	18,5	65	32,5	18	9	15	7,5	2	1
		Kadın	11	5,5	33	16,5	15	7,5	2	1	2	1
		Toplam	48	24	98	49	33	16,5	17	8,5	4	2
	Yaş	18-45	31	15,9	40	20,5	14	7,2	7	3,6	2	1
		45-65	9	4,6	28	14,4	8	4,1	3	1,5	2	1
		65 yaş ve üzeri	8	4,1	29	14,9	7	3,6	7	3,6	0	0
		Toplam	48	24,6	97	49,7	29	14,9	17	8,7	4	2,1
	Meslek	Memur	2	1	12	6,2	3	1,5	2	1	1	0,5
		Çiftçi	7	3,6	19	9,8	5	2,6	3	1,5	0	0
		Serbest Meslek	3	1,5	16	8,2	5	2,6	5	2,6	1	0,5
		İşsiz	3	1,5	9	4,6	3	1,5	2	1	0	0
		Diğer	33	17	39	20,1	16	8,2	4	2,1	1	0,5
		Toplam	48	24,7	95	49	32	16,5	16	8,2	3	1,5

Tablo incelendiğinde her 3 ilçe grubu ve her cinsiyet, yaş ve meslek alt gruplarına göre katılımcıların “MESKİ’yi sunduğu hizmetler açısından genel olarak değerlendirdiğinizde başarılı buluyor musunuz?” sorusuna büyük oranda evet dediği görülmüştür. Veriler incelendiğinde, cinsiyet, yaş ve meslek kategorilerinde, grup farkı gözetilmeksizin, katılımcıların aldıkları hizmetlerden memnun oldukları sonucu çıkartılabilir.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçelerdeki (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) “MESKİ’yi sunduğu hizmetler açısından genel olarak değerlendirdiğinizde başarılı buluyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %24,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %40’ı ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında bu oran %64,5’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %11, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %3’dür. Her iki oran dikkate alındığında, MESKİ’nin Mersin İl Mülki Sınırları içerisinde hizmet vermesinin genel değerlendirmesine olumsuz cevap verenler, diğer bir ifadeyle memnun olmayanların toplam oranı %14’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %21,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (20-80 km arası) olan 2. grup kırsal ilçelerdeki (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) “MESKİ’yi sunduğu hizmetler açısından genel olarak değerlendirdiğinizde başarılı buluyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %21,5’i “kesinlikle evet” cevabı verirken, %42,5’i ise “evet” cevabını vermiştir. Genel başarının sorulduğu bu değerlendirmeye “evet” cevabı verenlerin toplam oranı %64’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %16,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %4’dür. Her iki oran dikkate alındığında bu durumdan memnun olmayanların toplam oranı %20,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %15,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

MESKİ’nin 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları (80 km üzeri) olan 3. grup kırsal ilçelerdeki (Gülne, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) “MESKİ’yi sunduğu hizmetler açısından genel olarak değerlendirdiğinizde başarılı buluyor musunuz?” sorusu yöneltilen 200 kişinin; %24’ü “kesinlikle evet” cevabı verirken, %49’u ise “evet” cevabını vermiştir. Her iki oran dikkate alındığında genel memnuniyet düzeyi %73’e ulaşmaktadır. “Hayır” cevabı verenlerin oranı %8,5, “kesinlikle hayır” cevabı verenlerin oranı ise %2’dir. Her iki oran dikkate alındığında memnun olmayanların toplam oranı %10,5’e çıkmaktadır. Diğer yandan ise ankete katılanların %16,5’i de “fikrim yok” cevabını vermiştir.

Şekil 4.16. Yerel Halkın Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ’nin Sunduğu Hizmetlerden Genel Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca; 1. grup da yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan hizmet alanlar %64,5 ile (kesinlikle evet ve evet) cevaplarıyla “memnun” olduklarını belirtirken, 2. grup da bu oran %64 olmuş, 3. grupta ise %73 olmuştur. Yine aynı şekilde 1. grup %14 ile (kesinlikle hayır ve hayır) cevaplarıyla MESKİ’nin sunduğu hizmetlerden genel olarak “memnun” değilken, 2. grup da “memnuniyetsizlik” oranı %20,5 olmuş, 3. grupta ise bu oran %10,5 olmuştur.

Verilen cevaplarda, memnuniyetsizlik düzeyinin her üç grup ilçede de düşük olmakla birlikte dalgalı bir seyir izlediği, en düşük memnuniyetsizliğin ise il merkezine en uzak olan 3. grup ilçelerde yaşayan katılımcılar arasında görüldüğü müşahade edilmiştir.

Cevaplar analiz edildiğinde, il merkezinden uzaklaştıkça genel memnuniyet düzeyinin 1. ve 2. grup ilçelerde yüksek ve hemen hemen aynı olduğu; üçüncü grup ilçelerde ise bu memnuniyetin daha da arttığı, sonuç itibarıyla MESKİ’den alınan hizmete yönelik genel değerlendirmenin büyük oranda olumlu olduğu görülmektedir.

Söz konusu durumun en önemli nedeninin; önceden ilçe belediyelerinin ve mülga belde belediyelerinin sunmakta olduğu bahse konu hizmetlerin; bu idarelerin mali yetersizlikleri ile sayısal ve nitelik açısından yetersiz personel nedeniyle, ya hiç ya da gereği gibi yapılamamış olmasıdır. Bu hizmetler 6360 sayılı Yasa sonrası MESKİ tarafından, tüm il mülki sınırları genelinde tek elden sunulmaya başlanmıştır.

4.4. MESKİ Hizmetleri Hakkında Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Bulgulara İlişkin Testler ve Toplu Sonuçlar

Çalışmanın bu bölümünde Mersin İl Mülki sınırı içerisinde ankete katılım gösteren tüm yerel katılımcıların cevaplarının memnuniyet düzey ortalamaları karşılaştırılmıştır. Dolayısıyla belirlenen on altı temel önermenin tek tek ve toplu olarak ortalamaları, çalışma sahasının genel eğilimini ortaya koymaktadır.

Tablo 4.23. Yerel Katılımcıların Memnuniyet Düzeyi Ortalamalarının Karsılaştırılması

MESKİ Hizmetleri Hakkında Memnuniyet Düzeyi	N	Max	Min	Ortalama	Std. Sapma*
1. Hizmet Sunumunda Etkinlik Artmıştır.	600	1,00	5,00	2,3817	,93673
2. Altyapı Hizmetlerinin Yeterliliğinde Artış Olmuştur	600	1,00	5,00	2,3930	,97090
3. İçme Suyu Hizmetinin Kalitesinde Artış Olmuştur.	600	1,00	5,00	2,4891	1,02854
4. Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmetlerinin Kalitesinde Artış Olmuştur.	600	1,00	5,00	2,6317	1,08380
5. Engelli Vatandaşlara Sunulan Hizmetlerde Artış Olmuştur	600	1,00	5,00	2,3750	1,04060
6. Karşılaşılan Sorunların Çözümünde Artış Olmuştur.	600	1,00	5,00	2,5317	1,02343
7. Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulması Sağlanmıştır.	600	1,00	5,00	2,4983	1,01902
8. Su Faturası Şikâyetleri Azalmıştır.	600	1,00	5,00	2,9050	1,14957
9. Su ve Kanalizasyona Yönelik Altyapı Şikâyetleri Azalmıştır.	600	1,00	5,00	2,7267	1,12282
10. Hizmet Alınan İlçenin İl Merkezine Olan Uzaklığı Hizmet Kalitesinde Düşüşe Yol Açmaktadır.	600	1,00	5,00	2,6867	1,03131
11. Coğrafi Engeller Hizmet Sunumunu Olumsuz Olarak Etkilemektedir.	600	1,00	5,00	2,6533	,96681
12. Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışı Olumludur.	600	1,00	5,00	2,2367	,98095
13. İstihdam Edilen Personelin Nitelik ve Sayısı Artmıştır.	600	1,00	5,00	2,7083	,99074
14. Araştırmaya Katılanların Siyasi Tercihlerinin MESKİ’den Yeterli Hizmet Alımında Olumsuz Bir Etken Olmadığı.	600	1,00	5,00	2,7183	1,04602
15. MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları Arasındaki Görev ve Yetki Sorunu Yaşanmaktadır	600	1,00	5,00	2,8000	,90260
16. MESKİ’yi Sunduğu Hizmetler Açısından Genel Olarak Başarılı Buluyorum	600	1,00	5,00	2,2750	1,04300
Genel Ortalama				2,5631	

Araştırmada kullanılan tasarıma göre 3’ün altında yer alan ortalama değerlerin memnuniyet göstergesi olduğu, diğer taraftanda 3’ün üzerindeki değerlerin memnuniyetsizlik göstergesi olduğu biçimde kurgulanmıştır. Tablodaki veriler incelendiğinde genel ortalamanın 2,56 olduğu bu oranın da memnuniyeti yansıttığı yorumu yapılabilir. “Personelin hizmet alanlara karşı tutum ve davranışı olumludur.” önermesi sahip olduğu 2,23’lük ortalama ve “MESKİ’yi sunduğu hizmetler açısından genel olarak başarılı buluyorum” önermesi, sahip olduğu 2,27’lik ortalama ile en yüksek memnuniyete/olumlu cevaba sahip sorulardır. Buna karşın, “su faturası şikâyetleri azalmıştır.” önermesi sahip olduğu 2,9’luk ortalama ve “MESKİ ile ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları arasındaki görev ve yetki sorunu yaşanmaktadır” önermesi sahip olduğu 2,8’lik ortalama ile en düşük memnuniyete/olumlu cevaba sahip sorulardır.

4.5. Araştırma Sorularına Ait Hipotez Testleri

Ankette katılımcıların vermiş olduğu cevapların değerlendirilmesinde demografik özelliklerin analize dâhil edildiği çalışmanın hipotez testleri yapılırken cinsiyet gibi iki seçenekli sorularda T-testi, ikiden fazla seçeneğe sahip olan eğitim ve meslek gibi değişkenlerde de Anova testi uygulanmıştır. Her iki yöntem için de hipotezlerin doğruluğunun sınanmasında:

* Araştırmada kullanılan tasarıma göre 3’ün altında yer alan değerlerin memnuniyet göstergesi olduğu, diğer taraftanda 3’ün üzerindeki değerlerin memnuniyetsizlik göstergesi olduğu değerlendirilmiştir. Verilen cevaplarda; 1: Kesinlikle Evet, 2: Evet, 3: Fikrim yok, 4: Hayır, 5: Kesinlikle Hayır, anlamına gelmektedir.

Sig 0.05 'den küçük değerler için, H_a hipotezi yani, “*değişkenler arasında farklılık vardır*” kabul edilirken;

Sig 0.05 'e eşit ve büyük değerler için, H_o hipotezi yani, “*değişkenler arasında farklılık yoktur*” kabul edilmektedir.

Tabloların daha kolay anlaşılmasını sağlamak için sorular kodlanmıştır. Bu kodlar;

- S1 Hizmet Sunumunun Etkinliği
- S2 Altyapı Hizmetlerinin Yeterliliği
- S3 İçme Suyu Hizmetinin Kalitesi
- S4 Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmeti
- S5 Engelli Vatandaşlara Sunulan Hizmetler
- S6 Sunulan Hizmetlere İlişkin Olarak, Karşılaşılan Sorunların Çözümü
- S7 Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulması
- S8 Su Faturası Şikâyetleri
- S9 Su ve Kanalizasyona Yönelik Altyapı Şikâyetleri
- S10 Hizmet Alınan İlçenin İl Merkezine Olan Uzaklığının Hizmet Kalitesine Etkisi
- S11 Araştırmaya Katılanların MESKİ'den Hizmet Alımında Coğrafi Engellerin Etkisine Bakışı
- S12 Hizmet Veren Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışı
- S13 Hizmet Vermesi İçin İstihdam Edilen Personelin Nitelik ve Sayı Yönünden Değerlendirilmesi
- S14 Araştırmaya Katılanların Siyasi Tercihlerinin MESKİ'den Yeterli Hizmet Alımında Bir Etken Olup Olmadığı Algısı
- S15 Araştırmaya Katılanların MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları Arasındaki
- S16 Görev ve Yetki İlişkisine Bakışı
- S16 Sunulan Hizmetlerin Genel Olarak Değerlendirilmesi

şeklinde. Bu bağlamda oluşturulan araştırma soruları:

1- MESKİ'nin sunmuş olduğu hizmetlerden memnuniyet katılımcıların demografik değişken alt kategorilerine göre farklılaşmakta mıdır?

2- MESKİ'nin sunmuş olduğu hizmetlerden duyulan memnuniyet, katılımcıların dâhil olduğu ilçe grubuna göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma Sorusu 1: MESKİ'nin sunmuş olduğu hizmetlerden duyulan memnuniyet katılımcıların demografik değişken alt kategorilerine göre farklılaşmakta mıdır?

İlk demografik değişken olan cinsiyet değişkenine ait “T-testi” sonucu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.24. MESKİ'nin Sunmuş Olduğu Hizmetlerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması (T-testi)

	Cinsiyet	n	Ortalama	Standart Sapma	T Değeri	Anlam Düzeyi*
S1	Erkek	345	2,3710	,95618	-,324	,746
	Kadın	255	2,3961	,91142		
S2	Erkek	345	2,2852	,98550	-3,187	,002
	Kadın	255	2,5388	,93305		
S3	Erkek	345	2,4333	1,01223	-1,549	,122
	Kadın	255	2,5647	1,04746		
S4	Erkek	345	2,5884	1,11224	-1,138	,256
	Kadın	255	2,6902	1,04340		
S5	Erkek	345	2,3855	1,05341	,287	,774
	Kadın	255	2,3608	1,02490		
S6	Erkek	345	2,5420	1,01963	,288	,773
	Kadın	255	2,5176	1,03039		
S7	Erkek	345	2,4957	1,02049	-,075	,940
	Kadın	255	2,5020	1,01901		
S8	Erkek	345	2,8551	1,17971	-1,238	,216
	Kadın	255	2,9725	1,10619		
S9	Erkek	345	2,7768	1,14604	1,273	,203
	Kadın	255	2,6588	1,08917		
S10	Erkek	345	2,6435	,98410	-1,194	,233
	Kadın	255	2,7451	1,09118		
S11	Erkek	345	2,6406	,91726	-,369	,707
	Kadın	255	2,6706	1,03164		
S12	Erkek	345	2,2145	1,00019	-,644	,520
	Kadın	255	2,2667	,95544		
S13	Erkek	345	2,7217	1,00766	,385	,700
	Kadın	255	2,6902	,96906		
S14	Erkek	345	2,6638	1,01872	-1,488	,137
	Kadın	255	2,7922	1,07949		
S15	Erkek	345	2,8029	,90316	,091	,927
	Kadın	255	2,7961	,90361		
S16	Erkek	345	2,1420	1,00586	-3,638	,000
	Kadın	255	2,4549	1,06710		

Tabloda yer alan verilerden yola çıkılarak, katılımcıların cinsiyetleri temel alınarak, sorulan sorulara vermiş olduğu yanıtlar değerlendirilmiş, değerlendirme sonucunda S2 ve S16 numaralı sorulara verilen yanıtlarda anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır (S2: $p>0,02$, S16: $p>0,00$). Buna göre; ankette S2 numaralı soruya tekabül eden; “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, su kanalizasyon vb. altyapı hizmetlerinin yeterli ölçüde sunulmasını sağlamıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” ve S16 numaralı soruya tekabül eden “MESKİ'yi sunduğu hizmetler açısından genel olarak değerlendirdiğinizde başarılı buluyor musunuz?” sorularına, erkek katılımcılar kadın katılımcılara kıyasla daha fazla olumlu cevap vermişlerdir.

Diğer bir demografik değişken olan katılımcıların yaşları temel alınarak, sorulan sorulara vermiş olduğu yanıtlar değerlendirilmiş, ANOVA testi sonucunda, herhangi bir yaş kategorisi arasında anlamlı

* Sig 0.05'den küçük değerler için, H_a hipotezi yani, “değişkenler arasında farklılık vardır” kabul edilirken; Sig 0.05'e eşit ve büyük değerler için, H_o hipotezi yani, “değişkenler arasında farklılık yoktur” kabul edilmektedir.

bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu durum 17-45, 46-65 ve 65 yaş ve üzeri bireylerin MESKİ'den aldıkları hizmetler konusunda benzer düşüncelere sahip oldukları yorumunu yapmamıza olanak sağlamaktadır.

Tablo 4.25. MESKİ'nin Sunmuş Olduğu Hizmetlerin Mesleğe Göre Karşılaştırılması (ANOVA Testi)

	Meslek	n	Ortalama	Standart Sapma	F Değeri	Anlam Düzeyi*
S7	Memur	102	2,4608	1,00170	3,180	,013
	Çiftçi	64	2,7813	1,04606		
	Serbest Meslek	106	2,4623	1,09696		
	İşsiz	63	2,1587	1,03497		
	Diğer	249	2,5341	,95875		
S9	Memur	102	2,8137	1,05989	2,992	,018
	Çiftçi	64	2,8906	1,23593		
	Serbest Meslek	106	2,8208	1,24056		
	İşsiz	63	2,3016	,96110		
	Diğer	249	2,7108	1,08357		
S10	Memur	102	2,9216	1,05009	3,497	,008
	Çiftçi	64	2,4688	1,05362		
	Serbest Meslek	106	2,4717	,99721		
	İşsiz	63	2,8095	1,18943		
	Diğer	249	2,7068	,96637		

İkiden fazla seçeneğe sahip olan eğitim ve meslek gibi değişkenlerde de “Anova testi” uygulanmaktadır. Katılımcıların meslekleri baz alınarak, sorulan sorulara vermiş olduğu yanıtlar değerlendirilmiş, alınan yanıtların katılımcıların mesleklerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Anova testi yapılmıştır. Analiz öncesinde istatistiksel anlamlı bir farklılığa sahip olmayan maddeler analiz dışında bırakılmıştır. Anova testi sonuçları yukarıdaki tabloda özetlenmiştir. Tabloda görüleceği üzere değerlendirme sonucunda S7, S9 ve S10 numaralı sorulara verilen yanıtlarda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre;

S7 numaralı soruya tekabül eden; “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi, su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağlamıştır (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; S9 numaralı soruya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; S10 numaralı soruya tekabül eden “MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; sorularına verilen cevapların anlam düzeyleri; Sig 0.05'den küçük değerler aldıkları için, H_0 hipotezi yani, “değişkenler arasında farklılık

* Sig 0.05'den küçük değerler için, H_0 hipotezi yani, “değişkenler arasında farklılık vardır” kabul edilirken; Sig 0.05'e eşit ve büyük değerler için, H_0 hipotezi yani, “değişkenler arasında farklılık yoktur” kabul edilmektedir.

vardır” kabul edilerek; farklının hangi gruplar arasında olduğunu görmek için Post-hoc testine başvurulmuş ve sonuçları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4. 26. Mesleğe Göre MESKİ’den Almış Olunan Hizmetlerin Çoklu Karşılaştırma (Post-hoc) Tablosu

	Meslek	Meslek	Ortalama Farkı	Anlam Düzeyi*
S7	İşsiz	Çiftçi	,62252	,006
S9	İşsiz	Memur	,51214	,040
		Serbest Meslek	,51917	,030
		Çiftçi	,58904	,032
S10	Serbest Meslek	Memur	,44987	,016

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere S7 numaralı soruya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi, su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağlamıştır (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; işsiz olan katılımcıların olumlu cevapları, çiftçi olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu işsiz katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, çiftçilik mesleği ile uğraşan katılımcılara göre, aldıkları hizmetten daha memnun oldukları, aldıkları hizmetlerin eskiye göre daha standart ve kesintisiz bir biçimde sunulduğunu belirttikleri anlamına gelmektedir. Bu durumun başlıca nedeninin; çiftçilerin zaman zaman tarla ve bahçelerini, yasak olmasına rağmen, tarımsal sulama altyapısının yetersizliği nedeniyle, MESKİ şebekelerinden almış oldukları içme suyu ile sulamak istemelerinden, bunun da bulundukları alanlarda özellikle de yaylalarda zaman zaman su kesintilerine neden olmasından kaynaklandığı ileri sürülebilir.

Tabloda yer alan S9 numaralı soruya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; işsiz olan katılımcıların olumlu cevapları, memur, serbest meslek ve çiftçi mesleğine dâhil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu işsiz katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, memur, serbest meslek ve çiftçi mesleğine dâhil olan katılımcılara göre, aldıkları hizmetten daha memnun oldukları, altyapı şikâyetlerinin eskiye göre daha azaldığını belirttikleri anlamına gelmektedir. Bu durumun başlıca nedeninin; kendilerini işsiz olarak tanımlayan katılımcıların altyapı sisteminde meydana gelen olumsuzlukları daha kolay absorbe ettikleri, bu konuya daha hoşgörülü baktıkları ya da konuyu fazla önemsememiş olduklarıyla açıklanabilir.

Tabloda yer alan S10 numaralı soruya tekabül eden “ 6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır,

* Araştırmada kullanılan tasarıma göre 3’ün altında yer alan değerlerin memnuniyet göstergesi olduğu, diğer tarafta 3’ün üzerindeki değerlerin memnuniyetsizlik göstergesi olduğu değerlendirilmiştir. Verilen cevaplarda; 1:Kesinlikle Evet, 2: Evet, 3:Fikrim yok, 4:Hayır, 5: Kesinlikle Hayır, anlamına gelmektedir.

değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; serbest meslek sahibi olan katılımcıların olumlu cevapları, memur olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu serbest meslek sahibi olan katılımcıların, soruya verdikleri yanıtlarda, memurluk mesleği ile uğraşan katılımcılara göre, 6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin il merkezine olan uzaklığı, hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır değerlemesine daha fazla katıldıklarını belirttikleri anlamına gelmektedir. Bu durumun başlıca nedeninin; diş hekimi, avukat, doktor vb. serbest meslek sahiplerinin, özellikle açmış oldukları büro, muayenehane vb. işyerlerinde muhatap oldukları su ve kanalizasyon hizmetlerinin; güvenilirliğinden (özellikle içme suyunun kalitesi, atıksuların çevreye zarar vermemesi vb.), erişiminden (kısa sürede abone olabilmek ve terk işlemlerinin gerçekleştirilmesi, bu işlemler için asgari sayıda belge istenmesi vb.), ve iletişimden (karşılaştıkları sorunlarla ilgili karşısında muhatap bulabilmek, bu muhatapın sorunları titizlikle dinleyerek, çözüm bulmaya gayret göstermesi vb.) tamamıyla tatmin olamamalarından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Ayrıca memurların kısmen daha gelişmiş il ve ilçe merkezlerinde ikamet edip çalışması, serbest meslek mensuplarının ise daha geniş bir alana yayılmış olması da bu konudaki diğer bir önemli etkidir.

Araştırma Sorusu 2: MESKİ’nin sunmuş olduğu hizmetlerden duyulan memnuniyet, katılımcıların dâhil olduğu ilçe grubuna göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma sorusu üzerinden gerçekleştirilen ANOVA analizi aşağıda tanzim edilen tabloda yer almaktadır. Tabloda yer almayan;

S1 numaralı soruya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesinin, hizmet sunumunda etkinliği artırdığı değerlendirilmesine katılıyor musunuz?”, S5 numaralı soruya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerde artış olmuştur değerlendirilmesine katılıyor musunuz?”, S10 numaralı soruya tekabül eden “MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında köyden mahalleye dönüşen merkezlerin il merkezine olan uzaklığı hizmet kalitesinde düşüşe yol açmaktadır, değerlendirilmesine katılıyor musunuz?”, S13 numaralı soruya tekabül eden “MESKİ, 6360 sayılı Yasa kapsamında il genelinde köyden mahalleye dönüşen merkezlere hizmet sunumunda, yeterli sayıda ve daha nitelikli teknik personel istihdam ettiği değerlendirilmesine katılıyor musunuz?”, S16 numaralı soruya tekabül eden “MESKİ’yi sunduğu hizmetler açısından genel olarak değerlendirdiğinizde başarılı buluyor musunuz?” sorularına verilen cevaplar; katılımcıların bulunduğu ilçe grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığa sahip olmamaları nedeni ile analiz dışında bırakılmıştır.

Tablo 4.27. MESKİ’ nin Sunmuş Olduğu Hizmetlerden Duyulan Memnuniyetin, Katılımcıların Dâhil Olduğu İlçe Grubuna Göre Karşılaştırılması (ANOVA Testi)

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	F Değeri	Anlam Düzeyi*
S2	1. Grup (0-20km)	200	2,3700	,97872	5,563	,004
	2. Grup (21-80km)	200	2,5639	1,02899		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,2450	,87682		
S3	1. Grup (0-20km)	200	2,5574	1,02504	5,278	,005
	2. Grup (21-80km)	200	2,6100	1,15524		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,3000	,86239		
S4	1. Grup (0-20km)	200	2,5150	1,11174	7,094	,001
	2. Grup (21-80km)	200	2,8650	1,14162		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,5150	,95621		
S6	1. Grup (0-20km)	200	2,3600	1,04684	6,337	,002
	2. Grup (21-80km)	200	2,7200	1,08512		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,5150	,90213		
S7	1. Grup (0-20km)	200	2,2600	,98858	8,420	,000
	2. Grup (21-80km)	200	2,6250	1,07244		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,6100	,95523		
S8	1. Grup (0-20km)	200	2,6700	1,11233	9,385	,000
	2. Grup (21-80km)	200	3,1600	1,14497		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,8850	1,14382		
S9	1. Grup (0-20km)	200	2,5150	1,07028	5,459	,004
	2. Grup (21-80km)	200	2,8500	1,10617		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,8150	1,16514		
S11	1. Grup (0-20km)	200	2,6250	,97423	9,610	,000
	2. Grup (21-80km)	200	2,8750	1,06539		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,4600	,80100		
S12	1. Grup (0-20km)	200	2,3950	1,00200	4,246	,015
	2. Grup (21-80km)	200	2,1200	,96969		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,1950	,95474		
S14	1. Grup (0-20km)	200	2,5700	1,01501	3,233	,040
	2. Grup (21-80km)	200	2,7600	1,10840		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,8250	,99969		
S15	1. Grup (0-20km)	200	2,6350	,88640	5,437	,005
	2. Grup (21-80km)	200	2,9200	,99930		
	3. Grup (80km ve üzeri)	200	2,8450	,79000		

Mersin il merkezine olan uzaklığa göre yapılan sınıflandırma uyarınca, katılımcıların merkezden uzaklıklarına göre dâhil olduğu ilçe grubuna özelinde; MESKİ’den almış oldukları hizmetlerden duydukları memnuniyetin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için “Anova testi” gerçekleştirilmiştir.

Buna göre; tabloda görüleceği üzere değerlendirme sonucunda S2, S3, S4, S6, S7, S8, S9, S11, S12, S14 ve S15 numaralı sorulara verilen yanıtlarda anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır. Buna göre; S2 numaralı soruya tekabül eden; “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, su kanalizasyon vb. altyapı hizmetlerinin yeterli ölçüde sunulmasını

* Sig 0.05’den küçük değerler için, H_a hipotezi yani, “değişkenler arasında farklılık vardır” kabul edilirken;

Sig 0.05’e eşit ve büyük değerler için, H_o hipotezi yani, “değişkenler arasında farklılık yoktur” kabul edilmektedir.

sağlamıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; S3 numaralı soruya tekabül eden; "6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, idarece sunulan içme suyu hizmetinin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; S4 numaralı soruya tekabül eden; "6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; S6 numaralı soruya tekabül eden; "6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaştığınız sorunların çözülmesi hususunda artış yaşanmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; S7 numaralı soruya tekabül eden; "6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi, su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağlamıştır (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; S8 numaralı soruya tekabül eden; 6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?; S9 numaralı soruya tekabül eden; "6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; S11 numaralı soruya tekabül eden; "İl mülki sınırları içerisinde bulunan coğrafi engeller MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilemektedir, değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; S12 numaralı soruya tekabül eden; "6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, MESKİ personelinin vatandaşlara karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; S14 numaralı soruya tekabül eden; "MESKİ'nin sunduğu hizmetlere ilişkin olarak, ikamet ettiğiniz alanda hizmet sunulurken, bu alanın seçimlerdeki siyasi tercihini göz önünde bulundurulmamaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; S15 numaralı soruya tekabül eden; "6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ ve ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb.) arasında görev ve yetki sorunu yaşanmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?"; sorularına; verilen cevapların anlam düzeyleri Sig 0.05'den küçük değerler aldıkları için, Ha hipotezi yani, "*değişkenler arasında farklılık vardır*" kabul edilerek;

Farklıların hangi ilçe grupları arasında oluştuğunu tespit edebilmek için, Post-Hoc testine başvurulmuş ve sonuçları aşağıda sunulmuştur;

Tablo 4.28. Katılımcıların Dahil Olduğu İlçe Grubuna Göre MESKİ’den Almış Oldukları Hizmetlerden Memnuniyetlerinin Çoklu Karşılaştırma (Post-hoc) Tablosu

	Grup	Grup	Ortalama Farkı	Anlam Düzeyi*
S2	3. Grup (80km ve üzeri)	2. Grup (21-80km)	,31893	,003
S3	3. Grup (80km ve üzeri)	1. Grup (0-20km)	,25745	,019
		2. Grup (21-80km)	,31000	,007
S4	1. Grup (0-20km)	2. Grup (21-80km)	,35000	,004
	3. Grup (80km ve üzeri)		,35000	,004
S6	1. Grup (0-20km)	2. Grup (21-80km)	,36000	,002
S7	1. Grup (0-20km)	2. Grup (21-80km)	,36500	,001
		3. Grup (80km ve üzeri)	,35000	,001
S8	1. Grup (0-20km)	2. Grup (21-80km)	,49000	,000
	3. Grup (80km ve üzeri)		,27500	,046
S9	1. Grup (0-20km)	2. Grup (21-80km)	,33500	,008
		3. Grup (80km ve üzeri)	,30000	,022
S11	1. Grup (0-20km)	2. Grup (21-80km)	,25000	,027
	3. Grup (80km ve üzeri)		,41500	,000
S12	2. Grup (21-80km)	1. Grup (0-20km)	,27500	,015
S14	1. Grup (0-20km)	3. Grup (80km ve üzeri)	,25500	,043
S15	1. Grup (0-20km)	2. Grup (21-80km)	,28500	,008
	3. Grup (80km ve üzeri)		,21000	,034

Söz konusu tabloda görüldüğü üzere S2 numaralı soruya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, su kanalizasyon vb. altyapı hizmetlerinin yeterli ölçüde sunulmasını sağlamıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 3. grup (80km ve üzeri) gruba dahil katılımcıların olumlu cevapları, 2. gruba (21-80km) dahil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu 3. gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 2. grup katılımcılara göre, aldıkları hizmetten çok daha memnun oldukları, aldıkları altyapı hizmetlerinin miktarında artış olduğu anlamına gelmektedir. Veriler incelendiğinde bu durumun başlıca nedeninin; çalışmanın ikinci kısmında yer alan verilerde de görüleceği üzere ikinci gruba dâhil katılımcıların üçüncü gruba oranla daha yeterli bir altyapı sistemine sahip olmasıdır. 6360 sayılı Yasa sonrası süreçte üçüncü grup aldığı yatırımlarla büyük bir tatmin düzeyine ulaşmıştır.

S3 numaralı soruya tekabül eden “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, idarece sunulan içme suyu hizmetinin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 3. grup (80km ve üzeri) gruba dâhil katılımcıların olumlu cevapları, 1. gruba (0-20km) ve 2. gruba (21-80km) dahil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu 3. gruba dahil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 1. ve 2. grup katılımcılara göre, aldıkları hizmetten çok daha memnun oldukları, içme suyu hizmetinin kalitesinden daha memnun oldukları anlamına gelmektedir. Veriler

* Sig 0.05’den küçük değerler için, *Ha* hipotezi yani, “değişkenler arasında farklılık vardır” kabul edilirken;

Sig 0.05’e eşit ve büyük değerler için, *Ho* hipotezi yani, “değişkenler arasında farklılık yoktur” kabul edilmektedir.

incelendiğinde bu durumun başlıca nedeninin; özellikle 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın büyük ekseriyetinin, mali imkân ve personel açısından yetersiz ilçe belediyelerinden, yasa öncesi dönemde yeterli hizmet alamamış olmalarıdır. Diğer bir deyişle büyükşehir il sınırları dâhilinde, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisini tekelinde bulunduran, önceki ilçe belediyelerine göre büyük mali imkânlarla ve personele sahip MESKİ'nin, 6360 sayılı Yasa sonrası dönemde bu alanlara daha fazla hizmet götürmesidir.

S4 numaralı soruya tekabül eden; “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerin kalitesi artmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 1. gruba (0-20km) ve 3. gruba (80km ve üzeri) dâhil katılımcıların olumlu cevapları, 2. gruba (21-80km) dahil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu 1. ve 3. gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 2. grup katılımcılara göre, aldıkları hizmetten çok daha memnun oldukları, atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerin kalitesinin arttığını onayladıkları anlamına gelmektedir. Veriler incelendiğinde bu durumun başlıca nedeninin; 2. grup kırsal ilçelerde (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) yaşayan yerel halkın memnuniyetsizlik oranının diğer gruplara göre fazla oluşu, kendilerine atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunması konusunda yeteri kadar bilgilendirmenin yapılmamış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir, çünkü ikinci kısımda da belirtildiği üzere 2. grupta en çok verilen yanıt “fikrim yok” cevabıdır.

S6 numaralı soruya tekabül eden; “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, karşılaştığınız sorunların çözülmesi hususunda artış yaşanmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 1. gruba (0-20km) dâhil katılımcıların olumlu cevapları, 2. gruba (21-80km) dâhil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu 1. gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 2. grup katılımcılara göre, aldıkları hizmetten çok daha memnun oldukları, karşılaştıkları sorunların çözümünde artış yaşandığını onayladıkları anlamına gelmektedir. Veriler incelendiğinde bu durumun başlıca nedeninin; merkez ilçelerde MESKİ bünyesinde yer alan arıza ve tamir birimlerinin, gerek fiziki koşullar gerekse geçmişten gelen oturmuş sistem nedenleriyle; şikâyet ve arızalara daha hızlı müdahale edip, çözüm bulunmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Memnuniyetsizlik düzeyinin 2. grup ilçelerde nerdeyse 1.grup ilçelerin iki katı oranda olduğuna bakılarak, 1. grup ilçelerde öteden beri çözümlenemeyen kronik sorunların varlığından söz edilebilir.

S7 numaralı soruya tekabül eden; “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi, su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasını sağlamıştır (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 1. gruba (0-20km) dahil katılımcıların

olumlu cevapları, 2. gruba (21-80km) ve 3. gruba (80km ve üzeri) dahil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu 1. gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 2. ve 3. grup katılımcılara göre, aldıkları hizmetten çok daha memnun oldukları, su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinin kesintisiz (hizmet sunumunda yeknesaklık ve süreklilik) olarak sunulduğu değerlendirilmesine katıldıkları anlamına gelmektedir. Veriler incelendiğinde bu durumun başlıca nedeninin; 1. gurubu oluşturan merkez ilçelerde MESKİ bünyesinde alt yapıya ilişkin arıza ve tamir birimlerinin, gerek fiziki koşullar gerekse geçmişten gelen oturmuş sistem nedenleriyle; arızalara daha hızlı müdahale edip, hizmetlerin kesintisiz bir biçimde sunulmasını sağlamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

S8 numaralı soruya tekabül eden; 6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor musunuz?; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 1. gruba (0-20km) ve 3. gruba (80km ve üzeri) dahil olan katılımcıların olumlu cevapları, 2. gruba (21-80km) dahil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu 1. Ve 3. gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 2. grup katılımcılara göre, aldıkları hizmetten çok daha memnun oldukları, MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su faturası şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirmesine katılıyor oldukları anlamına gelmektedir. Veriler incelendiğinde bu durumun başlıca nedeninin; özellikle 2. grup kırsal ilçelerde yaşayan katılımcıların, bu bölgelerde tarımsal sulama altyapısının yetersizliği nedeniyle, MESKİ şebekelerinden almış oldukları içme suyunu, yasak olmasına rağmen, tarımsal sulama amaçlı kullanmaları ve “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” olarak belirlenen yerlerde uygulanan istisna ve muafiyetlere rağmen, MESKİ'nin uyguladığı kademe sistemi (belli bir seviyenin üzerinde su kullanılması halinde zamlı tarife üzerinden su kullanımının hesaplanması) nedeniyle, yüksek su faturaları ödemek zorunda kalmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

S9 numaralı soruya tekabül eden; “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirilmesine katılıyor musunuz?”; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 1. gruba (0-20km) dâhil olan katılımcıların olumlu cevapları, 2. gruba (21-80km) ve 3. Gruba (80km ve üzeri) dâhil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu 1. gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 2. ve 3. grup katılımcılara göre, aldıkları hizmetten çok daha memnun oldukları, MESKİ'nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azaltmıştır değerlendirilmesine katılıyor oldukları anlamına gelmektedir. Veriler incelendiğinde bu durumun başlıca nedeninin; Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre MESKİ'nin su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinden duyulan memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaştıkça doğru orantılı bir biçimde azaldığı, kırsal kesimde yer alan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, su ve kanalizasyona yönelik altyapı şikâyetlerini azalttığı

değerlendirmesine, merkez ilçelerde yani 1. grupta yaşayan yerel halka göre çok daha az katıldıkları görülmektedir.

S11 numaralı soruya tekabül eden; “il mülki sınırları içerisinde bulunan coğrafi engeller MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilemektedir, değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 1. gruba (0-20km) ve 3. gruba (80km ve üzeri) dâhil olan katılımcıların olumlu cevapları, 2. gruba (21-80km) dâhil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaoya sahiptir. Bu 1. ve 3. gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 2. grup katılımcılara göre, coğrafi engeller MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilemektedir değerlendirmesine daha çok katıldıkları anlamına gelmektedir. Veriler incelendiğinde bu durumun başlıca nedeninin; Mersin il mülki sınırlarının büyük bir kısmının, özellikle de kuzey kısımlarının genellikle yüksek rakımlı, engebeli, dağlık ve kayalık olmasından ve ortalama rakımın en yüksek olduğu alanın, dağlık köylerin il merkezindeki merkez ilçelere mahalle olarak bağlanmasından dolayı 1. grup yerleşim yerleri olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

S12 numaralı soruya tekabül eden; “6360 sayılı Yasa kapsamında MESKİ’nin Mersin il mülki sınırları içerisinde hizmet vermesi sonrası, sunulan hizmetlere ilişkin olarak, MESKİ personelinin vatandaşlara karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 2. gruba (21-80km) dâhil olan katılımcıların olumlu cevapları, 1. gruba (0-20km) dâhil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaoya sahiptir. Bu 2. gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 1. grup katılımcılara göre, MESKİ personelinin vatandaşlara karşı tutum ve davranışı olumludur değerlendirmesine daha çok olumlu cevap verdikleri anlamına gelmektedir. Veriler incelendiğinde bu durumun başlıca nedeninin; 1. grup ilçelerde yüksek olan memnuniyet düzeyinin, 2. grup ilçelerde daha da arttığı, bu durumun temel nedeninin; yeterli sayıda nitelikli personele sahip olmayan belde belediyeleri ile köylerin kapatılması ve ilçe belediyelerinden bu görevin alınması sonrası bu alanlara hizmet vermeye başlayan MESKİ idareci ve personelinin, ikili ilişkilerde takındığı tutum ve davranışları ile bu yerlerde yaşayan yerel halkın daha etkin ve verimli hizmet almasını sağlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

S14 numaralı soruya tekabül eden; “MESKİ’nin sunduğu hizmetlere ilişkin olarak, ikamet ettiğiniz alanda hizmet sunulurken, bu alanın seçimlerdeki siyasi tercihini göz önünde bulundurulmamaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?”; sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 1. gruba (0-20km) dâhil olan katılımcıların olumlu cevapları, 3. gruba (80km ve üzeri) dâhil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaoya sahiptir. Bu 1. gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 3. grup katılımcılara göre, yaşadıkları alana MESKİ tarafından hizmet sunulurken, vatandaşların farklı siyasi tercihe sahip olmaları bir etken olarak göz önünde bulundurulmamaktadır, değerlendirmesine daha çok olumlu cevap verdikleri anlamına gelmektedir. Veriler genel olarak incelendiğinde, her üç grup ilçede de anketin yapıldığı tarih olan 2022 yılı itibarıyla katılımcıların farklı siyasi partilere oy vermiş olsalar da, MESKİ’ den hizmet alımında bir

ayrımcılığa uğramadıkları, kendilerine objektif bir biçimde hizmet sunulduğu konusunda hem fikir oldukları görülmekte olup, bu durumun, 1. grupta yer alanların 3. grupta yer alanlara göre daha fazla olumlu cevap vermesinden kaynaklandığı yorumu yapılabilir.

S15 numaralı soruya tekabül eden; “6360 Sayılı yasa kapsamında MESKİ ile ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb) arasında görev ve yetki sorunu yaşanmaktadır, değerlendirmesine katılıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 1. gruba (0-20km) ve 3. gruba (80km ve üzeri) dâhil olan katılımcıların olumlu cevapları, 2. gruba (21-80km) dâhil olan katılımcıların cevaplarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu 1. ve 3. Gruba dâhil katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarda, 2. grup katılımcılara göre, MESKİ ve ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb) arasında görev ve yetki sorunu yaşanmaktadır, değerlendirmesine daha çok olumlu cevap verdikleri anlamına gelmektedir. 6360 sayılı Yasa sonrası MESKİ tarafından sunulmaya başlanan su ve kanalizasyon hizmetlerinin denetimine ilişkin olarak gerek büyükşehir belediyesine gerekse de merkezi idareye önemli yetkiler verilmiş olması nedeniyle ve bu karmaşık izleme ve denetim görevleri neticesinde; gerek mevzuatın uygulanmasında gerekse görevlerin ifası sırasında, ilçe belediyeleri ve diğer merkezi kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb) ile MESKİ arasında, görev ve yetki karmaşası yaşanması kaçınılmaz olmuştur. Veriler genel olarak incelendiğinde, bu durumun, 1. Ve 3. grupta yer alan katılımcıların 2. grupta yer alanlara göre bu durumdan daha fazla haberdar olmalarından kaynaklandığı yorumu yapılabilir.

4.6. 6360 Sayılı Yasa Sonrasında Meydana Gelen Değişimin MESKİ Özelinde Değerlendirilmesi

Bu bölümde; 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet ölçeğindeki artışın, Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi tarafından sunulmakta olan su ve kanalizasyon hizmetleri üzerindeki etkileri; idari ve mali sistem üzerindeki etkileri, personel rejimi üzerindeki etkileri, hizmet sunumu üzerindeki etkileri, temsiliyet üzerindeki etkileri olmak üzere dört ana alt başlık altında aşağıda özetlenmiştir.

4.6.1. 6360 Sayılı Yasanın, MESKİ Özelinde, İdari ve Mali Sistem Üzerindeki Etkileri

Mersin ili MESKİ örneğinde; merkez ilçeler ile eskiden köy statüsünde olup 6360 sayılı Yasa ile mahalle statüsüne geçen kırsal yerleşim yerleri arasında; şehir merkezine ve ilçe merkezlerine olan uzaklıklar ve büyük fiziki/coğrafi engeller; bu yerleşim yerlerinde ikamet eden insan sayısının, toplam il nüfusu içindeki payının düşük oranda olması başka bir deyişle nüfus yoğunlukları arasındaki uçurum; yazın şehrin kıyı kesimi ile yüksek dağlık alanlarda oluşan turistik amaçlı geçici yerleşmeler gibi nedenlerin, MESKİ'nin hizmet maliyetlerinde büyük artışlara neden olduğu müşahade edilmiştir. 6360 sayılı Yasa sonrasında su ve kanalizasyon idarelerinin sorumluluk alanlarının genişlemesine paralel olarak; Mersin örneğinde MESKİ tarafından merkez ilçeler itibariyle hizmet sunulan alan 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmıştır. Daha önce merkez ilçeler dışındaki yerleşim yerlerinde ilçe belediyelerine bağlı olarak, ilçe belediye binalarında bir müdürlük şeklinde hizmet sunan, su ve kanalizasyon servislerinin, bu idarelerden ayrı şekilde teşkilatlandırılması, diğer bir deyişle fiziki olarak yeni hizmet binaları,

vezneler, vb. oluşturulması, burada hizmet edecek yeterli personel görevlendirilmesi gibi ihtiyaçlar nedeniyle; MESKİ özelinde su ve kanalizasyon idareleri, görevlerini yapabilmek için olağanüstü bir gelir kalemi olan borçlanma yoluna gitmek zorunda kalmış ve yapılan borçlanma sonucu karşılaşılan faiz yükü diğer önemli bir gider kalemi olmuştur.

Mersin ili MESKİ özelinde; Mut, Çamlıyayla, Gülnar gibi yüksek rakımlı dağlık ve nüfus yoğunluğu düşük ilçelerde, yaz sezonunda yaylacı vatandaşlar dolayısıyla yaz-kış nüfus farkının yüksek olduğu, yine yazlıkçı vatandaşlar dolayısıyla bir kısmı merkezden oldukça uzak, Anamur, Bozyazı, Aydıncık, Silifke, Erdemli gibi kıyı ilçelerinde, yaz-kış nüfus farkının çok yüksek olduğu, bunun sonucu olarak özellikle içme suyu alt yapı eksikliği ve kanalizasyon ile atık su arıtma yetersizliği ortaya çıktığı görülmektedir. Zaten ezici yoğunluğu mali anlamda kötü durumda olan su ve kanalizasyon idarelerinin kırsal alanlarda sunduğu hizmetlere ilişkin olarak; giderlerini karşılayacak ve yeni yatırımlar yapmasını sağlayacak tutarda bir kar oranı ile satarak gelir elde etmek bir yana “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” olarak belirlenen yerlerde; 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarında yarı yarıya indirim yapılması, içme ve atıksu için alınacak bedelin, işyerleri için belirlenecek en düşük tarifenin yarısını, konutlar için ise dörtte birini geçemez şeklinde düzenleyen ve söz konusu ayrıcalıkları bir süreyle bağlı olmaksızın kalıcı hale getirilen istisna ve muafiyetler getirilmiştir. Söz konusu istisna ve muafiyetler dolayısıyla; yatırım için büyük maliyetlere katılan söz konusu kırsal alanlardan, hizmet sunum maliyetinin altında gelir elde edilmesine yol açmıştır. 2012 tarihli 6360 sayılı Yasanın, 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan maddeleri sonrasında, su ve kanalizasyon idarelerinin sorumluluk sahasının genişlemesi sonrasında, artan iş yükü ile doğru orantılı biçimde maliyetleri de artış göstermiştir. Her ne kadar söz konusu idarelerin hizmet alanının genişlemesi gerek “Merkezi idare” tarafından sağlanan genel bütçe vergi geliri tahsilatı üzerinden verilen paylarda gerekse hizmet sunulan abonelerden tahsil edilen gelirlerde artışa neden olmuşsa da, söz konusu gelirler bu idarelerin sorumluluk sahasındaki artışla kıyaslandığında uzun vadeli su ve kanalizasyon yatırımlarını karşılayacak düzeyde değildir. Bunun başlıca nedenleri; 6360 sayılı Yasa sonrası yeni yapılanmada gelirlerin giderler oranında artmaması ve kırsal alana sunulan hizmet artışına rağmen buradan elde edilen gelirin getirilen istisna ve muafiyetler dolayısıyla yetersiz kalmasıdır.

Avrupa Birliği tarafından 1985 yılında kabul edilmiş olan, Türkiye’nin de imza koymak suretiyle tarafı haline geldiği yerel yönetimler özerklik şartı uyarınca, yerel yöneticilere hukuk normları dışına taşmamak kaydı ile yerel işlerin halkın çıkarlarına ve taleplerine uygun şekilde yönetilebilmesi için, düzen oluşturma ve yönetebilme hakkı tanımıştır. Bu karar uyarınca; yöneticilere geniş yetkiler tanınmış olup, ayrıca bahse konu anlaşmanın 9’uncu maddesinde; yerel idarelere, anayasa ve diğer mevzuat uyarınca üslendikleri sorumluluklarla doğru orantıda gelir kaynakları sağlanması gerektiği, belirlenmiştir. Buna göre; bahse konu idarelerin 6360 sayılı Yasayla genişleyen görev ve yetki sahalarına yeterli hizmeti sunabilmeleri için, bunlara yeterli ölçüde gelir kaynağı sağlanması ve bu kaynakların çeşitlendirilmesi zorunludur.

6360 sayılı Yasayla, önceden beri İstanbul ve Kocaeli illerinde yürürlükte olan su ve kanalizasyon idarelerinin görev ve yetki hudutlarını il mülki alanına genişleten sistem, diğer büyükşehir belediyeleri ile birlikte Mersin için de uygulamaya konulmuştur. İstanbul, Kocaeli gibi illerle kıyaslandığında daha zorlu fiziki/coğrafi yapı, düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim yerleri gibi diğer dezavantajlar nedeniyle Mersin gibi büyükşehirlerde il genelinde etkin ve eşit şekilde hizmet sunulması oldukça zordur. Ayrıca istisna ve muafiyetler dolayısıyla yatırım için büyük maliyetlere katlanılan 6360 sayılı Yasa ile mahalle statüsüne geçen kırsal yerleşim yerlerinden maliyetin altında gelir elde edilmesi, MESKİ gibi idareleri mali açıdan oldukça zor durumda bırakmıştır. Özellikle kırsal alanda ki yayla ve deniz turizmi nedeniyle nüfusu çok büyük değişkenlik gösteren yerleşim yerlerine sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, bu alanlardaki düzensiz nüfus hareketleri dolayısıyla içme suyu, kanalizasyon ve atıksuyun arıtılması gibi büyük ölçekli ve maliyetli yatırımlara ihtiyaç duyulması Mersin gibi geniş bir alana yayılan benzer büyükşehirlerde farklı bir düzenleme yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

4.6.2. 6360 Sayılı Yasanın, MESKİ Özelinde, Personel Rejimi Üzerindeki Etkileri

Su ve kanalizasyon idarelerinin il geneline hizmet sunmada karşılaştığı en büyük sorunlardan birinin de yeterli sayıda ve nitelikli personel istihdam eksikliği olduğu görülmektedir. 6360 sayılı Yasa sonrası oluşan bu yeni sorundan diğer su ve kanalizasyon idareleri gibi MESKİ de payını almış; mali sıkıntılarla boğuşurken ihtiyaç duyduğu personeli, 6360 sayılı Yasa uyarınca 31.03.2014 tarihi itibarıyla amme tüzel kişiliğine son verilen belediye ve köylerde çalışmış olan, yeterliliği ve niteliği tartışmalı personel havuzundan sağlamak zorunda kalmıştır. Ayrıca bu devir sürecinde, bahse konu yasanın lafzı ve ruhuna aykırı biçimde, performansı yüksek, nitelikli personeli kaybetmek istemeyen ilçe belediyeleri, kaybetmek istemediği personeli çalıştığı su ve kanalizasyon birimlerinden başka birimlere aktararak, nitelikli personelleri devir tasfiye komisyonuna bildirmemişler ve sonuçta; 6360 sayılı Yasa gereği bağlı idarelere aktarılması gereken, yıllarca su ve kanalizasyon hizmetlerinde çalışmış nitelikli ve verimli personel MESKİ gibi su ve kanalizasyon idarelerine gönderilmemiş, ilçe belediyeleri tarafından bunlar yerine, performansı ve niteliği düşük istenmeyen personelin gönderilmesi sağlanmıştır.

Her ne kadar 6360 sayılı Yasa'da; personel devir alan MESKİ vb. idarelerde, kadro şişkinliğini önlemek amacıyla, devir alınan personelden, hem unvan, nitelik, sayı ve derece olarak belirlenen standartlara ve hem de ihtiyaç fazlası olması şartıyla belirlenecek olanların, en geç üç ay içinde valiliğe bildirilmeleri ve sonrasında bunların ilgili merkezi idare birimi tarafından bunlara ihtiyaç duyan diğer kamu kurum ve kuruluşlarına atamalarının yapılacağı hüküm altına alınmış olsa da; yasada bu iki şartın birlikte sağlanması öngörüldüğünden, MESKİ gibi idarelerce devir alınan ancak ihtiyaca uygun olmayan personelin, büyük kısmının gönderilmesi mümkün olmamıştır.

6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girmesi öncesi 2013 takvim yılında MESKİ Genel Müdürlüğü bünyesinde 201 memur, 297 kadrolu işçi, 18 geçici işçi ve 2 adet sözleşmeli memur olmak üzere toplam 518 personelle hizmet verilmekteyken; 6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girdiği 2014 takvim yılında 312 memur, 549 kadrolu işçi, 17 geçici işçi ve 25 sözleşmeli

memur olmak üzere toplam 903 personelle hizmet verildiği, netice itibarıyla 6360 sayılı Yasa sonrasında sorumluluk alanlarının genişlemesine paralel olarak; Mersin örneğinde MESKİ tarafından merkez ilçeler itibarıyla hizmet sunulan alan 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmasına karşın, personel sayısında yaklaşık %174 civarında bir artış olduğu ve bunların ekseriyetinin su ve kanalizasyon hizmetlerinde çalışmış olma tecrübesine sahip olmayan personel olduğu gözlemlenmiştir.

Diğer taraftan bu devir süreci kamu personeli açısından incelediğinde; kurumlarını istem dışı değiştirmek zorunda kalan personelin iradesi dışında gerçekleşen bu durumdan menfi olarak etkilendikleri, zorunlu yer ve kurum değişikliği nedeniyle birçoğunun çeşitli mağduriyetler yaşadığı, bunun da personelin performansını olumsuz etkilediği, gözden kaçırılmaması gereken diğer bir önemli husustur.

4.6.3. 6360 Sayılı Yasanın, MESKİ Özelinde Hizmet Sunumu Üzerindeki Etkileri

Su ve kanalizasyon yatırımları kısa süre içerisinde gerçekleştirilebilecek kolay bir hizmet türü olmamakla beraber, 6360 sayılı Yasa öncesi kırsal alanlardaki ilçe belediyelerinin gerek maddi imkânsızlıklar gerekse diğer faktörlerden dolayı yeterli derecede bu yatırımı yapamadığı görülmüştür.

6360 sayılı Yasa öncesi; 2013 takvim yılı itibarıyla MESKİ Genel Müdürlüğü'nün, merkez/metropol ilçelerde yapmış olduğu çalışmaların, diğer tüm ilçe belediyelerinin yaptığı toplam çalışma tutarı ile kıyaslanması neticesinde; içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %319 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %147 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği bunun yanında; 2015 takvim yılı itibarıyla MESKİ Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetki sahasına sonradan ilave edilen söz konusu alanlarda, 2013 takvim yılında ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %603 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise % 346 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği, 2019 takvim yılı itibarıyla ise MESKİ Genel Müdürlüğü'nün yine bahsi geçen alanda, 2013 takvim yılında söz konusu ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %495 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %148 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu durum, küçük ilçe belediyelerin büyük çaplı hizmetleri üretecek ekonomi kapasiteye sahip olmamasından kaynaklanan soruların 6360 sayılı Yasa sonrası MESKİ ile birlikte aşıldığını ve önceden mali imkânsızlık nedeniyle yatırım gerçekleştirilemeyen metropoliten ilçeler dışındaki birçok kırsal alana dikkate değer ölçüde hizmet götürüldüğünü göstermektedir. Ayrıca, kalite farkını somut olarak ölçmek mümkün olmasa da, merkez ve taşraya sunulan hizmet sunum farkının sayısal anlamda gitgide azalmakta olduğu görülmüştür.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa sonrası 2015 takvim yılında tüm il sınırları dâhilinde 311,14 km içme suyu hattı inşası ve 45,08 km yenileme ile 179,63 km kanalizasyon hattı inşası ve 3,97 km yenileme

çalışması; 2019 yılında ise yine tüm il sınırları dâhilinde 292,856 km içme suyu hattı inşası ve 50,719 km yenileme ile 134,118 km kanalizasyon hattı inşası ve 20,99 km yenileme çalışması yaptığı; ilçe belediyelerinin ise 6360 sayılı Yasa öncesi kendi sorumluluk sahlarındaki alanda 2013 takvim yılında toplam 37,12 km içme suyu hattı inşası ve 6 km yenileme ile 35,62 km kanalizasyon hattı inşası ve kanalizasyon hatlarında hiç yenileme çalışması yapmadığı görülmüştür. Bu verilere göre ilçe belediyelerinin tamamının 2013 takvim yılında yapmış olduğu toplam çalışmalarla kıyaslandığında, MESKİ' nin 2015 yılında tüm il sınırları dahilinde; içme suyu hattı inşasında %840; içme suyu hattı yenilemesinde %750; kanalizasyon hattı inşasında %511; kanalizasyon hattı yenilemesinde %397 oranında artış sağladığı; yine ilçe belediyelerinin tamamının 2013 takvim yılında yapmış olduğu toplam çalışmalarla kıyaslandığında, MESKİ' nin 2019 yılında tüm il sınırları dahilinde; içme suyu hattı inşasında %789; içme suyu hattı yenilemesinde %833; kanalizasyon hattı inşasında %382; kanalizasyon hattı yenilemesinde %2000 oranında artış sağladığı görülmektedir. Diğer taraftan ilçe belediyelerinin tamamının 2013 takvim yılında yapmış olduğu toplam çalışmalarla kıyaslandığında, MESKİ'nin önceden bu belediyelerin sorumluluk alanında kalan bu alanda 2015 Takvim yılı itibariyle; içme suyu hattı inşasında %662; içme suyu hattı yenilemesinde %250; kanalizasyon hattı inşasında %345; kanalizasyon hattı yenilemesinde %221 oranında artış sağladığı; yine ilçe belediyelerinin tamamının 2013 takvim yılında yapmış olduğu toplam çalışmalarla kıyaslandığında, MESKİ'nin önceden bu belediyelerin sorumluluk alanında kalan bu alanda 2019 takvim yılı itibariyle; içme suyu hattı inşasında %464; içme suyu hattı yenilemesinde %683; kanalizasyon hattı inşasında %122; kanalizasyon hattı yenilemesinde %924 oranında artış sağladığı görülmektedir.

Söz konusu veriler ışığında sonuç olarak; 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet alanı genişleyen MESKİ'nin hizmet sunumunda önceliği; özellikle merkeze uzak alanlarda, yeterli gelir elde edememesine ve yeterli kaynağa sahip olmamasına rağmen, yatırımların tüm il sınırına eşit düzeyde sunabilme amacıyla, merkez/metropol ilçeleri de ihmal etmeden, imkânları ölçüsünde merkez dışındaki yerleşim yerlerine verdiği açıkça görülmektedir. Ayrıca 6360 sayılı Yasa sonrası getirilen istisna ve muafiyetler dolayısıyla alt yapı yatırımı için büyük maliyetlere katlanılmak zorunda kalınan söz konusu yerlerde, maliyetin altında gelir elde edilmesi, kısıtlı mali kaynaklarla, hangi yerlere hangi yatırımların, hangi öncelik kıstası baz alınarak, gerçekleştirilmesi gerektiği sorununu çıkarmıştır. İlçe belediyelerince mali ve teknik imkânsızlıklar vb. nedenler nedeniyle kırsal alanlarda içme suyu hattı ıslah çalışmalarının son derece yetersiz olduğu, kanalizasyon hattı ıslah çalışmalarının ise hiç yapılamamış olduğu diğer dikkat çeken diğer bir husustur.

6360 sayılı yasa öncesi su ve kanalizasyon işleri özelinde il içinde birbirinden kopuk çoğu zaman görev çatışması içerisinde bulunan farklı yerel birimlerin yol açtığı yeterli hizmet sunamama, hizmet sunumundaki gecikme ve kaynak israfı sorununun, bahse konu yasa ile il mülki sınırlarının büyükşehir belediyesi sınırları olarak belirlenmesi sonrasında, su ve kanalizasyon idaresince il genelinde sağlanan koordinasyon neticesinde çözüldüğü; kısa sürede sunulan hizmet miktarındaki önemli artıştan

anlaşılmaktadır. Ayrıca MESKİ’ nin genişleyen yeni sorumluluk sahasında kalan ilçelerdeki içme suyu ve kanalizasyon hattı yenileme ve yeni hatların ihdasındaki artıştan yola çıkılarak, hizmet talep edenlerin önceki duruma nazaran daha akılcı ve merkezi planlama sayesinde bu hizmetlere önceki duruma kıyasla daha kısa zamanda ve daha fazla ulaştığı dolayısıyla bürokrasinin olumsuz etkileri olan zaman kaybı, kaynak israfı, kırtasiyeciliğin önlendiği anlaşılmaktadır.

Su ve kanalizasyon hizmetleri özelinde il sınırı içerisinde birden fazla ve birçoğu küçük çaplı birden fazla yerel yönetim birimi tarafından verilmekte olan hizmetlerin, il özel idareleri, köy ve belde belediyelerinin amme hükmi kişiliğine son verilmesi suretiyle su kanalizasyon hizmetleri konusunda uzmanlaşmış MESKİ gibi kuruluşlar tarafından verilmeye başlanması, sunulan hizmetlerin birim maliyetleri açısından azalma, diğer bir deyişle kaynak tasarrufu anlamına geldiği yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca bunların konunun uzmanı “teknokratlarca” yönetiliyor oluşu sayesinde kapatılan il özel idareleri, köy ve belde belediyelerine kıyasla daha akılcı, siyasi baskılardan daha uzak daha özgür karar alma ve merkezi planlama yapma olanağına sahip olmaları, özellikle kırsal alanlarda yaşayan yerel halkın memnuniyet düzeyini artıran diğer bir temel etken olarak görülmektedir.

Ülkemizde su kullanımında en büyük payı %75 lik oranıyla tarım sektörüne aittir. Kırsal kesimde tarımsal hizmetlere yönelik olarak, 6360 sayılı Yasanın uygulamaya geçtiği tarihten önce “il özel idarelerinin” çeşitli politika ve destekleri mevcuttu. 6360 sayılı Yasayla birlikte büyükşehirlerde il özel idarelerinin kaldırılması sonrası, öncesinde il özel idareleri ya da sulama birlikleri tarafından ifa edilen, köyde ikamet eden vatandaşların “tarımsal sulama” ihtiyacının nasıl idare edileceği sorunu ortaya çıkmıştır. Çünkü bahse konu Yasayla birlikte sulama birliklerinin görevi fiilen son bulmuştur. 6360 sayılı Yasa sonrası dönemde büyükşehir ve ilçe belediyelerinin tarımsal sulama hizmetlere ilişkin bir görevi ve alt yapısı bulunmamaktadır. 6360 sayılı Yasa sonrası, Yasaya bağlı olarak teşekkül ettirilen devir komisyonları; sulama birlikleri ile su kanalizasyon idareleri arasında ilişki kurarak, sulama birliklerinin hali hazırda sahip olukları personel ve fiziki varlıklarını su ve kanalizasyon idarelerinin sorumluluk alanına vermişlerdir. Oysaki su ve kanalizasyon idarelerinin anayasası niteliğindeki temel yasa olan 2560 sayılı Yasa gereğince; tarımsal sulama ile ilgili olarak, bu idarelerin herhangi bir görev ve sorumluluğu bulunmamaktadır. Bahse konu idarelerin temel görev ve sorumluluğu, bulundukları alanda su ve kanalizasyon hizmetlerinin verilmesinden ibarettir. Tarımsal sulama konusu, söz konusu idarelerin anayasası niteliğinde olan 2560 sayılı Yasanın ihdas edildiği tarihten günümüze kadar su ve kanalizasyon idarelerinin sorumluluk alanına hiç girmemiştir.

Tüm bunlara ek olarak; Mersin’in merkez dışında bulunan ve sonradan hizmet alanına eklenen yeni ilçelerin; arazi koşulları, nüfus yoğunluklarının az olması, erişim koşulları, su kaynaklarının aşırı kireçli olması gibi nedenlerle, MESKİ’nin görevli ve yetkili olduğu hizmetleri bu alanlarda sunmasında zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Mersin ilinin yüz ölçümsel ve nüfus büyüklüğü ile zorlu coğrafi yapısı, toplam mahalle ve belediye sayısı ve bunların merkeze uzaklıkları, Çamlıyayla, Anamur, Mut gibi ilçelerde bulunan eski adıyla köy yeni adıyla mahalle olan bazı yerleşim yerlerinin engebeli ve merkeze

uzak mahaller olmaları, söz konusu yerlere erişim ve hizmet götürülmesini zorlaştırmaktadır, bu da hizmet ve iletişim aksamalarına yol açabilmektedir.

Aslında bu ve benzeri sorunlar, MESKİ özelinde diğer büyükşehirlerde bulunan su ve kanal idarelerinin; 6360 sayılı Yasayla il genelinde görevli ve yetkili kılınmasından önce var olan yapısal sorunlardır, ancak yaşanan bu aksaklıklar Mart/2014 yerel seçimleri sonrası su ve kanal idarelerinin ve dolayısıyla büyükşehir belediye başkanlarının hanesine olumsuzluk olarak yazılmaya başlanmıştır. Diğer bir deyişle su ve kanalizasyon gibi yerel hizmetlerin, çetin coğrafi koşullara sahip merkezden uzak mesafede bulunan yerleşim yerlerinde düzenli bir şekilde verilememesi, Mersin ve diğer büyükşehirlerde yerel halkın büyükşehir belediyesi ile su ve kanal idarelerine bakışını negatif biçimde etkileyebilecek bir unsurdur.

Bununla birlikte zorlu fiziki/coğrafi yapı, düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim yerleri gibi diğer dezavantajlara sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, “yatırımların finans ve planlamasında önceliklendirme sorunu”nu karşımıza çıkarmaktadır. Küçük ölçekli yerel idarelerin mali imkânsızlıklar ile nitelik ve sayı açısından yetersiz personel nedeniyle ifa edemediği içme suyu temini, atık suyun arıtılması, kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması gibi büyük finansman gerektiren yatırımların, görev sahası içerisinde yer alan tüm yerleşim yerlerine aynı ölçüde, en kısa zamanda ve en yüksek faydayı sağlayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MESKİ) tarafından, 5018 sayılı Yasa uyarınca idarelerin mali saydamlığı ve hesap verilebilirliğini sağlamak üzere resmi internet sitesinde yayımlanan 2011-2019 tarihli MESKİ Faaliyet Raporları incelendiğinde; söz konusu idarenin genel bütçe gelirlerinden aldığı pay (6360 sayılı Yasanın 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümler uyarınca) 2014 takvim yılı öncesi yıllarda 20 Milyon TL’nin altındayken, yasa sonrası 2014 takvim yılı ve devamında bu payın 39 Milyon TL ve üzerine ani bir çıkış yaşadığı ve 2019 takvim yılı itibarıyla alınan payın 85 Milyon TL civarına ulaştığını görülmüştür. Söz konusu kaynak, bu idarelerin sorumluluk sahasındaki artışla kıyaslandığında uzun vadeli su ve kanalizasyon yatırımlarını karşılayacak düzeyde olmasa da, söz konusu idareler lehine önemli bir gelir artışı sağlandığı müşahade edilmiştir.

6360 sayılı Yasaya sonrası tüzel kişiliği kaldırılan il özel idarelerinin yanında yine hükmi şahsiyetine son verilip mahalleye dönüştürülen belde belediyeleri ve köylerin, sunmuş oldukları hizmetlerin, Yasa sonrası dönemde MESKİ tarafından sunulmasının, hizmetten yararlananlar açısından ciddi olarak kabul edilebilecek bir memnuniyetsizliğe yol açmadığı görülmektedir. Mersin ili mülki sınırları içerisinde görev yapmakta olan Mersin Su Kanalizasyon İdaresi (MESKİ)’nin sunduğu hizmetlerden yararlanan mahalli halkı içeren alan araştırmasına ve elde edilen sonuçların analizine göre; genel olarak MESKİ’nin hizmet sunumundan duyulan memnuniyet yüksektir.

4.6.4. 6360 Sayılı Yasanın, MESKİ Özelinde Temsiliyet Üzerindeki Etkileri

Temsil konusunun, su ve kanalizasyon idareleri özelinde ilgi çeken tarafı; gerek hukuk âleminde mülga edilen belde belediyelerinin bulunduğu alanlarda gerekse köy tüzel kişiliklerinin kaldırılması neticesinde idare hukuku anlamında tüzel kişiliği olmayan mahallelere dönüşen yerleşim yerlerinde yaşayan seçmenlerin; hem 6360 sayılı Yasa sonrası büyükşehir sınırları dahilinde herhangi bir su kanalizasyon hizmet sorunu ile karşılaştığında, kendilerine en yakın mahalli idare birimine değil, sui generis bir yapı ve yerelin merkezileştirildiği konumdaki su ve kanalizasyon idarelerine başvurmak zorunda kalmış olası, hem de “temsil” konusunda diğer bir deyişle demokratik anlamda merkeze dahil edilen, ancak merkezle ilişki içinde olmayan, şehir merkezinden uzakta yaşayan kırsal kesim seçmenleri açısından; hem temsili demokrasinin yerleşmiş yapısını ortadan kaldıran bir vaka olması, hem de büyüyen ölçek nedeniyle yerel siyasette katılım mekanizmaları olan; meclis toplantılarına katılım, gönüllülük mekanizması gibi katılım yöntemlerinin uygulanabilirliği azaltan ve yavaşlatan sorunlara yol açmış olmasıdır.

Ayrıca bu “temsil sorunu”; yukarda bahsettiğimiz büyükşehir sınırları içerisinde verilecek altyapı hizmetlerinin, kırsal alanda geri plânda kalmasına yol açabilmesi riskini doğurmuş, diğer bir deyişle “yatırımların finans ve planlamasında önceliklendirme sorunu”nun nedenlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır.

Son yerel seçimde, Mersin il mülki sınırları içerisinde yer alan ilçe belediye başkanlıklarının büyük çoğunluğunun ki bunlar aynı zamanda büyükşehir belediye meclisinin doğal üyelerini oluştururlar, büyükşehir belediye başkanının mensubu olduğu siyasi parti dışında ki diğer rakip siyasi partiler tarafından kazanıldığı görülmektedir. Bu da yukarıda açıklandığı üzere daha çok ilçe belediye başkanlığını kazanan, ancak büyükşehir belediye başkanlığını kazanamayan partinin aynı zamanda belediye meclisinde de en yüksek üye sayısına ulaşmasına yol açmıştır. Büyükşehir belediye başkanı ve meclisin doğal üyeleri olan ilçe belediye başkanları da dâhil olmak üzere toplam yetmiş dokuz üyeden oluşan Mersin Büyükşehir Belediye Meclisinde; sekiz ilçe belediye başkanlığı kazanan ancak büyükşehir belediye başkanlığını kazanamayan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)’nin; yirmi dokuz üyeyle en çok büyükşehir meclis üyesine sahip olan parti olduğu; büyükşehir belediye başkanlığını kazanmasına rağmen, üç ilçe belediye başkanlığını kazanan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)’nin yirmi sekiz meclis üyesine, sadece bir ilçe belediye başkanlığı kazanan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)’nin on altı meclis üyesine, hiç ilçe belediye başkanlığı kazanamayan İyi Parti (İP) ve Halkın Demokrasi Partisi (HDP)’nin sırasıyla üç ve iki meclis üyesine sahip olduğunu görmekteyiz. Bu durum belediye meclisinde farklı dolayısıyla muhalif görüşe sahip meclis üyelerinin çoğunluğu oluşturmasına neden olmuştur. Yine bu durum; büyükşehir belediye meclislerinin aynı zamanda su ve kanal idarelerinin genel kurulu vasfı taşıması ve su ve kanal idareleri tarafından getirilen hizmetlerin ücretlendirmesi, borçlanma vb. tekliflerin genel kurulda görüşülmesinde her biri farklı siyasi partiye mensup genel kurul üyeleri arasında tartışmalara yol açmaktadır.

Benzer vakalar, meclis yapısının benzer şekilde olduğu birçok büyükşehirde ortaya çıkan bir sorun olup başka bir deyişle, büyükşehir belediye başkanlığı ve meclis çoğunluğunun farklı siyasi partiler tarafından olduğu durumlarda, gerek büyükşehir belediyesinin gerekse su ve kanal idarelerinin meclisten çıkarmak zorunda oldukları kararlar için bir takım problemlere yol açtığı görülmüştür.

Özetle; 6360 sayılı Yasayla yerelde merkezîleşme sağlanırken, Yasa sonrası süreçte ilçe belediyelerinin su ve kanalizasyon konusunda tüm yetkilerini su ve kanalizasyon idarelerine devretmiş olması sonrası su kanalizasyon idareleri tarafından getirilen tekliflerin, başkan ve üyelerin çoğunluğunun rakip partilere sahip olduğu bir meclis yapısının ortaya çıktığı durumlarda, mevcut sistemin yapısı gereği tekliflerin genel kurulda görüşülmesinde her biri farklı siyasi partiye mensup genel kurul üyeleri arasında tartışmalara yol açması ve sistemi işlemez hale getirmesi; yerelde merkezîleşmenin dezavantajı olarak ortaya çıkmıştır.

4.7. 6360 Sayılı Yasanın Doğurduğu Sorunlara Çözüm Önerileri

Bu başlık altında MESKİ örneği üzerinde yapılan incelemelerde elde edilen bulgulardan da faydalanarak, mali yapı, yatırımların planlanması ve gerçekleştirilmesi, görev ve yetki konusunda yaşanan anlaşmazlıklar, personel istihdamı, temsil, genel kurullarının oluşum şekli ve atanan idareciler tarafından yönetilmeleriyle alakalı karşılan sorunlar, yönelik olarak bir takım çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Buna göre:

4.7.1. Mali Yapıyla Alakalı Sorunlara İlişkin Öneriler

2012 tarihli 6360 sayılı Yasanın, 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri, gerek Merkezi idare tarafından sağlanan genel bütçe vergi geliri tahsilatı üzerinden verilen paylarda gerekse hizmet sunulan abonelerden tahsil edilen gelirlerde artışa neden olmuşsa da, diğer su ve kanalizasyon idarelerinde olduğu gibi MESKİ'nin de maliyetleri, iş yükü ile doğru orantılı biçimde artış göstermiştir. Söz konusu gelirler, MESKİ'nin sorumluluk sahasındaki artışla kıyaslandığında uzun vadeli su ve kanalizasyon yatırımlarını karşılayacak düzeyde değildir. Bunun başlıca nedenleri; 6360 sayılı Yasa sonrası yeni yapılanmada gelirlerin giderler oranında artmaması ve kırsal alana sunulan hizmet artışına rağmen buradan elde edilen gelirin getirilen istisna ve muafiyetler dolayısıyla yetersiz kalmasıdır.

Başta Adana (ASKİ), Bursa (BUSKİ), Gaziantep (GASKİ), Ankara (ASKİ), İzmir (İZSU) gibi idarelerin, hizmetin ulaştırılması gereken uzaklıkların artması ve nüfus yoğunluğunun düşük olduğu alanlara da hizmet sunulması dolayısıyla maliyetlerdeki büyük artış ve bu maliyet artışına karşın bu idarelere orantılı gelir kaynakları oluşturulamaması neticesinde çok büyük oranda zarar ettiği ve bütçe gelir ve giderleri arasındaki farkın her geçen yıl istikrarlı bir biçimde artış gösterdiği müşahade edilmiştir.

MESKİ Genel Müdürlüğünün 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası gelir ve giderleri bir bütün olarak incelendiğinde ise diğer su ve kanalizasyon idareleri gibi MESKİ'nin de; sunduğu hizmetlerin ulaştırılması gereken uzaklıkların artmış olması, toplamda daha fazla nüfusa ve nüfus yoğunluğunun

düşük olduğu alanlara da hizmet sunulmak zorunda kalınması, il merkezi dışında rakım olarak yüksek ve dağlık coğrafi bölgelere de hizmet sunulması bunun da hizmet maliyetinde artış oluşturması gibi nedenler dolayısıyla, idarenin giderlerinde büyük artış meydana geldiği ve bu artışa karşı orantılı gelir kaynakları edinilememesi sebebiyle büyük oranda zarar etmeye başladığı, ancak diğer idarelerin aksine 2012 tarihli 6360 sayılı Yasanın 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri sonrasında, yaklaşık beş senelik bir zaman zarfı sonucunda, 2019 takvim yılından itibaren 6360 sayılı yasa öncesi döneme kıyasla az da olsa kara geçtiği, diğer bir deyişle bütçe gelir ve giderleri arasındaki farkın pozitifte döndüğü görülmektedir. MESKİ'nin gelir ve gider kalemleri arasındaki farkın diğer su ve kanalizasyon idarelerinden daha önce olumluya dönme nedenini; Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi (KOSKİ) ve Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MESKİ) örneklerinden yola çıkarak açıklamak mümkündür. Buna göre; 40.841 yüzölçüme ve yaklaşık 2.250.000 nüfusa hizmet eden KOSKİ; 2019 verileriyle 637.970 TL gelir elde ederken; 16.010 km² alana hizmet sunan (yaklaşık iki buçuk kat daha küçük) ve yaklaşık 1.705.774 nüfusa (yaklaşık bir buçuk kat daha az nüfusa) hizmet eden Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MESKİ), 2019 verileriyle 559.285 TL gelir elde etmektedir. Diğer bir deyişle 6360 sayılı Yasayla birlikte yaklaşık iki buçuk kat daha küçük yüzölçümüne sahip ve yaklaşık bir buçuk kat daha az nüfusa hizmet eden MESKİ, KOSKİ'ye kıyasla daha az gelir elde etmesine karşın, 2019 takvim yılından sonra kar elde etmeye başlamışken, KOSKİ'nin büyük oranda zarar etmeye devam ettiği görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birinin; göreceli olarak daha küçük olan idarelerin yatırımlarını daha önce tamamlama ve diğerlerine oranla daha az harcama yapma avantajı olduğu görülmektedir.

Ayrıca, söz konusu mali kaynakların yetersizliği ortadayken; su ve kanalizasyon idarelerinin yetki alanının genişlemesi kapsamında kırsalda alanlar da sunulmaya başlanan kentsel kamu hizmetlerinin fiyatlandırılmasında bu idareleri mali anlamda zora sokacak yeni uygulamalar yapılmıştır. Buna göre; “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” düzenlemeleri getirilen indirimleri; “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” olarak belirlenen yerlerde; bir süreyle bağlı olmaksızın kalıcı hale getiren istisna ve muafiyetler sağlanmıştır. Diğer bir deyişle zaten ezici çoğunluğu mali anlamda kötü durumda olan su ve kanalizasyon idarelerinin kırsal alanlarda sunduğu hizmetlere ilişkin olarak; giderlerini karşılayacak ve yeni yatırımlar yapmasını sağlayacak tutarda bir kar oranı ile satarak gelir elde etmek bir yana dursun kalıcı hale getirilen istisna ve muafiyetler nedeniyle öz gelirlerinde önemli bir azalışa neden olunduğu müşahade edilmiştir.

Tüm bunlar bize 6360 sayılı Yasa sonrası yeni yapılanmada MESKİ ve diğer su ve kanalizasyon idarelerinde gelirlerin giderler oranında artmadığını diğer bir deyişle hizmetin bir gereği olan giderlerin bu idarelerin gelirlerinden çok daha fazla arttığını göstermektedir. 6360 sayılı Yasa ile mahalle statüsüne geçen kırsal yerleşim yerlerinden maliyetin altında gelir elde edilmesi, MESKİ gibi idareleri mali açıdan oldukça zor durumda bırakmıştır. Özellikle kırsal alanda ki yayla ve deniz turizmi nedeniyle nüfusu çok büyük değişkenlik gösteren yerleşim yerlerine sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, bu alanlardaki

düzensiz nüfus hareketleri dolayısıyla içme suyu, kanalizasyon ve atıksuyun arıtılması gibi büyük ölçekli ve maliyetli yatırımlara ihtiyaç duyulması, Mersin gibi geniş bir alana yayılan ve benzer büyükşehirlerle farklı bir düzenleme yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Burada gerek mahalli gerekse merkezi idareye bir takım ödevler düşmektedir. Buna göre;

MESKİ ve diğer su kanalizasyon idarelerinin bu doğrultuda; mevcut gelir kaynaklarından elde ettiği; genel bütçe vergi gelirlerinden (GBVG) alınan paylar, lojman, taşınır ve taşınmaz mal kira gelirleri ve ortaklık ile diğer teşebbüs ve mülkiyet gelirleri; şahıs ve hükmi şahsiyetler tarafından yapılan bağış ve yardımlar; arazi, arsa, taşıt ve hurda satış gelirleri; faiz, katılım payı, ceza, irat kaydedilen teminat mektubu gelirleri ve hem ulusal hem de dış kaynaklardan elde edilen borçlanma vb. gelirlerin; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda öngörüldüğü şekilde, etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılması zorunludur. Bunu sağlamak üzere; gelirlerin kurumun stratejik önceliklerine göre özgülünmesinin ve kullanılan kaynakların ne şekilde kullanıldığının hesabının verilmesine yönelik, mali ve performans denetiminin sağlanması, bu amaçla idarelerde iç denetim sistemini kurulması ve iç denetçilerin etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Ayrıca bu idarelerce belirlenecek içme suyu kullanım bedellerinin, siyasi popülariteden uzak bir biçimde, 2560 sayılı Yasa'nın 23. maddesinde yer alan tarife tespit esaslarına uygun bir şekilde, giderlerini karşılayacak ve yeni yatırımlar yapmasını sağlayacak tutarda bir kar oranı ile belirlenmesi gerekmektedir. Aksi halde mevcut giderlerin karşılanması, yeni yatırımların yapılması bir yana mevcut içme suyunun israfı ve hatta içme suyunun tarımsal sulama amaçlı kullanımının ortaya çıkması ve neticede susuzluk gibi sorunlar baş gösterecektir.

Merkezi idarenin ise "Avrupa Birliği tarafından 1985 yılında kabul edilmiş olan, Türkiye'nin de imza koymak suretiyle tarafı haline geldiği yerel yönetimler özerklik şartı uyarınca, bahse konu idarelerin 6360 sayılı Yasayla genişleyen görev ve yetki sahalarına yeterli hizmeti sunabilmeleri için, bunlara yeterli ölçüde gelir kaynağı sağlaması ve bu kaynakları çeşitlendirilmesi zorunludur. Ayrıca "kırsal mahalle" ve "kırsal yerleşim yeri" olarak belirlenen yerlerde; kalıcı istisna ve muafiyetler getirmesi 6360 sayılı Yasanın ruhu ve lafzına aykırıdır ve su ve kanalizasyon idarelerine mali anlamda büyük zararlar vermektedirler. Çünkü Yasayla tüm büyükşehirlerin il sınırları içerisinde aynı gelişmişlik seviyesine ulaşması, aynı kalite ve düzeyde hizmet alması amaçlanmıştır, bu alanda yaşayan yerel halkı memnun etmenin yolu popülist politikalarla suyu zararına satmak değil, kaliteli ve yeterli hizmet sunmaktan geçmektedir.

4.7.2. Yatırımların Planlanması ve Gerçekleştirilmesiyle Alakalı Sorunlara İlişkin Öneriler

6360 sayılı Yasa'nı Gerekçesinde hizmet sunumunda ölçek ekonomilerinden faydalanılarak etkinlik ve verimlilik sağlama vurgusu yapılmasına rağmen, kırsal alanlara yapılması gereken arıtma, içme suyu şebekesi, kanalizasyon gibi büyük masraf gerektiren ve istisna ve muafiyetler nedeniyle yeterli gelir getirmeyen, başka bir deyişle ekonomik olmayan yatırımlar yapma zorunluluğu nedeniyle, bu idarelerin çoğunluğunun toplam giderlerde meydana gelen büyük artışlar nedeniyle zarar eden

kurumlar haline geldiği görülmüştür. Ayrıca “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” düzenlemeleri ile getirilen indirimleri; bir süreyle bağlı olmaksızın kalıcı hale getiren istisna ve muafiyetler dolayısıyla; yatırım için büyük maliyetlere katılan söz konusu alanlardan maliyetin altında gelir elde edilmesi gibi garip bir durum söz konusudur.

İstanbul ve Kocaeli gibi büyükşehirlerde kent ve kırsal yerleşmeleri birbiri içine geçmiş karmaşık bir yapıdadır. Diğer bir deyişle “kırsal alanların” şehir merkezine ve ilçe merkezlerine olan uzaklıkları diğer büyükşehirler ile kıyaslanmayacak derece azdır, büyük fiziki/coğrafi farklılıklar ve nüfus yoğunlukları arasında çok büyük değişim yoktur. Bu nedenle İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) ve Kocaeli Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSU) gibi idarelerin buralara hizmet götürmesi neticesinde, hizmet sunumunda ölçek ekonomilerinden faydalanılarak etkinlik ve verimlilik elde edildiği görülmektedir. Mersin ili MESKİ örneğinde; şehir merkezi ile eskiden köy statüsünde olup 6360 sayılı Yasa ile mahalle statüsüne geçen kırsal yerleşim yerleri arasında; şehir merkezine ve ilçe merkezlerine olan uzaklıklar ve büyük fiziki/coğrafi engeller; bu yerleşim yerlerinde ikamet eden insan sayısının toplam il nüfusu içindeki payının düşük oranda olması, başka bir deyişle nüfus yoğunlukları arasındaki uçurum; yazın şehrin kıyı kesimi ile yüksek dağlık alanlarda oluşan turistik amaçlı geçici yerleşmeler gibi nedenlerin, MESKİ’nin hizmet maliyetlerinde büyük artışlara neden olduğu müşahade edilmiştir. 2014 Mart seçimleri öncesinde, diğer bir deyişle MESKİ’nin hizmet alanı il mülki sınırlarına ulaşmadan önce, idarenin toplam giderleri 2013 takvim yılı itibari ile 159.011 bin TL iken bu tutar, idarenin hizmet alanının il mülki sınırlarına ulaşmasıyla beraber 2014 takvim yılı itibariyle 242.389 bin TL’ye çıkmış, sonrasında katlanarak artmaya devam ederek 2020 takvim yılı itibariyle 706.249 bin TL’ye ulaşmıştır.

İstanbul, Kocaeli gibi illerle kıyaslandığında daha zorlu fiziki/coğrafi yapı, düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim yerleri gibi diğer dezavantajlar nedeniyle Mersin gibi büyükşehirlerde il genelinde etkin ve eşit şekilde hizmet sunulması çok zordur. Ayrıca istisna ve muafiyetler dolayısıyla yatırım için büyük maliyetlere katılan 6360 sayılı Yasa ile mahalle statüsüne geçen kırsal yerleşim yerlerinden maliyetin altında gelir elde edilmesi, bu gibi büyükşehirlerde bulunan su ve kanalizasyon idarelerini mali açıdan oldukça zor durumda bırakmıştır. Özellikle kırsal alanda ki yayla ve deniz turizmi nedeniyle nüfusu çok büyük değişkenlik gösteren yerleşim yerlerine sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, bu alanlardaki düzensiz nüfus hareketleri dolayısıyla içme suyu ve kanalizasyon, atıksuyun arıtılması gibi büyük ölçekli ve maliyetli yatırımlara ihtiyaç duyulması bu ve benzer büyükşehirlerde farklı bir düzenleme yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

Ayrıca zorlu fiziki/coğrafi yapı, düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim yerleri gibi diğer dezavantajlara sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, “yatırımların finans ve planlamasında önceliklendirme sorunu”nu karşımıza çıkarmaktadır. Diğer bir deyişle büyükşehir sınırları içerisinde verilecek büyük finansman gerektiren altyapı hizmetlerinin, merkeze kıyasla kırsal alanda geri plânda kalma riskini doğurmuştur. Çünkü 6360 sayılı Yasa öncesi, küçük ölçekli belde ve ilçe belediyeleri gibi yerel idarelerin mali imkânsızlıklar ile nitelik ve sayı açısından yetersiz personel nedeniyle ifa

edemediği içme suyu temini, atık suyun arıtılması, kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması gibi büyük finansman gerektiren yatırımların, MESKİ görev sahası içerisinde yer alan tüm yerleşim yerlerine aynı ölçüde, en kısa zamanda ve en yüksek faydayı sağlayacak şekilde uygulanması gerekmektedir.

Neticede; 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet alanı genişleyen MESKİ özelinde tüm su ve kanalizasyon idarelerinin; özellikle merkeze uzak alanlarda, yeterli gelir elde edememesine ve yeterli kaynağa sahip olmamasına rağmen, imkânları ölçüsünde hizmet sunumunda önceliği; merkez/metropol ilçeleri de ihmal etmemek şartıyla, aradaki farkı kapatmak amacıyla merkez dışında bulunan yerleşim yerlerine verdiği açıkça görülmektedir. Ancak bu durumun sürdürülebilmesi için; bir yandan “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” olarak belirlenen yerlerde getirilen kalıcı istisna ve muafiyetlerin önüne geçilerek, su ve kanalizasyon idarelerine yeterli gelir kaynağının oluşturulması için gereken kamuoyu desteği sağlanarak, kanun yapıcılarının bu doğrultuda işlem yapmaya zorlanması bir yandan da Avrupa Birliği tarafından sağlanan hibeler ile başta Dünya Bankası tarafından sağlanan krediler olmak üzere dış finansman sağlamak için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

4.7.3. Görev ve Yetki Konusunda Yaşanan Anlaşmazlıklar ve Personel İstihdamıyla Alakalı Sorunlara İlişkin Öneriler

6360 sayılı Yasa sonrası hizmet alanı genişleyen MESKİ özelinde tüm su ve kanalizasyon idarelerinin karşılaştığı en büyük sorunlardan birinin de yeterli ve nitelikli personel istihdam eksikliği olduğu görülmektedir.

6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girmesi öncesi 2013 takvim yılında MESKİ Genel Müdürlüğü bünyesinde 201 memur, 297 kadrolu işçi, 18 geçici işçi ve 2 adet sözleşmeli memur olmak üzere toplam 518 personelle hizmet verilmekteyken; 6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girdiği 2014 takvim yılında 312 memur, 549 kadrolu işçi, 17 geçici işçi ve 25 sözleşmeli memur olmak üzere toplam 903 personelle hizmet verildiği, netice itibarıyla 6360 sayılı Yasa sonrasında sorumluluk alanlarının genişlemesine paralel olarak; Tablo 2.17.’de görüleceği üzere Mersin örneğinde MESKİ tarafından merkez ilçeler itibarıyla hizmet sunulan alan 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmasına karşın, personel sayısında yaklaşık %174 civarında bir artış olduğu ve bunların ekseriyetinin su ve kanalizasyon hizmetlerinde çalışmış olma tecrübesine sahip olmayan personel olduğu gözlemlenmiştir.

Diğer yandan ilçe belediyelerinin ve mülga belde belediyelerinin; mali imkânsızlıklar ile sayısal ve nitelik açısından yetersiz personel nedeniyle ya hiç yapamadığı ya da gereği gibi yapamadığı hizmetler, 6360 sayılı Yasa sonrası su ve kanalizasyon idareleri tarafından tek elden ve kesintisiz olarak sunulmaya başlanmıştır. Sunulan hizmetlerin denetimine ilişkin olarak mevzuatta; gerek büyükşehir belediyesine gerekse de merkezi idareye önemli yetkiler verilmiştir. Buna göre su ve kanalizasyon idareleri üzerinde taşrada büyükşehir belediyelerinin, merkezde ise Devlet Su İşleri (DSİ), Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman

Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı gibi merkezi idare kuruluşlarının, idari vesayet biçiminde bir denetim yetkisi bulunmaktadır. Ayrıca su ve kanalizasyon idareleri üzerinde, hem “bağlı kuruluşları denetleme” görevi ve yetkisine sahip olan Büyükşehir Belediye Başkanının hem de T.B.M.M. adına denetim yapan Sayıştay Başkanlığı Denetçileri ve İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişlerinin ve diğer merkezi yönetim kuruluşlarının (Çevre Şehircilik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı vb.) idari vesayet yetkisini kullanmakta oldukları görülmektedir. Söz konusu yetki, su ve kanalizasyon idarelerinin hem organları (seçilme, atanma vb.) hem de işlemleri (onama, onamama vb.) üzerinde uygulanmaktadır.

Bu karmaşık izleme ve denetim görevleri neticesinde; gerek mevzuatın uygulanmasında gerekse görevlerin ifası sırasında, adı geçen kurum ve kuruluşlar ile su ve kanalizasyon idareleri arasında görev ve yetki karmaşası yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

Sonuç olarak, hem yeterli ve nitelikli personel istihdamının sağlanması hem de görev ve yetki karmaşasının önlenmesi için; ilgili mevzuatın sadeleştirilerek, su yönetimindeki bu çok başlı yapının basitleştirilmesi gerektiği, bunun için de öncelikle 2009 tarihli Avrupa Birliği Müktesebatı çerçevesinde açılan Çevre Faslı'nın alt başlıklarından biri olan ve ilgili kurumların görüşüne açılarak üzerinde uzun süredir tartışılması sağlanan “Su Kanunu Taslağının” bir an evvel yasalaşmasının sağlanması, bu sayede su yönetimindeki bu çok başlı yapının sadeleşeceği ve konuya ilişkin uzman personelin istihdamının sağlanacağı düşünülmektedir.

4.7.4. Temsil, Genel Kurullarının Oluşum Şekli ve Atanan İdareciler Tarafından Yönetilmeleriyle Alakalı Sorunlara İlişkin Öneriler

Temsil konusunun, MESKİ özelinde su ve kanalizasyon idareleri açısından önem arz eden yönü; içme suyu ve atıksu konusunda yetki ve görev dağılımına bakıldığında; belde belediyeleri ve köylerin hükmi şahsiyetlerinin kaldırılması neticesinde, gerek hukuk âleminde görev ve yetkilerinin mülga edilmesi gerekse ilçe belediyelerinin bu konuda ki görev ve yetkilerinin büyükşehirlerde su ve kanalizasyon idarelerine devredilmesi dikkate alındığında, içme suyu ve kanalizasyon altyapı yatırımları konusunda yetki ve görevlerin yerelde merkezileştirilmesini ortaya çıkarmış olmasıdır. Hukuk âleminde mülga edilen belde belediyelerinin bulunduğu alanlarda gerekse köy tüzel kişiliklerinin kaldırılması neticesinde idare hukuku anlamında tüzel kişiliği olmayan mahallelere dönüşen yerleşim yerlerinde yaşayan seçmenlerin; gerek 6360 sayılı Yasa sonrası büyükşehir sınırları dâhilinde herhangi bir su kanalizasyon hizmet sorunu ile karşılaştığında, kendilerine en yakın mahalli idare birimine değil, sui generis bir yapı ve yerelin merkezileştirildiği konumdaki su ve kanalizasyon idarelerine başvurmak zorunda kalmış olması gerekse de “temsil” konusunda diğer bir deyişle demokratik anlamda merkeze dahil edilen, ancak merkezle ilişki içinde olmayan, şehir merkezinden uzakta yaşayan kırsal kesim seçmenleri açısından; hem temsili demokrasinin yerleşmiş yapısını ortadan kaldıran bir vaka olması, hem de büyüyen ölçek nedeniyle yerel siyasette katılım mekanizmaları olan; meclis toplantılarına katılım, gönüllülük mekanizması gibi katılım yöntemlerinin uygulanabilirliği azaltan ve yavaşlatan sorunlara yol açmış olmasıdır.

Diğer yandan; yürürlükteki Anayasa'ya göre mahalli idare seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır, buna göre büyükşehir belediye meclisinin çalışma dönemi beş yıl olup, milletvekili genel veya ara seçiminin öne alınması dolayısıyla her iki seçim arasında bir yıl ve daha az süre bulunması dolayısıyla birlikte yapılması uygulamasına, 2017 yılında yapılan Anayasa değişikliği sonrası son verilmiştir. Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin en yetkili karar organıdır aynı zamanda su ve kanalizasyon idarelerinin genel kurulu vasfını taşır. Büyükşehir belediye meclisleri bir çeşit federatif yapıya sahip olup, meclis üyeleri doğrudan seçmenler tarafından seçilmez. Buna göre; büyükşehir ilçe belediye meclisleri yerel seçim sonuçlarına göre belirlendikten sonra, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Senato Üye seçimlerine benzer bir yöntemle, büyükşehir belediye meclisleri oluşturulmakta, bunlar için ayrıca bir seçim yapılmamaktadır. Böylece bu meclisler seçilmiş olan belirli sayıdaki ilçe belediye meclis üyelerinden oluşmaktadırlar. Bahse konu bu üyeler hem büyükşehir belediye meclisi üyesi hem de ilçe belediye meclis üyesi olarak görev yaparlar.

Her büyükşehirde farklı sayıda meclis üyesi sayısı bulunmaktadır bunun nedeni; büyük şehir belediye meclisi; büyükşehir sınırları içinde kalan her bir ilçenin belediye başkanları doğal üye kabul edilerek ve bunlara ilaveten her bir ilçe belediye meclis üye sayısının beşte biri hesaplanmak suretiyle oluşturulmaktadır; ayrıca bu meclisin yedek üyeler de aynı yöntem ile belirlenmektedir. Bu nedenle büyükşehir belediye başkanları her ne kadar ekseriyet oyuyla seçilse de, büyükşehir belediye meclisinde, kendi mensubu olduğu partinin üye sayısı, çoğunluğu elde edemeyebilmektedir. Bu durum büyükşehir belediye meclisinde, büyükşehir belediyesinin yürütme organı ve aynı zamanda su ve kanalizasyon idarelerinin yönetim kurulu başkanı olan büyükşehir belediye başkanının, meclis/genel kuruldan istediği kararları çıkarmasını zorlaştırabilmektedir.

Mersin ilinde ki ilçe belediye başkanlıklarının büyük çoğunluğunun ki bunlar aynı zamanda büyükşehir belediye meclisinin doğal üyelerini oluştururlar, büyükşehir belediye başkanının mensubu olduğu siyasi parti dışında ki diğer rakip siyasi partiler tarafından kazanıldığı görülmektedir. Bu da yukarıda açıklandığı üzere daha çok ilçe belediye başkanlığını kazanan ancak büyükşehir belediye başkanlığını kazanamayan partilerin, büyükşehir belediye meclisinde en yüksek üye sayısına ulaşmasına yol açmıştır.

Emsal durumlar, meclis yapısının benzer şekilde olduğu birçok büyükşehirde ortaya çıkan bir vaka olup başka bir deyişle, büyükşehir belediye başkanlığı ve meclis çoğunluğunun farklı siyasi partiler tarafından olduğu durumlarda, gerek büyükşehir belediyesinin gerekse su ve kanal idarelerinin meclisten çıkarmak zorunda oldukları kararlar için bir takım sorunlara ve tartışmalara yol açtığı görülmüştür. İlçe belediyelerinin 6360 sayılı Yasa sonrasında su ve kanalizasyon konusunda tüm yetkilerini su ve kanalizasyon idarelerine devretmiş olduğu da göz önüne alındığında, bu durumun hizmetlerin sunumuna yönelik su ve kanalizasyon idareleri tarafından genel kurula getirilen tekliflerin genel kurulda ret edilmesine yol açması, mevcut sistemin yapısı gereği kaçınılmazdır.

Ayrıca yürürlükteki mevzuat uyarınca uygulanmakta olan hiyerarşik ve idari vesayet şeklindeki denetim biçimlerinin, gerek su ve kanalizasyon idareleri üzerinde denetimin sağlanmasında gerekse bunlara atanan idareciler tarafından katılımcı bir biçimde yönetilmeleri hususunda yetersiz kalabildiği gözlenmektedir. Bunun en önemli nedeni, bu idarelerin meri mevzuat açısından büyükşehir belediyelerin bağlı mahalli idare kuruluşu olarak adlandırılmaları, bununda Türk idare hukuku açısından büyük bir karmaşaya yol açmasıdır.

Su kanalizasyon idarelerinin üst yöneticisi konumundaki “genel müdür”, büyük şehir belediye meclisi ve yönetim kurulunun da başkanı olan belediye başkanının teklifi üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından atanmaktadır. Bu durum, söz konusu idarelerin oy kaygısından arı biçimde yönetilebilmeleri için bir avantaj sağlarken, üzerlerinde toplumsal denetiminin sağlanmasında ve atanan idareciler tarafından katılımcı bir biçimde yönetilmeleri hususunda dezavantaj yaratmaktadır. Buna göre her ne kadar mahalli idare seçimlerinin (büyükşehir belediye başkanını ve meclisini doğrudan belirleyen bir yöntem olması nedeniyle) ve kamuoyu denetiminin seçim sonuçlarını doğrudan etkileyen etmenler olması, dolayısıyla siyasi bir figür olan büyükşehir belediye başkanı üzerinde toplumsal denetim sağlanmasına yol açtığı görülse de; su ve kanalizasyon idarelerinin organlarında görev yapan, atanmış yönetici konumundaki bürokratlar üzerinde doğrudan etkili olmadığı görülmektedir. Netice olarak, büyükşehir il sınırları dâhilinde mahalli idareler özelinde, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisini tekelinde bulunduran, tüzel kişiliğe, büyük mali imkânlarla, personele ve mahalli idare statüsüne sahip bu “sui generis” kuruluşların, atanmış bürokratlarca yönetilmelerinin ve bunların doğrudan seçmene karşı sorumlu olmamalarının, “üzerlerinde toplumsal denetiminin sağlanmasını güçleştiren” olumsuz bir etken olduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye’de uygulanmaya başlayan bu yeni sistem, dünyada benzer bir örneği olmayan, deneyimlenmemiş ve kendine özgü bir sistem olduğundan bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Sonuç olarak, temsil, genel kurullarının oluşum şekli ve atanan idareciler tarafından yönetilmeleriyle alakalı sorunlara ilişkin olarak;

Öncelikle idare hukuku anlamında tüzel kişiliği olmayan mahallelere dönüşen yerleşim yerlerinde yaşayan seçmenlerin temsil konusunda; doğrudan muhatap kabul edilecekleri ve sorunlarını iletebilecekleri iletişim kanallarının kurulması ve iletilen sorunların çözümüne ilişkin idare tarafından haberdar edilmelerini sağlayan bir yapı hayata geçirilmelidir. MESKİ örneğinde hayata geçirilen yedi gün yirmi dört saat hizmet veren “MESKİ Alo 185” ve “MESKİ Whatsapp” uygulamaları bu konuda hayata geçirilmiş iyi bir uygulama örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilindiği üzere, büyükşehir belediye meclisleri aynı zamanda su ve kanalizasyon idarelerinin genel kurulu vasfına sahip olduğundan ve bunların oluşumu da, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Senato Üye seçimlerine benzer bir yöntemle, büyükşehir ilçe belediye meclisleri yerel seçim sonuçlarına göre belirlendiğinden, bunlar için ayrıca bir seçim yapılmamaktadır. Netice itibarıyla bu meclisler

seçilmiş olan belirli sayıdaki ilçe belediye meclis üyeleri ve bunların ilçe belediye başkanlarından oluşmaktadırlar. Ancak bu durum çoğu zaman beraberinde, seçimle gelen büyükşehir belediye başkanı ile meclis/genel kurul çoğunluğunun farklı siyasi parti mensubu olmaları dolayısıyla istikrarsız sürekli çatışma yaşayan yönetim yapısını doğurmaktadır. Bunun önlenmesi için ya büyükşehir belediye meclisi başkanının, seçmenler tarafından doğrudan seçilmesi yöntemine son verilip, büyükşehir belediye meclis üyeleri arasından seçilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının sağlanması ya da büyükşehir belediye meclislerinin oluşumundaki kontenjan ve doğal üyelik sistemine son verilip, bunların tıpkı büyükşehir belediye başkanı gibi doğrudan halk tarafından seçilmesi sağlanmalıdır. Ancak bu sayede 6360 sayılı Yasayla getirilmek istenen yerelde güçlü ve istikrarlı meclis ve genel kurulların ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

Su ve kanalizasyon idarelerinin organlarında görev yapan, atanmış yönetici konumundaki bürokratlar üzerinde kamuoyu denetiminin sağlanmasının zorluğu ve bunun katılımcı olmayan bir yönetim anlayışına yol açması problemi irdelendiğinde; bu idarelerin atanmış bürokratlarca yönetilmelerinin ve bunların doğrudan seçmene karşı sorumlu olmamalarının, “üzerlerinde toplumsal denetiminin sağlanmasını güçleştiren” olumsuz bir etken olduğu, bu durumun büyükşehir il sınırları dâhilinde, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisini tekelinde bulunduran, tüzel kişiliğe, bağlı olarak addedildiği büyükşehir belediyeleri kadar büyük mali imkânlarla, personele ve mahalli idare statüsüne sahip bu “sui generis” kuruluşların, ya halen tartışılmakta olan su kanunu tasarısıyla yasal bir dayanak noktası oluşturulmak suretiyle, su yönetimindeki bu çok başlı yapının basitleştirilmesi kapsamında merkezi yönetimin taşra örgütü şeklinde yapılandırılmasının, yahut büyükşehir belediye yönetiminden bağımsız bir şekilde yönetilmesi için karar ve yönetim organları müstakil olarak seçmen tarafından doğrudan seçimle belirlenen bir sistem kurgulanmasının, mevcut yapıdaki sorunlara bir çözüm olabileceği düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Özellikle büyük yerleşim yerlerinde ikamet etmekte olan vatandaşlarımızın kaliteli hizmet beklentilerinin artması, kentleşme ve nüfus oranı artışının yol açtığı sorunlar, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri kurulmasını zorunlu kılmış olup, konu hakkında yapılmış çeşitli meri mevzuat değişikliklerine ek olarak yapılan son yapılan düzenleme; On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6360 sayılı Yasa'dır. Bahse konu Yasa 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak meriyet kazanmıştır. Söz konusu yasanın (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca) en önemli maddeleri 30.03.2014 tarihinde meriyet kazanmış olup, başta "Büyükşehir Belediyesi Kanun'u" olmak üzere birçok yasada değişikliğe neden olmuştur.

Toplam otuz yedi maddeden oluşan bahse konu Yasa, meri mevzuatta birçok değişiklik öngörmüş olup, Yasa gerekçesinde özetle; temel gayenin mahalli yönetimlerin etkin hizmet üretmesi, makro ölçekte planlama ve koordinasyonun büyükşehirlerin tamamını kapsayan bir biçimde yapılmasının sağlanması, yönetsel sorunların çözülmesi, kaynak tasarrufu elde edilebilmesi için en uygun ölçek ekonomisinden faydalanma gibi yaraların elde edilmesinin beklenildiğinden söz edilmektedir. Bu değişiklikler sonucunda, ülkemizin yaklaşık olarak toplam nüfus ve coğrafi alanın yarısından fazlası büyükşehir belediye yönetim sistemi sınırlarına dâhil olmuştur. 6360 sayılı Yasayla birlikte, tüm büyükşehir belediyelerinin dolayısıyla da su ve kanalizasyon idarelerinin görev sahası il mülki sınırı olarak belirlenmiş olup, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu yerdeki belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliğine son verilmiştir. Bu durum 2560 sayılı İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca; bağlı, müstakil bütçeli ve amme tüzel kişiliğini haiz bir kuruluş olarak görev yapmakta olan su ve kanalizasyon idarelerinin, görev sahasının genişlemesine neden olmuş, böylece su ve kanalizasyon idareleri için şehir merkezi dışında, bu yerlere ek olarak kırsal alanlarda da hizmet sunma dönemi başlamış, su ve kanalizasyon idarelerinin görev sahası il mülki sınırı olarak belirlenmiş, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu ilerdeki belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerine son verilmiş ve ilçe belediyelerinin sunmakta olduğu su ve kanalizasyon hizmetleri tamamıyla su ve kanalizasyon idarelerinin tekeline bırakılmıştır.

6360 sayılı Yasa ve bu yasanın büyükşehir belediyeleri üzerine etkisi üzerine literatürde pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak, bu çalışmalar genelde büyükşehir belediye sistemine ait kurgulanmış olup, bu çalışmanın temel amacı; 2560 sayılı İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca; bağlı, müstakil bütçeli ve amme tüzel kişiliğini haiz bir kuruluş olarak tanımlanan su ve kanalizasyon idarelerinin; 6360 sayılı Yasa öncesi (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası meriyet kazanan hükümleri uyarınca 2014 yılı nirengi noktası olarak tespit edilmiştir.) ve sonrası durumunu ortaya koyarak; Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi özelinde, büyükşehirlerde mevcut olan ve bahse konu kanunla yeni kurulan, su ve kanalizasyon idarelerinin

hizmet ölçeğindeki artışın, bu idarelerin hizmet sunumu üzerindeki etkilerini ve Mersin’de yerel yönetimlerde, bu hizmetten yararlanan mahalli halk bu durumu nasıl algıladığını ortaya çıkarmaktır. Bu kapsamda, çalışmanın araştırma sahası 2560 sayılı Kanunda; “bağlı idare” olarak addedilen, Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresidir. Çalışma; Mersin’de, 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet ölçeğindeki artışın, Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi tarafından sunulmakta olan su ve kanalizasyon hizmetleri üzerindeki etkileriyle; bu hizmetten yararlanan mahalli halkın bu durumu nasıl algıladığını konu olarak belirlemiş ve bahse konu süreçte ortaya çıkan sorunları ortaya koymuş ve bu sorunlara karşı çözüm önerileri sunmuştur.

Söz konusu çalışma, tamamen su ve kanalizasyon idarelerine odaklanarak, bahse konu süreçte ortaya çıkan sorunları ortaya koymayı ve bu sorunlara karşı çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sınırlarının değiştirilmesinin, Mersin özelinde su kanalizasyon idarelerinin hizmet sunumu üzerindeki etkileriyle; bu hizmetten yararlanan mahalli halkın bu durumu nasıl karşıladığı üzerine ileride yapılacak nicel ve nitel araştırmalara katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Çalışmanın iki temel hipotezi vardır; Bunlar:

-6360 sayılı Kanun’un gerekçesinde yer alan amaçlara ulaşılmış, hizmet kalitesinin artması, mali kaynakların etkin ve ekonomik kullanımı, il içerisinde bulunan tüm vatandaşlara diğer bir deyişle hizmetten faydalanan yerel halka, aynı kalite ve standartta hizmet sunulması gibi faydalar elde edilmiştir.

- Hizmet sunumunda Mersin il merkezine olan uzaklık artmasına rağmen, hizmetten yararlanan mahalli halkın çoğunluğu, çeşitli nedenlerle 6360 sayılı yasa sonrası ortaya çıkan mevcut durumdan hoşnuttur.

İleri sürdüğümüz varsayımların geçerliliğini ölçmek ve diğer memnuniyete etki eden temel etkenleri belirleyebilmek için; Mersin ili genelindeki 13 ilçe belediyesinde ikamet eden yerel halk, yaşadıkları ilçelerin Mersin İl merkezine olan mesafelerine göre gruplandırılmıştır.

Aşağıda “bulgular” başlığı altında; yukarıda bahsedilen hipotezlere ilişkin olarak anket sorularına verilen cevaplar yorumlanmış, sonrasında “öneriler” başlığı altında yine MESKİ özelinde su ve kanalizasyon idarelerinin uygulamada karşılaştığı sorunlara ilişkin olarak çıkarımlar oluşturulmuş ve bunlara ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur. Buna göre;

Bulgular

600 katılımcıyı kapsayan saha anket araştırması sonucunda MESKİ Örneği özelinde, 6360 Sayılı Yasanın, Su Ve Kanalizasyon Amaçlı Metropolitan Kuruluşların hizmet sunumu üzerindeki etkileri ve katılımcılar nezdinde mahalli halkın bunu nasıl algıladığına dair elde edilen bulgular:

Mersin il mülki sınırları içerisinde, MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası hizmet sunduğu alanlar, merkeze uzaklıklarına göre 0 - 20 km, 20 - 80 km ve 80 km üzeri olmak üzere üç farklı guruba ayrılmıştır. Buradan hareketle MESKİ'den hizmet alan katılımcıların, bu hizmetlerden memnuniyetine ilişkin cevaplarının, MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi hizmet sunduğu 1. grupta yer alan merkez ilçelere uzaklıklarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş olup, neticede; 6360 sayılı Yasanın uygulama sürecinde Mersin il mülki sınırları içerisinde, MESKİ Genel Müdürlüğü'nün sunduğu hizmetlerden memnuniyet ile merkeze uzaklık arasında genel olarak doğru orantılı bir korelasyon olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmanın “Cronbach's Alpha” değerinin 0,824 olduğu görülmüştür. Güvenirlilik test sonuçları $0,80 < \alpha < 1,00$ ise çalışmada elde edilen anket sonuçlarının yüksek güvenilirliğe sahip olduğu kabul edilmektedir. Buna göre çalışmanın yüksek düzeyde güvenilirlik düzeyine sahip olduğu müşahade edilmiştir.

Anketin 600 kişilik örneklem kitlesinde en büyük payı yüzde 41,5'luk pay ile “diğer” sınıflandırması içerisinde yer alan emekli, öğrenci vb. statüsündeki katılımcıların oluşturduğu, anket sorularını %57,5 oranla daha çok erkeklerin cevapladığı görülmüş olup, anket uygulanan katılımcıların tamamı 18 yaş üzeri olmakla beraber, örneklem kitlesinde görüşülen kişilerin yaş dağılımında “17-45 yaş” grubu çoğunluktadır.

Mersin ili genelindeki 13 ilçe belediyesinde, 2021 takvim yılının 31 Aralığı tarihi itibarıyla Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre toplam 1.891.145 kişi bulunmakta ve söz konusu nüfusun 1.064.850 kişisi 1. grup olarak adlandırdığımız merkez ilçelerde, toplam nüfusun %56,3 diğer bir deyişle yarısından fazlasının söz konusu alanda yaşamakta olduğu; 2.grup olarak adlandırdığımız ilçelerde ise toplam yaşayan insan sayısı 630.883 kişi olup, toplam il nüfusun %33,35 kısmının diğer bir deyişle yaklaşık üçte birinin söz konusu alanda yaşamakta olduğu; 3. grup olarak adlandırdığımız ilçelerde yaşayan toplam insan sayısı 195.412 kişi olup, toplam il nüfusunun %10,3'luk kısmını oluşturduğu görülmektedir.

Sonuç itibarıyla ilçe büyüklüğünün nüfusa oranlanmasıyla hesap edilen bir kilometrekareye düşen kişi sayısının, diğer bir ifadeyle “nüfus yoğunluğunun” en fazla merkez ilçeleri oluşturan 1. grup yerleşim yerlerinde olduğu, bu yoğunluğun en az olduğu alanın ise sırasıyla 2. ve 3. grup yerleşim alanını oluşturan ilçelerde bulunduğu görülmüştür. Buna göre, il merkezinden uzaklaşıldıkça yerleşik nüfusun ve nüfus yoğunluğunun doğru orantılı bir biçimde azaldığı tespit edilmiştir.

Mersin ilinin büyük bir kısmını ve çoğunlukla da kuzey kısımlarını, Batı ve Orta Toros Dağları oluşturmakta olup, bu kısımlar genelde yüksek rakımlı, engebeli ve kayalıktır. Şehir genelinde kıyı kesimlerden dağlara doğru, diğer bir deyişle güneyden kuzeye gidildikçe rakım (yükselti) büyük oranda artmaktadır. Mersin il merkezi, Tarsus ve Silifke gibi ilçeler; ovalık ve hafif eğimli alanlarda bulunmaktadır. Tüm bu coğrafi farklılıklar, ilçeler arası rakım (yükselti) farkının çok fazla olmasına yol

açmıştır. Örneğin Çamlıyayla ilçesinin rakımı 1150 m iken, merkezdeki Mezitli ilçesinin rakımı 10 m'dir. Ortalama rakımın en yüksek olduğu alanın, dağlık köylerin il merkezindeki ilçelere mahalle olarak katılmasından dolayı 1. grup yerleşim yerleri olduğu, en düşük olduğu alanların ise sırasıyla 2. ve 3. grup yerleşim yerleri olarak sınıflandırdığımız alanlar olduğu görülmüştür.

Ankete katılan 600 kişinin oluşturduğu, örneklem kümesinin, MESKİ'nin hizmet verdiği alanın il mülki sınırına genişletildiği 6360 sayılı Yasal süreç hakkında, %38,8'i kadarının bilgi sahibi olduğu ama %61,2 sinin henüz yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6360 sayılı Yasanın gerekçesinde yer alan amaçlara büyük ölçüde ulaşılmış, hizmet kalitesinin artması, mali kaynakların etkin ve ekonomik kullanımı, il içerisinde bulunan tüm vatandaşlara diğer bir deyişle hizmetten faydalanan yerel halka, aynı kalite ve standartta hizmet sunulması gibi faydalar elde edilmiştir.

Hizmet sunumunda Mersin il merkezine olan uzaklık artmasına rağmen hizmetten yararlanan mahalli halkın çoğunluğu, çeşitli nedenlerle 6360 sayılı yasa sonrası ortaya çıkan mevcut durumdan hoşnuttur.

MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi de hizmet sunmakta olduğu, Mersin merkezde bulunan (0-20 km arası) 1. grup merkez ilçeler (Akdeniz, Yenişehir, Toroslar, Mezitli İlçeleri) ile 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet sunmaya başladığı Mersin merkeze olan uzaklıkları 20 km ile 80 km arası daha uzak olan 2. grup (Tarsus, Çamlıyayla, Erdemli, Silifke İlçeleri) ve 80 km ve üstü uzaklıktaki 3. grup kırsal (Gülnar, Mut, Aydıncık, Bozyazı, Anamur İlçeleri) ilçelerdeki katılımcıların, MESKİ'nin hizmet sunumunun etkinliğinin memnuniyet düzeyi; 1. grupta %55,5, 2. grupta %64,5, 3. grupta ise %61 olmuştur. Buna göre “memnuniyete” etki eden temel etkenlerin:

Bütüncül Plan Yapma İmkânı, Malî Kaynakların Etkin ve Verimli Kullanımı ile Tüm Vatandaşlara Aynı Oranda Hizmet Sunulması:

MESKİ'nin su ve kanalizasyon hizmetlerinde önceliğini görev alanına yeni eklenen 2. ve 3. grupta kalan kırsal ilçe ve mahallelere verdiği görülmektedir. Bunun nedeni ise MESKİ'nin kuruluşundan buyana hizmet vermekte olduğu 1. grupta yer alan merkez ilçelerde yer alan hizmet alanında, MESKİ tarafından daha evvelden kurulmuş ve 2. ve 3. grupta yer alan kırsal alanlara göre daha iyi durumda olan su ve kanalizasyon sisteminin bulunduğu düşüncesidir. 6360 sayılı Yasanın su ve kanalizasyon idarelerine sağladığı avantajlardan bütüncül plan yapma imkânı, malî kaynakların etkin ve verimli kullanımı ile tüm vatandaşlara aynı oranda hizmet sunulması savları MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11.'de yer alan veriler ile de teyit edilmiştir. Buna göre bahse konu tablolar incelendiğinde; 2013 takvim yılı itibarıyla MESKİ Genel Müdürlüğü'nün kendi görev sahasında bulunan merkez/metropol ilçelerde yapmış olduğu çalışmaların, diğer tüm ilçe belediyelerinin yaptığı toplam çalışma tutarı ile kıyaslanması neticesinde; içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %319 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %147 oranında daha fazla

çalışma gerçekleştirdiği bunun yanında; 2015 takvim yılı itibariyle MESKİ Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetki sahasına sonradan ilave edilen söz konusu alanlarda, 2013 takvim yılında ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %603 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %346 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği, 2019 takvim yılı itibariyle ise MESKİ Genel Müdürlüğü'nün yine bahsi geçen alanda, 2013 takvim yılında söz konusu ilçe belediyelerince gerçekleştirilen toplam çalışma tutarına kıyasla, içme suyu hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında %495 oranında, kanalizasyon hattı yenileme ve döşeme çalışmalarında ise %148 oranında daha fazla çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür.

Bu durum bir yönüyle küçük belediyelerin büyük çaplı hizmetleri üretecek ekonomi kapasiteye sahip olmamasından kaynaklanan soruların aşıldığını, diğer bir yönüyle ise önceden mali imkânsızlık nedeniyle yatırım gerçekleştirilemeyen metropoliten ilçeler dışındaki birçok kırsal alana hizmet götürüldüğünü, netice olarak ise merkezde önceden hizmet verilmekte olan merkez ilçelere aynı oranda hizmet sunulmaya devam edilirken, taşraya (2. ve 3. grup olarak nitelendirdiğimiz kırsal ilçelere) sağlanan hizmetlerde ise dikkate değer ölçüde hizmet artışı sağlandığını göstermektedir. Ayrıca, kalite farkını somut olarak ölçmek mümkün olmasa da, merkez ve taşraya sunulan hizmet farkının sayısal anlamda gitgide azalmakta olduğu ortaya konulan verilerle teyit edilmiştir.

Yatırım Finansmanında Artış:

Su ve kanalizasyon hizmeti kısa süre içerisinde gerçekleştirilebilecek kolay bir hizmet türü olmamakla birlikte, 6360 sayılı Yasa öncesi dönemde 2. ve 3. grupta bulunan kırsal ilçelerdeki ilçe belediyelerinin gerek maddi imkânsızlıklar gerekse diğer faktörlerden dolayı yeterli derecede yatırım yapamadığı görülmektedir. 6360 sayılı Yasanın su ve kanalizasyon idarelerine sağladığı avantajlardan; “yatırım finansmanında artış” savı MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.6. ve 2.14.’ da yer alan veriler ile de teyit edilmiştir. Tablo 2.6. uyarınca bir bütün olarak tüm bağlı idarelerin Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden “aldığı payın” bu idarelerin “toplam gelirleri içerisindeki payının” 2011 ve 2019 yılları arasında önemli ölçüde yükseldiğinin görüldüğü, yine Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MESKİ) tarafından, 5018 sayılı Yasa uyarınca idarelerin mali saydamlığı ve hesap verilebilirliğini sağlamak üzere resmi internet sitesinde yayımlanan 2011-2019 yılları MESKİ Faaliyet Raporları baz alınarak, 2.14.’de yer alan veriler incelendiğinde; söz konusu idarenin Genel Bütçe Gelirlerinden aldığı payın; (6360 sayılı Yasanın 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümler uyarınca) 2014 takvim yılı öncesi dönemde 20 Milyon TL altındayken, 6360 sayılı Yasa sonrası, 2014 takvim yılı ve devamında bu payın 39 Milyon TL ve üzerine ani bir çıkış yaşadığı, 2019 takvim yılı itibariyle alınan payın 85 Milyon TL civarına ulaştığını görülmüştür. Söz konusu kaynak, bu idarelerin sorumluluk sahasındaki artışla kıyaslandığında, uzun vadede su ve kanalizasyon yatırımlarını karşılayacak düzeyde olmasa da söz konusu idareler lehine önemli bir gelir artışı sağlandığı müşahade edilmiştir.

Bürokraside Meydana Gelen Azalma:

6360 sayılı Yasanın su ve kanalizasyon idarelerine sağladığı avantajlardan “bürokraside meydana gelen azalma” savı MESKİ örneği ele alınarak; Tablo 2.9, 2.10 ve 2.11’de yer alan veriler ile de teyit edilmiştir. Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MESKİ) tarafından, 5018 sayılı Yasa uyarınca idarelerin mali saydamlığı ve hesap verilebilirliğini sağlamak üzere resmi internet sitesinde yayımlanan 2013,2015 ve 2019 yılı MESKİ Faaliyet Raporları baz alınarak, Tablo 2.9, 2.10 ve 2.11’de yer alan veriler incelendiğinde; Mersin ili merkez ilçeler (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) haricinde kalan ilçelerde başka bir deyişle MESKİ’ nin genişleyen yeni sorumluluk sahasında kalan alandaki içme suyu ve kanalizasyon hattı yenileme ve yeni hatların ihdasındaki artıştan yola çıkılarak, hizmet talep edenlerin önceki duruma nazaran daha akılcı ve merkezi planlama sayesinde bu hizmetlere önceki duruma kıyasla, daha kısa zamanda ve daha fazla ulaştığı dolayısıyla bürokrasinin olumsuz etkileri olan; zaman kaybı, kaynak israfı, kırtasiyeciliğin önlendiği anlaşılmaktadır.

Yönetmel Sorunların Üstesinden Gelme:

MESKİ gibi su kanalizasyon hizmetleri konusunda uzmanlaşmış söz konusu kuruluşların, konunun uzmanı “teknokratlarca” yönetiliyor oluşu sayesinde kapatılan il özel idareleri, köy ve belde belediyelerine kıyasla daha akılcı, siyasi baskılardan daha uzak daha özgür karar alma ve merkezi planlama yapma olanağına sahip olmaları, özellikle kırsal alanlarda yaşayan yerel halkın memnuniyet düzeyini artıran diğer bir temel etken olarak görülmektedir.

Optimal Ölçekten Faydalanma ve Kaynak Tasarrufu:

Su ve kanalizasyon hizmetleri özelinde il sınırı içerisinde birden fazla ve birçoğu küçük çaplı birden fazla yerel yönetim birimi tarafından verilmekte olan hizmetlerin, il özel idareleri, köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilmesi suretiyle bu alanda uzmanlaşmış ve teknokratlarca idare edilen daha büyük ölçekteki tek bir su ve kanalizasyon idaresi tarafından sunulması, verilen hizmetlerin birim maliyetleri açısından azalma diğer bir deyişle kaynak tasarrufu anlamına geldiği yadsınamaz bir gerçektir.

Ayrıca 6360 sayılı Yasa’nın uygulanması öncesi (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümler uyarınca) 2013 yılı ve uygulanması sonrası 2015 ve 2019 takvim yılı verilerinden yola çıkarak; MESKİ özeline ilişkin Tablo 2.9., 2.10. ve 2.11. verileri incelendiğinde, önceden belde ve ilçe belediyeleri tarafından hizmet sunulmakta olan alanlarda, başka bir deyişle MESKİ’nin genişleyen yeni sorumluluk sahasında kalan ilçelerdeki içme suyu ve kanalizasyon hattı yenileme ve yeni hatlarının ihdasından yola çıkılarak, 6360 sayılı Yasa öncesi su ve kanalizasyon işleri özelinde il içinde birbirinden kopuk, çoğu zaman görev çatışması içerisinde bulunan farklı yerel birimlerin yol açtığı yeterli hizmet sunamama, hizmet sunumunda gecikme ve kaynak israfı sorununun, bahse konu Yasa ile il mülki sınırlarının büyükşehir belediyesi sınırları olarak belirlenmesi sonrasında, su ve kanalizasyon idaresince

il genelinde sağlanan koordinasyon neticesinde çözüldüğü; kısa sürede sunulan hizmet miktarındaki önemli artıştan anlaşılmaktadır.

MESKİ'nin Altyapı Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta %56, 2. Grupta %55, 3. Grupta ise %59 olmuştur.

Bu durumun en önemli nedenin büyük bir nüfusa sahip ve nispeten diğer ilçelere göre daha gelişmiş bir altyapı sistemine sahip bulunan Tarsus İlçesi'nde yaşayan katılımcıların sahip olduğu kanaattir.

Tarsus ilçesi ikinci grup içerisinde yer almaktadır. Çalışmanın ikinci kısmında yer alan verilerden de anlaşılaçağı üzere Tarsus İlçe Belediyesince yapılan içmesuyu yatırımlarının; Yasa öncesi dönemde Tablo 2.9'da görüleceğı üzere 2013 yılında, yenilenen ve yeni döşenen toplam içme suyu hattının 25,17 km iken; Yasa sonrası dönemde Tablo 2.10'da görüleceğı üzere 2015 yılında MESKİ tarafından Tarsus ilçesinde yapılan yenilenen ve yeni döşenen toplam içme suyu hattının 33,23 km olduğı, Tablo 2.11.'de görüleceğı üzere 2019 yılında MESKİ tarafından Tarsus ilçesinde yapılan yenilenen ve yeni döşenen toplam içme suyu hattının 51,02 km olduğı; Tarsus İlçe Belediyesince yapılan kanalizasyon yatırımlarının ise Yasa öncesi dönemde Tablo 2.9.'da görüleceğı üzere 2013 yılında, yenilenen ve yeni döşenen toplam kanalizasyon hattının 10,6 km iken; Yasa sonrası dönemde Tablo 2.10'da görüleceğı üzere 2015 yılında MESKİ tarafından Tarsus ilçesinde yapılan yenilenen ve yeni döşenen toplam kanalizasyon hattının 16,12 km olduğı, Tablo 2.11.'de görüleceğı üzere 2019 yılında MESKİ tarafından Tarsus ilçesinde yapılan yenilenen ve yeni döşenen toplam kanalizasyon hattının 3,64 km olduğı; görülecektir. İkinci grupta yer alan en büyük ilçe olan Tarsus'taki yerel halk, diğer üçüncü gruba oranla daha yeterli bir altyapı sistemine sahip olduğundan, Yasa sonrası süreçte aldığı yatırımlar açısından tatmin düzeyi daha düşük olmuştur. Birinci grupta kıyaslandığında ise memnuniyet düzeyi eş değerdedir.

MESKİ'nin İçme Suyu Hizmetinin Kalitesinden Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta %49,5, 2. Grupta %52,5, 3. Grupta ise %70 olmuştur.

Bu durumun en önemli nedeni, özellikle 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın büyük ekseriyetinin, mali imkân ve personel açısından yetersiz ilçe belediyelerinden Yasa öncesi dönemde yeterli hizmet alamamış olmalarıdır. Diğer bir deyişle büyükşehir il sınırları dâhilinde, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisini tekelinde bulunduran, önceki ilçe belediyelerine göre büyük mali imkânlara, personele sahip MESKİ'nin, Yasa sonrası dönemde bu alanlara daha fazla hizmet götürmesidir.

MESKİ'nin Atıksuyun Arıtılması ve Çevre Sağlığının Korunması Hizmetinden Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta 31,5, 2. Grupta %39,5, 3. Grupta ise %54 olmuştur.

İkinci grup ilçelerde yaşayan yerel halkın memnuniyetsizlik düzeyinin diğer gruplara oranla daha yüksek olduğı dikkat çekmekle beraber Mersin'de yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre

sunulan atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunmasına yönelik hizmetlerden memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaştıkça doğru orantılı bir biçimde arttığı görülmektedir. 2. grup ilçelerde yaşayan yerel halk içerisinde ankete verilen yanıtlardan %31,5 oranı ile “fikrim yok” cevabı ön plana çıkmıştır. İkinci grup içerisinde “kesinlikle evet” ve “evet” yanıtını verenlerin toplam oranı %39,5 olup, hayır ve kesinlikle hayır yanıtını verenlerin oranı %29 olmuştur. Veriler incelendiğinde 2. grup kırsal ilçelerde (Tarsus, Erdemli, Çamlıyayla, Silifke İlçeleri) yaşayan yerel halkın memnuniyetsizlik oranının diğer gruplara göre fazla oluşunun, kendilerine atık suyun arıtılması ve çevre sağlığının korunması konusunda yeteri kadar bilgilendirmenin yapılmamış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir, çünkü yukarıda da belirtildiği üzere 2. grupta en çok verilen yanıt “fikrim yok” cevabıdır.

MESKİ’nin Engelli Vatandaşlara Sunduğu Hizmetlerden Duyulan Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta 53,5, 2. Grupta %61,5, 3. Grupta ise %54 olmuştur.

Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre MESKİ’nin engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerden duyulan memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaştıkça özellikle 2. grup ilçelerde doğru orantılı bir biçimde arttığı, daha uzak ta bulunan 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, memnuniyet düzeyinin ise 1. grup merkez ilçeler ile hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. Ayrıca 1. ve 3. grupta katılımcıların yaklaşık üçte biri, 2. grupta ise yaklaşık beşte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda katılımcıların, MESKİ tarafından engelli vatandaşlara sunulan; su kullanımında uygulanan tarife indirimleri, 65 yaş üstü ve engelli vatandaşların yeni abonelik, abone devir ve abone terk işlemleri için hizmet binalarına gelmek zorunda kalmadan ikamet ettikleri adreslerde işlem yapabilme vb. hizmetler hakkında, yeteri kadar bilgilendirilmediği yorumu yapılabilir.

MESKİ Tarafından Sunulan Hizmetlere İlişkin Olarak, Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta 57,5, 2. Grupta %49, 3. Grupta ise %49,8 olmuştur.

Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre; MESKİ’nin sunduğu hizmetlere ilişkin olarak, her üç grupta da karşılaşılan sorunların çözümünden duyulan memnuniyet düzeyi yüksek olmakla beraber, merkezden uzaklaştıkça ters orantılı bir biçimde arttığı, diğer bir deyişle kırsal kesimde yer alan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, “karşılaşılan sorunların çözümü” konusunda, 1. grupta yaşayan yerel halka göre çok daha az memnun oldukları görülmektedir.

Memnuniyet düzeyinin merkeze göre kırsalda daha düşük olmasının en önemli nedeninin; merkez ilçelerde MESKİ bünyesinde yer alan arıza ve tamir birimlerinin, gerek fiziki koşullar gerekse geçmişten gelen oturmuş sistem nedenleriyle; şikâyet ve arızalara daha hızlı müdahale edip, çözüm bulunmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda katılımcıların MESKİ’nin kendisine yöneltilen sorunların çözümü konusunda yaptığı hizmetler hakkında vatandaşları yeteri kadar bilgilendirilmediği yorumu yapılabilir.

MESKİ Tarafından Altyapı Hizmetlerinin Kesintisiz Olarak Sunulmasına İlişkin Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta 62, 2. Grupta %52,5, 3. Grupta ise %50 olmuştur.

Mersinde yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre meski tarafından sunulan altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasına ilişkin memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaştıkça doğru orantılı bir biçimde azaldığı, kırsal kesimde yer alan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, altyapı hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasından, merkez ilçelerde yani 1. grupta yaşayan yerel halka göre çok daha az memnun oldukları görülmektedir.

Memnuniyetsizlik düzeyinin 2. ve 3. grup ilçelerde hemen hemen aynı olmakla beraber, 1. grup ilçelerde nerdeyse bunların yarısı oranında olduğuna bakılarak, memnuniyet düzeyinin merkeze göre kırsalda daha düşük olmasının en önemli nedeninin; merkez ilçelerde MESKİ bünyesinde alt yapıya ilişkin arıza ve tamir birimlerinin, gerek fiziki koşullar gerekse geçmişten gelen oturmuş sistem nedenleriyle; arızalara daha hızlı müdahale edip, hizmetlerin kesintisiz bir biçimde sunulmasını sağlamasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda katılımcıların, MESKİ’nin kendisine yöneltilen alt yapı hizmetlerinin kesintisiz sunulmasına yönelik arızalarının çözümü konusunda yaptığı hizmetler hakkında, yeteri kadar bilgilendirilmesinin bu duruma yol açtığı yorumu yapılabilir.

MESKİ’nin Su Hizmetinin Faturalandırılması Hizmetinden Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta 48, 2. Grupta %31, 3. Grupta ise %41 olmuştur.

2. Grup ilçelerde hizmet alan vatandaşların suyun faturalandırılmasına yönelik memnuniyetsizlikleri açık bir biçimde ortaya çıkmıştır. Yine 3. grupta hizmet alan katılımcıların memnuniyetsizlikleri de çok yüksek bir orandadır. 1. Grup merkez ilçelere kıyasla kırsal konumda olan diğer iki grup ilçede; memnuniyet düzeylerinin daha az ve memnuniyetsizlik oranlarının ise merkez ilçelere kıyasla neredeyse iki katı oranda bulunmasının temel nedeninin; 2. ve 3. grup kırsal ilçelerde yaşayan katılımcıların, “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” olarak belirlenen yerlerde; “mevzuata göre alınması gereken diğer vergi, harç ve harcamalara katılma paylarında yüzde 50 indirim uygulanması; içme ve kullanma suları için alınacak ücreti en düşük tarifenin işyeri için %50’sini, konutlar için %25’ini geçemez”; şeklinde düzenleyen ve söz konusu ayrıcalıkları bir süreyle bağlı olmaksızın kalıcı hale getirilen istisna ve muafiyetlere rağmen, bu bölgelerde tarımsal sulama altyapısının yetersizliği nedeniyle MESKİ şebekelerinden almış oldukları içme suyunu, yasak olmasına rağmen, tarımsal sulama amaçlı kullanmaları ve bunun sonucunda MESKİ’nin uyguladığı kademe sistemi (belli bir seviyenin üzerinde su kullanılması halinde zamlı tarife üzerinden su kullanımının hesaplanması) nedeniyle, yüksek su faturaları ödemek zorunda kalmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ayrıca merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta bulunan katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda, MESKİ’nin kendisine iletilen su faturası şikâyetlerinin çözümü konusunda yaptığı hizmetler hakkında, örneğin yapılan şikâyetlerin incelenmesi neticesinde ne kadarının idareden kaynaklı sorunlar (su sayaçlarının yanlış okunması veya geç okunmasından kaynaklı problemler vb.) ne kadarının ise kullanıcıdan kaynaklı sorunlardan (tesisat kaçakları ve tarımsal amaçlı kullanım dolayısıyla ortaya çıkan sorunlar vb.) doğduğu ve bu sorunlara çözüm getirilip getirilmediği hususlarında, katılımcıları yeteri kadar bilgilendirilmediği yorumu yapılabilir.

Altyapıyla Alakalı Şikâyetlerden Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta 51,5, 2. Grupta %40, 3. Grupta ise %46 olmuştur.

Mersinde yaşayan yerel halkın, merkeze uzaklıklarına göre meski’nin su ve kanalizasyona yönelik sunduğu altyapıyla alakalı şikâyetlerle ilgili memnuniyet düzeyinin, merkezden uzaklaştıkça doğru orantılı bir biçimde azaldığı, kırsal kesimde yer alan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halkın, MESKİ tarafından hizmet sunulmasının su ve kanalizasyona yönelik altyapı hizmetlerinden kaynaklanan şikâyetleri azalttığı değerlendirilmesine, merkez ilçelerde yani 1. grupta yaşayan yerel halka göre çok daha az katıldıkları görülmektedir.

Memnuniyetsizlik düzeyinin 2. ve 3. grup ilçelerde hemen hemen aynı olmakla beraber, 1. grup ilçelerde nerdeyse bunların yarısı oranında olduğuna bakılarak, memnuniyet düzeyinin merkeze göre kırsalda daha düşük olmasının en önemli nedeninin; her ne kadar kırsal alanlarda 6360 sayılı Yasa öncesi döneme göre altyapı yatırımlarında bariz artış olsa da, eksikliklerin tam olarak giderilememiş olduğu, buna karşın merkez ilçelerde su ve kanalizasyona yönelik altyapı sisteminin daha oturmuş olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Ayrıca merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür. Bu doğrultuda merkez ilçelerde ve kırsalda yaşayan katılımcıların, MESKİ’nin kendisine yöneltilen su ve kanalizasyon alt yapı şikâyetlerine yönelik yaptığı işlemler hakkında, yeteri kadar bilgilendirilmesinin bu duruma yol açtığı yorumu yapılabilir.

MESKİ’den Hizmet Alınan Alanın İl Merkezine Olan Uzaklığının Hizmet Kalitesine Etkisine Yönelik Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta %44, 2. Grupta %45, 3. Grupta ise %43 olmuştur.

Merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür. Verilere bakıldığında; net bir şekilde “il merkezinden uzaklaştıkça hizmet kalitesi düşer” kanaatine sahip olan katılımcıların merkezde bulunan 1. Grup ilçelerde yaşayanlar açısından ve kırsal kesimde yer alan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halk açısından hemen hemen aynı oranda %43-45 Aralığında seyrettiği görülmektedir. Buna göre; Mersin’de yaşayan yerel halkın merkeze uzaklıklarına göre hizmet alınan ilçenin il merkezine olan uzaklığının MESKİ’den alınan hizmet kalitesine etkisine negatif yönde etki ettiğini düşünenlerin oranının,

merkezden uzaklaştıkça aynı oranda kaldığı ve bunların çoğunluğu oluşturduğu, buna katılmayanların oranının ise 1. ve 2. grupta aynı olduğu, 3. grupta ise bir miktar azaldığı görülmüştür.

Bu durumun temel nedeninin; gerek 1. grup ilçelerde merkeze sonradan dâhil olan köylerde yeni adıyla mahallerde yaşayan merkeze uzak katılımcılar açısından (Toroslar ve Mezitli ilçelerinin kuzeyde Toros Dağlarına uzanan kesimleri) gerekse kırsal kesimde bulunan 2. ve 3. grup ilçelerde yaşayan yerel halk açısından, il merkezinden uzaklaştıkça artan zorlu coğrafya şartları ve yetersiz tarımsal sulama şartlarının içme suyunu tarımsal sulamada kullanılmasına yol açması nedenleriyle hizmet kalitesinde (su ve kanalizasyon şebekelerinin yeterli, düzenli ve kesintisiz bir biçimde hizmet vermesi vb.) meydana gelen azalmadan kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

MESKİ'den Hizmet Alımında Coğrafi Engellerin Memnuniyet Düzeyine Etkisi; 1. Grupta %45,5, 2. Grupta %40, 3. Grupta ise %56 olmuştur.

Mersin il mülki sınırlarının büyük bir kısmını ve özellikle de kuzey kısımlarını, Orta ve Batı Toros Dağları oluşturmakta olup, bu alanlar genellikle yüksek rakımlı, engebeli, dağlık ve kayalıktır. Şehir genelinde kıyı kesimlerden dağlara doğru, diğer bir deyişle güneyden kuzeye gidildikçe rakım (yükselti) büyük oranda artmaktadır. Tüm bu coğrafi farklılıklar, ilçeler arası rakım (yükselti) farkının çok fazla olmasına yol açmıştır. Örneğin Çamlıyayla ilçesinin rakımı 1150 m iken, merkezdeki Mezitli ilçesinin rakımı 10 m'dir. Ortalama rakımın en yüksek olduğu alanın, dağlık köylerin il merkezindeki ilçelere mahalle olarak katılmasından dolayı 1. grup yerleşim yerleri olduğu, en düşük olduğu alanların ise sırasıyla 2. ve 3. grup yerleşim yerleri olarak sınıflandırdığımız alanlar olduğu görülmüştür.

Verilen cevaplarda katılımcıların her 3 ilçe grubunda da, coğrafi engellerin MESKİ tarafından sunulan hizmetlerin sunumunu olumsuz etkilediği değerlendirmesine yüksek oranda katıldıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

MESKİ'de Hizmet Veren Personelin Hizmet Alanlara Karşı Tutum ve Davranışına Yönelik Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta %57, 2. Grupta %73,5, 3. Grupta ise %75 olmuştur.

Verilere bakıldığında; net bir şekilde her üç grupta yaşayan katılımcıların MESKİ' de hizmet veren personelin hizmet alanlara karşı tutum ve davranışından memnun olduğu, memnuniyet düzeyinin merkezde %57 gibi yüksek bir düzeydeyken, 2. ve 3. grup ilçelerde daha da arttığı %75 seviyesine ulaştığı görülmektedir. Buna göre; Mersinde yaşayan yerel halkın, hizmet aldığı ilçenin il merkezine olan uzaklığı arttıkça, hizmet veren personelin tutum ve davranışından duyduğu memnuniyet düzeyinin arttığı görülmüştür.

1. Grup ilçelerde yüksek olan memnuniyet düzeyinin, 2. ve 3. grup ilçelerde daha da arttığı, bu durumun temel nedeninin; yeterli sayıda ve nitelikli personele sahip olmayan belde belediyeleri ile köylerin kapatılması ve ilçe belediyelerinden bu görevin alınması sonrası bu alanlara hizmet vermeye başlayan MESKİ idareci ve personelinin, ikili ilişkilerde takındığı tutum ve davranışları ile bu yerlerde

yaşayan yerel halkın daha etkin ve verimli hizmet almalarını sağlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

MESKİ'nin Yeterli Sayıda ve Daha Nitelikli Teknik Personel İstihdam Etmesinden Duyulan Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta %42, 2. Grupta %44,5, 3. Grupta ise %41 olmuştur.

MESKİ tarafından fiziki olarak hizmet sunulan alan, 6360 sayılı Yasa sonrası Mersin merkez ilçeler itibariyle 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmasına karşın, 6360 sayılı Yasanın personel devir hükümlerinin yürürlüğe girmesi öncesi 2013 ve öncesi takvim yılı verileriyle MESKİ Genel Müdürlüğü bünyesinde toplam 518 adet civarında personelle hizmet verilmekteyken; 6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girdiği 2014 takvim yılında bu sayının toplam 903 adet personele ulaştığı, netice itibariyle 6360 sayılı Yasa sonrasında sorumluluk alanlarının genişlemesine paralel olarak; 2013 yılında MESKİ'nin o zamanki görev alanı olan merkez ilçeler itibariyle hizmet sunulan abone sayısı 348.494 kişiden, 2021 takvim yılı itibariyle tüm il genelinde 895.372 kişiye ulaşarak yüzde 256 oranında diğer bir deyişle neredeyse iki buçuk kat artmasına karşın, personel sayısında yaklaşık yüzde 493 civarında bir artış olduğu ve bunların ekseriyetinin 6360 sayılı Yasa'nın 2014 Yerel Seçimleri sonrası yürürlüğe giren hükümleri uyarınca, hükmi şahsiyeti ortadan kalkan köy, il özel idaresi ve belediyelerden söz konusu Yasa gereği zorunlu devir gelen ve büyük çoğunluğu su ve kanalizasyon hizmetlerinde çalışmış olma tecrübesine sahip olmayan personel olduğu gözlemlenmiştir.

6360 sayılı Yasa sonrası 2015 – 2021 takvim yılları arasında personel sayısının, söz konusu mahalli idarenin farklı siyasi partilere mensup büyükşehir belediye başkanları döneminde idare edilmesine karşın; 2395 kişi ve 2557 kişi arasında istikrarını koruduğu, toplam personel sayısında kayda değer bir artış ve azalış olmadığı görülmektedir.

Sonuçlar incelendiğinde, memnuniyet düzeyi gibi “fikrim yok” yanıtının da dikkate değer bir biçimde her üç ilçe grubunda da yüksek olduğu, bu durumun çalışmanın yapıldığı örneklem kitlenin, MESKİ’de hizmet sunan personelin teknik bilgi ve yetkinliği konusunda bilgisinin olmaması ya da muhatap oldukları personelin sahip olduğu teknik bilgiyi değerlendirebileceği bir yetkinliğe sahip olmamasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca 1. grup merkez ilçeler ile 2. ve 3. grup kırsal ilçelerde yaşayan katılımcıların memnuniyet düzeylerinin hemen hemen aynı olmasının temel nedeninin; yeterli sayıda personele sahip olmayan belde belediyeleri ve köylerin kapatılması ve ilçe belediyelerinden bu görevin alınması sonrası bu alanlara hizmet vermeye başlayan MESKİ personelinin tüm bölgelerde eşit düzeyde konuşlandırılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların Merkeze Uzaklıklarına Göre, Siyasi Tercihlerinin MESKİ’den Yeterli Hizmet Alımında Bir Etken Olup Olmadığı Algısının İncelenmesi sonrasında, 1. grupta yer alan merkez ilçelerin bulunduğu alanda yaşayan katılımcılar %42 lik bir oranla “siyasi tercihlerinin MESKİ’den yeterli hizmet alımında bir etken olmadığını” belirtirken, 2. grupta bu oran %45,5, 3. Grupta ise %38,5 olmuştur.

Verilen yanıtların gizlilik içinde kalacağı şifahi olarak belirtilmesine ve kimlik bilgileri talep edilmemesine rağmen; merkez ve kırsalda yer alan her üç grupta katılımcıların yaklaşık üçte birinin konu hakkında “fikrim yok” yanıtını verdiği görülmüştür.

Son yapılan 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçiminde; Mersin ilinde ki ilçe belediye başkanlıklarının büyük çoğunluğunun, aynı zamanda MESKİ yönetim kurulu başkanı olan büyükşehir belediye başkanının mensubu olduğu siyasi parti dışında ki diğer rakip siyasi partiler tarafından kazanıldığı görülmektedir. Veriler genel olarak ele alındığında her üç grup ilçede de anketin yapıldığı tarih olan 2022 yılı itibariyle katılımcıların farklı siyasi partilere oy vermiş olsalar da, MESKİ’ den hizmet alımında bir ayrımcılığa uğramadıkları, kendilerine objektif bir biçimde hizmet sunulduğu konusunda hem fikir oldukları görülmekte olup, dolayısıyla her üç grupta da katılımcıların farklı siyasi tercihlere sahip olmalarının MESKİ’den yeterli hizmet almalarında olumsuz bir etken olmadığı değerlendirilmesinde bulundukları yorumu yapılabilir.

Katılımcıların Merkeze Uzaklıklarına Göre, MESKİ ile İlçe Belediyeleri ve Diğer Kamu Kurumları Arasındaki Görev ve Yetki Çatışması Algı Düzeyinin İncelenmesi Sonrasında, 1. Grupta Yer Alan Merkez İlçelerin Bulunduğu Alanda Yaşayan Katılımcılar %39,5 lik bir oranla; “İlçe Belediyeleri Ve Diğer Merkezi Kamu Kurumları (Devlet Su İşleri Vb) İle Meski Arasında, Görev Ve Yetki Karmaşası Yaşandığını” Belirtirken, 2. Grupta bu oran %35,5, 3. Grupta ise %27,5 olmuştur.

İlçe belediyelerinin ve mülga belde belediyelerinin ve köylerin; sayısal ve nitelik açısından yetersiz personel ile mali imkânsızlıklar nedeniyle, ya hiç ya da gereği gibi yapamadığı hizmetler, 6360 sayılı Yasa sonrası MESKİ tarafından tek elden sunulmaya başlanmıştır. MESKİ tarafından sunulmaya başlanan hizmetlerin denetimine ilişkin olarak gerek büyükşehir belediyesine gerekse de merkezi idareye önemli yetkiler verilmiş olması nedeniyle ve bu karmaşık izleme ve denetim görevleri neticesinde; gerek mevzuatın uygulanmasında gerekse görevlerin ifası sırasında, ilçe belediyeleri ve diğer merkezi kamu kurumları (Devlet Su İşleri vb) ile MESKİ arasında, görev ve yetki karmaşası yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

Verilen cevaplarda katılımcıların; her 3 ilçe grubunda da MESKİ ile diğer kamu kurumları arasında gerek “yer” diğer bir deyişle hizmet verilen alan konusunda gerekse “görev” diğer bir deyişle su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda çatışmalar yaşandığı değerlendirilmesine yüksek oranda katıldıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Ancak veriler incelendiğinde “fikrim yok” yanıtının dikkate değer bir biçimde her üç ilçe grubunda da en yüksek orana sahip olduğu, bu oranın 1. grup ilçelerde %49 iken, 2. grup ilçelerde %36, 3. grup ilçelerde ise %59,5’ a ulaştığı görülmüştür. Bu durum çalışmanın yapıldığı örneklem kitlenin; MESKİ ile diğer kamu kurumları arasında gerek “yer” diğer bir deyişle hizmet verilen alan konusunda gerekse “görev” diğer bir deyişle su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda yaşanan çatışmalardan; ya

bilgisinin olmamasından yâda bu çatışmaları önemsememiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

MESKİ'nin Sunduğu Hizmetlerden Genel Memnuniyet Düzeyi; 1. Grupta %64,5, 2. Grupta %64, 3. Grupta ise %73 olmuştur.

Katılımcıların memnuniyetsizlik düzeyinin her üç grup ilçede de düşük olmakla birlikte dalgalı bir seyir izlediği, en düşük memnuniyetsizliğin ise il merkezine en uzak olan 3. grup ilçelerde yaşayan katılımcılar arasında görüldüğü müşahade edilmiştir.

İl merkezinden uzaklaştıkça katılımcıların genel memnuniyet düzeyinin 1. Ve 2. grup ilçelerde yüksek ve hemen hemen aynı olduğu; üçüncü grup ilçelerde ise bu memnuniyetin daha da arttığı, sonuç itibarıyla MESKİ'den alınan hizmete yönelik genel değerlendirmenin büyük oranda olumlu olduğu görülmektedir.

Bunun en önemli nedeninin önceden ilçe belediyelerinin ve mülga belde belediyelerinin sunmakta olduğu bu hizmetlerin; bu idarelerin mali yetersizlikleri ile sayısal ve nitelik açısından yetersiz personel nedeniyle, ya hiç yâda gereği gibi yapılamamış olmasıdır. Bu hizmetler 6360 sayılı Yasa sonrası MESKİ tarafından, tüm il mülki sınırları genelinde tek elden sunulmaya başlanmış, olup, kırsal alanda yer alan vatandaşların sunulan bu hizmetlerden genel olarak büyük oranda memnun kaldığı ve bu memnuniyetin kırsalda merkeze oranla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Söz konusu hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek üzere, yukarıda özetlenen anket sorularına verilen cevapların yorumlanması neticesinde; katılımcıların 2. ve 3. Grup kırsal ilçelerde MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi hizmet sunduğu merkez ilçelere kıyasla daha yüksek oranda olumlu cevap verdiği, özellikle de 2. ve 3. grup olarak sınıflandırdığımız merkeze 20 km üzerinde uzaklıkta bulunan ilçelerde yaşayan yerel halkın büyük ekseriyetinin, mali imkân ve personel açısından yetersiz ilçe belediyeleri, mülga belde belediyeleri ve köylerde, yasa öncesi dönemde yeterli hizmet alamamış olmalarından kaynaklı olarak 6360 sayılı Yasa sonrası ortaya çıkan mevcut durumdan hoşnut olduğu dolayısıyla ikinci hipotezin ortaya çıkan verilerle doğrulandığı görülmüştür.

Ancak bir numaralı hipotezde öngörülen; 6360 sayılı Yasa'nın gerekçesinde yer alan amaçlara ulaşıldığı, su ve kanalizasyon idareleri özelinde, hizmet kalitesinin artması, mali kaynakların etkin ve ekonomik kullanımı, il içerisinde bulunan tüm vatandaşlara diğer bir deyişle hizmetten faydalanan yerel halka, aynı kalite ve standartta hizmet sunulması gibi faydalar elde edildiği öngörüsüne ilişkin olarak anket sorularına verilen cevaplar değerlendirildiğinde; bütüncül plan yapma imkânı, mali kaynakların etkin ve verimli kullanımı ile tüm vatandaşlara aynı oranda hizmet sunulması; yatırım finansmanında artış; bürokraside meydana gelen azalma; yönetsel sorunların üstesinden gelme; optimal ölçekten faydalanma ve kaynak tasarrufu gibi faydalar elde edilmesine ve katılımcıların, özellikle de 2. ve 3. grup olarak sınıflandırdığımız merkeze 20 km üzerinde uzaklıkta bulunan ilçelerde yaşayan yerel halkın büyük ekseriyetinin, 1. grup merkez ilçelere kıyasla daha yüksek oranda olumlu cevap vermesine karşın,

“karşılaşılan sorunların çözümü, altyapı ilişkin şikayetler ve bu hizmetlerinin kesintisiz olarak sunulmasında yaşanan sıkıntılar, su faturalarına ilişkin şikayetler, il merkezine olan uzaklığının hizmet kalitesini düşürmesi, yeterli sayıda ve nitelikli teknik personel istihdamı, siyasi tercihlerinin meski'den yeterli hizmet alımında bir etken olup olmadığı algısı, meski ile ilçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları arasındaki görev ve yetki çatışması” başlıkları altında 2. ve 3. grup olarak sınıflandırdığımız merkeze 20 km üzerinde uzaklıkta bulunan ilçelerde yaşayan katılımcıların “memnuniyetlerinin”, çeşitli saiklerle MESKİ'nin 6360 sayılı Yasa öncesi hizmet sunduğu 1. grup merkez ilçelere kıyasla daha düşük oranda kaldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bir numaralı hipotezde öngörülen faydaların ve memnuniyetin bazı başlıklar altında kısmen sağlandığı, bu yeni sistemin halen katılımcıları, dolayısıyla yerel halkı tam tatmin etmeyen, diğer bir deyişle aksayan yönlerinin bulunduğu müşahade edilmiştir.

Öneriler

MESKİ özelinde gerçekleştirilen çalışmada elde edilen bulgular neticesinde ulaşılan tespitler ve geliştirilen öneriler aşağıya çıkarılmıştır. Buna göre:

6360 sayılı Yasa sonrası gerçekleşen yeni yapılanmada MESKİ ve diğer su ve kanalizasyon idarelerinde gelirlerin giderler oranında artmadığı diğer bir deyişle hizmetin bir gereği olan giderlerin bu idarelerin gelirlerinden çok daha fazla arttığı görülmektedir. 6360 sayılı Yasa ile mahalle statüsüne geçen kırsal yerleşim yerlerinden maliyetin altında gelir elde edilmesi, MESKİ gibi kırsal alanı çok fazla olan idareleri mali açıdan oldukça zor durumda bırakmıştır. Özellikle merkeze uzak alanlardaki yayla ve deniz turizmi nedeniyle, nüfusu çok büyük değişkenlik gösteren yerleşim yerlerine sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, bu alanlardaki düzensiz nüfus hareketleri dolayısıyla, içme suyu, kanalizasyon, atıksuyun arıtılması gibi büyük ölçekli ve maliyetli ek yatırımlara ihtiyaç duyulması, bu yapıdaki şehirlere farklı bir düzenleme yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Burada gerek mahalli gerekse merkezi idareye bir takım ödevler düşmektedir. Buna göre;

MESKİ ve diğer su kanalizasyon idarelerinin bu doğrultuda mevcut gelir kaynaklarından elde ettiği; genel bütçe vergi gelirlerinden (GBVG) alınan paylar, lojman, taşınır ve taşınmaz mal kira gelirleri ve ortaklık ile diğer teşebbüs ve mülkiyet gelirleri; şahıs ve hükmi şahsiyetler tarafından yapılan bağış ve yardımlar; arazi, arsa, taşıt ve hurda satış gelirleri; faiz, katılım payı, ceza, irat kaydedilen teminat mektubu gelirleri ve hem ulusal hem de dış kaynaklardan elde edilen borçlanma vb. gelirleri; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda öngörüldüğü şekilde, etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılması zorunludur. Bunu sağlamak üzere; gelirlerin kurumun stratejik önceliklerine göre özgülmesi ve kullanılan kaynakların ne şekilde kullanıldığının hesabının verilmesine yönelik mali ve performans denetiminin sağlanması, bu amaçla idarelerde iç denetim sistemini kurulması ve iç denetçilerin etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Ayrıca bu idarelerce belirlenecek içme suyu kullanım bedellerinin, siyasi popülariteden uzak bir biçimde, 2560 sayılı Yasa'nın 23. maddesinde yer alan tarife tespit esaslarına uygun bir şekilde, bu hizmetlerin giderlerini

karşılacak ve yeni yatırımlar yapmasını sağlayacak tutarda bir kar oranı ile belirlenmesi gerekmektedir. Aksi halde mevcut giderlerin karşılanması mümkün olmadığı gibi, yeni yatırımların yapılması bir yana mevcut içme suyunun israfı ve hatta tarımsal sulama maliyetinin altında kalmasından dolayı içme suyunun tarımsal sulama amaçlı kullanımının ortaya çıkması gibi sorunlar baş gösterecek ve tüm bunlar önce şehir nüfusunun sonrasında tüm ülkenin susuzluk çekmesi gibi istenmeyen bir neticeye yol açacaktır.

Merkezi idarenin “Avrupa Birliği tarafından 1985 yılında kabul edilmiş olan, Türkiye’nin de imza koymak suretiyle tarafı haline geldiği yerel yönetimler özerklik şartı” uyarınca, bahse konu idarelerin 6360 sayılı Yasayla genişleyen görev ve yetki sahalarına yeterli hizmeti sunabilmeleri için, bunlara yeterli ölçüde gelir kaynağı sağlaması ve bu kaynakları çeşitlendirilmesi zorunludur. Ayrıca “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” olarak belirlenen yerlerde kalıcı istisna ve muafiyetler getirilmesi 6360 sayılı Yasanın ruhu ve lafzına aykırıdır ve su kanalizasyon idarelerine mali anlamda büyük zararlar vermektedir. Çünkü yasayla tüm büyükşehirlerin il sınırları içerisinde aynı gelişmişlik seviyesine ulaşması, burada yaşayan yerel halka aynı kalite ve düzeyde hizmet sunulması amaçlanmıştır, bu alanda yaşayan yerel halkı memnun etmenin yolu popülist politikalarla suyu zararına satmaktan değil, kaliteli ve yeterli hizmet sunmaktan geçmektedir.

Mersin gibi büyükşehirlerde; daha zorlu fiziki/coğrafi yapı, düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim yerleri gibi dezavantajlar nedeniyle, İstanbul, Kocaeli gibi büyükşehirlerle kıyaslandığında il genelinde etkin ve eşit şekilde hizmet sunulması oldukça zordur. Ayrıca istisna ve muafiyetler dolayısıyla yatırım için büyük maliyetlere katılan 6360 sayılı Yasa ile mahalle statüsüne geçen kırsal yerleşim yerlerinden maliyetin altında gelir elde edilmesi, bu gibi büyükşehirlerde bulunan su ve kanalizasyon idarelerini mali açıdan çok zor durumda bırakmıştır. Özellikle kırsal alanda ki yayla ve deniz turizmi nedeniyle nüfusu çok büyük değişkenlik gösteren yerleşim yerlerine sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, bu alanlardaki düzensiz nüfus hareketleri dolayısıyla içme suyu ve kanalizasyon, atıksuyun arıtılması gibi büyük ölçekli ve maliyetli ek yatırımlara ihtiyaç duyulması bu ve benzer büyükşehirlerde farklı bir düzenleme yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Buna göre;

Zorlu fiziki/coğrafi yapı, düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim yerleri gibi dezavantajlara sahip Mersin gibi büyükşehirlerde, “yatırımların finans ve planlamasında önceliklendirme sorunu” da karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir deyişle, bu durum, büyükşehir sınırları içerisinde verilecek büyük finansman gerektiren altyapı hizmetlerinin, merkeze kıyasla kırsal alanda geri plânda kalma riski yol açabilmesi riskini doğurmuştur. Çünkü 6360 sayılı Yasa öncesi, küçük ölçekli belde ve ilçe belediyeleri gibi yerel idarelerin mali imkânsızlıklar ile nitelik ve sayı açısından yetersiz personel nedeniyle ifa edemediği içme suyu temini, atık suyun arıtılması, kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması gibi büyük finansman gerektiren yatırımların, MESKİ görev sahası içerisinde yer alan tüm yerleşim yerlerine aynı ölçüde, en kısa zamanda ve en yüksek faydayı sağlayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Neticede; 6360 sayılı Yasa sonrası hizmet alanı genişleyen MESKİ özelinde, tüm su ve kanalizasyon idarelerinin; özellikle merkeze uzak alanlarda, yeterli gelir elde edememesine ve yeterli mali kaynağa sahip olmamasına rağmen, imkânları ölçüsünde hizmet sunumunda önceliği; merkez/metropol ilçeleri de ihmal etmemek şartıyla ve aradaki hizmet eksikliğini kapatmak amacıyla merkez dışında bulunan yerleşim yerlerine verdiği açıkça görülmektedir. Ancak bu durumun sürdürülebilmesi için; bir yandan “kırsal mahalle” ve “kırsal yerleşim yeri” olarak belirlenen yerlerde getirilen kalıcı istisna ve muafiyetlerin önüne geçilerek ve su kanalizasyon idarelerine yeterli gelir kaynağının sağlanması için gereken kamuoyu desteği sağlanarak, kanun yapıcıların bu doğrultuda işlem yapmaya yönlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca MESKİ ve diğer su kanalizasyon idarelerinin gerekli yatırımları yapabilmek için, bir yandan başta Dünya Bankası gibi kurumlar tarafından sağlanan avantajlı faiz oranına sahip dış krediler diğer yandan da Avrupa Birliği gibi kurumlar tarafından sağlanan hibe ve yardımları alabilmek için gerekli çabayı göstermesi gerektiği değerlendirilmektedir.

6360 sayılı Yasa sonrası hizmet alanı genişleyen MESKİ özelinde tüm su ve kanalizasyon idarelerinin karşılaştığı en büyük sorunlardan birinin de yeterli ve nitelikli personel istihdam eksikliği ile kurumlar arası yaşanan görev ve yetki çatışması olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre;

6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girmesi öncesi 2013 takvim yılında MESKİ Genel Müdürlüğü bünyesinde 201 memur, 297 kadrolu işçi, 18 geçici işçi ve 2 adet sözleşmeli memur olmak üzere toplam 518 personelle hizmet verilmekteyken; 6360 sayılı Yasanın devir hükümlerinin yürürlüğe girdiği 2014 takvim yılında 312 memur, 549 kadrolu işçi, 17 geçici işçi ve 25 sözleşmeli memur olmak üzere toplam 903 personelle hizmet verildiği, netice itibarıyla 6360 sayılı Yasa sonrasında sorumluluk alanlarının genişlemesine paralel olarak; Tablo 2.17.’de görüleceği üzere Mersin örneğinde MESKİ tarafından merkez ilçeler itibarıyla hizmet sunulan alan 1.850 km² den, tüm il genelinde 16.010 km² ye ulaşarak yüzde 865 oranında diğer bir deyişle neredeyse sekiz buçuk kat artmasına karşın, personel sayısında yaklaşık %174 civarında bir artış olduğu ve bunların ekseriyetinin su ve kanalizasyon hizmetlerinde çalışmış olma tecrübesine sahip olmayan personel olduğu müşahade edilmiştir.

Diğer yandan ilçe belediyelerinin ve mülga belde belediyelerinin; mali imkânsızlıklar ile sayısal ve nitelik açısından yetersiz personel nedeniyle ya hiç yapamadığı ya da gereği gibi yapamadığı hizmetler, 6360 sayılı Yasa sonrası su ve kanalizasyon idareleri tarafından tek elden ve kesintisiz olarak sunulmaya başlanmıştır. Sunulan hizmetlerin denetimine ilişkin olarak gerek büyükşehir belediyesine gerekse de merkezi idareye önemli yetkiler verilmiştir. Buna göre su ve kanalizasyon idareleri üzerinde taşrada büyükşehir belediyelerinin, merkezde ise Devlet Su İşleri (DSİ), Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı gibi merkezi idare kuruluşlarının idari vesayet biçiminde bir denetim yetkisi bulunmaktadır. Ayrıca su ve kanalizasyon idareleri üzerinde, “bağlı kuruluşları denetleme” görevi ve yetkisine sahip olan hem büyükşehir belediye başkanının hem de T.B.M.M. adına denetim yapan Sayıştay Başkanlığı Denetçileri ve İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişlerinin ve diğer merkezi yönetim kuruluşlarının

(Çevre Şehircilik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı vb.) idari vesayet yetkisini kullanmakta oldukları görülmektedir. Söz konusu yetki, su ve kanalizasyon idarelerinin hem organları (seçilme, atanma vb.) hem de işlemleri (onama, onamama vb.) üzerinde uygulanmaktadır.

Bu karmaşık izleme ve denetim görevleri neticesinde; gerek mevzuatın uygulanmasında gerekse görevlerin ifası sırasında, adı geçen kurum ve kuruluşlar ile su ve kanalizasyon idareleri arasında görev ve yetki karmaşası yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

Sonuç olarak; hem yeterli ve nitelikli personel istihdamı hem de görev ve yetki karmaşasının önlenmesi için ilgili mevzuatın sadeleştirilerek, su yönetimindeki bu çok başlı yapının basitleştirilmesi gerektiği, bunun için de öncelikle 2009 tarihli Avrupa Birliği Müktesebatı çerçevesinde açılan Çevre Faslı'nın alt başlıklarından biri olan ve ilgili kurumların görüşüne açılarak üzerinde uzun süredir tartışılmakta olan, Su Kanunu Taslağının bir an evvel yasalaştırılmasının sağlanması, bu sayede su yönetimindeki bu çok başlı yapının sadeleşeceği ve konuya ilişkin uzman personelin istihdamının sağlanacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de uygulanmaya başlayan bu yeni sistem daha önce deneyimlenmemiş ve kendine özgü bir sistem olduğundan bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Buna göre; temsil, genel kurullarının oluşum şekli ve atanan idareciler tarafından yönetilmeleriyle alakalı sorunlara ilişkin olarak:

Öncelikle idare hukuku anlamında tüzel kişiliği olmayan mahallelere dönüşen yerleşim yerlerinde yaşayan seçmenlerin temsil konusunda; doğrudan muhatap kabul edilecekleri ve sorunlarını iletebilecekleri iletişim kanallarının kurulması ve iletilen sorunların çözümüne ilişkin idare tarafından haberdar edilmelerini sağlayan bir yapı hayata geçirilmelidir. MESKİ örneğinde hayata geçirilen yedi gün yirmi dört saat hizmet veren MESKİ ALO 185 ve MESKİ Whatsapp uygulamaları bu konuda yapılan iyi bir uygulama örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilindiği üzere, büyükşehir belediye meclisleri, aynı zamanda su ve kanalizasyon idarelerinin genel kurulu vasfına sahip olduğundan ve bunların oluşumu da, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Senato Üye seçimlerine benzer bir yöntemle, büyükşehir ilçe belediye meclisleri yerel seçim sonuçlarına göre belirlendiğinden, bunlar için ayrıca bir seçim yapılmamaktadır. Netice itibarıyla bu meclisler seçilmiş olan belirli sayıdaki ilçe belediye meclis üyeleri ve bunların ilçe belediye başkanlarından oluşmaktadırlar. Ancak bu durum çoğu zaman beraberinde, seçimle gelen büyükşehir belediye başkanı ile meclis/genel kurul çoğunluğunun farklı siyasi parti mensubu olmaları dolayısıyla istikrarsız sürekli çatışma yaşayan yönetim yapısını doğurmaktadır. Bunun önlenmesi için; ya büyükşehir belediye meclisi başkanının, seçmenler tarafından doğrudan seçilmesi yöntemine son verilip, büyükşehir belediye meclis üyeleri arasından seçilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının sağlanması yahut büyükşehir belediye meclislerinin oluşumundaki kontenjan ve doğal üyelik sistemine son verilip, bunların tıpkı büyükşehir belediye başkanı gibi doğrudan halk tarafından seçilmesinin sağlanması, gerektiği

değerlendirilmektedir. Ancak bu şekilde 6360 sayılı Yasa'yla getirilmek istenen yerelde güçlü ve istikrarlı meclis ve genel kurulların, oluşumunun sağlanabileceği düşünülmektedir.

Su ve kanalizasyon idarelerinin organlarında görev yapan, atanmış yönetici konumundaki bürokratlar üzerinde “kamuoyu denetiminin” sağlanmasının zorluğu ve bunun katılımcı olmayan bir yönetim anlayışına yol açması problemi irdelendiğinde; bu idarelerin atanmış bürokratlarca yönetilmelerinin ve bunların doğrudan seçmene karşı sorumlu olmamalarının, “üzerlerinde toplumsal denetiminin sağlanmasını güçleştiren” olumsuz bir etken olduğu, bu durumun büyükşehir il sınırları dâhilinde, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisini tekelinde bulunduran, tüzel kişiliğe, bağlı olarak addedildiği büyükşehir belediyeleri kadar büyük mali imkânlarla, personele ve mahalli idare statüsüne sahip bu “sui generis” kuruluşların, ya halen tartışılmakta olan su kanunu tasarısıyla yasal bir dayanak noktası oluşturulmak suretiyle, su yönetimindeki bu çok başlı yapının basitleştirilmesi kapsamında merkezi yönetimin taşra örgütü şeklinde yapılandırılması ya da büyükşehir belediye yönetiminden bağımsız bir şekilde yönetilmesi için karar ve yönetim organları müstakil olarak seçmen tarafından doğrudan seçimle belirlenen bir sistem kurgulanmasının, mevcut yapıdaki sorunlara bir çözüm olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak bu çalışma, tamamen su ve kanalizasyon idarelerine odaklanarak, bahse konu süreçte ortaya çıkan sorunları ortaya koymayı ve bu sorunlara karşı çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Dolayısıyla bu çalışma, su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sınırlarının değiştirilmesinin, Mersin özelinde su kanalizasyon idarelerinin hizmet sunumu üzerindeki etkileriyle; bu hizmetten yararlanan mahalli halkın bu durumu nasıl karşıladığı üzerine ileride yapılacak nicel ve nitel araştırmalara katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bahse konu çalışma, Türk kamu Yönetiminde yeni bir sayfa açan, yerelde merkezileşmeyi getiren bu yeni sistemin, su ve kanalizasyon idareleri özelinde, ortaya çıkan sorunların tespiti ve çözümünde ilgili tüm paydaşlara önemli katkı sağlayabilecektir. Diğer bir ifadeyle, bu çalışma öncülüğünde bu konuda yapılacak benzeri araştırma ve çalışmalar, bir taraftan sistemi kurgulayanlara diğer taraftan ise uygulayıcılara, sorunların daha sağlıklı tespit edilmesi ve çözümlenmesi konusunda yol gösterecek, böylece sistemin aksayan yönlerinin ıslahı sağlanarak, neticede daha iyi işleyen, daha güçlü bir sisteme ulaşılması mümkün olacak ve nihai amaç olan hizmetten yararlanan yerel halkın memnuniyetinin artması sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

- Acartürk, E. (2001). Yerel yönetimlerin hizmet sunumunda alternatif yöntemler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(6), 46-60.
- Adigüzel, Ş. (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin yerel yönetim dizgesi üzerine etkileri: Eleştirel bir değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 6(13-14), 153-176.
- Akgül, A. (2003). Kent büyüklüğü ve hizmetlerde etkililik ilişkisi. *Türk İdare Dergisi*, 438, 249-262.
- Akgül, B. A. (2000). *Türk Denetim Kurumları*. Türkmen Kitabevi.
- Akıllı, H. (2010). Türkiye'de yerel Yönetim sistemindeki dönüşümün sayısal sonuçları: Antalya örneği. *Türk İdare Dergisi*, (469), 11-35.
- Alada, A. B. (1988). Bir erken büyükşehir yönetimi denemesi. *A.Ü. SBF Dergisi*, 34(LXIII), 135-142.
- Alıcı, O. V. (2015). Bütünşehir belediyeçiliği. *Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 13-30.
- Alıcı, O. V. (2017). *Özel Amaçlı Metropoliten Kuruluşlar*. Orion Yayınları.
- Alıcı, O. V. (2017). Su ve kanalizasyon idarelerinin bütçe gerçekleştirmeleri üzerinden il mülki sınırı kapsamında hizmet sunumunun değerlendirilmesi: MESKİ örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 904-914.
- Alıcı, O. V., & Kızılboğa Ö. R. (2017). İki kademeli büyükşehir yönetim sisteminin yargı kararları kapsamında incelenmesi. *Büyükçekmece I. Uluslararası Yerel yönetimler Kongresi*, 14-15 Mayıs 2017, İstanbul (s. 15-17).
- Altan, Y., & Karaca, F. (2016). Türk metropoliten şehir yönetim sistemindeki değişime 6360 sayılı Kanun'un etkileri: Samsun Büyükşehir Belediyesi örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28), 553-584.
- Altuğ F. (1989). *Kent Ekonomisi İlkeleri*. Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Arıkan, M. (1969). Mahalli idarelerin iktisadi işletmeleri. *İller ve Belediyeler Aylık İlim ve Meslek Dergisi*, 26(279), 1-6.
- Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten geleceğe büyükşehir belediye modeli. *Yerel Politikalar Dergisi*, 1(3), 48-97.
- Arslan, A. (2004). Kamu harcamalarında verimlilik, etkinlik ve denetim. *Maliye Dergisi*, 140, 79.
- Atmaca, Y. (2013). Optimal Belediye Büyüklüğü ve Yeni Büyükşehir Belediye Yasası. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 168-184.
- Ayman Güler, B. (1999). *Su Hizmetleri Yönetimi: Genel Yapı*. TODAİE.
- Ayyıldız, M., Çiçek A., & Ayyıldız, B. (2016). 6360 Sayılı Büyükşehir yasasının kırsal kesime olası etkileri. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, TARGİD Özel Sayısı, 281-283.
- Bayraktar, U. (2016). Ölçeğin ekonomisi, siyasetin ölçeği: Demokratikleşme ve etkinlik sarkacında 6360 sayılı büyükşehir belediyesi düzenlemesi. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 10(22), 1-12.
- Belli, A., & Aydın, A. (2016). 6360 Sayılı yasa ile kapatılan belde belediyelerinin hizmette etkinlik, verimlilik ve temsil sorunsalı üzerine bir alan araştırması: Önsen belediyesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 1698-1713.
- Belli, A., & Aydın, A. (2017). 6360 Sayılı kanun ve yerelde merkezileşme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 55, 401-413.
- Biricikoğlu, H. & Duyar, D. D. (2015). 6360 Sayılı Yasa'nın genişleyen büyükşehir belediyesi hizmet sınırının etkinlik ve verimliliğe etkisi bağlamında değerlendirmesi: Sakarya büyükşehir belediyesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(4), 369-393.

- Can, E., & Genç, F. N. (Ed.). (2013). *6360 Sayılı Kanun ve Yerel Yönetimlerde Yeni Dönem Yönetişim, Türk Kamu Yönetimine Yansımaları*. Çizgi Kitabevi.
- Can, H. H., & Gündüzöz, İ. (2011). *Türk Mahalli İdarelerinin Mali Yapısı*. Türkiye Belediyeler Birliği Yayını.
- Ceritli, İ. (2002). Yerel kent hizmetlerinin verimli sunumu açısından en uygun kent büyüklüğü ve Türkiye örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 11(2), 7-24.
- Çalcalı, Ö. (2014). 6360 Sayılı kanun'un Türkiye'de yerel yönetimler sistemine getireceği değişiklikler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 23(4), 49-68.
- Çamdere, M. A., & Genç, F. N. (2018) 6360 Sayılı kanunun kamu hizmetlerinin sunumuna etkisi: denizli büyükşehir belediyesi örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 52-54.
- Çelikyay, H. (2014). *Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası*. SETA Vakfı Yayını.
- Çınar, T. (2006). Neoliberal su politikaları doğrultusunda iller bankası, DSİ ve belediyelerin değişen rolü. *TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Bülteni*. (3), 70-78.
- Çınar, T., Çiner, C. U., & Zengin, O. (2009). *Büyükşehir Yönetimi Bütünleştirme Süreci*. TODAİE Yayını.
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten günümüze yerel yönetimler. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 53-64.
- Çınar, T., & Özdiç, H. K. (Ed.). (2006). *Su Yönetimi Küresel Politika ve Uygulamalara Eleştiri*, Memleket Yayınları.
- Çolak, D. Ç., Sağlam, H. & Topal, A. (2017). Bütünşehir modelinin 2014 büyükşehir belediye başkanlığı seçimlerine etkileri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 26(2), 8.
- Çukurçayır, M. A. (2012). Asıl tartışmamız gereken mevcut sistemin ne kadar işlevsel ve verimli olduğudur. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 151, 20-23.
- Çukurçayır, M. A., Negiz, N., & Yemen, A. (2014). *6360 Sayılı Kanun'un Uygulamasında Köy(lü) Mü Mahalle(li) Mi?: Katıl(a)mayanlar Açısından Bir Değerlendirme*, Uluslararası XI. Kamu Yönetimi Forumu Bildiriler Kitabı: AfroAvrasya Coğrafyasında Kamu Yönetimi Uygulamaları ve Sorunları. TODAİE Yayınları.
- Yiğit, G. K., & Deniz, T. (2019). İdari coğrafya açısından büyükşehir belediyeleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6 Issue 2), 629-649.
- Dik, E. (2014). 6360 Sayılı kanun bağlamında köylerin mahalleye çevrilmesi sorunu. *Mülkiye Dergisi*, 38 (1), 95-98.
- Döner, F., Karataş, K., & Bıyık, C. (2009). Teknik altyapı tesislerinin yönetimi: Türkiye-Hollanda karşılaştırması, *TMMOB Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi 2009*, 02-06 Kasım, İzmir, 1-6.
- Ekinci, H., & Yılmaz, A. (2002). Kamu örgütlerinde yönetsel etkinliğin araştırılması üzerine bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 19, 36.
- Erkul, H. (2010). *Türkiye'de Yerel Yönetimler*. Detay Yayıncılık.
- Ersoy, M. (2013). 6360 Sayılı yasa ve mekânsal planlama sorunları. *GAP Belediyeler Birliği Dergisi*, 10.
- Genç F. N., & Korkın E. (2017). 6360 sayılı kanunla tüzel kişiliği kaldırılan belde belediyelerinde halkın uygulamaya ilişkin algisi: Atça (Sultanhisar-Aydın) örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19 (32), 87-88.
- Genç, F. N. (2014). 6360 Sayılı kanun ve Aydın'a etkileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 1-29.
- Genç, F. N., & Daşçı S. (2016). 6360 Sayılı kanunun kamu hizmetlerinin sunumuna etkisi: Balıkesir büyükşehir belediyesi örneği. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(7), 178-196.

- Gözler, K. (2013). 6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Hâline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun Mudur? <http://www.idare.gen.tr/6360-elestiriler.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.08.2020), 25-27.
- Gözler, K. (2019). Türk belediye sistemi üzerinde fransız etkisi: 3 Nisan 1930 tarihli belediye kanunu fransa'dan mı iktibas edilmiştir? *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 28 (1-2), 20
- Gül, H., & Batman, S. (2013). Dünya ve Türkiye örneklerinde metropoliten alan yönetim modelleri ve 6360 sayılı yasa. *Yerel Politikalar Dergisi*, 2(3), 7-48.
- Günday, M. (1997). *İdare Hukuku*. İmaj Yayıncılık.
- Günday, M. (2003). *İdare Hukuku*. İmaj Yayıncılık.
- Güngör, H. (2012). Yeni büyükşehir yönetimi ve geçiş nedenleri. *İller ve Belediyeler Dergisi*, (774-775), 1-100.
- Gürbüz, M., & Yildirim U., & Belli, A. (2014). Büyükşehir belediye kanunu'nun kahramanmaraş ili ölçeğinde analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(Özel Sayı), 130.
- Güzel, H. C. (2012). Büyükşehir belediye sınırlarının il sınırları ile örtüştürülmesi resmen bölge sistemine geçiştir. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 151, 15.
- Hergüner, B. (2015). *Yeni Büyükşehir Belediyelerinin Oluşumu Ve Hizmet Kalitesine Etkisi: Bir Vaka Çalışması*. Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri (Kayfor 13 Bildiri Kitabı), 640.
- İzci, F., & Turan, M. (2013). Türkiye'de büyükşehir belediyesi sistemi ve 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi sisteminde meydana gelen değişimler: Van örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 135.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil Yayıncılık.
- Kara, M. (2016). Türkiye'de merkezileşme-yerelleşme tartışmaları ve hizmet sunumunda ölçek sorunu. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 273.
- Karakaya, S. (2012). *Büyükşehir Belediyelerinin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] T.C Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Karaman Z. (1995). *Toprak, Kent Yönetimi ve Politikası*. Anadolu Matbaacılık.
- Karasu, M. A. (2013). 6360 Sayılı büyükşehir belediye kanunu ve olası etkileri: Şanlıurfa örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 11.
- Karataş, K., Çolak E., & Sancar, C. (2014). Teknik altyapı yönetimi bağlamında 6360 sayılı yasanın ve büyükşehir belediyelerinin değerlendirilmesi. *HKMO Mühendislik Ölçmeleri STB Komisyonu 7. Mühendislik Ölçmeleri Sempozyumu*. 15-17 Ekim 2014. Hitit Üniversitesi Çorum, 6. https://obs.hkmo.org.tr/show-media/resimler/ekler/a65106a12240435_ek.pdf. (Erişim Tarihi: 01.10.2021).
- Kaypak, Ş., & Yılmaz, V. (2015). *6360 Sayılı Yeni Büyükşehir Belediye Yasasının Etkililiğinin Ölçülmesi: Malatya Örneği. Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri*. 13. Kamu Yönetimi Forumu Bildiri Kitabı (Kayfor 13), 15-17 Ekim 2015, Konya. 409.
- Kaypak, Ş., & Yılmaz, V. (2017). Yeni büyükşehir uygulamasının yerel halk üzerindeki etkileri: Van örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(4), 124-135.
- KBAM (2012), 6-7 Aralık 2012 Ankara Kent Bölgeler, Metropoliten Alanlar Ve Büyükşehirler Değişen Dinamikler Ve Sorunlar Bildiri Kitabı, *Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Ağı 3. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu*. 51.
- Keleş R. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Keleş R. (2000). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. Cem Yayınevi.

- Keleş R. (2002). *Kentleşme Politikası*. İmge Kitabevi.
- Keleş R. (2012). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. (8. Bs.). Cem Yayınları.
- Keleş, R. (2012). Yeni Anakent (Büyükşehir) Belediyeleri Oluşturulmalı mı? *Yerel Politikalar Dergisi*, 1(2), 7.
- Kızılboğa Özasan, R. (2015). Belediyelerin birleşmesinin nüfus, gelir, kamu harcamaları, katılım, hizmet kalitesi ve vatandaş memnuniyeti üzerindeki etkisi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(7), 151-160.
- Kızılboğa Özasan, R., & Akıllı H. (2015). 6360 Sayılı kanuna ilişkin literatür taraması. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (30), 155-184.
- Kızılboğa R., & Alıcı, O. V. (2013). Türkiye’de kırsal alan belediyeçiliği ve büyükşehir belediyelerinde il mülki sınırı uygulaması. *Türk İdare Dergisi*, 85(476), 378.
- ktay, T. (2016). Metropol kent yönetimi yaklaşımları ve uygulama modelleri. *Strategic Public Management Journal (SPMJ)*, 4 (11), 64-65.
- Kurt, H. (2014). Türkiye’de Kent-Köy ve Kentli-Köylü algısı üzerine bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(6), 2.
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi. (2013). MESKİ 2012 Faaliyet Raporu. Mersin, <https://www.meski.gov.tr/Mevzuat-Belge/16/faaliyet-raporlari.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi. (2014). MESKİ 2013 Faaliyet Raporu. Mersin, <https://www.meski.gov.tr/Mevzuat-Belge/16/faaliyet-raporlari.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi. (2015). MESKİ 2014 Faaliyet Raporu. Mersin, <https://www.meski.gov.tr/Mevzuat-Belge/16/faaliyet-raporlari.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi. (2016). MESKİ 2015 Faaliyet Raporu. Mersin, <https://www.meski.gov.tr/Mevzuat-Belge/16/faaliyet-raporlari.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi. (2017). MESKİ 2016 Faaliyet Raporu. Mersin, <https://www.meski.gov.tr/Mevzuat-Belge/16/faaliyet-raporlari.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi. (2018). MESKİ 2017 Faaliyet Raporu. Mersin, <https://www.meski.gov.tr/Mevzuat-Belge/16/faaliyet-raporlari.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi. (2019). MESKİ 2018 Faaliyet Raporu. Mersin, <https://www.meski.gov.tr/Mevzuat-Belge/16/faaliyet-raporlari.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi. (2020). MESKİ 2019 Faaliyet Raporu. Mersin, <https://www.meski.gov.tr/Mevzuat-Belge/16/faaliyet-raporlari.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- Oktay, T. (2020). 1920 - 2020 Döneminde Türkiye’de belediyelerin gelişimi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 5, (2), 178-184
- Özdemir, S., & Meşhur, M. Ç. (2011). 5216 Sayılı büyükşehir belediyesi Yasası’nın belde belediyelerinin planlama süreçleri üzerinde yarattığı etkiler. *Megaron Dergisi*, 6(3), 173-174.
- Özer, M. A. (2013). Yerel yönetimler reformunda reform: 6360 sayılı kanun’un düşündürdükleri. *Yerel Politikalar Dergisi*, 118.
- Özer, M. A., Firat, İ., & Erdem, E. (2015). Malatya Örneğinde 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun Uygulama Sonuçlarının Analizi. 9. *Kamu Yönetimi Sempozyumu*. 7-9 Mayıs 2015 İnönü Üniversitesi, 5-6.
- Özgür, H., & Savaş Yavuzçehre, P. (2016). Türkiye’nin büyükşehir belediyesi sistemi: 1982-2015. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 903-926.
- Parlak, B. (2013 Ocak – Şubat). Yeni büyükşehir belediye yasasının analizi. *Bursa Yerel Yönetim Dergisi*, 5(23), 38-40.

- Şahin, Y. (2011). *Kentleşme Politikası*. Murathan Yayınevi.
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2011). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.08.2020)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2012). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.08.2020)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2013). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.08.2020)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2014). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.08.2020)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2015). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.08.2020)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2016). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.08.2020)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2017). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.08.2020)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2018). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.08.2020)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2019). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. (2020). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463>, (Erişim Tarihi: 01.09.2020)
- Tekeli, İ. (2009). *Cumhuriyet'in Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tortop, N. (1993). Yerel kamu hizmetlerinin yönetim biçimleri. *Amme idaresi Dergisi*, 26(2), 67-68.
- Tortop, N. (1995). Yerel idarelerde büyüklük ölçütleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 4(6), 21-25.
- Tortop, N., İşbir, E., & Aykaç, B. (1993). *Yönetim Bilimi*. Yargı Yayını.
- Tosun, E. (2014). *6360 Sayılı Kanunun Büyükşehir Sistemine Getirdiği Yenilikler ve Sorunlar*. Celal Bayar Üniversitesi. https://www.academia.edu/31962336/6360_Say%C4%B1%C4%B1_Kanunun_Getirdi%C4%9Fi_Yenilikler_ve_Sorunlar, (Erişim Tarihi: 01.08.2020)
- Tuzcuoğlu, F. (2003). *Metropolitan Yönetim*. Sakarya Kitapevi.
- Ulusoy, C. K. (2009). Metropolitan alanlarda su yönetimi sorunu: Ankara örneği. *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*, 4(10), 138-155.
- Zengin, O. (2014). Büyükşehir belediyesi sisteminin dönüşümü: Son on yılın değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 111.
- http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari3.html (Erişim Tarihi: 10.06.2021).

<https://sozluk.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 02.02.2021).

<https://tr.sputniknews.com/columnists/202001161041022838--kamu--basdenetcis-i-malkoc--kdknin--tavsiye-kararlarina--uyuma--orani--yuzde--20lerden--yuzde--75lere-cikti/>. (Erişim Tarihi: 11.05.2021).

<https://tusiad.org/tr>. (Erişim Tarihi: 19.05.2021).

<https://www.guneygazetesi.com/haber/10424/.html>. (Erişim Tarihi: 25.07.2022).

<https://www.haberturk.com/mersin-haberleri/77996845-meskinin-100-milyon-liralik-borclanma-talebi-reddedildi>. (Erişim Tarihi: 10.06.2022).

<https://www.mevzuat.gov.tr>. 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun. (Erişim Tarihi: 15.07.2020)

<https://www.mevzuat.gov.tr>. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (Erişim Tarihi: 15.07.2020)

<https://www.mevzuat.gov.tr>. 5393 sayılı Belediye Kanunu. (Erişim Tarihi: 15.07.2020)

<https://www.mevzuat.gov.tr>. 5747 Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (Erişim Tarihi: 15.07.2020)

<https://www.mevzuat.gov.tr>. 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (Erişim Tarihi: 15.07.2020)

https://www.ombudsman.gov.tr/document/raporlar/yillik_rapor/2020_yili_yillik_rapor/mobile/index.html. (Erişim Tarihi: 11.05.2021).

BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI

6360 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASININ SU VE KANALİZASYON AMAÇLI METROPOLİTEN KURULUŞLARIN HİZMET SUNUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ; MERSİN SU VE KANALİZASYON İDARESİ ÖRNEĞİ

ORJİNALLİK RAPORU

%**9**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**8**

İNTERNET KAYNAKLARI

%**3**

YAYINLAR

%**3**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

acikerisim.pau.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

%**2**

2

acikbilim.yok.gov.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

3

Gözen, Emine Dağdeviren(Ülker, Halil İbrahim). "İş tatmini ve örgütsel bağlılık : sigorta şirketleri üzerine bir uygulama", Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, .
Yayın

<%**1**

4

dergipark.org.tr

İnternet Kaynağı

<%**1**

5

paperity.org

İnternet Kaynağı

<%**1**

6

yayin.taa.gov.tr

İnternet Kaynağı

<%**1**

7

www.sosyalarastirmalar.com

İnternet Kaynağı

<%**1**

ÖZGEÇMİŞ

